॥ अर्हं श्री ॥



॥ दशवैकालिक सूत्र ॥



[श्री जैन सिद्धान्तप्रकाशक प्रेस, -कल०]

॥ પૂજયપાદ પ્રાત:સ્મરણીય શ્રીભ્રાતૃચંદ્રસૂરીશ્વરસદ્ગુરૂભ્યો નમ: ॥

શ્રીમન્નાગપુરીય વૃહત્તપાગચ્છીય—

देवसीराई प्रतिक्रमण सूत्र.

અર્થ સાથે.

તથા ચૈત્યવંદન, સ્તુતિ, સ્તવન, સજઝાયો સહિત.

આવૃત્તિ ત્રીજી. પ્રત ૫૦૦

મુનિમહારાજ શ્રી ગુણચંદ્રજીના

સદુપદેશથી

૧ કચ્છ દેશ 'કોડાય' ગામ નિવાસી શાહ જેતસી ગોસરની ધર્મપત્ની, બાઈ હાંસબાઈની સહાયથી સ્વધર્મી ભાઈઓ તથા બ્હેનોને ભણવા નિમિત્તે ભેટ.

છપાવી પસિદ્ધ કરનાર,

શાહ ગોકલદાસ મંગલદાસ.

સાગળાની પોળ,—અમદાવાદ.

વિક્રમ સંવત્ ૧૯૭૩ વીર સંવત્ ૨૪૪૩. ઈસ્વીસન ૧૯૧૭

શ્રી જૈન વિદ્યાવિજય પ્રી. પ્રેસમાં શા. ચુનીલાલ અમથાસાહે છાપ્યું.

ઠે. રીચીરોડના પુલ નીચે, મકાન નં. ૧૦૦-૧૦૨—અમદાવાદ.

અમૂલ્ય.

उदयशिखरचंद्राः सद्बोधांभोधिचंद्राः,
सुकृतकुमुदचंद्रा ध्वांतविध्वंसचंद्राः,
कुमतनलिनचंद्राः कीर्तिविख्यातचंद्राः
प्रमदजननचंद्राः श्रेयसे पार्श्वचंद्राः,
श्रेयसे भ्रातृचंद्राः ॥१॥



(द्रुतविलंबित वृत्तम्.)

जिनपतिप्रथिताखिलवाङ्मयी,
गणधराननमंडपनर्तकी ।
गुरुमुखाम्बुजखेलनहंसिका,
विजयते जगति श्रुतदेवता ॥१॥

॥ स्रग्धरावृत्तम् ॥

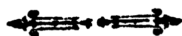
श्रीमद्विद्यावतंसाः शमदमसहिता बालभावाद्विरक्ता,
ज्ञानाभ्यासे प्रवृत्ता निखिलजनमनोहर्षदाः स्वैर्गुणौघैः ।
मध्यस्थामान्यवाक्याद्दलितमदबला भ्रातृचन्द्राभिधाना
स्तारुण्ये तीर्णमोहा निरुपमचरिताः सूरिराजा जयन्तु ॥



॥ श्लोक ॥

श्वेतपद्मासना देवी, श्वेतपद्मोपशोभिता,
श्वेताम्बरधरा देवी, श्वेतगन्धानुलेपना ।
अर्चिता मुनिभिः सर्वै-ऋषिभिस्तूयते सदा,
एवं ध्यात्वा सदा देवीं, वांछितं लभते नरः ॥

अर्पणपत्रिका.



मर्हूम परमपूज्य प मोपकारी गुरुराज आचार्य
श्री श्री श्री १००८ श्रीभ्रातृचन्द्रसूरीश्वरजी साहेब,-

आपे पोताना पवित्र चारित्रवडे जगज्जीवोना अंतःकरणने
सुवासित करीने पोतानी अमृतमय वाणीथी अमारा
जेवा अनेक जीवोने आनंद पमाडी उत्तम देहथी
परोपकारादि उत्तमकार्य साधी विद्वत्‌शिरोमणी
सकलशास्त्रपारगामी समता अने क्षमाना
समुद्ररुप थइ जगत्‌नी अंदर निर्मल
यशने अचल स्थापी प्रातःस्मरणीय आप
श्रीजी स्वर्गवासी थया, ते उक्त आ-
पना अनेक गुणोथी [illegible]
आपना अमर आत्माने आ
लघु पुस्तक समर्पण
करीये छीये.

ली० प्रकाशक.

બે બોલ.



વ્હાલા ધર્મબંધુઓ ! આ અસાર સંસારમાં ઉત્તમ એવો મનુષ્યનો જન્મ પામી શ્રી વીતરાગ દેવાધિદેવે ફરમાવેલ વચનામૃત સાંભળી પોતાની યથાશક્તિએ આચારમાં મૂકવા તેજ સાનુકૂલ સામગ્રી પામવાનું ફલ છે.

પૂર્વ પુણ્યોદયથી આચારમાં લીધેલ જિનેશ્વરી આજ્ઞાઓમાં જે કાંઈ અતિચાર વિગેરે લાગેલા હોય તેને યાદ કરી સમતા ભાવ પૂર્વક વીતરાગસ્તુતિ, ગુરૂરાજવંદન, ત્યાર બાદ અતિચારાદિકનું પ્રકાશન કરી દોષોથી પાછા હઠવું એટલે લાગેલા અતિચારાદિ દોષોને યાદ કરી મિચ્છામિ દુક્કડં દેવું એ વિગેરે ક્રિયાઓને પ્રતિક્રમણ કહેવાય છે.

તે પ્રતિક્રમણ આત્મવીર્ય ફોરવી ઉલ્લાસ પૂર્વક કરવામાં આવે તો પ્રમાદ વિગેરેથી થએલ કર્મોને આત્મા જલદીથી નિર્જરાવી નાખે છે; અને તેજ પ્રમાણે ઘણા જીવોએ ભાવશુદ્ધિથી ઉપયોગ પૂર્વક પ્રતિક્રમણ કરી કર્મ ખપાવી સ્વાત્મકાર્ય સાધેલ છે.

તે ઉત્તમ પુરૂષો જે રસ્તે ચાલેલા છે તેજ રસ્તા ઉપર આ બાલ, વૃદ્ધ, સર્વ ભવ્યાત્માઓએ ચાલવું જોઇએ; વલી તેજ પ્રમાણે વર્તતાં વિધિ બહુમાન, વિધિના ઉપર આદર પ્રેમ ભાવ ધારણ કરવો જોઇએ.

પ્રતિક્રમણ કરતાં વિધિમાં તેમજ અર્થમાં અગવડ ન પડે તેટલા માટે વિધિ તથા અર્થ પૂર્વક આ ગ્રંથમાં બે પ્રતિક્રમણનાં સૂત્રો દાખલ કરવાંમાં આવેલ છે.

આ ગ્રન્થને બનતી મહેનતે શુદ્ધ કરવામાં પૂજ્યપાદ, પ્રાતઃસ્મરણીય, શ્રીમન્નાગપુરીય બૃહત્તપાગચ્છાધિરાજ યુગપ્રવર આચાર્ય મહારાજ શ્રી શ્રી ૧૦૦૮ શ્રી ભ્રાતૃચંદ્ર સૂરીશ્વરજીના શિષ્ય સાક્ષર મુનિ મહારાજ શ્રી સાગરચંદ્રજી સાહેબે ઘણીજ સહાય કરેલ છે તેથી તે સાહેબનો હું ઘણોજ ઉપકાર માનું છું.

આ પુસ્તક પરમપૂજ્ય મુનિ મહારાજ શ્રી કુશલચંદ્રગણિ મહારાજ સાહેબના સાક્ષર શિષ્ય મુનિ મહારાજ શ્રી ગુણચંદ્રજીના ધર્મોપદેશથી કચ્છ કોડાય નિવાસી શાહ જેતશી ગોસરની ધર્મપત્ની વિધવા બાઇ હાંસબાઇએ પોતાના પતિના પુણ્યાર્થે તેમજ તેમના પુત્ર શા. વેલજી જેતશી તથા વીરજી જેતશી તથા બાબુ જેતશીએ પોતાના પિતાના સ્મરણાર્થે તેમના તરફથી સંપૂર્ણ સહાય મળવાથી (આ પુસ્તક) છપાવવામાં આવેલ છે એમની પેઠે બીજા ભવ્યાત્માઓ પણ તેમનું અનુકરણ કરી શુભ યશના ભાગીદાર થશે એમ હું ઇચ્છુ છું.

આ પુસ્તક છપાવવામાં જે કાંઇ છાપા સંબંધી ભૂલ રહી ગયેલ હોય તો તે સજ્જન પુરૂષોએ સુધારી લઇ ગુણ ગ્રહણ કરશે એજ મારી નમ્ર વિનતિ છે.

૧૯૭૩
ચૈત્ર સુદ ૧૩
અમદાવાદ. } લે. પ્રગટ કર્તા.



શ્રીમન્નાગપુરીય વૃહત્તપાગચ્છની પટ્ટાવલી.

श्रीमन्तोऽर्हत्सिद्धा–चार्योपाध्यायसाधवः सर्वे ॥
श्रेयःश्रियः समृध्यै–सन्तु सतां कार्यसिध्यै च ॥१॥
सिद्धार्थभूपालकुलोदयाद्रे–प्रद्योतनः श्रीत्रिशलांगजन्मा ॥
श्रीवर्द्धमानो भगवान् प्रवर्द्ध–मानः श्रिया भव्यजनान् धिनोतु ॥२॥
श्रीइन्द्रभूतिप्रमुखागणेशा–नेकादशापि प्रयतः प्रणौमि ॥
विशेषतस्तेषु सुधर्मनामा–नमस्क्रियामर्हति तीर्थपत्वात् ॥३॥
तीर्थे वीरजिनेश्वरस्य विदिते श्रीकोटिकाख्ये गणे,
श्रीमच्चन्द्रकुले वटोरुहवृहद्गच्छे परिम्लायिते ॥
श्रीमन्नागपुरीयकाह्वयतपा प्राप्तावदातेऽधुना,
स्फूर्जद्भूरिगुणान्विता गणधरश्रेणी सदा राजते ॥४॥
अलौकिकगुणग्रामा–भिरामान् सूरिसद्गुरून् ॥
आचार्यभ्रातृचन्द्राख्या–न्वन्देऽहं ज्ञानवृद्धये ॥५॥

१ श्री महावीरस्वामी शासननायक,–श्री गौतमस्वामी

१. નિર્ગ્રન્થગચ્છ.

२ श्री सुधर्मास्वामी,–શ્રીવીરાત્ ૨૦ વર્ષે મોક્ષે ગયા.
३ श्री जंबुस्वामी,–છેલા કેવલી, શ્રીવી૦ ૬૪ મેં વર્ષે મોક્ષે ગયા.
४ श्री प्रभवस्वामी,–સય્યંભવભટ્ટ પ્રતિબોધક, શ્રીવી૦ ૭૫ વર્ષે સ્વર્ગ.
५ श्री सय्यंभवसूरी,–મનકમુનિના પીતા શ્રીવી૦ ૯૮ વર્ષે સ્વર્ગે.
६ श्री यसोभद्रसूरि,–શ્રીવીરા૦ ૧૪૮ વર્ષે સ્વર્ગવાસી થયા.
७ श्री संभूतिविजयसूरि,–શ્રીવીરા૦ ૧૫૬ વર્ષે સ્વર્ગે ગયા.

૮ श्री भद्रबाहुस्वामी,–શ્રુતકેવલી. શ્રીવીરાત્ ૧૭૦ ,,
૯ श्री स्थूलीभद्रस्वामी,–કોશ્યા વેશ્યા પ્રતિબોધક. ૨૧૫ ,,
૧૦ श्री आर्य महागिरिसूरि,–જિનકલ્પતુલનાકારક. ૨૪૫ ,,
૧૧ श्री आर्य सुहस्तिसूरि,–અવંતિસુકુમાલ પ્રતિબોધક. ૨૯૧ ,,

૨. કોટિક ગચ્છ.

૧૨ श्री सुस्थितसूरि,- તથા સુપ્રતિબદ્ધસૂરિ ૩૭૨ ,,
૧૩ श्री इन्द्रदिन्नसूरि,–શ્રી વીરાત્ ૪૨૧ વર્ષે સ્વર્ગે ગયા.
૧૪ श्री दिन्नसूरि,–કેટલીક પટ્ટાવલીમાં એમને પટ્ટધર ગણ્યા નથી.
૧૫ श्री सिंहगिरिसूरि,–શ્રી વીરાત્ ૫૪૭ વર્ષે સ્વર્ગે ગયા.
૧૬ श्री वज्रस्वामी,–છેલ્લા દશ પૂર્વી. (વજ્રી શાખા) ૫૮૪ ,,
૧૭ श्री वज्रसेनसूरि,–શ્રી વીરાત્ ૬૨૦ વર્ષે સ્વર્ગ.

૩. ચન્દ્ર ગચ્છ—ચંન્દ્ર કુલ.

૧૮ श्री चन्द्रसूरि,–શ્રી વીરાત્ ૬૨૭ વર્ષે સ્વર્ગે ગયા.

૪. વનવાસી ગચ્છ.

૧૯ श्री सामंतभद्रसूरि,–"નિર્ગ્રન્થ ચૂડામણી" બિરૂદધારક, વી૦ ૬૭૦
૨૦ श्री वृद्धदेवसूरि,–નાહડ મંત્રી પ્રતિબોધક. શ્રીવી૦ ૬૯૯ ,,
૨૧ श्री प्रद्योतनसूरि,–
૨૨ श्री मानदेवसूरि,–લઘુશાન્તિના કર્તા તથા ૫૦૦ મુનિયોના ગુરૂ.
૨૩ श्री मानतुंगसूरि,–ભક્તામર સ્તોત્ર તથા નમિઉણના કર્તા.
૨૪ श्री वीरसूरि,–નાગપુરે નમિજિન પ્રતિષ્ઠાકારક. શ્રીવી૦ ૮૦૨
૨૫ श्री जयदेवसूरि,–શ્રીવીરાત્ ૮૨૦ વર્ષે સ્વર્ગ.
૨૬ श्री देवानंदसूरि,–એમના સમયમાં ચૈત્યવાસી થયા.
૨૭ श्री विक्रमसूरि,–એમના સમયમાં શ્રીવીરાત્ ૯૯૩ વર્ષે કાલક ગચ્છે કાલિકાચાર્ય થયા, તેમણે રાજાના આદેશથી ચોથના પર્યુષણ કર્યા, અને ત્યાર બાદ શ્રીવીરાત્ ૯૯૪ માં તેઓ સ્વર્ગે ગયા.

૨૮ श्री नरसिंहसूरि,—વી૦ ૧૦૯૫ વર્ષે નરસિંહનગરમાં યક્ષપ્રતિબોધક.
૨૯ श्री समुद्रसूरि,—સીસોદીયાવંસી, દિગંબરોને જીતનાર.
૩૦ श्री मानदेवसूरि,—બીજા. યાકિની ધર્મસુનુ હરિભદ્રસૂરિના મિત્ર.
૩૧ श्री विबुधप्रभसूरि,—શ્રીવી૦ ૧૦૯૦ માં વિદ્યમાન હતા.
૩૨ श्री जयानंदसूरि,—ઉપદેશ આપી, જિનાલયોનો જીર્ણોદ્ધારકારક.
૩૩ श्री रविप्रभसूरि,—નાંડોલ નગરમાં શ્રી નેમિનાથની પ્રતિષ્ઠાકારક.
૩૪ श्री यशोदेवसूरि,—"સાહિત્યપયોનિધિ" બિરૂદધારક. શ્રીવી. ૧૧૯૦
૩૫ श्री प्रद्युम्नसूरि,—"ભૂવલય ભૂષણ" બિરૂદધારક શ્રી વીર૦ ૧૨૭૨
૩૬ श्री मानदेवसूरि, ત્રીજા—શ્રીવીર૦ ૧૩૨૫ માં આમરાજા પ્રતિબોધક, ઉપધાન વિધિના કર્તા.
૩૭ श्री विमलचन्द्रसूरि-ચિત્રકુટમાં સ્વર્ણસિદ્ધિ કરી વાદ જીતનાર.

૫. વડ ગચ્છ.

૩૮ श्री उद्योतनसूरि,—જ્યોતિષ્શાસ્ત્રપારગામી. શ્રીવી૦ ૧૪૬૪ માં.
૩૯ श्री सर्वदेवसूरि,—રામસૈન્યપુરમાં પ્રતિષ્ઠામાં વિજય પામ્યા.
૪૦ श्री रूपदेवसूरि,—અર્બુદાધિપતિને પ્રતિબોધનાર.
૪૧ श्री सर्वदेवसूरि,—બીજા. આઠ શિષ્યોને આચાર્ય પદ આપનાર.
૪૨ श्री यशोभद्रसूरि;
૪૩ श्री नेमिचंद्रसूरि,-પ્રવચનસારોદ્ધારના કર્તા.
૪૪ श्री मुनिचंद्रसूरि,—" તાર્કિકશિરોમણી " બિરૂદધારક, સર્વ વિગયના ત્યાગી વિ. સં. ૧૧૭૮ માં સ્વર્ગે ગયા.

૬. શ્રીમન્નાગપુરીય વૃહત્તપાગચ્છ.

(તે હાલ લોકભાષામાં પાર્શ્વચંદ્રગચ્છથી ઓલખાય છે.)

૪૫ श्री वादीदेवसूरि,—"સકલવાદિમુકુટ" બિરૂદધારક, વિ. સં. ૧૧૭૭ માં સાડાત્રણ લાખ શ્રાવક નવા પ્રતિબોધ્યા. તેઓ વિ૦ સં. ૧૧૭૪માં આચાર્યપદ પામ્યા, અને વિ૦સં. ૧૧૭૭ માં "શ્રીમન્નાગપુરીયવૃહત્તપા" એ પ્રમાણે રાણાએ બિરૂદ આપ્યુ તેથી વડગચ્છ

તે શ્રીમન્નાગપુરીય વૃહત્તપાગચ્છના નામથી જગતમાં પ્રસિદ્ધિને પામ્યો. વળી દિગંબર વિગેરેને વાદમાં પાછા પાડનાર આ શાસન પ્રભાવક આચાર્યે ૨૪ ને આચાર્યપદ આપ્યા છે, એમના સમયમાં ખરતર તથા પુનમીયા તથા અંચલીયા થયા છે.

૪૬ શ્રી પદ્મપ્રભસૂરિ,–ઉગ્ર તપસ્વી, નાગપુરે રાણાને પ્રતિબોધનાર. વિ૦ સં. ૧૨૩૬ માં સાઢપુનમીયા થયા.

૪૭ શ્રીપ્રસન્નચંદ્રસૂરિ–જ્યોતિષ્શાસ્ત્રવેત્તા વિ.૧૨૫૦ માં આગમીયા થયા.

૪૮ શ્રી ગુણસમુદ્રસૂરિ,–ત્રિભુવનપાલ રાજારંજક. વિ૦ સં. ૧૨૮૫ માં ચૈત્રવાલ ગચ્છીય દેવભદ્રથી તપા થયા.

૪૯ શ્રી જયશેખરસૂરિ,–ક્રિયોદ્ધારકારકઃ, વિ૦ ૧૩૦૧ માં આચાર્ય પદ પામ્યા. એકવર્ષમાં બાર ગોત્ર પ્રતિબોધક, રાયહમીર પ્રતિબોધક

૫૦ શ્રી વજ્રસેનસૂરિ,–બીજા. "દેશનાજલધર" બિરૂદધારક.

૫૧ શ્રી હેમતિલકસૂરિ,–ભાટીરાય, તથા કુલચીરાય પ્રતિબોધક.

૫૨ શ્રી રત્નશેખરસૂરિ,–"મિથ્યાંધકાર નભોમણી" બિરૂદધારક.

૫૩ શ્રી હેમચન્દ્રસૂરિ.–વિ૦ ૧૪૨૮ માં સ્વગુરૂકૃત ગ્રન્થોના લેખક.

૫૪ શ્રી પુર્ણચન્દ્રસૂરિ,–હિંગડવંશીય, "કુવલયવિબોધક" બિરૂદધારક.

૫૫ શ્રી હેમહંસસૂરિ,–૫૦૦૦ જિનાલયની પ્રતિષ્ઠા કરનાર.

૫૬ શ્રી લક્ષ્મીનિવાસસૂરિ,–વિ૦ સં. ૧૫૧૬ માં વિદ્યમાન હતા.

૫૭ શ્રી પુણ્યરત્નસૂરિ,–વિ૦ સં. ૧૫૩૭ માં વિદ્યમાન હતા.

૫૮ શ્રી સાધુરત્નસૂરિ,–ષટ્ શાસ્ત્રવેત્તા, સંવિજ્ઞપક્ષીય

૫૯ શ્રી પાર્શ્વચન્દ્રસૂરિ,–"યુગપ્રધાન" બિરૂદધારક, ક્રિયોદ્ધારકારક. મરૂધરાધિપતિ તથા માલવાધિપતિ પ્રતિબોધક, ૨૨ ગોત્ર પ્રતિબોધક. પોરવાડવંશી પીતા શ્રી વેલગશાહ, માતા શ્રી વિમલાદેવીની કૂખથી વિ૦ સં. ૧૫૩૭ ના ચૈત્ર શુદિ ૯ શુક્રવારે જન્મ. હમીરપુર ગ્રામે. દીક્ષા–વિ૦ સં. ૧૫૪૬ ના વૈશાખ સુદિ ત્રિજ, હમીરપુર ગ્રામે. ઉપાધ્યાય પદ–વિ૦ સં. ૧૫૫૪ માં નાગોર નગરે.

ક્રિયાઉદ્ધાર–વિ૦ સંવ. ૧૫૬૬ માં નાગોર નગરે. સૂરિપદ,–વિ૦ સં. ૧૫૬૫ માં યોધપુર નગરે. યુગપ્રધાન પદ,–વિ૦ સં. ૧૫૯૯ ના વૈશાખ સુદ ૩, સલક્ષણપુરમાં. સ્વર્ગગમન,–વિ૦સં. ૧૩૧૨ ના માગસર સુદ ૩ યોધપુરમાં. મહાપ્રતાપી આચાર્ય શ્રીયે પોતાનો આત્માવીર્ય સ્ફુરાયમાણ કરી શ્રીજૈનશાસનને દીપાવ્યો અને સ્વપરનુ આત્મકલ્યાણ કર્યું, તે સમયે લુંકા, કડવામતિ, રૂષિ-મતિ, વિજયામતિ થયા.

૬૦ श्री समरचन्द्रसूरि,–"નિગ્રન્થ ચૂડામણી"નું બિરૂદ ધારણ કરનાર

૬૧ श्री राजचन्द्रसूरि,–ખંભાતમાં આચાર્ય પદ પામ્યા.

૬૨ श्री विमलचन्द्रसूरि,–બીજા. ,, ,,

૬૩ श्री जयचन्द्रसूरि,–વિ૦ સં. ૧૬૭૪ વર્ષે રાજનગરમાં સૂરિ થયા.

૬૪ श्री पद्मचन्द्रसूरि,–વિ૦ સં. ૧૬૯૯ વર્ષે રાજનગરમા સૂરિ થયા. એમના સમયમાં વિ.સં. ૧૭૨૮માં પીતવસ્ત્ર ધારણ કરનારા થયાં અને લુંકામાંથી નિકલી ઢુંઢીયા પણ તે સમયમાં થયા.

૬૫ श्री मुनिचन्द्रसूरि, (બીજા),–ખંભાત નગરથાં આચાર્યપદ પામ્યા

૬૬ श्री नेमिचन्द्रसूरि,–બીજા, વીરમગ્રામમાં આચાર્યપદ પામ્યા.

૬૭ श्री कनकचन्द्रसूरि,–વિ.સ.૧૭૬૬ વર્ષે વીકાનેરમાં સૂરિ થયા.

૬૮ श्री शीवचन्द्रसूरि, વિ.સં. ૧૮૧૦ વર્ષે વીકાનેરમાં સૂરિ થયા.

૬૯ श्री भानुचन्द्रसूरि,–વિ.સં. ૧૮૨૩ વર્ષે વડુ ગ્રામમાં સૂરિ થયા.

૭૦ श्री विवेकचन्द्रसूरि–વિ૦ ૧૮૩૭ વર્ષે વિરમગ્રામમાં સૂરિ થયા

૭૧ श्री लब्धीचन्द्रसूरि;–જગત્ શેઠગુરૂ, ઉજ્જેણમાંઆચાર્યપદ પામ્યા.

૭૨ श्री हर्षचन्द्रसूरि—જગત્ શેઠના ગુરૂ "ધર્મમૂર્તિ" બિરૂદધારક.

૭૩ श्री हेमचन्द्रसूरि––પ્રાણીરક્ષાને માટે આત્મભોગ આપનાર.

૭૪ श्री भ्रातृचन्द्रसूरि–ક્રિયોદ્ધારકારક, "ભારતભૂષણ" બિરૂદધારક.

શ્રી હેમચન્દ્રસૂરિની પાટે પૂજ્યપાદ પરમોપકારી પ્રાતઃસ્મરણીય પરમપ્રભાવક વચનસિદ્ધિવાલા શાંતસ્વભાવી શ્રી ભ્રાતૃચન્દ્રસૂરિ થયા તેઓશ્રીનો જન્મ .વાંકડીયા વડગામવાસી ઔદીચ્ય વાડવવંશી દા-

નમલજી પિતા વિજયા માતાની કૂખથી વિ૦ સં. ૧૯૨૦ માં થયો હતો, ત્યાર બાદ ગુરૂરાજના શુભ સંયોગે વ્યાકરણ, કોષ, કાવ્ય, છંદ, અલંકારસાહિત્ય, ન્યાય, ધર્મ શાસ્ત્ર વિગેરેનુ જ્ઞાન પોતાના સહજ વિનય, વિવેક, પ્રજ્ઞા, ઉત્સાહ આદિ ગુણોથી દીક્ષા લીધા પેલાજ ટુંક સમયમાં સંપાદન કરી વિ૦ સં. ૧૯૩૫ ના ફાગણ સુદ ૨ દિને આચાર્ય શ્રીહર્ષચન્દ્રસૂરિના શિષ્ય પ્રવર પંડિત શ્રીમુક્તિચંદ્રગણિગુરૂના હાથે વિરમગ્રામમાં દીક્ષા લીધી. અમાયી-નિષ્કપટ સરલ સ્વભાવવાલા, શુદ્ધપ્રરૂપક, સત્યગવેષી, લજ્જા ગુણ ને પોતાના સહજ સ્વભાવથી ધારણ કરનારા, શ્રીજૈન ધર્મની લઘુતામાં બીકણ, શિથિલાચારને દૂર કરવામાં અત્યંત ઉત્સાહી થયેલા મહાભાગ્યવાન તેઓશ્રીયે વિ૦ સં૦ ૧૯૩૭ ના વૈશાખ સુદ ૧૧ ને દિને માંડલગ્રામમાં મુનિમહારાજ શ્રીકુશલચન્દ્રજી ગણિની નિશ્રાએ નિગ્રન્થ પ્રવચન સંવેગ માર્ગની તુલના કરી. (ક્રિયાઉદ્ધાર કર્યો.)

કચ્છ ભુજના નગરશેઠ સાકરચંદ પાનાચંદ તથા વકીલ વસનજી માનસિંહ તેમજ ત્યાંના દિવાન સાહેબ વિગેરે પ્રકૃતિ મંડલે વિક્રમ સંવત ૧૯૪૩ ના શ્રાવણ સુદમાં ભુજ નગર મધ્યે ગુરૂરાજને "ભારતભૂષણ" નામનું બિરૂદ આપેલ હતું.

મક્ષુદાવાદ-અજિમગંજ નિવાસી રાવબહાદૂર બાબુસાહેબ ગણપતસિંહજી તથા રા. રા. બાબુશ્રી બુદ્ધસિંહજી બહાદૂર આચાર્યશ્રીના દર્શનાર્થે આવેલા તેથી તેઓએ ગુરૂરાજની ભક્તિનિમિત્તે કરેલ આનંદ મહોત્સવ તેની અંદર ભાગ લેનાર તેમના પરમસ્નેહી સદ્ગુણસંપન્ન નેકનામદાર દરબાર શ્રીમાનસૂરજમલસિંહજી તેઓયે સંવત ૧૯૪૮ ના ચૈત્ર સુદમાં પાટડીનગર વિષે સૂરીશ્વરજી સાહેબને "ભારતચંદ્ર"નું બિરૂદ આપી સ્વાત્માને આનંદિત બનાવ્યો હતો. તેઓ મહાપ્રતાપી, બાળ- બ્રહ્મચારી, સિદ્ધાન્તપારગામી, સંવેગરંગ રંગિત આત્મા હતા. તેમજ ષટ દર્શનમાં પણ પોતાના સહજ ગુણો

અને વિદ્વત્તાથી પ્રસિદ્ધિ પામેલા પૂજ્યશ્રીજી હતા, તેથી તેઓ શ્રી પાસે અનેક મતાનુયાયિઓ આવીને પોતાની શંકાઓને પ્રકાશ કરતા તેમને આચાર્યશ્રી શાંત સ્વભાવે એવી રીતે ઉત્તર આપતા કે જેથી તેઓ આનંદિત થઇ આચાર્યશ્રીની મુક્તકંઠે સર્વત્ર પ્રશંસા કરતા હતા.

ઘણાના મુખથી મેં લેખક પોતેજ) પ્રત્યક્ષ રીતે જોયેલ અને સાંભલેલ છે કે—"સુવર્ણ અને સુગંધની માફક ઉત્તમ શ્રેણિના વિદ્વાન્ અને તેની સાથે અપૂર્વ એવા શાંતિ સુરૂપ કાંતિ આદિ ગુણોથી સહિત રાજયોગી ;સરખા ભવ્ય દેહારવાલા, પુન્યસ્વરૂપ, ધર્મમૂર્તિરૂપ આ મહાત્માના સરખા બીજા કોઇપણ મહાત્મા અન્ય દર્શનમાં પણ અમને જોવામાં આવેલા નથી." ઇત્યાદિક પ્રશંસા કરી આનંદ પામતા હતા, ટુંકમાં ;જે ભવ્યાત્માઓએ એ પૂજ્યપાદ શ્રીજીનો પરિચય કર્યો હશે તેઓજ તે શ્રીની કહેણીરહેણી, વિદ્વત્તા, ગંભીરતા, દયાલુતા, શાન્તિ જાણી હશે. વલી તેમણે પોતાના ધર્મોપદેશથી જામનગરના મહારાજા જામસાહેબ વિભાજી બહાદુર, ધ્રાંગધ્રાના મહારાજા માનસિંહજી તેમના ભાયાત પ્રતાપસિંહજી તથા જાલમસિંહજી, બજાણાના દરબારસાહેબ નશીબખાનજી, પાટડીના દરબાર સૂરજમલસિંહજી, લીંબડીના નામદાર મહારાજા શ્રી જશવંતસિંહજી બહાદુર, કચ્છભુજનું રાજમંડલ તથા જેશલમેરના મહારાજા, યોધપુરના કવિરાજ મહામહોપાધ્યાય મુરારિદાન તેમજ ન્યાયવિશારદ શાસ્ત્રી નારાયણદત્તજી, વ્યાકરણાચાર્ય વિદ્યાભુષણ પંડિત ભગવતીલાલજી, આશુકવિ શાસ્ત્રી નિત્યાનંદજી, શાસ્ત્રી હરિકૃષ્ણજી, સાહિત્ય પંડિતજી ઉમાશંકરજી, શાસ્ત્રી મણીશંકરજી, રાજવૈદ્ય પંડિત હેમરાજભાઈ, આદિત્યરામ વિગેરેને જૈનધર્મ પ્રત્યે સારી લાગણીવાળા કર્યા હતા. જીર્ણોદ્ધારના ઉપદેશથી વીકાનેરના ભાંડાસરજીનું મોટું દેરાસર તથા ખંભાતમાં નવપલ્લવજી, ચિંતામણિજી, તથા આદિનાથ-

જીનું દેરાસર, અને વીરમગામમાં શ્રીઅજિતનાથ સ્વામીનું દેરાસર, ઈત્યાદિક દેરાસરના જીર્ણોદ્ધાર થયા. તેઓશ્રીના તીર્થયાત્રા કરવા સંબંધી ઉપદેશથી શ્રીસિદ્ધાચલજી, શ્રીગિરનારજી, શ્રીસંમેત્શિખરજી, શ્રીભોયણીજી, શ્રીઆબુજી, શ્રીવરકાણાજી, શ્રીરાણકપુરજી, શ્રીકેશરીયાજી, શ્રીફલવર્દ્ધિપાર્શ્વનાથજી, જેશલમેરજી, કાવિગંધાર, નાની મ્હોટી પંચતીર્થિજી વિગેરે તીર્થોના સંઘ ૭ 'રી' પાળતા નીકલ્યા. તેઓ શ્રીના પસાયથી ઘણા ભવ્ય જીવોએ તીર્થોનાં દર્શન કરી સમ્યકત્વ ગુણની નિર્મલતા કરી. જીવદયાના ઉપદેશથી વીરમગામ, માંડલ, વિગેરે સ્થળોમાં પાંજરાપોળો થઇ, ધાર્મિક કેળવણીના ઉપદેશથી રાજનગરમાં શ્રી જૈન હઠીસીંગ સરસ્વતી સભા, કચ્છ મોટી ખાખરમાં ભ્રાતૃચન્દ્રાભ્યુદય પાઠશાળા તથા કન્યાશાળા, ધ્રાંગધ્રામાં મુનિશ્રી કુશલચન્દ્રગણિ વિદ્યાશાળા વિગેરે તેમજ કેટલેક સ્થળે પોષધશાળા તથા ધર્મશાળા વિગેરે થયાં. વળી કચ્છમુંદ્રામાં અથીર પ્રતિમાને સ્થીર કર્યા સંબંધી, વીરમગામમાં દેરાસરજીની પ્રતિષ્ઠા વખતે વૃષ્ટિ સંબધી તેમજ અમદાવાદ, ખંભાત, વિકાનેર, યોધપુર, શિવગંજ વિગેરે સ્થળોમાં તેમના તપ તેજના ચમત્કાર લોકોને જાણવામાં આવ્યા હતા. તેઓશ્રીએ ગુજરાત, કચ્છ, કાઠિઆવાડ, ઝાલાવાડ, ગોઢવાડ, મારવાડ, મેવાડ વિગેરે દેશોમાં વિના નિશ્રાયે વિચરી અનેક ભવ્યજીવોનો ઉદ્ધાર કર્યો હતો. ઘણે સ્થળે પડેલા તડ ટંટાઓને ઉપદેશ આપી શાન્ત કર્યા. પાટણ, જેશલમેર, ખંભાત, વીકાનેર વિગેરેના જુના વખતના ભંડારો આ આચાર્યશ્રી જોઈ સારી રીતે અનુભવ મેળવી પ્રવીણ થયા હતા. વિ સં. ૧૯૬૭ ના વૈશાખ સુદ ૧૩ ને બુધવારે શીવગંજ શહેરમાં ચતુર્વિધ શ્રીસંઘના અત્યંત આગ્રહથી તેઓશ્રી આચાર્યપદ તથા ભટ્ટારકપદ પામ્યા.

તેઓશ્રીયે ક્રિયાઉદ્ધાર કર્યા બાદ સર્વ મળીને જુદે જુદે સ્થાને ૩૫ ચાતુર્માસ કર્યા તે નીચે પમાણે—

વિક્રમ સંવત ૧૯૩૭ ની સાલનું ચાતુર્માસ માંડલ, ૩૮ નું જામનગર ૩૯ નું કોરાય, ૪૦ નું વીરમગામ, ૪૧ નું માંડલ, ૪૨ નું કોડાય, ૪૩ નું ભુજ, ૪૪ નું પાલી, ૪૫ નું બિકાનેર, ૪૬ નું પાટણ, ૪૭ નું જામનગર, ૪૮ નું માંડલ, ૪૯ નું અમદાવાદ, ૫૦ નું અમદાવાદ, ૫૧ નું ખંભાત, ૫૨ નું અમદાવાદ, ૫૩ નું મોટીખાખર, ૫૪ નું સુથરી, ૫૫ નું અંજાર, ૫૬ નું વીરમગામ, ૫૭ નું અમદાવાદ, ૫૮ નું ખંભાત, ૫૯ નું વઢવાણ, ૬૦ નું વીરમગામ, ૬૧ નું અમદાવાદ, ૬૨ નું ખંભાત, ૬૩ નું અમદાવાદ, ૬૪ નું ઉદેપુર, ૬૫ નું જોધપુર, ૬૬ નું વીકાનેર, ૬૭ નું અમદાવાદ, ૬૮ નું માંડલ; ૬૯ નું ધાંગધ્રા, ૭૦ નું અમદાવાદ, ૭૧ નું અમદાવાદ

તેઓશ્રીયે આ ભવમાં ઘણાને ઉપકાર કરી ધર્મોપદેશ આપી જેને તેને સુખના ભાગી કર્યા, કિંતુ પૂર્વ ભવમાં ઉપાર્જિત કાંઇક અશુભવેદની તેના ઉદયમાં પણ આત્મ ધર્મથી પરાંમુખ ન થતા શાતા પૂર્વક ભોગવતા વિ. સં. ૧૯૭૨ ના વૈશાખ વદ ૮ ને બુધવારની રાત્રે ૧૧॥ વાગે શુભધ્યાનથી ત્રણ દિવસના અણસણપૂર્વક રાજનગરમાં તેઓશ્રી સ્વર્ગવાસ થયા. તેસમયે આચાર્યશ્રીની વૈયાવચ્ચમાં તપસ્વી મુનિમહારાજ શ્રી જગતચંદ્રજી મહારાજ તથા મુનિશ્રી સાગરચંદ્રજી વિગેરેઓ સારી રીતે તત્પર રહ્યા હતા.

પરમપૂજ્ય શ્રીજીના અંત વખતે વંદનને માટે ખંભાત, વિરમગામ, માંડલ, ધ્રાંગધ્રા વિગેરેના શ્રીસંઘોને ખબર મલતા તરત આવેલા હતા, અને વિકાનેર, કલકત્તા, કચ્છ વિગેરે દૂર દેશના શ્રાવકો તે સમયે પહોચી શકયા ન હતા, મહોપકારી ધુરંધર ગુરૂરાજના વિરહથી ભવ્યાત્મ જીવોને મહોટો હૃદયમાં આઘાત થયો, કરૂણા સમુદ્ર વિશ્વોપકારસાગર ધર્મદાતા ધર્માચાર્ય સર્વતન્ત્રસ્વતન્ત્ર આ-

તુર્વિંશવિશારદ વિદ્યાપીઠાદિપ્રસ્થાનપંચકારાધક સમારાધિતસૂરિમન્ત્ર સંપ્રાપ્તાગચ્છેશપદવી યુગપ્રવર અતિશય દેશના પ્રભાવક અમેયમહિમા-નિધાન ભારતભૂષણ જગત્‌વિભૂષણ પૂજ્યપાદ ભટ્ટારક સૂરીશ્વરજી અદૃશ્ય થઇ ગયા. અહો! હવે તે શ્રીજીના દર્શન આપણને દુર્લભ થયા. શ્રીજી મહારાજના સ્વર્ગવાસની ખબર મલતા ઘણે ઠેકાણે હડતાલો પાખીઓ પરી, બજારો બંધ થયા, દેવવંદનાદિક કરી શ્રી જિનાલયોમાં અઠ્ઠાઇ મહોત્સવો શરૂ થયા, જીવદયા-પ્રાણી રક્ષાના પ્રયત્નો થયા, તેઓશ્રીના અપૂર્વ ગુણો, સર્વત્ર સુજ્ઞજનોને યાદ આવ્યા.

यतः—श्रीमत्पर्वतनायकार्बुदगिरिप्रान्तप्रदेशस्थित—
वहूग्रामनिवासिनो गुणिवरादौदीच्यविप्रात्सतः ॥
जन्मप्रापदसौ स्वमातृ—विजयाकुक्षौ सुपुण्णे दिने,
भाईचन्द इति प्रथां च धृतवांश्चन्द्रोपमांगद्युतेः ॥ १ ॥

सूरीन्द्रं भ्रातृचंद्राख्यं, दिव्यं स्याद्वादवादिनम् ॥
पदस्थं नयनिष्णातं, वन्दे श्रीमुक्तिनंदनम् ॥ २ ॥

श्रीमद्विद्यावतंसाः शमदमसहिता बालभावाद्विरक्ता,
ज्ञानाभ्यासे प्रवृत्ता निखिलजनमनोहर्षदाः स्वैर्गुणौघैः ॥
मध्यस्था मान्यवाक्या दलितमदबला भ्रातृचंद्राभिधाना—
स्तारुण्ये तीर्णमोहा निरुपमचरिताः सूरिराजा जयन्तु ॥३॥

अनेकगुणगणशोभित—सूरीश्वरश्रीभ्रातृचन्द्रगुरूम् ॥
सदा शुभाशयेनाह—मंघ्रिसरोजं तस्य वन्दे ॥ ४ ॥

श्रीमन्नागपुरीयकाह्वयतपागच्छेशविद्यानिधि—
धैर्ये स्वर्णगिरेः समो हि भगवान् सिद्धान्तरत्नाकरः ।

कारुण्यादिगुणान्वितो गुरुवरः पूज्यो महान् योऽभवत्
तं सूरीश्वरमुत्तमं गणधरं श्रीभ्रातृचन्द्रं स्तुवे ॥५॥
येन ज्ञानप्रदीपेन, निरस्याभ्यंतरं तमः ॥
ममात्मा निर्मलीचक्रे, तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥६॥
परमपदमवाप्तुं सेवनीयो गुरुर्हि
सकलगुणविधायी सौख्यमार्गप्रदायी ।
अनवरतविरीति (प्रणालि) र्विद्यते शाश्वतीयं
गुरुपदकजसेवां भाग्यहीना न यान्ति ॥ ७ ॥

श्रीसूरीश्वर स्तवन.

હરિગીત છંદ.

શ્રી પાર્શ્વચંદ્ર સૂરીંદ નાગપુરીંદ તપગણ નભમણી,
તસપટ પરંપર ગણ ધુરંધર હેમચંદ્રસૂરિ ગુણી;
નિગ્રંથ ગુરૂ તસ પાટ રાજે આજ ગાજે મુનિવરા,
ભવિ ભક્તિભાવે નમો નિશદિન ભ્રાતૃચંદ્ર સૂરીશ્વરા. ૧
છે શાંત દાંત મહંત કિરિયાપાત્ર સમતાસાગરૂ,
પંડિત પ્રવર વિદ્વાન્ બુદ્ધિનિધાન વિદ્યાઆગરૂ;
અઘઓઘવારક મહાપ્રભાવક ધર્મધોરી ધુરંધરા,
ભવિ ભક્તિભાવે નમો નિશદિન ભ્રાતૃચંદ્ર સૂરીશ્વરા. ૨
છે ભવ્ય આકૃતિ ધર્મ મૂર્તિ પ્રભુ હૃદય મનોવૃતી,
તપ તેજ દીપે કદિ ન છીપે ભાગ્યની ચડતી રતી;
વળિ શરદશશિ સમ સૌમ્ય કાંતિ શાંતિવાન્ શુભંકરા,
ભવિ ભક્તિભાવે નમો નિશદિન ભ્રાતૃચંદ્ર સૂરીશ્વરા. ૩

ગુરૂ ગચ્છનાયક જ્ઞાનદાયક સંઘમાં લાયક મુદા,
ગતરાગ રોષ ન દોષ જરિએ તોષ સુખ દુઃખમાં સદા;
છત્રીસ ગુણગણ યુક્ત સૂરીશ્વર ચરણ ગુણથી અલંકર્યા,
ભવિ ભક્તિભાવે નમો નિશદિન ભ્રાતૃચંદ્ર સૂરીશ્વરા. ૪
જિનભાણ અસ્ત થતાં સૂરીશ્વર જ્ઞાનદીપ પ્રકાશતા;
મિથ્યાંધકાર વિકાર ટાળી ભવિકજન પ્રતિબોધતા;
શુભ છંદ સાંકળચંદ કહે પાવન કરો ભારતધરા,
ભવિ ભક્તિભાવે નમો નિશદિન ભ્રાતૃચંદ્ર સૂરીશ્વરા. ૫

અથ શ્રીવર્તમાન ચોવીસ તીર્થંકરોનાં નામ.

૧ શ્રીઋષભદેવજી	૯ શ્રીસુવિધિનાથજી	૧૭ શ્રીકુંથુનાથજી
૨ શ્રીઅજિતનાથજી	૧૦ શ્રીશીતલનાથજી	૧૮ શ્રીઅરનાથજી
૩ શ્રીસંભવનાથજી	૧૧ શ્રીશ્રેયાંસનાથજી	૧૯ શ્રીમલ્લિનાથજી
૪ શ્રીઅભિનંદનજી	૧૨ શ્રીવાસુપૂજ્યજી	૨૦ શ્રીમુનિસુવ્રતસ્વામી
૫ શ્રીસુમતિનાથજી	૧૩ શ્રીવિમલનાથજી	૨૧ શ્રીનમિનાથજી
૬ શ્રીપદ્મપ્રભુજી	૧૪ શ્રીઅનંતનાથજી	૨૨ શ્રીનેમનાથજી
૭ શ્રીસુપાર્શ્વનાથજી	૧૫ શ્રીધર્મનાથજી	૨૩ શ્રીપાર્શ્વનાથજી
૮ શ્રીચંદ્રપ્રભુજી	૧૬ શ્રીશાંતિનાથજી	૨૪ શ્રીમહાવીરસ્વામી

ઇતિ ચોવિસ તિર્થંકરોનાં નામ સંપૂર્ણ.

શ્રી મહાવીરસ્વામીના અગિઆર ગણધરનાં નામ.

૧ શ્રીઇંદ્રભૂતિજી (ગૌતમસ્વામી)	૪ શ્રીવ્યક્તજી	૮ શ્રીઅકંપિત્તજી
	૫ શ્રીસુધર્માસ્વામી	૯ શ્રીઅચલભ્રાતાજી
૨ શ્રીઅગ્નીભૂતિજી	૬ શ્રીમંડિતપુત્રજી	૧૦ શ્રીમેતાર્યજી
૩ શ્રીવાયુભૂતિજી	૭ શ્રીમૌર્યપુત્રજી	૧૧ શ્રીપ્રભાસજી

ઇતિ અગિયાર ગણધરોનાં નામ સંપુર્ણ.

પીસ્તાલીસ આગમનાં નામ.

અગીઆર અંગનાં નામ.

નં.		શ્લોક-સંખ્યા.
૧	શ્રી આચારાંગ સૂત્ર	૨૫૦૦
૨	શ્રી સૂયગડાંગ સૂત્ર	૨૦૦૦
૩	શ્રી ઠાણુાંગ સૂત્ર	....૩૭૬૦
૪	શ્રી સમવાયાંગ સૂત્ર	૧૬૬૭
૫	શ્રી ભગવતી સૂત્ર	૧૫૭૬૦
૬	શ્રી જ્ઞાતા સૂત્ર	....૬૦૦૦
૭	શ્રીઉપાસગદસાંગસૂત્ર	૮૧૨
૮	શ્રી અંતગડ સૂત્ર	....૮૦૯
૯	શ્રી અણુત્તરોવવાઈસૂત્ર	૧૯૨
૧૦	શ્રી પ્રશ્ન વ્યાકરણ સૂત્ર	૧૨૫૦
૧૧	શ્રી વિપાક સૂત્ર	....૧૨૧૬

બાર ઉપાંગનાં નામ.

૧૨	શ્રી ઉવવાઈ સૂત્ર	....૧૫૦૦
૧૩	શ્રી રાયપસેણી સૂત્ર	૨૦૭૮
૧૪	શ્રી જીવાભિગમ સૂત્ર	૪૭૦૦
૧૫	શ્રી પન્નવણા સૂત્ર	....૭૭૮૭
૧૬	શ્રીજંબુદ્દીવપન્નત્તિસૂત્ર	૪૧૪૬
૧૭	શ્રી ચંદપન્નત્તિ સૂત્ર	૨૨૦૦
૧૮	શ્રી સૂરપન્નત્તિ સૂત્ર	૨૨૦૦
૧૯	શ્રી નિરયાવલી સૂત્ર	૧૧૦૯ (સમુહે)
૨૦	શ્રી પુપ્ફચૂલિકા સૂત્ર	
૨૧	શ્રી કલ્પવતંસક સૂત્ર	
૨૨	શ્રી પુપ્ફવતંસક સૂત્ર	
૨૩	શ્રી વહ્નિદસા સૂત્ર	

દશ પઇન્નાનાં નામ.

નં.		શ્લોક-સંખ્યા.
૨૪	શ્રી ચઉસરણ સૂત્ર	....૬૩
૨૫	શ્રી સંથારા સૂત્ર	....૧૨૨
૨૬	શ્રી ભત્તપઇન્ના સૂત્ર	૧૭૨
૨૭	શ્રી ચંદાવીઝયં સૂત્ર	૩૧૦
૨૮	શ્રી મરણવિભત્તિ સૂત્ર	૭૨૦
૨૯	શ્રી ગણિવિદ્યાસૂત્ર	....૧૦૦
૩૦	શ્રી તંદુલવિયાલી સૂત્ર	૪૦૦
૩૧	શ્રી દેવેંદ્ર સૂત્ર	....૨૦૦
૩૨	શ્રીઆઉરપચ્ચખાણસૂત્ર	૮૪
૩૩	શ્રી મહાપચ્ચખાણસૂત્ર	૧૩૪

છ છેદનાં નામ.

૩૪	શ્રી વ્યવહાર સૂત્ર	....૬૦૦
૩૫	શ્રી નિસીથ સૂત્ર	....૮૧૫
૩૬	શ્રી મહાનિસીથ સૂત્ર	૪૫૦૦
૩૭	શ્રી પંચકલ્પ સૂત્ર	૧૧૩૩
૩૮	શ્રી દસાશ્રુતસ્કંધસૂત્ર	૧૮૦૦
૩૯	શ્રી વૃહત્કલ્પસૂત્ર	....૪૭૩

ચાર મૂલ સૂત્ર.

૪૦	શ્રી દશવૈકાલિક સૂત્ર	૭૦૦
૪૧	શ્રી ઓઘ સૂત્ર	....૮૦૦
૪૨	શ્રી આવશ્યક સૂત્ર	....૧૨૫
૪૩	શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર	૨૦૦૦

બે ચૂલિકા.

૪૪	શ્રી નંદી સૂત્ર	....૭૦૦
૪૫	અનુયોગદ્વાર સૂત્ર	૧૮૯૯

પીસ્તાલીસ આગમનાં નામ સંપૂર્ણ:

અથ સુતક વિચાર લીખ્યતે.

જેહને ઘરે જન્મ થાયે તેહને ૧૦ દિન પુત્ર જન્મ થયે સૂતક, દિન ૧૧ પુત્રી જન્મનો સૂતક જાણવો, મૃત્યુ ઘરનો—સૂતક દિન ૧૨નો તે ઘરનો આહાર સાધુ લિયે નહીં, તે ઘરની અગ્નિ તથા જલથી જિન પૂજા ન સૂઝે એટલે થાયે નહી, એમ નિશીથચૂર્ણિમેં કહ્યો છે; નિશીથમેં ૧૬ મે ઉદ્દેશમે, જન્મ તથા મરણનો ઘર દુગંછનીક જાણવો; વલી વ્યવહાર ભાષ્યમે મલયગિરિજી કૃત ટીકામેં કહ્યો છે; જન્મનો સૂતક જન્મથી દિન ૧૦ તાઈ, વલી વિચારસાર પ્રકરણમેં કહ્યો છે; પ્રસુતા સ્ત્રી એકમાસ સૂધી પ્રતિમાદિકનું દર્શન કરે નહીં; દિન ૪૦ તાંઇ જિન પૂજા કરે નહી; સાધુને ન વિહરાવે; જેહને ઘરમે જન્મ તથા મરણનો સૂતક થાયે તેહના ઘરના જીમણવાલા ૧૨ દિન લગે જિનપૂજા ન કરે; મૃતકને અડકનહારા ૧૬ પોહોર લગેં પડિકમણાદિ કરે નહીં; મૃતક કલેવરને કાંધ દેણહાર ૨૪ પોહોર લગેં પડિકમણાદિ ન કરે; વેસના પાલટણહારા ૮ પોહોર સૂતક ટાલે પછે પડિકમણાદિ કરે; બીજા ગ્રંથાંતરે કહ્યો; જન્મનો સૂતક ૧૦ દિન જન્મના સ્થાને માસ ૧ રો સૂતક, ઘરના ગોત્રીને દિન ૫ નો સૂતક ટાલે; જન્મ હુઓ તે દિનહીજ મરે તથા દેશાંતરે મરે, સન્યાસી મરે, અનોરો કોઈ મરે તો દિન ૧ તથા તીનનો સૂતક; આઠ વરસથી નાના બાલક તેહનો દિન ૮ નો સૂતક; એમ જન્મ મરણનો સૂતક ગ્રંથથી જાણવો; વિચારસાર પ્રકરણમેં ઋતુવંતી સ્ત્રી ૩ દિન લગે તો ભાંડાદિકને ન છુહે; દિન ૪ પછે પ્રતિક્રમણાદિક કરે; તપસ્યા કરે તે લેખેં લાગે; દિન ૫ પછે જિનપૂજા કરે; અને જો સ્ત્રીને રોગાદિકને કારણથી ૩ દિન ૨૪ પોહોર ઉલંધ્યા પછે વલી રૂધીર દેખવામાં આવે તો તેહનો દોષ નહીં; વિવેક કરી પવિત્ર થઇ પ્રતિમાદિક જિન દર્શન અગ્ર પૂજાદિક કરે; મુનિરાજને પડિલાભે; જિન પ્રતિમાની અંગ પૂજા ન કરે: એમ ચર્ચરી ગ્રંથમેં કહ્યો છે, ઇતિ

———

અનુક્રમણિકા.

પ્રતિક્રમણની શુદ્ધિ પત્રીકા.

પાના	લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૩૩	૧૭	સામાયક	સામાયિક
૬૧	૪	શ્રીશ્રેયાસ	શ્રીશ્રેયાંસ
૬૨	૧૪	નમીનાથે	નમિનાથે
૭૩	૧૭	અકલ્પ	અકલ્પ
૭૬	૯	દરશન	દર્શન
૭૭	૬૨	સ્થિરીકરણં	સ્થિરીકરણં
૭૮	૨	દરશનની	દર્શનની
૭૮	૧૩	કરા	કરી
૯૦	૨	ષટકાય	ષટ્કાય
૯૦	૪	રુકંધાવતા	રંધાવતા
૯૦	૧૫	જુણવ્રતા	ગુણવ્રત
૯૫	૪	વસ્તલેતા	વસ્તુલેતા
૧૦૫	૧૬	સથારાને	સંથારાને
૧૧૨	૧૨	શીઘ્ર	શિઘ્ર
૧૧૨	૧૪	શ્રા=ક	શ્રાવક
૧૧૨	૩	નિમિત્ત	નિમિત્તે
૧૧૨	૧૪	વહરસ	વહરસ
૧૨૭	૫	ચક્રવત્તી	ચક્રવર્ત્તી
૧.૩	૧૪	લોક લિરૂદ્ધ	લોક વિરૂદ્ધ
૧૩૫	૧	ધર્મ્માણા	ધર્મ્માણાં
૧૩૬	૧૪	ચણધર	ગણધર
૧૩૬	૧૪	સાભાગ્ય	સોભાગ્ય
૧૪૦	૮	પાપ	પાસ
૧૪૦	૧૧	એવ	એવા

૧૪૧	૧૩	ઊધ્વૈં	ઊધ્વૈં
૧૪૬	૧૫	જિનચદ્ર	જિનચંદ્ર
૧૫૧	૧૬	૭–૮	૮–૯
૧૬૨	૧૧	સથસવિ	સઘસવિ
૧૬૨	૧૨	ઇચ્છામી	ઇચ્છામિ
૧૬૬	૬	કાલે	કોડ
૧૬૬	૭	જાડે	જોડ
૧૬૯	૧૫	ગાતમ	ગૌતમ
૧૬૯	૧૭	ગાતમ	ગૌતમ
૧ ૨	૨	અપુર્વ	અપૂર્વ
૧૭૪	૬	દ્રીપ	દ્વિપ
૧૭૬	૧૭	ભગમત	ભગવત
૧૭૭	૧૧	તિહા	તિહાં
૧૮૧	૧૩	ઇત્થા	ઇચ્છા
૧૮૨	૪	અન્નચ્છ	અન્નત્થ
૧૮૨	૯	ઇત્થં	ઇચ્છં
૧૮૩	૪	ઇત્થા	ઇચ્છા
૧૮૩	૧૫	અન્નચ્છ	અન્નત્થ
૧૮૪	૫	બેહિનાં	દેહિનાં
૧૮૪	૧૮	તિચ્છ	તિત્થ
૧૮૭	૧૩	માગજિર	માગશિર
૧૯૦	૬	સમેપં	સમેતં
૧૯૦	૮	કેલલ	કેવલ

॥ ॐ ह्रीं श्रीं पार्श्वनाथाय नमः ॥

॥ श्री प्रतिक्रमण सूत्र ॥

॥ आचार्य श्रीभ्रातृचन्द्रसूरीश्वर सद्गुरुभ्यो नमः ॥

॥ *अथ नवकार पंचमंगलरूप मंत्र ॥

नमोऽर्हद्भ्यः नमः सिद्धेभ्यः ।

नमो अरिहंताणं नमो सिद्धाणं ।

નમસ્કાર હો અરિહંતોને, નમસ્કાર હો સિદ્ધોને,

---

* કેવળજ્ઞાન પામીને ભવ્યજીવોને બોધ દેતા અગર બોધદેવાને વિચરતા તીર્થંકર મહારાજા તે શ્રી **અરિહંત** તેમના બાર ગુણ આ પ્રમાણે:—

૧ **અશોકવૃક્ષ**—જ્યાં ભગવંતનું સમવસરણ રચાય ત્યાં ભગવંતના દેહથી બાર ગુણ આસોપાલવનું વૃક્ષ દેવતા રચે છે, જેના નીચે બેસી ભગવંત ધર્મોપદેશ આપે છે તે.

૨ **સુરપુષ્પવૃષ્ટિ**—એક યોજન પ્રમાણ સમવસરણ ભૂમિમાં જળ સ્થળમાં ઉત્પન્ન થયેલા સુગંધી પંચવર્ણા ફુલોની વૃષ્ટિ ઢીંચણ પ્રમાણ દેવતા કરે છે તે.

૩ **દિવ્ય ધ્વની**—ભગવંતની વાણીને માલવકોશ રાગ, વીણા, વાંસળી, આદિકના સ્વરવડે દેવતા પૂરે તે.

૪ **ચામર**—રત્નજડિત સુવર્ણની દાંડીવાળા ચાર જોડી શ્વેત ચામરો સમવસરણમાં દેવતાઓ ભગવંતને વીંઝે તે.

नम आचार्येभ्यः | नम उपाध्यायेभ्यः ।

नमो आयरियाणं | नमो उवज्झायाणं ।

નમસ્કાર હો આચાર્યોને, | નમસ્કાર હો ઉપાધ્યાયોને,

---

૫ **આસન**—ભગવંતને બેસવાને રત્નજડિત સુવર્ણમય સિંહાસન દેવતાઓ સમવસરણમાં રચે છે તે.

૬ **ભામંડળ**—ભગવંતના મસ્તકની પાછળ શરદ્ઋતુના સૂર્યના કિરણ જેવું ઉગ્ર તેજવાળું ભામંડળ (તેજનું માંડલું) દેવતા રચે છે તે. ભગવંતના તેજને પોતાના તેજમાં સંહરી લે છે તે ન હોય તો ભગવંતના મુખ સામું જોઇ શકાય નહિ.

૭ **દુંદુભિ**—ભગવંતના સમવસરણ વખતે દેવતાઓ દેવદુંદુભિ વિગેરે વાજીંત્રો વગાડે છે તે. એ એમ સુચવે છે કે હે ભવ્યો ! તમે શીવપુરના સથવારા તુલ્ય આ ભગવંતને સેવો.

૮ **છત્ર**—સમવસરણમાં ભગવંતના મસ્તક ઉપર ઉપરાઉપર શરદ્ ઋતુના ચંદ્રતુલ્ય ઉજ્વલ અને મોતીના હારોએ સુશોભિત ત્રણ ત્રણ છત્રો દેવતાઓ રચે છે તે. ભગવંત સમવસરણમાં પૂર્વાભિમુખે બેસે છે અને બીજી ત્રણ દિશાઓમાં ભગવંતના જેવા પ્રતિબિંબો દેવતાઓ સ્થાપે છે, તેથી બાર છત્ર સમવસરણમાં હોય. એ એમ સુચવે છે કે ત્રણ ભુવનના સ્વામિ એવા આ ભગવંતને તમે ભવ્યો સેવો ?

અતિશય એટલે ઉત્કૃષ્ટતા. વિશિષ્ટ ચમત્કારવાળો ગુણ. આ મુળ ચાર છે.

૧ **અપાયાપગમાતિશય**—(અપાય—ઉપદ્રવ અને— અપગમ—નાશ) આ બે પ્રકારનાં છે. સ્વાશ્રયી, તથા પરાશ્રયી, તેમાં.

(૧)—સ્વાશ્રયી—એટલે પોતાના સંબંધમાં અપાય એટલે ઉપદ્રવનો દ્રવ્યથી અને ભાવથી નાશ કર્યો છે તે.

દ્રવ્ય ઉપદ્રવ—સર્વ રોગો. આ પોતાને ક્ષય થઇ ગયા હોય છે.

नमो लोके सर्वसाधुभ्यः
नमो लोए सव्वसाहूणं ।
નમસ્કાર હો લોકમાં સર્વ સાધુઓને,

ભાવ ઉપદ્રવ—અંતરંગ એવાં અઢાર દુષણ. આ અઢાર નીચે પ્રમાણે.

(૧) દાનાંતરાય, (૨) લાભાંતરાય, (૩) વીર્યાંતરાય, (૪) ભોગાંતરાય, (૫) ઉપભોગાંતરાય, (૬) હાસ્ય, (૭) રતિ, (૮) અરતિ, (૯) ભય, (૧૦) શોક, (૧૧) જુગુપ્સા-નિંદા, (૧૨) કામ, (૧૩) મિથ્યાત્વ, (૧૪) અજ્ઞાન, (૧૫) નિદ્રા, ૧૬ અવિરતિ, (૧૭) રાગ, (૧૮) દ્વેષ.

આ રીતે સ્વાશ્રયી અપાયાપગમાતિશય.

(૨)—પરાશ્રયી અપાયાપગમ અતિશય—કે જેનાથી પારકાના ઉપદ્રવ નાશ પામે, એટલે જ્યાં ભગવાન્ વિચરે, ત્યાં દરેક દિશામાં મળીને સવાસો જોજન સુધીમાં પ્રાયઃ રોગ, મરકી, વૈર, અતિવૃષ્ટિ, દુકાળ આદિ થાય નહિ.

૨ **જ્ઞાનાતિશય**—જેનાથી ભગવાન્ લોકાલોકનું સ્વરૂપ સર્વ પ્રકારે જાણે છે તે, કારણ કે તેમને કેવળજ્ઞાન છે તેથી કાંઇ પણ તેમને અજ્ઞાત રહી શકતું નથી.

૩ **પૂજાતિશય**—જેનાથી શ્રી તીર્થંકર સર્વને પૂજ્ય છે એટલે ભગવંતની પૂજા રાજા, બળદેવાદિ, દેવતા-ઈંદ્રઆદિ કરે છે અગર કરવાની અભિલાષા કરે છે તે.

૪ **વચનાતિશય**—જેનાથી શ્રી તીર્થંકરની વાણી દેવ, મનુષ્ય અને તીર્યંચને પોતપોતાની ભાષામાં સમજાય છે તે. કારણ કે તેમની વાણી સંસ્કારાદિક ગુણવાળી છે. આ વાણી ૩૫ ગુણે સહિત છે. તે ગુણો નીચે પ્રમાણેઃ—

૧ સર્વ ઠેકાણે સમજાય તેવી. ૨ યોજન પ્રમાણ સંભળાય તેવી. ૩ પ્રૌઢ. ૪ મેઘ જેવી ગંભીર. ૫ શબ્દવડે સ્પષ્ટ. ૬ સંતોષકારક. ૭ દરેક

एष पंचनमस्कारः सर्वपापप्रणाशनः

एसो पंचनमुक्कारो । सव्वपावप्पणासणो

એ પાંચેને કરેલો નમસ્કાર સર્વ પાપને સર્વથા નાશ કરનારછે.

મનુષ્ય એમ જાણે જે મનેજ કહે છે એવી. ૮ પુષ્ટ અર્થવાળી. ૯ પૂર્વાપર વિરોધરહિત. ૧૦ મહા પુરૂષને છાજે એવી. ૧૧ સંદેહ વગરની. ૧૨ દૂષણરહિત અર્થવાળી. ૧૩ કઠણ વિષયને સહેલો કરે એવી. ૧૪ જ્યાં જેવું શોભે તેવું બોલાય એવી. ૧૫ ષડ્ દ્રવ્ય અને નવતત્ત્વને પુષ્ટ કરે એવી. ૧૬ પ્રયોજન સહિત. ૧૭ પદ રચના સહિત. ૧૮ છ દ્રવ્ય નવતત્ત્વે પટુતા સહિત. ૧૯ મધુર. ૨૦ પારકો મર્મ જણાઈ ન આવે એવી ચતુરાઈવાળી, ૨૧ ધર્મ—અર્થ પ્રતિબદ્ધ. ૨૨ દીપ સમાન પ્રકાશ અર્થ સહિત. ૨૩ પરનિંદા અને પોતાનાં વખાણ વગરની. ૨૪ કર્ત્તા, કર્મ, ક્રિયા, કાળ, વિભક્તિ સહિત. ૨૫ આશ્ચર્યકારી. ૨૬ વક્તા સર્વગુણસંપન્ન છે એવું જેમાં લાગે તેવી. ૨૭ ધૈર્યવાળી. ૨૮ વિલંબરહિત. ૨૯ ભ્રાંતિરહિત. ૩૦ સર્વ પોતાની ભાષા સમજે. ૩૧ શિષ્ઠ બુદ્ધિ ઉપજાવે એવી. ૩૨ પદના અર્થને અનેકપણે વિશેષ આરોપણ કરી બોલે તેવી. ૩૩ અસાહસિકપણે બોલે એવી. ૩૪ પુનરૂક્તિદોષ વગરની. ૩૫ સાંભળનારને ખેદ ન ઉપજે એવી.

આઠ પ્રાતિહાર્યના આઠ અને ચાર મૂળ અતિશયના ચાર મળી કુલ ૧૨ ગુણ અરિહંત ભગવાનના જાણવા.

આઠ કર્મનો ક્ષય કરીને સાધ્યું છે મોક્ષપદ જેણે તે **સિદ્ધ** ભગવાનના આઠ ગુણ છે તે આ પ્રમાણેઃ—

૧ અનંત જ્ઞાન—જ્ઞાનાવરણીય કર્મનો ક્ષય થવાથી આ ગુણ પ્રાપ્ત થાય છે. આથી લોકાલોકના સ્વરૂપને સમસ્ત પ્રકારે જાણે છે.

૨ અનંત દર્શન—દર્શનાવરણીય કર્મનો ક્ષય થવાથી આ ગુણ પ્રાપ્ત થાય છે. આથી લોકાલોકના સ્વરૂપને સમસ્ત પ્રકારે દેખે છે.

मंगलानां च सर्वेषां । प्रथमं भवति मंगलम् ॥

मंगलाणं च सव्वेसिं । पढमं हवइ मंगलं ॥ १ ॥

મંગલોમાં અને સર્વમાં પહેલું હોય છે મંગલ.

---

૩ **અવ્યાબાધ સુખ**—વેદનીય કર્મનો ક્ષય થવાથી સર્વ પ્રકારની પીડારહિત—નિરૂપાધિકપણું પ્રાપ્ત થાય છે.

૪ **અનંત ચારિત્ર**—મોહનીય કર્મનો ક્ષય થવાથી આ ગુણ પ્રાપ્ત થાય છે. આમાં ક્ષાયક સમ્યક્ત્વ અને ચારિત્રનો સમાવેશ થાય છે. આથી સિદ્ધ ભગવાન સ્વસ્વભાવમાં સદા અવસ્થિત રહે છે.

૫ **અક્ષયસ્થિતિ**—આયુઃ કર્મનો ક્ષય થવાથી નાશ નહિ થાય એવી અનંત સ્થિતિ પ્રાપ્ત થાય છે. સિદ્ધની સ્થિતિ આદિ છે પણ અંત નથી તેથી સાદિ અનંત કહેવાય છે.

૬ **અરૂપીપણું**—નામ કર્મનો ક્ષય થવાથી વર્ણ, ગંધ, રસ અને સ્પર્શરહિત થાય છે કેમકે શરીર હોય તો એ ગુણો રહે છે પણ સિદ્ધને શરીર નથી. તેથી અરૂપીપણું પ્રાપ્ત થાય છે.

૭ **અગુરૂલઘુ**—ગોત્ર કર્મનો ક્ષય થવાથી આ ગુણ 'પ્રાપ્ત થાય' છે. તેથી ભારે હળવો અથવા ઉંચ નીચપણાનો વ્યવહાર રહેતો નથી.

૮ **અનંતવીર્ય**—અંતરાય કર્મનો ક્ષય થવાથી અનંત દાન, અનંત લાભ, અનંત ભોગ, અનંત ઉપભોગ અને અનંત વીર્ય—શક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે—સમસ્ત લોકને અલોક અને અલોકને લોક કરી શકે તેવી શક્તિ સ્વાભાવિક સિદ્ધમાં રહેલ છે; છતાં તેવું વીર્ય કદી ફેરવતા નથી અને ફેરવશે નહિ કેમકે પુદ્ગલ સાથેની પ્રવૃત્તિ એ તેમનો ધર્મ નથી. એ ગુણથી—પોતાના આત્મિક ગુણોને છે તેવાને તેવા રૂપે ધારી રાખે, ફેરફાર થવા દે નહિ.

પાંચ આચારને પાળે ને બીજાને પળાવે એવા અને વળી ધર્મના નાયક છે તે **આચાર્ય** મહારાજાના છત્રીશ ગુણો છે તે નીચે પ્રમાણેઃ—

અર્થ—શ્રી અરિહંત (પરમાત્મા) ને નમસ્કાર થાઓ, શ્રી સિદ્ધ (પરમાત્મા) ને નમસ્કાર થાઓ, શ્રી આચાર્ય (મ-

---

૧ સ્પર્શનેંદ્રિય (ત્વચા–શરીર), ૨ રસનેંદ્રિય (જીભ), ૩ ઘ્રાણેંદ્રિય (નાક), ૪ નેત્રેંદ્રિય (આંખ) અને ૫ શ્રોતેંદ્રિય (કાન) એ પાંચ ઈંદ્રિયના ત્રેવીશ વિષયોમાં મનગમતા ઉપર રાગ અને અણગમતા ઉપર દ્વેષ આચાર્ય મહારાજ કરે નહિ.

બ્રહ્મચર્યની નવ પ્રકારની ગુપ્તિ એટલે શિયળની નવવાડોને જાળવી રાખે. ક્ષેત્રનું જેમ વાડથી રક્ષણ થાય છે તેમ આ નવવાડોથી શિયળનું રક્ષણ થાય છે.

૧ સ્ત્રી પશુ નપુંસક જ્યાં ન હોય ત્યાં વસે.

૨ સ્ત્રીની સાથે રાગથી વાતો કરે નહિ.

૩ સ્ત્રી બેઠી હોય તે આસને પુરૂષ બે ઘડી સુધી બેસે નહિ અને પુરૂષ બેઠો હોય તે આસને સ્ત્રી ત્રણ પહોર સુધી બેસે નહિ.

૪ રાગવડે સ્ત્રીના અંગોપાંગ જૂએ નહિ.

૫ સ્ત્રી પુરૂષ સુતા હોય અગર કામભોગની વાત કરતા હોય ત્યાં ભીંતના આંતરે રહે નહિ.

૬ અગાઉ ભોગવેલા વિષયાદિને સંભારે નહિ.

૭ સ્નિગ્ધ આહાર કરે નહિ.

૮ નીરસ એવો પણ અધિક આહાર કરે નહિ.

૯ શરીરની શોભા ટાપટીપ કરે નહિ.

સંસારની પરંપરા જેનાથી વધે તે **કષાય** તેના ચાર પ્રકાર છે ૧ ક્રોધ, ૨ માન, ૩ માયા અને ૪ લોભ એ ચાર કષાય આચાર્ય મહારાજ કરે નહિ.

મહાવ્રત એટલે મોટાં વ્રત પાળવામાં આકરાં હોય તે **મહાવ્રત** પાંચ છે.

હારાજ) ને નમસ્કાર થાઓ, શ્રી ઉપાધ્યાય (મહારાજ) ને નમસ્કાર

૧ **પ્રાણાતિપાત વિરમણ**—કોઇ જીવનો વધ કરવો નહિ.

૨ **મૃષાવાદ વિરમણ**—ગમે તેવું કષ્ટ આવી પડે તેમ હોય તોપણ અસત્ય બોલવું નહિ.

૩ **અદત્તાદાન વિરમણ**—કોઈની અણ આપેલી નજીવી ચીજ પણ લેવા નહિ,

૪ **મૈથુન વિરમણ**—મન વચન કાયાએ કરીને બ્રહ્મચર્ય પાળવું વિષય સુખ ભોગવવા નહિ.

૫ **પરિગ્રહ વિરમણ**—કોઇપણ વસ્તુનો સંગ્રહ કરવો નહિ તેમજ ધર્મોપકરણ પુસ્તક આદિ વસ્તુ પોતાની પાસે હોય તેના ઉપર મૂર્ચ્છા રાખવી નહિ. એ પાંચ મહાવ્રત સાધુ મુનિરાજ પાળે છે.

આચાર્ય મહારાજ જે પાંચ આચારને પાળે છે તે આ પ્રમાણે—

૧ **જ્ઞાનાચાર**—જ્ઞાન ભણે ભણાવે, લખે લખાવે, જ્ઞાન ભંડાર કરે કરાવે, ભણનારને સહાય આપે.

૨ **દર્શનાચાર**—શુદ્ધ સમ્યક્ત્વને પોતે પાળે, બીજાને પળાવે અને સમ્યક્ત્વથી પડતાને સમજાવી સ્થીર કરે.

૩ **ચારિત્રાચાર**—પોતે શુદ્ધ ચારિત્ર પાળે બીજાને પળાવે અને પાળ ારને અનુમોદે.

૪ **તપાચાર**—૭ બાહ્ય અને ૭ અભ્યંતર એમ બાર પ્રકારનો તપ પોતે કરે, કરાવે અને કરતાને અનુમોદન આપે.

૫ **વીર્યાચાર**—ધર્માનુષ્ટાન (ધર્મક્રિયા) કરવામાં છતી શક્તિ ગોપવે નહિ તથા તમામ આચાર પાળવામાં વીર્ય શક્તિ સંપૂર્ણ રીતે ફોરવે તે.

ચારિત્ર ધર્મની રક્ષાને અર્થે મુનિને પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિરૂપી આઠ પ્રવચનની માતાને પાળવાની જરૂર છે. તે આ પ્રમાણે—

૧ **ઇર્યાસમિતિ**—ધુંસરા પ્રમાણે સાડા ત્રણ હાથ મુખ આગળ ભુમીને દૃષ્ટિથી જોઇને ચાલવું.

૨ ભાષાસમિતિ—સાવદ્ય વચન બોલવું નહિ.

૩ એષણાસમિતિ—અપ્રાસુક આહાર પાણી આદિ વહોરવાં નહિ.

૪ આદાન નિક્ષેપણસમિતિ—વસ્ત્ર પાત્ર અણપુંજી ભૂમિ ઉપર લેવું મૂકવું નહિ.

૫ પારિષ્ઠાપનિકા સમિતિ—મલ મૂત્ર અણપુંજી જીવાકુલ ભૂમિએ પરઠવવું નહિ.

૧ મનગુપ્તિ—મનમાં આર્ત રૌદ્ર ધ્યાન ધ્યાવાં નહિ.

૨ વચનગુપ્તિ—નિરવદ્ય વચન પણ કારણ વિના બોલવાં નહિ.

૩ કાયગુપ્તિ—શરીર અણપડિલેહ્યું હલાવવું નહિ.

પાંચ ઇંદ્રિયના વિષયને સંવરનાર તેથી ૫ ગુણ, નવ પ્રકારની બ્રહ્મચર્યની ગુપ્તિને ધારણ કરનાર તેથી નવ, ચાર પ્રકારના કષાયરહિત તેથી ચાર, પાંચ મહાવ્રતના પાંચ, આચારના ૫, પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિ મળી અષ્ટ પ્રવચન માતાના આઠ, એમ સર્વ મળીને છત્રીશ ગુણ આચાર્ય મહારાજના થયા.

સિદ્ધાંત ભણે તથા બીજાઓને ભણાવે તે ઉપાધ્યાય—પાઠક—વાચક તેના ગુણ ૨૫—

૧ આચારાંગ ૨ સુયગડાંગ ૩ ઠાણાંગ ૪ સમવાયાંગ ૫ ભગવતી ૬ જ્ઞાતા—ધર્મકથા ૭ ઉપાશક દશાંગ ૮ અંતગડ ૯ અનુત્તરોવવાઇ ૧૦ પ્રશ્ન વ્યાકરણ અને ૧૧ વિપાક એ અગ્યાર અંગ અને ૧ ઉવવાઈ ૨ રાયપસેણી ૩ જીવાભિગમ ૪ પન્નવણા ૫ જંબુદ્વીપ પન્નતિ ૬ ચંદપન્નતિ ૭ સૂરપન્નત્તિ ૮ કપ્પિયા ૯ કપ્પવડંસિયા ૧૦ પુપ્ફિયા ૧૧ પુપ્ફચૂલિયા અને ૧૨ વન્હિદશાંગ એ બાર ઉપાંગને ભણે ભણાવે તેથી ૨૩ ગુણ થયા. ૨૪ ચરણસિત્તરી અને ૨૫ કરણસિત્તરીને પાળે એમ ૨૫ ગુણો થયા.

સાધુઓને નમસ્કારથાઓ, એ પાંચ નમસ્કાર સર્વ પાપના નાશ કરનાર છે. વળી સર્વ મંગલોમાં, પ્રથમ મંગલ (કલ્યાણરૂપ) છે.

પદ (૯) સંપદા* (૮) ગુરૂ† (૭) લઘુ‡ (૬૧) સર્વવર્ણ (૬૮).

મોક્ષ માર્ગ સાધવા માટે યત્ન કરે તે સાધુ તેના ગુણ ૨૭ તે આ પ્રમાણે જાણવા,

૧ પ્રાણાતિપાત વિરમણ. ૨ મૃષાવાદ વિરમણ. ૩ અદત્તાદાન વિરમણ, ૪ મૈથુન વિરમણ અને ૫ પરિગ્રહ વિરમણ. એ પાંચ મહાવ્રત અને ૬ રાત્રિભોજન વિરમણ એ ૭ વ્રતને પાળે તેથી ૭ ગુણ. ૭ થી ૧૨ પૃથ્વીકાય, અપકાય, તેઉકાય, વાઉકાય, વનસ્પતિકાય અને ત્રસકાય એ છકાયની રક્ષા કરે તેથી ૭ ગુણ. ૧૩ થી ૧૭ પાંચ ઇંદ્રિયનો નિગ્રહ કરે એટલે તેનાં વિષયવિકારોને રોકે તેથી પાંચ ગુણ. ૧૮ લોભનો નિગ્રહ, ૧૯ ક્ષમાનું ધારણ કરવું, ૨૦ ચિત્તની નિર્મળતા રાખવી, ૨૧ વિશુદ્ધ રીતે વસ્ત્રની પડિલેહણા કરવી, ૨૨ સંયમ યોગમાં પ્રવૃત્ત રહેવું (૫ સમિતિ ૩ ગુપ્તિ આદરવા; નિદ્રા, વિકથા અને અવિવેક ત્યજવા) ૨૩ અકુશળ મનનો સંરોધ એટલે માઠા માર્ગે જતા મનને રોકવું, ૨૪ અકુશળ વચન સંરોધ, ૨૫ અકુશળ કાયાનો સંરોધ, ૨૬ શીતાદિ પરિસહ સહન કરવા અને ૨૭ મરણાદિ ઉપસર્ગ સહેવા એમ ૨૭ થયા.

એ પ્રકારે અરિહંત ૧૨, સિદ્ધના ૮, આચાર્યના ૩૬, ઉપાધ્યાયના ૨૫ અને સાધુના ૨૭ મળી કુલ્લે ૧૦૮ ગુણ પંચપરમેષ્ટિના જાણવા.

* સંપદા એટલે અર્થ પુરો થાય એવા વિશ્રામસ્થાન (વાક્ય).

† ગુરૂ એટલે સંયુક્ત ડબલ અક્ષર.

‡ લઘુ એટલે એકવડા અક્ષર.

॥ अथ पंचिंदिअ ॥

पंचेन्द्रियसंवरणः तथा नवविधब्रह्मचर्यगुप्तिधरः

पंचिंदिअसंवरणो तह नवविहबंभचेरगुत्तिधरो ।

પાંચ ઇંદ્રિયોને સંવરનાર, તેમજ નવ પ્રકારની બ્રહ્મચર્ય ગુપ્તિના ધરનાર,

चतुर्विधकषायमुक्त इति अष्टादशभिर्गुणैः संयुक्तः ॥ १ ॥

चउविहकसायमुक्को इअ अट्ठारसगुणेहिं संजुत्तो ॥१॥

ચાર પ્રકારના કષાયથી રહિત, એમ અઢાર ગુણોએ સહિત ॥ ૧॥

पंचमहाव्रतयुक्तः पंचविधाचारपालनसमर्थः

पंचमहव्वयजुत्तो पंचविहायारपालणसमत्थो ।

પાંચ મહાવ્રત સહિત, પાંચ પ્રકારના આચાર પાળવામાં સમર્થ,

पंचसमितः त्रिगुप्तः षट्त्रिंशद्गुणो गुरुर्मम ॥ २ ॥

पंचसमिओ तिगुत्तो छत्तीसगुणो गुरू मज्झ ॥२॥

પાંચ સમિતિવાળા, ત્રણ ગુપ્તિવાળા, [1]છત્રીશગુણવાળા ગુરૂમારા । ૨ ।

અર્થ—પાંચ ઇંદ્રિયો (ના વિષયો) ને રોકનાર, તથા નવપ્રકારની બ્રહ્મચર્યની ગુપ્તિના ધરનાર, ચાર પ્રકારના કષાયથી મુક્ત, એ અઢાર ગુણોએ સહિત. ૧ પાંચ મહાવ્રતે યુક્ત, પાંચ પ્રકારના આચાર પાળવાને સમર્થ, પાંચ સમિતિએ સમિતા (અને) ત્રણ

---

૧ આ છત્રીસ ગુણોનું વર્ણન નવકારની ફુટનોટમાંથી જોઈ લેવું.

शुश्रिए शुभ, (એ) છત્રીશ ગુણોએ સહિત (તે) મારા ગુરૂ (છે).
પદ (૮) ગાથા (૨) ગુરૂ (૧૦) લઘુ (૭૦) સર્વવર્ણ (૮૦)

(ए गाथाओवडे गुरुस्थापना करवी.)

॥ अथ खमासमण वा प्रणिपातसूत्र ॥

इच्छामि क्षमाश्रमण वंदितुं यापनीयया

इच्छामि खमासमणो वंदिउं जावणिज्जाए

ઈચ્છું છું હે [1]ક્ષમાશ્રમણ! વાંદવાને શક્તિ મુજબ

नैषेधिक्या मस्तकेन वंदे

निसीहियाए मत्थएण वंदामि ॥

અન્ય વ્યાપાર તજી મસ્તકે કરી વાંદું છું.

અર્થ—હે ક્ષમાશ્રમણ! મારા શરીરની શક્તિ સહિત તથા પાપ વ્યાપાર તજીને (આપના ચરણકમલને) વાંદવાને ઇચ્છું છું (અને) મસ્તકે કરી વાંદું છું. ૩

ગુરૂ (૩) લઘુ (૨૫) સર્વવર્ણ (૨૮).

॥ अथ सुगुरुने शाता सुखपृच्छा ॥

॥ इच्छकार, भगवन्! सुहराइ, सुहदेवसि, सुखतप, शरीर निराबाध, सुख संजमजात्रा, निर्वहो छोजी, स्वामी शाता छेजी? (भात पाणीनो लाभ देजो जी) ॥४॥ इति ॥

---

૧ હે ક્ષમાસહિત તપસ્વી મુનિરાજ.

અર્થ—હે ભગવન્ ! (હે ગુરૂજી !) આપ સુખે રાત્રિ ! સુખે દિવસ, સુખે તપશ્ચર્યામાં, શરીર સંબંધી રોગરહિતપણામાં, સુખે સંયમ યાત્રામાં પ્રવર્ત્તો છો જી એમ ઇચ્છું છું. સ્વામી શાતા છે જી ? (ભાત પાણીનો લાભ દેજો જી). ૪ ઇતિ.

॥ अथ इरियावहि ॥

इच्छाकारेण संदिश हे भगवन् ! ईर्यापथिकीं प्रतिक्रामामि

इच्छाकारेण संदिसह भगवन् इरियावहियं पडिक्कमामि।

ઇચ્છાથી આજ્ઞા આપો ! હે ભગવન્ ! ચાલતાં લાગેલા પાપને પડિક્કમું

અર્થ—આપની ઇચ્છાપૂર્વક હે જ્ઞાનવંત ! (પૂજ્ય !) આદેશ આપો તો ચાલવાના માર્ગમાં જે પાપ લાગ્યું તે પાપથી નિવર્તું,-પ્રતિક્રમું ! ત્યારે ગુરૂ આદેશ આપે કે પ્રતિક્રમો, પછી શિષ્ય કહે કે—

इच्छामि। इच्छामि प्रतिक्रमितुं ईर्यापथिक्या विराधनायाः।

इच्छं। इच्छामि पडिक्कमिउं। इरियावहियाए विराहणाए।

ઇચ્છું[1] ઇચ્છું પડિક્કમવાને ચાલવાદિકે લાગેલી વિરાધનાને.

અર્થ—આપની આજ્ઞા પ્રમાણ છે. હું પાપથકી નિવર્ત્તવાને ઇચ્છું છું. ૧. જવા આવવાના માર્ગમાં તથા સાધુ શ્રાવકના માર્ગમાં જે વિરાધના (પાપયુક્ત ક્રિયા) થઈ હોય. ૨ જેમકે.

---

१ गुरोरादेशस्वीकारार्थमिदं वचनम्.

गमनागमने प्राणाक्रमणे बीजाक्रमणे हरिताक्रमणे

गमणागमणे । पाणक्कमणे बीअक्कमणे हरियक्कमणे

જતાં આવતાં, બે ઇંદ્રિય આદિને ચાંપતાં, બીજ ચાંપતાં, લીલું ઘાસ ચાંપતાં,

अवश्यायोत्तिंगपनकोदकमृत्तिकामर्कटसंतानसंक्रमणे

ओसाउत्तिंगपणगदगमट्टीमक्कडासंताणासंकमणे ।

ઝાકળ કીડિનાં દર લીલફુલ પાણિ માટી કરોળયાનાં ઘરને ચાંપવા ભાંગવાદ્વારા.

અર્થ—એક સ્થાનકથી બીજે સ્થાનકે જતાં આવતાં, ૩ (બે, ત્રણ અને ચાર ઇંદ્રિયવાળા) જીવોને પગે કરી ચાંપવાથી, ધાન્યના બીજને ચાંપવાથી, લીલી વનસ્પતિને ચાંપવાથી, આકાશમાંથી પડતા ઠારને, કીડીયોના નાગરાંને, પાંચવર્ણી નીલફુલને સચિત્ત માટીયુકત સચિત્ત પાણીને, કરોળીઆની જાળને પગે કરી ચાંપવાથી વા મસળવાથી. ૪

ये मया जीवा विराधिताः ।

जे मे जीवा विराहिया ।

જે મેં જીવો વિરાધ્યા.

અર્થ—જે જીવોની મેં વિરાધના કરી હોય અર્થાત્ જે જીવોને દુઃખી કર્યા હોય, ૫

તે કયા જીવો.

एकेन्द्रिया द्वीन्द्रियास्त्रीन्द्रियाः चतुरिंद्रियाः पंचेन्द्रियाः ।

एगिंदिया बेइंदिया तेइंदिया चउरिंदिया पंचिंदिया ।

એકેંદ્રિય, બે ઇંદ્રિય, તે ઇંદ્રિય, ચઉરિંદ્રિય પંચેંદ્રિય.

અર્થ—એક ઇંદ્રિયવાળા, બે ઇંદ્રિયવાળા, ત્રણ ઇંદ્રિયવાળા, ચાર ઇંદ્રિયવાળા, પાંચ ઇંદ્રિયવાળા ૬

તેઓને કેવી રીતે વિરાધ્યા ?

अभिहता वर्त्तिताः श्लेषिताः
अभिहया वत्तिया लेसिया
લાતે માર્યા, ધૂળે ઢાંક્યા, ભૂમિસાથે ઘસ્યા,

संघातिताः संघट्टिताः परितापिताः क्लामिताः
संघाइया संघट्टिया परियाविया किलामिया
એકઠા કર્યા, સંઘટ્યા, પરિતાપ્યા, ખેદ પમાડ્યા,

अवद्राविताः स्थानात् स्थानं संक्रमिताः जीवितात्
उद्दविया ठाणाउ ठाणं संकामिया जीवियाउ
ત્રાસ પમાડ્યા, એક ઠેકાણેથી બીજે ઠેકાણે મૂક્યા, જીવિતથી

व्यपरोपिता तस्य मिथ्या मम (मिथ्या करोमि) दुष्कृतम्
ववरोविया तस्स मिच्छामि दुक्कडं ॥
માર્યા તે પાપનો મિચ્છામિ દુક્કડ (હો).

અર્થ—લાતે માર્યા હોય, ધુળેકરી ઢાંક્યા હોય, ભૂમિ સાથે મસળ્યા હોય, માંહોમાંહે શરીરે શરીર એકઠા કર્યાં હોય, થોડા સ્પર્શથી દુહવ્યા હોય, પરિતાપ ઉપજાવ્યો હોય, મૃતપ્રાય કીધા હોય, ત્રાસ પમાડ્યા હોય, એક સ્થાનકથી બીજે સ્થાનકે મૂક્યા

હોય, જીવિતવ્યથી જુદા કર્યા હોય; તે સંબંધી જે પાપ લાગ્યું હોય તે પાપ મારૂં નિષ્ફળ થાઓ ! ૭ ઇતિ

પદ (૨૬) સંપદા (૮) ગુરૂ (૧૪) લઘુ (૧૩૬) સર્વવર્ણ (૧૫૦)

॥ अथ तस्स उत्तरी ॥

तस्य उत्तरीकरणेन प्रायश्चित्तकरणेन विशुद्धीकरणेन

तस्स उत्तरीकरणेणं पायच्छित्तकरणेणं विसोहीकरणेणं

તેની શુદ્ધિ માટે પ્રાયશ્ચિત કરવાએ કરી વિશુદ્ધિએ કરી,

विशल्यीकरणेन पापानां कर्म्मणां निघातनार्थाय (निघातनार्थम्)

विसल्लीकरणेणं पावाणं कम्माणं निग्घायणट्ठाए

શલ્યરહિતપણે અશુભ કર્મોને નાશ કરવા

करोमि कायोत्सर्गम् ॥

ठामि काउस्सग्गं ॥

કરૂં છું કાઉસ્સગ્ગ.

અર્થ—[1]તેને વિશેષ શુદ્ધ કરવાને, ગુરૂ પાસે આલોયણા કરવાએ કરી આત્માના અંતરમેલને ટાળવાએ કરી આત્માને શલ્યથી રહિત કરવાએ કરી અને તેથી સર્વ પાપકર્મોનું ઉચ્છેદન કરવાને માટે હું કાયવ્યાપારના ત્યાગ કરવારૂપ કાઉસ્સગ્ગ કરૂંછું.

પદ (૬) સંપદા (૧) ગુરૂ (૧૦) લઘુ (૩૯) સર્વવર્ણ (૪૯)



---

૧ પાપથી લેપાયેલ આત્મા ઇરિયાવહિથી શુદ્ધ થયેલ હોય છતાં પણ જેટલો અશુદ્ધ રહ્યા તેને વિષે શુદ્ધ કરવાને.

॥ *अथ अन्नत्थ ऊससिएणं ॥

अन्यत्र उच्छ्वसितात् निःश्वसितात् कासितात् क्षुतात्
अन्नत्थ ऊससिएणं नीससिएणं खासिएणं छीएणं
શિવાય ઉંચો શ્વાસ, નીચો શ્વાસ, ખાંસી, છીંક,

---

* આ સુત્રવડે કરવાનો કાઉસ્સગ્ગ ૧૯ દોષ વર્જીને કરવાનો છે તે દોષ આ પ્રમાણે—

૧ ઘોડાની પેઠે એક પગ ઉંચો રાખે, વાંકો પગ રાખે તે **घोटकदोष.**

૨ જેમ વાયરાથી વેલડી હાલે તેમ શરીરને ધુણાવે તે **लतादोष.**

૩ થાંભલા પ્રમુખને ઓઠીંગણુ દઇ રહે તે **स्तंभादिदोष.**

૪ ઉપર મેડી અથવા માળ હોય તેને મસ્તક ટેકાવી રહે તે **मालदोष.**

૫ ગાડાની ઉધની પેઠે અંગુઠા તથા પાની મેળવીને પગ રાખે તે **उधिदोष.**

૬ નિગડ (બેડી) માં પગ નાંખ્યાની પેઠે પગ પહોળા રાખે તે **निगडदोष.**

૭ નગ્ન ભિલડીની પેરે ગુહ્ય સ્થાને હાથ રાખે તે **शबरिदोष.**

૮ ઘોડાના ચોકડાની પેરે હાથ રજોહરણયુક્ત આગલ રાખે તે **खलिणदोष.**

૯ નવ પરણીત વધૂની પેરે માથું નીચું રાખે તે **वधूदोष.**

૧૦ નાભિની ઉપર અને ઢીંચણથી નીચે લાંબું વસ્ત્ર રાખે તે **लंबोत्तरदोष.**

૧૧ ડાંસ મસાના ભયથી, અજ્ઞાનથી અથવા લજ્જાથી હૃદયને આચ્છાદન કરી સ્ત્રીની પેરે ઢાંકી રાખે તે **स्तनदोष.**

૧૨ શીતાદિકના ભયથી સાધ્વીની જેમ બંને સ્કંધ ઢાંકી રાખે એટલે સમગ્ર શરીર આચ્છાદિત રાખે તે **संयतिदोष.**

૧૩ આલાવો ગણવાને અર્થે અથવા કાયોત્સર્ગની સંખ્યા ગણવાને અંગુલી તથા પાંપણના ચાળા કરે તે **भमुहंगुलीदोष.**

जृम्भितात् उद्गारितात् वातनिसर्गात् भ्रमर्या (अकस्माद्देहभ्रमेण)

जंभाइएणं उड्डुएणं वायनिसग्गेणं भमलीए

બગાસું, ઓડકાર, વાછુટ, ચક્કરી,

पित्तमूर्च्छया ।

पित्तमुच्छाए ।

પિત્તનો ઉછાળો.

અર્થ—જે આગારોનું વર્ણન કરૂં છું તે શિવાયના બીજે સ્થાનકે (કાયવ્યાપારનો ત્યાગ કરૂં છું.) તે બાર આગારોનાં નામઃ—

ઉંચોશ્વાસ લેવાવડે, નીચોશ્વાસ મૂકવાવડે, ઉધરસ આવવાથી, છીંક આવવાથી, બગાસું આવવાથી, ઓડકાર આવવાથી, વા સંચરવાથી, ચકરી આવવાથી, પિત્તના પ્રકોપથી.

सूक्ष्मैः अंगसंचालैः सूक्ष्मैः श्लेष्मसंचालैः

सुहुमेहिं अंगसंचालेहिं सुहुमेहिं खेलसंचालेहिं

સૂક્ષ્મ શરીરનું હાલવું, સૂક્ષ્મ શ્લેષ્મ (બળખા) નું હાલવું,

---

૧૪ કાગડાની પેરે ડોળા ફેરવે તે **वायसदोष.**

૧૫ પહેરેલાં વસ્ત્ર યુકા અથવા પ્રસ્વેદે કરી મલીન થવાના ભયથી કોઠની પેરે ગોપવી રાખે તે **कपित्थदोष.**

૧૬ યક્ષાવેશિતની પેરે માથું ધુણાવે તે **शिरःकंपदोष.**

૧૭ મુંગાની પેરે હું હું કરે તે **मूकदोष.**

૧૮ આલાવો ગણતાં મદિરાનીપરે બડબડાટ કરે તે **मदिरादोष.**

૧૯ વાનરનીપરે આસપાસ જોયા કરે, ઓષ્ટ પુટ ચલાવે તે **प्रेक्ष्यदोष.**

सूक्ष्मैः दृष्टिसंचालैः । एवमादिभिः आकारैः !
सुहुमेहिं दिट्ठिसंचालेहिं एवमाइएहिं आगारेहिं ।
સૂક્ષ્મ નેત્રનું ચલાયમાન થવું, એ આદિ અપવાદાવડે,

अभग्नः अविराधितः भवतु मम कायोत्सर्गः
अभग्गो अविराहिअ हुज्ज मे काउस्सग्गो
નહિ ભાગેલો નહિ વિરાધેલો હોય મારો કાઉસ્સગ્ગ,

અર્થ—સૂક્ષ્મ શરીરનો સંચાર થવાથી, સૂક્ષ્મ થુંક અથવા કફ ગળવાથી, સૂક્ષ્મ દૃષ્ટિના સંચારથી. ૨ પૂર્વોક્ત આગારો વિગેરે બીજા[૧] (પણ ચાર) આગારોથી, મારો કાયોત્સર્ગ, અખંડિત અવિરાધિત, હોજો ! ૩

(ક્યાં સુધી ?)

यावत् अर्हतां भगवतां नमस्कारेण न पारयामि
जाव अरिहंताणं भगवंताणं नमुक्कारेणं न पारेमि
જ્યાંસુધી અરિહંત ભગવંતોને નમસ્કાર કરવાએ કરી, ન પારૂં,

---

* ૧ અગ્નિના ઉપદ્રવથી બીજે સ્થાનકે જવું પડે, તથા વિજળીના પ્રકાશથી વસ્ત્રાદિ ઓઢવા પડે, ૨ બિલાડી, ઉંદર વિગેરે આડા ઉતરતા હોય. તથા પંચેંદ્રિય જીવનું છેદન ભેદન થતું હોય તો બીજે સ્થાનકે જવું પડે, ૩ અકસ્માત્ ચોરની ધાડ આવી પડે તેથી અથવા રાજાદિના ભયથી બીજે સ્થાનકે જવું પડે, ૪ સિંહ વિગેરે ઉપદ્રવ કરતા હોય, અથવા તો સર્પાદિક ડંશ કરતા હોય, અથવા ભીંત પડે તેવી હોય તો બીજે સ્થાનકે જવું પડે.

અર્થ—જ્યાંસુધી અરિહંત ભગવાનને નમસ્કાર કરવાવડે ન પારૂં. ૪

तावत् कायं स्थानेन मौनेन ध्यानेन आत्मीयं व्युत्सृजामि.
ताव कायं ठाणेणं मोणेणं झाणेणं अप्पाणं वोसिरामि.
ત્યાંસુધી, શરીરને, સ્થિર ઉભું રહેવાએ કરી, મૌને કરી, ધ્યાને કરી, પોતાની (કાયને) વોસરાવું છું.

અર્થ—ત્યાંસુધી પોતાની કાયાને, સ્થાનકવડે, મૌન રહેવાવડે (અને) ધ્યાનવડે (પાપક્રિયાથી) વોસિરાવું છું. ૫ ઇતિ.

પદ (૨૮) સંપદા (૫) ગુરૂ (૧૩) લઘુ (૧૨૭) સર્વવર્ણ (૧૪૦)

(चार नवकार अथवा एक लोगस्सनो काउस्सग्ग करवो. पछे प्रगट लोगस्स कहिये.)

॥ अथ लोगस्स* वा नामस्तव ॥

लोकस्य उद्योतकरान् धर्म्मतीर्थकरान् जिनान्
लोगस्स उज्जोअगरे, धम्मतित्थयरे जिणे ।
લોકને પ્રકાશનાર ધર્મ તીર્થંકર જિન

अर्हतः कीर्त्तयिष्यामि चतुर्विंशतिमपि केवलिनः
अरिहंते कित्तइस्सं, चउवीसंपि केवली ॥ १ ॥
અરિહંતને સ્તવું છું. ચોવિશે કેવલિ

* लोगस्सने चतुर्विंशतिस्तव अथवा चोवीसत्थो पण कहे छे.

અર્થ—લોકને (કેવળજ્ઞાનવડે) ઉદ્યોત કરનારા, ધર્મતીર્થના કરનારા, (રાગદ્વેષના) જીતનારા, કર્મશત્રુનો નાશ કરનારા [અને] કેવળજ્ઞાની એવા ચોવીશે[1] તીર્થંકરો અને બીજાઓનું પણ કીર્તન કરીશ. ૧

ऋषभमजितं च वंदे संभवमभिनंदनं च सुमतिं च

उसन्नमजियं च वंदे, संन्नवमन्निनंदणं च सुमइं च ।

ઋષભદેવને અને અજિતનાથને વાંદું છું. સંભવનાથને, અભિનંદનજીને અને સુમતિનાથને અને

---

૧ શ્રી **ઋષભદેવનો** જન્મ વિનિતાનગરીમાં થયો, તેમના નાભિરાજા પિતા અને મરૂદેવી માતા હતાં. બધા તીર્થંકરોની માતાઓ પહેલા સ્વપ્ને સિંહ દેખે પણ મરૂદેવામાતાએ પ્રથમ વૃષભ દીઠો; એવો ગર્ભનો મહિમા જાણી તેમનું શ્રી ઋષભદેવ નામ રાખ્યું, તથા ધર્મની આદિના પ્રવર્ત્તાવનાર તેથી બીજું આદિનાથ નામ પણ કહીયે. તેમનું પાંચશેં ધનુષ્ય પ્રમાણે શરીર અને ચોરાશી લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય હતું. તેઓ સુવર્ણ વર્ણવાળા અને વૃષભ લાંછનવાળા હતા. તેમને સો પુત્ર હતા. મોટાનું નામ ભરત હતું. તેને આરિસાભુવનમાં કેવળજ્ઞાન થયું હતું અને ૯૯ પુત્રો દીક્ષા લઈ કેવળજ્ઞાન પામી મોક્ષે ગયા હતા.

શ્રી **અજિતનાથ** અયોધ્યાનગરીમાં જન્મ્યા, તેમના પિતા જિતશત્રુ રાજા અને તેમની માતાનું નામ વિજયારાણી હતું. તે રાજા, રાણી પ્રથમ પાસાબાજી રમતાં ત્યારે રાણી હારી જતી અને રાજાની જીત થતી હતી અને ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી રાણી જીતે અને રાજા હારે, એવો ગર્ભનો મહિમા જાણીને અજિતનાથ નામ દીધું. તેમનું સાડાચારશેં ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર, બહોંતેર લાખ પૂર્વનું આયુ, સુવર્ણવર્ણ, અને લાંછન હાથીનું હતું.

पद्मप्रभं सुपार्श्वं जिनं च चन्द्रप्रभं वंदे ॥ २ ॥

पउमप्पहं सुपासं, जिणं च चंदप्पहं वंदे ॥ २ ॥

પદ્મપ્રભુને, સુપાર્શ્વનાથ જિનને અને ચંદ્રપ્રભુને હું વાંદું છું.

શ્રી સંભવનાથનો શ્રાવસ્તિ નગરીમાં જન્મ હતો. અને તેમના પિતા જીતારીરાજા અને સેના રાણી માતા હતાં. દેશમાં દુકાળ હતો, છતાં ભગવંત ગર્ભે આવ્યાથી અણચિંતવ્યો પૃથ્વીમાં ધાન્યનો સંભવ થયો; તેથી સંભવનાથ નામ દીધું. તેમનું ચારસો ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર અને સાઠ લાખ પૂર્વનું આયુ હતું. તેઓ સુવર્ણ વર્ણવાળા તથા લાંછન ઘોડાનું હતું.

શ્રી અભિનંદન સ્વામીનો અયોધ્યા નગરીમાં જન્મ હતો અને તેમના પિતા સંવર રાજા અને સિદ્ધાર્થા રાણી માતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી ઇંદ્રમહારાજ આવીને ભગવંતની માતાને ઘણીવાર સ્તવી જતા હતા. તે વારે રાજાપ્રમુખે જાણ્યું જે એ ગર્ભનોજ મહિમા છે. માટે અભિનંદન નામ દીધું. સાડા ત્રણશેં ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર તથા પચાસ લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય હતું. લાંછન વાનરનું અને સુવર્ણ વર્ણવાળા હતા.

શ્રી સુમતિનાથનો અયોધ્યા નગરીમાં જન્મ હતો, તેમના પિતા મેઘરથ રાજા અને સુમંગલા માતા હતાં. પ્રભુ ગર્ભમાં રહ્યા પછી–તે ગામમાં એક વણિકની બે સ્ત્રીઓ હતી, તેમાં ન્હાનીને પુત્ર હતો અને મ્હોટી વંધ્યા હતી, પણ તે છોકરાનું પ્રતિપાલન બન્ને માતાઓ કરતી હતી. એમ કરતાં તે વાણીયો જ્યારે મરણ પામ્યો ત્યારે મ્હોટી સ્ત્રી ધનની લાલચે કહેવા લાગી જે "પુત્ર મારો છે, માટે જેનો પુત્ર હોય, તેનું ધન થાય." તેમજ ન્હાનીનો તો દીકરો હતો તેથી તેણે કહ્યું કે "એ પુત્ર મ્હારો છે અને ધન પણ મ્હારૂં છે" એમ બન્ને સોકયોને ટંટો થયો. તે વઢતી વઢતી દરબારમાં આવી, તે વારે ગર્ભના મહિમાથી રાણીને ચુકાદો કરવાની ભલી બુદ્ધિ ઉત્પન્ન થઇ, તેથી એ બન્નેને રાણીએ કહ્યું કે "બન્ને મળીને ધન અર્દ્ધોઅર્દ્ધ વહેંચી લો અને છોકરાના પણ બે ભાગ

અર્થ—(શ્રી) રીષભદેવ તથા અજિતનાથને વાંદું છું, સંભવનાથ, અભિનંદનસ્વામી તથા સુમતિનાથને, પદ્મપ્રભુ, રાગ-દ્વેષના જિતનારા સુપાર્શ્વનાથ તથા ચંદ્રપ્રભુને વાંદું છું. ૨

કરી અર્દ્ધાઅર્દ્ધ વહેંચી લો !" તે સાંભળી નાની સ્ત્રી બોલી કે "મારે દ્રવ્ય જોઇતું નથી, છોકરાના કાંઇ બે વિભાગ થાય નહિ, એ છોકરો એનો છે તે મહારોજ છે." તે સાંભળી રાણી બોલી કે "એ છોકરો ન્હાની સ્ત્રીનો છે. કેમકે પુત્રનું મૃત્યુ થાય ત્યાંસુધી પણ મહોટી સ્ત્રીથી ના કહેવાણી નહી અને ન્હાની સ્ત્રીએ મારવાની મનાઇ કરી, માટે પુત્ર અને ધન એને હવાલે કરો અને મહોટી સ્ત્રીને ઘરથી બહાર કાઢો." ગર્ભના મહિમાથી ભગવંતની માતાને એવી બુદ્ધિ ઉપની તે માટે સુમતિ નામ દીધું. તેમનું ત્રણશેં ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર, ચાળીશ લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય, સુવર્ણવર્ણ તથા લાંછન ક્રૌંચ પક્ષીનું હતું.

શ્રી પદ્મપ્રભ સ્વામીનો કૌશાંબી નગરીમાં જન્મ હતો, તેમના પિતા શ્રીધરરાજા અને સુસીમારાણીમાતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાને કમલની સજ્જાએ સુવાનો ડોહલો ઉપન્યો (જે દેવતાએ પૂર્ણ કર્યો) તેથી અને ભગવંતનું શરીર પદ્મ (કમલ) સરખું રક્ત વર્ણે હતું તેથી પદ્મપ્રભ નામ દીધું. તેમનું અઢીશેં ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર, અને ત્રીશ લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય હતું. લાંછન પદ્મનું હતું તથા રક્ત વર્ણે હતા.

શ્રી સુપાર્શ્વનાથનો વણારસી નગરીમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા સુપ્રતિષ્ઠ રાજા અને પૃથ્વીરાણી માતા હતાં. માતાનાં બન્ને પાસાં રોગે કરી વ્યાપ્ત હતાં, તે ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી બન્ને પાસાં સુવર્ણવર્ણી અને ઘણાં સુકોમળ થયાં, માટે સુપાર્શ્વ નામ દીધું. (એક પ્રતમાં ભગવં-તનાં પિતાનાં બે પાસાં કોઢરોગવાળાં હતાં તેને ભગવંતની માતાએ હાથ ફેરવ્યાથી સુકુમાળ નિરોગી થયાં એવો પાઠ લખ્યો છે.) તેમનું બશેં ધનુષ્યપ્રમાણ શરીર અને વીશ લાખ પૂર્વ આયુષ્ય હતું. સુવર્ણ વર્ણ અને લાંછન સાથીયાનું હતું,

सुविधिं च पुष्पदन्तं शीतलश्रेयांसवासुपूज्यान् च

सुविहिं च पुप्फदंतं, सीयलसिज्जंसवासुपुज्जं च ।

સુવિધિનાથને (અને પુષ્પદંત) ને શીતલનાથ, શ્રેયાંસનાથ, વાસુપૂજ્યસ્વામિને અને

શ્રી ચંદ્રપ્રભસ્વામી ચંદ્રપુરી નગરીમાં જનમ્યા હતા, તેમના પિતા મહસેન રાજા અને લક્ષ્મણા રાણી માતા હતાં, ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાને ચંદ્રમાને પાન કરવાનો ડોહોલો ઉપન્યો (જે પ્રધાને બુદ્ધિએ કરી પૂર્ણ કરાવ્યો) એ ગર્ભનો પ્રભાવ જાણી ચંદ્રપ્રભ નામ દીધું. તેમનું એકસો પચાસ ધનુષ્યપ્રમાણ શરીર અને દશ લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય હતું. શ્વેતવર્ણ અને લાંછન ચંદ્રનું હતું.

શ્રી સુવિધીનાથ (એમનું બીજું નામ પુષ્પદંત છે) તેમનો કાકંદી નગરીમાં જન્મ હતો, તેમના પીતા સુગ્રીવરાજા અને શામારાણી માતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતા તથા પિતા ભલી વિધિએ કરી ધર્મ કરવા લાગ્યા એવો ગર્ભનો પ્રભાવ જાણી સુવિધિનાથ નામ દીધું; અને મચકુંદનાં ફુલની કલી સરખા પ્રભુના ઉજવળ દાંત હતા માટે બીજું પુષ્પદંત નામ દીધું. તેમનું એકસો ધનુષ્યપ્રમાણ શરીર, બે લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય, શ્વેત વર્ણ અને મગરમચ્છનું લાંછન હતું.

શ્રી શીતળનાથનો ભદ્દિલપુર નગરમાં જન્મ હતો, તેમના પિતા દઢરથરાજા અને નંદારાણી માતા હતાં. પિતાના શરીરે દાહજવર થયો હતો તે ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી રાજાના શરીરના ઉપર રાણીએ હાથ ફેરવ્યાથી શીતળતા થઇ, એવો ગર્ભનો મહિમા જાણી શીતળનાથ નામ દીધું. તેમનું નેવું ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર અને એક લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય હતું. સુવર્ણ વર્ણ અને શ્રીવચ્છનું લાંછન હતું.

શ્રી શ્રેયાંસજિનનો સિંહપુરનગરમાં જન્મ હતો, તેમના પિતા વિષ્ણુરાજા અને વિષ્ણુરાણી માતા હતાં. રાજાના ઘરમાં પરંપરાગત દેવતા અ-

विमलमनंतं च जिनं धर्मं शान्तिं च वंदे

विमलमणंतं च जिणं, धम्मं संतिं च वंदामि ॥ ३ ॥

વિમલનાથને, અનંતનાથને અને જિન ધર્મનાથને અને શાન્તિનાથને વાંદું છું.

ધિષ્ઠિત સજ્જાની પૂજા થતી હતી તે સજ્જાએ જે બેસે અથવા સુવે તેને ઉપદ્રવ ઉપજે. તે ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાના મનમાં આવ્યું જે દેવ ગુરૂની પ્રતિમાની પૂજા થાય તે તો ખરૂં છે, પણુ સજ્જાની પૂજા તો ક્યાંયે સાંભળી નથી; એમ ચિંતવી સજ્જાના રક્ષા કરનાર પુરૂષે મનાઇ કર્યાં છતાં પણુ પ્રભુની માતા તે સજ્જા ઉપર બેઠા તથા સૂતાં; તે છતાં ગર્ભના પ્રભાવથી અધિષ્ઠિત દેવતા ઉપદ્રવ ન કરી શકયો અને સજ્જા મૂકી જતો રહ્યો. ત્યાર પછી રાજા પ્રમુખે તે સજ્જા વપરાશમાં લીધી. એવો ગર્ભનો મહિમા જાણી શ્રેયાંસ નામ દીધું. તેમનું એંશી ધનુષ્ય પ્રમાણુ શરીર ને ચોરાશી લાખ વર્ષનું આયુષ્ય હતું. સુવર્ણ વર્ણ હતો અને લાંછન ગેંડાનું હતું.

શ્રી વાસુપુજ્ય સ્વામીનો ચંપાનગરીમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા વસુપુજ્યરાજા અને જયારાણી માતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી ઈંદ્રમહારાજ વારંવાર આવી વસુ એટલે રત્નની વૃષ્ટિ કરી માતા પિતાની પૂજા કરતા તેથી વાસુપૂજ્ય નામ દીધું. તેમનું શીત્તેર ધનુષ્યપ્રમાણુ શરીર, અને બહોંતેર લાખ વર્ષનું આયુષ્ય હતું. રક્ત વર્ણ અને લાંછન પાડાનું હતું.

શ્રી વિમળનાથને કંપિલપુર નગરમાં જન્મ હતો, તેમના પિતા કૃતવર્મરાજા અને શ્યામારાણી માતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી તેમના નગરમાં કોઈ સ્ત્રીભર્તાર દેહરે આવી ઉતર્યા, ત્યાં કોઇ વ્યંતરી દેવી રહેતી હતી. તેણે તે પુરૂષનું સુંદર રૂપ દીઠું, તેથી તેને કામક્રીડા કરવાની અભિલાષા થઇ. પછી તેની સ્ત્રીના જેવું પોતાનું રૂપ વિકૂર્વિ વ્યંતરી તેની

અર્થ—(શ્રી) સુવિધિનાથ (બીજું નામ) પુષ્પદંતને, શીતલનાથને, શ્રેયાંસનાથને અને વાસુપૂજ્યસ્વામીને; વિમલનાથને, અનંતનાથને અને રાગદ્વેષના જિતનારા ધર્મનાથને તથા શાન્તિનાથને હું વંદના કરૂં છું ૩

પાસે સુતી. પ્રભાતે બન્ને સ્ત્રી સમાન દેખી પુરૂષે કહ્યું જે 'આમાં મહારી સ્ત્રી કોણ છે?' ત્યારે પહેલી બોલી કે એ મહારો ભર્ત્તાર છે અને બીજી બોલી કે એ મહારો ભર્ત્તાર છે. એમ વઢતાં વઢતાં સર્વે રાજા પાસે આવ્યાં. રાજા તથા પ્રધાન બેહુ સ્ત્રીને સમાન દેખી કોઇ રીતે નિવેડો કરી શકયા નહિ, પણ રાણીએ પુરૂષને દૂર ઉભો રાખ્યો અને બન્ને સ્ત્રીઓને પણ દૂર ઉભી રાખીને કહ્યું કે "જે પોતાના સત્યના પ્રભાવથી ભર્ત્તારને સ્પર્શ કરે, તેનો એ ભર્ત્તાર જાણવો." તે સાંભળી વ્યંતરીએ દેવશક્તિના પ્રભાવે પોતાનો હાથ લાંબો કરી ભર્ત્તારને સ્પર્શ કર્યો. તેવોજ રાણીએ તેનો હાથ પકડી લઇને કહ્યું કે તું તો વ્યંતરી છે, માટે તારે સ્થાનકે જતી રહે." એવી રીતે ચુકાદો થવાથી વિમળમતિવાળી રાણી કહેવાણી. તે ગર્ભનોજ પ્રભાવ જાણી વિમળનાથ નામ દીધું. તેમનું સાઠ ધનુષ્યપ્રમાણ શરીર અને સાઠ લાખ વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. સુવર્ણ વર્ણ અને શૂકર (ભુંડ) નું લાંછન જાણવું.

શ્રી અનંતનાથનો અયોધ્યા નગરીમાં જન્મ હતો, તેમના પિતા સિંહસેન રાજા અને સુયશા રાણી માતા હતાં. વળી સ્વપ્નમાં જેનો અંત ન આવે એવું એક મહોટું ચક્ર ભમતું રાણીએ આકાશને વિષે દીઠું અને અનંત રત્નની માલા દીઠી તથા અનંત ગાંઠના દોરા કરી બાંધ્યા, તેથી લોકોના તાવ ગયા; એવો ગર્ભનો પ્રભાવ જાણી અનંતનાથ નામ દીધું. તેમનું પચાસ ધનુષ્યપ્રમાણ શરીર અને ત્રીશ લાખ વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું, સુવર્ણ વર્ણ તથા લાંછન સિંચાણાનું જાણવું.

શ્રી ધર્મનાથ સ્વામી રત્નપુર નગરમાં જનમ્યા હતા. તેમના પિતા ભાનુરાજા અને સુવ્રતારાણી માતા હતાં. વળી રાજા રાણીને પૂર્વે ધર્મ ઉપર

कुन्थुं अरं च मल्लिं, वंदे मुनिसुव्रतं नमिजिनं च

कुंथुं अरं च मल्लिं, वंदे मुणिसुव्वयं नमिजिणं च ।

કુંથુનાથને, અરનાથને અને મલ્લિનાથને વાંદું છું. મુનિસુવ્રતસ્વામિને, નમિનાથજિનને અને

અલ્પ રાગ હતો તે ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી બન્નેને ધર્મ ઉપર અત્યંત રાગ થયો. એવો ગર્ભનો પ્રભાવ જાણી ધર્મનાથ નામ દીધું. તેમનું ૪૫ ધનુષ્યપ્રમાણ શરીર અને દશ લાખ વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. સુવર્ણ વર્ણ તથા લાંછન વજ્રનું જાણવું.

શ્રી શાંતિનાથનો ગજપુર નગરમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા વિશ્વસેન રાજા અને અચિરા રાણી માતા હતાં. વળી તે દેશમાં મરકીનો ઉપદ્રવ ઘણો હતો તે ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાએ અમૃત છાંટયું, તેથી મરકીની શાંતિ થઈ. એવા પ્રભાવથી શાંતિનાથ નામ દીધું. તેમનું ચાલીશ ધનષ્યપ્રમાણ શરીર અને એક લાખ વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. સુવર્ણ વર્ણ તથા લાંછન મૃગનું જાણવું.

શ્રી કુંથુનાથનો હસ્તિનાપુર નગરમાં જન્મ હતો. અને તેમના પિતા સૂરરાજા અને શ્રીરાણી માતા હતાં, વળી ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાજીએ સ્વપ્નામાં રત્નનો થુભ પૃથ્વીને વિષે દીઠો તથા શત્રુ હતા તે કુંથુઆના જેવા ન્હાના થયા અથવા કુંથુઆ પ્રમુખ ન્હાના મ્હોટા જીવોની જયણા દેશમાં પ્રવર્તી, તેથી કુંથુનાથ નામ દીધું. તેમનું પાંત્રીશ ધનુષ્યનું શરીર અને પંચાણુ હજાર વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. સુવર્ણ વર્ણ તથા લાંછન છાગ (બોકડા) નું જાણવું.

શ્રી અરનાથનો ગજપુર નગરમાં જન્મ હતો, તેમના પિતા સુદર્શન રાજા અને દેવીરાણી માતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી રાણીએ સ્વપ્નમાં રત્નમય આરો તથા થુભ દીઠાં, એવો ગર્ભનો મહિમા જાણી

वंदे अरिष्टनेमिं पार्श्वं तथा वर्द्धमानं च

वंदामि रिट्ठनेमिं, पासं तह वद्धमाणं च ॥ ४ ॥

વાંદું છું. નેમિનાથને, પાર્શ્વનાથને તેમજ વર્દ્ધમાનસ્વામિને અને

અરનાથ નામ દીધું. તેમનું ત્રીશ ધનુષ્ય શરીરનું માન અને ચોરાશી હજાર વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. સુવર્ણ વર્ણ તથા લાંછન નંદાવર્ત્તનું જાણવું.

શ્રી મલ્લીનાથ મિથિલાપુરમાં જનમ્યા હતા, તેમના પિતા કુંભરાજા અને પ્રભાવતી રાણી માતા હતાં. વળી ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાને એક રાત્રીએ, છએ ૠતુનાં ફુલની શય્યાએ સુવાનો દોહલો ઉપન્યો તે દેવતાએ પૂર્યો. એવો ગર્ભનો પ્રભાવ જાણી શ્રી મલ્લીનાથ નામ દીધું; તેમનું પચીશ ધનુષ્ય શરીરનું માન અને પંચાવન હજાર વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. નીલ વર્ણ તથા લાંછન કુંભનું જાણવું.

શ્રી મુનિસુવ્રત સ્વામીનો રાજગૃહ નગરમાં જન્મ થયો હતો, તેમના પિતા સુમિત્રરાજા અને પદ્મારાણી માતા હતાં. ભગવત ગર્ભે આવ્યા પછી માતા પિતા મુનિરાજની પેરે ભલાં બાર વ્રત શ્રાવકનાં સાચવવા લાગ્યાં, એવો ગર્ભનો પ્રભાવ જાણી મુનિસુવ્રત નામ દીધું, તેમનું વીશ ધનુષ્ય શરીરમાન અને ત્રીશ હજાર વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. કૃષ્ણ વર્ણ તથા લાંછન કાચબાનું જાણવું.

શ્રી નમિજિન મિથિલા નગરીમાં જનમ્યા હતા, તેમના પિતા વિજય રાજા અને વિપ્રા રાણી માતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી સીમાડિયા રાજા ભગવંતના પિતાના શત્રુ હતા તે ચઢી આવ્યા. ગામના કિલ્લાને ચારે બાજુ લશ્કરનો પડાવ નાખી વિંટી લીધું. રાજાને ઘણી બીક લાગી પણ રાણીએ કિલ્લા ઉપર ચઢીને શત્રુઓને વાંકી નજરે જોયા. રાણીનું તેજ વૈરી રાજાઓથી ખમાયું નહિ, તેથી સર્વ આવીને ભગવંતની માતાને નમસ્કાર કરી કહેવા લાગ્યા કે અમારા ઉપર સૌમ્યદૃષ્ટિએ જુઓ. રાણીએ

અર્થ—(શ્રી) કુંથુનાથને તથા અરનાથને, મલ્લિનાથને, મુનિસુવ્રતસ્વામીને તથા રાગદ્વેષના જીતનારા નમિનાથને વાંદું છું. (શ્રી) અરિષ્ટનેમિને તથા પાર્શ્વનાથને અને વર્દ્ધમાનસ્વામીને હું વંદના કરૂં છું. ૪

તેમના ઉપર સૌમ્ય નજરે જોઈ માથે હાથ મુક્યો. સર્વ રાજાઓ રાણીને પગે લાગી આજ્ઞા માગી પોતપોતાને નગરે ગયા. એવો પ્રભાવ જાણી નમિનાથ નામ દીધું. તેમનું પન્નર ધનુષ્ય શરીરનું માન અને દશ હજાર વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. અને સુવર્ણ વર્ણ લાંછન નીલ્લા કમળનું જાણવું.

શ્રી અરિષ્ટનેમિ પ્રભુનો સૌરીપુર નગરમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા સમુદ્રવિજય રાજા અને શિવાદેવી રાણી માતા હતાં. પ્રભુ ગર્ભે આવ્યા પછી માતાએ સ્વપ્નમાં અરિષ્ટ એટલે કાળા રત્નની રેલ દીઠી તથા આકાશમાં ચક્ર ઉછળતું દીઠું, એવો પ્રભાવ જાણી અરિષ્ટનેમિ નામ દીધું. બીજું નામ શ્રી નેમિનાથ. તેમનું દશ ધનુષ્ય શરીરમાન અને એક હજાર વર્ષનું આયુષ્ય, શ્યામ વર્ણ અને લાંછન શંખનું હતું.

શ્રી પાર્શ્વનાથ સ્વામીનો વણારસી નગરીમાં જન્મ હતો, તેમના પિતા અશ્વસેન રાજા અને વામા રાણી માતા હતાં. વળી ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાએ અંધારી રાત્રે પોતાની પાસે સર્પ જતો દીઠો. તે સર્પના જવાના માર્ગની વચમાં રાજાનો હાથ દેખી રાણીએ ઉંચો કીધો, તેથી રાજા જાગી ઉઠયા ને બોલ્યા કે શા માટે હાથ ઉંચો કીધો ? રાણીએ સર્પ દીઠાનું કહ્યું, રાજા કહે તમે જુઠું બોલો છો. પછી દીપક મંગાવી જોયું તો સર્પ દીઠો. તેવારે વિસ્મય પામી રાજાએ વિચાર્યું જે મેં ન દીઠો ને રાણીએ દીઠો એ ગર્ભનો પ્રભાવ છે. એમ જાણી શ્રી પાર્શ્વનાથ નામ દીધું. તેમનું નવહસ્ત પ્રમાણ શરીર અને એકસો વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. નીલવર્ણ તથા લાંછન સર્પનું જાણવું.

શ્રી વર્દ્ધમાનસ્વામીનો ક્ષત્રિયકુંડ નગરમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા

एवं मया अभिष्टुता विधूतरजोमलाः प्रक्षीणजरामरणाः

एवं मए अभिथुआ, विहुअरयमला पहीणजरमरणा ।

આમ મેં સ્તવ્યા, ક્ષય કર્યાં છે સર્વ કર્મ જેમણે એવા, સર્વથા નાશ પામ્યા છે જરા મરણ જેમનાં એવા,

चतुर्विंशतिरपि जिनवराः तीर्थंकराः मम प्रसीदंतु

चउवीसंपि जिणवरा, तित्थयरा मे पसीयंतु ॥ ५ ॥

ચોવીશે જિનવર તીર્થંકરો મારા ઉપર પ્રસન્ન હો.

અર્થ—એ પ્રકારે મેં (નામ પૂર્વક) સ્તવ્યા, ચોવીશે તીર્થંકરો તથા બીજા પણ તીર્થંકરો જેઓએ (કર્મરૂપ) રજ તથા મલને ટાળ્યા છે (તથા જેમણે) જરા અને મરણ અતિશયે કરીને ક્ષય કર્યાં છે (તથા જે) સામાન્ય કેવળીઓથી શ્રેષ્ઠ છે એવા તે તીર્થંકરો મારા ઉપર પ્રસન્ન થાઓ ! ૫

સિદ્ધાર્થ રાજા અને ત્રિશલારાણી માતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાપિતા સમસ્ત ઋદ્ધિએ વૃદ્ધિ પામ્યા, ધન ધાન્યાદિકના ભંડાર તથા દેશ નગરાદિકની વૃદ્ધિ થઇ. સર્વ રાજા આજ્ઞામાં વર્તવા લાગ્યા. એવો પ્રભાવ જાણી વર્દ્ધમાન નામ દીધું. વળી બાલ્યાવસ્થામાં મેરૂપર્વત અંગુઠે ચાંપ્યો તથા આમલકી ક્રીડા કરતાં દેવતા હાર્યો, માટે ઇંદ્ર મહારાજે શ્રી મહાવીર એવું બીજું નામ દીધું, તેમનું સાત હાથ શરીર અને બહોંતેર વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. સુવર્ણ વર્ણ અને લાંછન સિંહનું જાણવું. મહાવીરસ્વામિ ૨૪ માં તીર્થંકર થયા ત્યાર પછી કોઈ પણ તીર્થંકર ભગવાન થયા નથી, તેમજ આ અવસર્પિણી કાળમાં થવાના પણ નથી. હાલમાં જે જૈન ધર્મ પ્રવર્તે છે તે વીર પ્રભુનુંજ શાસન સમજવું. તેમની પાટે સુધર્માસ્વામિ ગણધર થયા, હાલમાં જે સાધુઓ જૈન ધર્મને માનનારા છે તે સઘળા તેઓની ઓલાદના સમજવા.

कीर्त्तितवन्दितमहिता ये एते लोकस्य उत्तमाः सिद्धाः

कित्तियवंदियमहिया, जेए लोगस्स उत्तमा सिद्धा ।

સ્તવ્યા, વાંદ્યા, પૂજ્યા. જે એ લોકમાં ઉત્તમ સિદ્ધો (તે)

आरोग्यबोधिलाभं समाधिवरं उत्तमं ददतु

आरुग्गबोहिलाभं, समाहिवरमुत्तमं दिंतु ॥ ६ ॥

નિરોગીપણું, બોધિનો લાભ, શ્રેષ્ઠ સમાધિ ઉત્તમ આપો !

અર્થ—(જેમને ઇંદ્રાદિએ) સ્તવ્યા છે, વાંદ્યા છે, પૂજ્યા છે અને જેઓ લોકને વિષે ઉત્તમ સિદ્ધ (ભગવાન) થયા છે, તેઓ (મને) આરોગ્યતા, સમ્યગ્ દર્શનનો લાભ અને પ્રધાન ઉત્તમ સમાધિ આપો ! ૬

चंद्रेभ्यो निर्म्मलतराः आदित्येभ्यः अधिकं प्रकाशकराः

चंदेसु निम्मलयरा, आइच्चेसु अहियं पयासयरा ।

ચંદ્રોથી અતિ નિર્મળ, સૂર્યોથી અધિક પ્રકાશ કરનારા,

सागरवरगम्भीराः सिद्धाः सिद्धिं मम ददतु

सागरवरगंभीरा, सिद्धा सिद्धिं मम दिसंतु ॥ ७ ॥

શ્રેષ્ઠ સમુદ્રના જેવા ગંભીર, સિદ્ધો સિદ્ધિ મને આપો.

અર્થ—ચંદ્રના સમુદાયથી વિશેષ નિર્મળ, સૂર્યના સમુદાયથી વિશેષ પ્રકાશ કરનાર (અને) (સ્વયંભૂરમણ) સમુદ્ર જેવા ગંભીર એવા સિદ્ધ (પરમાત્મા) મને મોક્ષ આપો ! ૭

પદ (૨૮) સંપદા (૨૮) ગુરૂ (૨૭) લઘુ (૨૨૯) સર્વવર્ણ (૨૫૬)

ઇતિ નામસ્તવ[1] સૂત્ર.

---

૧ નામપૂર્વક તીર્થંકરોની સ્તવના કરેલ છે તેથી નામસ્તવ.

॥ अथ पडिलेहणा ॥

१ इच्छामि खमासमणो वंदिउं जावणिज्जाए निसीहियाए मत्थएण वंदामि ॥ इच्छाकारेण संदिसह भगवन् पडिलेहण संदिसाहुं ॥ इच्छं ॥

२ इच्छामि खमासमणो वंदिउं जावणिज्जाए निसीहिआए मत्थएण वंदामि ॥ इच्छाकारेण संदिसह भगवन् पडिलेहणं करेमि ॥ इच्छं ॥

(पछी मुहपत्तिनी २५ पडिलेहणा तथा शरीरनी २५ पडिलेहणा करवी. पडिलेहणा करतां नीचेना पचास बोल चिंतववा.

॥ पडिलेहणाना ५० बोल ॥

मुहपत्तिनी २५ पडिलेहणाः—सम्यक्त्वमूल निर्मल दृष्टे जीव जोइ जयणा करुं. (एम कही दृष्टि पडिलेहणा करवी) सम्यक्त्वमोहनीय, मिश्रमोहनीय, मिथ्यात्वमोहनीय परिहरुं ॥ कामराग, स्नेहराग, दृष्टिराग परिहरुं ॥ सुदेव, सुगुरु, सुधर्म आदरुं ॥ कुदेव, कुगुरु, कुधर्म परिहरुं॥ ज्ञान, दर्शन, चारित्र आदरुं॥ ज्ञानविराधना, दर्शनविराधना, चारित्रविराधना परिहरुं ॥ मनोगुप्ति, वचनगुप्ति, कायगुप्ति आदरुं ॥ मनोदंड, वचनदंड, कायदंड, परिहरुं ॥

अंगनी २५ पडिलेहणाः—हास्य, रति, अरति परिहरुं ॥ भय, शोक, दुगंछा परिहरुं ॥ कृष्णलेश्या, नीललेश्या, कापोतलेश्या परिहरुं ॥ ऋद्धिगारव, रसगारव, सातागारव परिहरुं ॥ मायाशल्य, नियाणशल्य, मिथ्यात्वशल्य परिहरुं ॥ क्रोध, मान, परिहरुं ॥ माया, लोभ परिहरुं ॥ पृथ्वीकाय, अप्काय, तेउकाय, वाउकाय, वनस्पतिकाय, त्रसकाय विराधना परिहरुं ॥ (पछी)

१ इच्छामि खमासमणो वंदिउं जावणिज्जाए निसीहिआए मत्थएण वंदामि ॥ इच्छाकारेण संदिसह भगवन् सामाइयं संदिस्साएमि ॥ इच्छं ॥

२ इच्छामि खमासमणो वंदिउं जावणिज्जाए निसीहिआए मत्थएण वंदामि ॥ इच्छाकारेण संदिसह भगवन् सामाइयं ठाएमि ॥ इच्छं ॥

(पछी नवकार एक भणी कहीये.)

इच्छाकारेण, संदिस्सह, भगवन् सामायिक दंडक उच्चरावो ॥ एम कही सामायिकदंडक उच्चरवुं ॥

॥ अथ करेमिभंते सूत्र वा सामायकनुं पच्चख्काण ॥

करोमि हे भगवन्! सामायिकं। सावद्यं योगं प्रत्याख्यामि।
करेमि भंते। सामाइयं। सावज्जं जोगं पच्चख्कामि।
કરૂં છું હે ભગવાન! સામાયિક, પાપ સહિત વ્યાપારનું પચ્ચખ્ખાણ કરૂં છું.

---

૧ **સમ** એટલે સરખું છે મોક્ષ સાધન પ્રત્યે સામર્થ્ય જેનું એવા જ્ઞાન દર્શનનો **આય** એટલે લાભ છે જેમાં તે અથવા **સમ** એટલે મધ્યસ્થ ભાવ તેનો લાભ જેમાં થાય છે તે અથવા **સમ** એટલે સમાનભાવ–સર્વ જીવને મિત્ર તરીકે લેખવારૂપ લાભ જેમાં થાય છે તે સામાયક કહિયે, પ્રત્યાખ્યાનના ભાંગા ૪૯ છે, તેમાં ૪૦ મા ભાંગે સામાયક થાય છે. પાપ સહિત વ્યાપાર કરૂં નહિ, કરાવું નહિ, મન વચન કાયાયે. એ ૪૦ મો ભાંગો છે.

ભાંગા ૪૯ કરવાની રીત:—

આંક ૧૧—૧ કરણ.	૧ યોગ.	ભાંગા ૯	૯	મળી.
આંક ૧૨—૧ કરણ.	૨ યોગ.	ભાંગા ૯	૧૮	,,
આંક ૧૩—૧ કરણ.	૩ યોગ.	ભાંગા ૩	૨૧	,,
આંક ૨૧—૨ કરણ.	૧ યોગ.	ભાંગા ૯	૩૦	,,
આંક ૨૨—૨ કરણ.	૨ યોગ.	ભાંગા ૯	૩૯	,,
આંક ૨૩—૨ કરણ.	૩ યોગ.	ભાંગા ૩	૪૨	,,
આંક ૩૧—૩ કરણ.	૧ યોગ.	ભાંગા ૩	૪૫	,,
આંક ૩૨—૩ કરણ.	૨ યોગ.	ભાંગા ૩	૪૮	,,
આંક ૩૩—૩ કરણ.	૩ યોગ.	ભાંગો ૧	૪૯	,,

यावत् नियमं पर्युपासे द्विविधं त्रिविधेन
जाव नियमं पज्जुवासामि दुविहं तिविहेणं ।
પર્યંત નિયમ સેવું બે કરણ ત્રણ જોગે કરી.

અર્થ—હે ભગવંત ! હું (રાગદ્વેષના અભાવરૂપ) (જ્ઞાનાદિ ગુણના લાભરૂપ) સામાયિક કરૂં છું. (અર્થાત્) પાપયુક્ત વ્યાપારનું પચ્ચખ્ખાણ કરૂં છું. (નિષેધ કરૂં છું) જ્યાંસુધી તે નિયમનું સેવન કરૂં ત્યાંસુધી, બે કરણ અને ત્રણ જોગથી.

---

૪૯ તે આ પ્રમાણે.—

૧ મને કરવું નહીં.
૨ મને કરાવવું નહીં.
૩ મને અનુમોદવું નહીં.
૪ વચને કરવું નહીં.
૫ વચને કરાવવું નહીં.
૬ વચને અનુમોદવું નહીં.
૭ કાયાએ કરવું નહીં.
૮ કાયાએ કરાવવું નહીં.
૯ કાયાએ અનુમોદવું નહીં.
૧૦ મન વચને કરવું નહીં.
૧૧ મન વચને કરાવવું નહીં.
૧૨ મન વચને અનુમોદવું નહીં.
૧૩ મન કાયાએ કરવું નહીં.
૧૪ મન કાયાએ કરાવવું નહીં.
૧૫ મન કાયાએ અનુમોદવું નહીં.
૧૬ વચન કાયાએ કરવું નહીં.
૧૭ વચન કાયાએ કરાવવું નહીં.
૧૮ વચન કાયાએ અનુમોદવું નહીં.
૧૯ મન વચન કાયાએ કરવું નહીં.
૨૦ મનવચન કાયાએ કરાવવું નહીં,
૨૧ મન વચનકાયાએ અનુમોદવું નહીં
૨૨ મને કરવું, કરાવવું નહીં.
૨૩ વચને કરવું કરાવવું નહીં.
૨૪ કાયાએ કરવું કરાવવું નહીં.
૨૫ મને કરવું, અનુમોદવું નહીં.
૨૬ વચને કરવું અનુમોદવું નહીં.
૨૭ કાયાએ કરવું અનુમોદવું નહીં.
૨૮ મને કરાવવું અનુમોદવું નહીં.
૨૯ વચને કરાવવું અનુમોદવું નહીં.
૩૦ કાયાએ કરાવવું અનુમોદવું નહીં.
૩૧ મન વચને કરવું કરાવવું નહીં.
૩૨ મન કાયાએ કરવું કરાવવું નહીં.
૩૩ વચન કાયાએ કરવું કરાવવું નહીં.
૩૪ મન વચને કરવું અનુમોદવું નહીં.

मनसा वाचा कायेन न करोमि न कारयामि

मणेणं वायाए काएणं । न करेमि न कारवेमि ।

મને વચને કાયાએ, ન કરૂં ન કરાવું.

तं (अतीतं) हे भगवन् ! प्रतिक्रामामि निंदामि गर्हे

तस्स भंते पडिक्कमामि निंदामि गरिहामि

તે (પૂર્વે કરેલા) ને હે ભગવાન ! પડિક્કમું નિંદું ગર્હું.

आत्मानं व्युत्सृजामि

अप्पाणं वोसिरामि ॥

(દુષ્ટ) આત્માને વોસરાવું છું.

અર્થ—મન, વચન અને કાયા (એ ત્રણ પ્રકાર) વડે ન

---

૩૫ મન કાયાએ કરવું અનુમોદવું નહીં

૩૬ વચન કાયાએ કરવું અનુમોદવું નહીં.

૩૭ મન વચને કરાવવું અનુમોદવું નહીં.

૩૮ મન કાયાએ કરાવવું અનુમોદવું નહીં.

૩૯ વચન કાયાએ કરાવવું અનુમોદવું નહીં.

૪૦ મન વચન કાયાએ કરવું કરાવવું નહીં.

૪૧ મન વચન કાયાએ કરવું અનુમોદવું નહીં.

૪૨ મન વચન કાયાએ કરાવવું અનુમોદવું નહીં.

૪૩ મને કરવું, કરાવવું, અનુમોદવું નહીં.

૪૪ વચને કરવું કરાવવું, અનુમોદવું નહીં.

૪૫ કાયાએ કરવું કરાવવુંઅનુમોદવું નહીં.

૪૬ મન વચને કરવું કરાવવું અનુમોદવું નહીં.

૪૭ મન કાયાએ કરવું કરાવવું અનુમોદવું નહીં.

૪૮ વચન કાયાએ કરવું કરાવવું અનુમોદવું નહીં.

૪૯ મન વચન કાયાએ કરવું કરાવવું અનુમોદવું નહીં.

એ ૪૯ ભાંગાને ત્રણ કાલ (ભૂત, ભવિષ્ય વર્તમાન)થી ગણતાં ૧૪૭ ભાંગા થાય.

કરૂં [તથા] ન કરાવું, હે ભગવંત! તે સંબંધી (પૂર્વે કરેલા) અપરાધને હું પ્રતિક્રમું છું, (આત્મસાક્ષીએ) નિંદું છું, (ગુરૂ સાક્ષીએ) વિશેષે નિંદું છું (અને) આત્માને વોસિરાવું છું. ૧

ગાથા (૧) ગુરૂ (૭) લઘુ (૬૯) સર્વવર્ણ (૭૬)

॥ अथ सुगुरुवंदन सूत्रम्* ॥

इच्छामि (हे) क्षमाश्रमण ! वंदितुं यापनीयया नैषेधिक्या

इच्छामि खमासमणो वंदिउं जावणिज्जाए निसीहिआए१

ઈચ્છું છું હે ક્ષમાશ્રમણ વાંદવાને. શરીરની શક્તિવડે અન્ય વ્યાપાર ત્યજી.

અર્થ—હે ક્ષમાશ્રમણ ! શક્તિએ સહિત [જીવહિંસાદિક નિવૃત્તિરૂપ પ્રયોજનવાળા] મારા શરીરવડે [આપને] વાંદવાને ઇચ્છું છું. (ગુરૂ વંદાવવાને તૈયાર હોય તો છંદેણ કહે.)

---

* આ સુત્રવડે આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, પ્રવર્તક, સ્થવીર અને રત્નાધિક એ પાંચ પદસ્થ ગુરૂમહારાજને વંદન કરાય છે તેથી સુત્રનું નામ સુગુરૂ-વાંદણા. જ્યારે ગુરૂમહારાજ શાંત ચિત્ત, સન્મુખ આસને બેઠા હોય અને વંદન દેવરાવવામાં ઉજમાલ હોય ત્યારે તેઓની આજ્ઞા માગીને વંદન કરવું. પણ વ્યાક્ષિપ્ત ચિત્ત હોય. અવળા મુખે બેઠા હોય, આહાર નીહાર કરતા હોય અગર કરવાને ઈચ્છતા હોય, ત્યારે વંદન કરવું નહિ. કેમકે તેથી તેમનો અનાદર અને આશાતના થાય છે, એ વાત લક્ષ્યમાં રાખવી. પ્રતિક્રમણ કરતાં, વાચના લેતાં, કાઉસ્સગ્ગ કરતાં, અપરાધ ખમાવતાં, પ્રાહુણા સાધુજી આવે ત્યારે, આલોચના લેતાં, પચ્ચખ્ખાણ કરતાં, અને અંત સમય અનશન આદરતાં વંદન અવશ્ય કરવું જોઈએ.

अनुजानीत मम मितावग्रहं

अणुजाणह मे मिउग्गहं ॥ २ ॥

આજ્ઞા આપો. મુજને મિત્તઅવગ્રહમાં પેસવાની

મસ્તક નમાવવાવડે વંદન થાય તે **ફીટ્ટાવંદન**, બે ખમાસમણ દેવા વડે વંદન થાય તે **થોભવંદન** અને બે વાંદણા દેવાવડે **દ્વાદશાવર્તવંદન** થાય છે. એ ત્રણ વંદનના અનુક્રમે જઘન્ય, મધ્યમ અને ઉત્કૃષ્ટ એમ ત્રણ ભેદ ગણાય.

આ વાંદણાં દેતાં પચ્ચીશ આવશ્યક સાચવવાં જોઇએ તે ન સાચવે તો વંદન કરનાર પણ નિર્જરા ફળ પામે નહિ. તે આવશ્યક આ પ્રમાણે—

'ઇચ્છામિ ખમાસમણો' પ્રમુખ 'અણુજાણહ' પર્યંત બોલતાં પોતાનું અર્ધું શરીર નમાડી દેવામાં આવે તે પ્રથમ **અવનત** અને ફરી બીજીવાર પણ તેમજ કરતાં બીજું **અવનત** જાણવું. જન્મ થતી વખતે અથવા દીક્ષા યોગ આદરતી વખતે જેવી મુદ્રા હોય તેવી નમ્ર મુદ્રા (બે હાથ જોડી લલાટે લગાડવારૂપ) વંદન કરતી વખતે ધારણ કરવી તે **યથાજાત** જાણવું. 'અહો કાયં, કાય' રૂપ ત્રણ અને 'જત્તા ભે, જવણિજ્જં ચ ભે' રૂપ બીજા ત્રણ એમ ૭, એક વખતના વંદનમાં અને તે ૭ બીજી વખતના વંદનમાં મળી ૧૨ **આવર્ત** (ગુરૂચરણે હાથનાં તળાં લગાડી પછી તે પોતાના લલાટે લગાડવારૂપ) થાય છે. 'કાય સંફાસં' કહેતાં સ્વમસ્તક ગુરૂચરણે નમાડવું. તથા "ખામેમી ખમાસમણો" કહેતાં ફરી સ્વમસ્તક નમાડવું એવી રીતે બીજીવાર વંદન કરતાં બે વખત મસ્તક નમાડવું. એમ સર્વ મળી ચાર વખત **શિર નમન** થાય છે, મન, વચન અને કાયાને અન્ય વ્યાપારથી નિવર્તાવી વંદન કરતી વખતે સારી રીતે ગોપવી રાખવારૂપ ત્રણ **ગુપ્તિ** જાણવી. 'અણુજાણહ મે મિઉગ્ગહં' કહી બન્ને વખત વંદન કરતાં ગુરૂ—આજ્ઞા પામીને અવગ્રહમાં પ્રવેશ કરવો તે બે **પ્રવેશ** જાણવા, અને પ્રથમ વંદન કરતી વખતે 'આવસ્સિઆએ' કહીને

અર્થ—મિતઅવગ્રહ (સાડાત્રણ હાથ પ્રમાણ ક્ષેત્ર) માં પ્રવેશ કરવાની મને રજા આપો, (ગુરૂ કહે અણુજાણામિ) હું આજ્ઞા આપું છું. ૨

અવગ્રહમાંથી બાહેર નીકળવું તે એક નિષ્ક્રમણ સમજવું એવી રીતે દ્વાદશાવર્ત વંદન કરતી વખતે પચ્ચીશ આવશ્યક સાચવવાંજ જોઇએ. તેમજ દ્વાદશાવર્ત વંદનના ૩૨ દોષ તે પણ ટાળવા જોઇએ. તે ૩૨ દોષ નીચે પ્રમાણેઃ—

૧ **અનાદ્દતદોષ**—ગુરૂનો અનાદર કરવો તે.

૨ **સ્તબ્ધદોષ**—વિનયપૂર્વક ગુરૂને નમન નહિ કરતાં સ્તબ્ધપણે ટટાર ઉભા રહે તે. સુલાદિક રોગ થયો હોય તો દ્રવ્યથી ન નમી શકે પણ નમવાના ભાવ હોય તો તે શ્રેષ્ટ કહેવાય. પણ જે જાણી જોઇને સ્તબ્ધપણે ઉભો રહે તેને અવિનયી જાણવો.

૩ **પવિદ્ધદોષ**—કોઇપણ વ્યવસ્થા વગર જવા દેવાની ક્રિયા તે વેઠરૂપ જાણીને કરે અને સંપૂર્ણ કરે નહિ તે ત્રીજો પવિદ્ધ દોષ.

૪ **સપિંડિતદોષ**—મુખથકી સુત્રના વચન સિવાય બીજા વચન બોલે અને પોતાના હાથ પગ સ્થિર રાખે નહીં તે સપિંડિત દોષ.

૫ **ટોલકદોષ**—તીડપક્ષીની પેઠે એક જગ્યાએ સ્થિર નહિ બેસતાં જેમતેમ ઉઠબેશ કરી વંદન કર્યાં કરે તે.

૬ **અંકુશદોષ**—ગુરૂ ઉભા હોય કે બેઠા હોય તેનો વિચાર કર્યા વગર તેમને આગ્રહથી બેસાડીને પોતે વાંદે, મહારાજ બેસી જાઓ મારે વાંદવા છે એમ કહે, તે છઠો અંકુશદોષ.

૭ **કચ્છપદોષ**—વાંદતી વખતે કાચબાની પેઠે આગળ પાછળ ફર્યા કરે તે સાતમો કચ્છપદોષ.

૮ **મત્સ્યદોષ**—માછલું જેમ પાણીમાં સ્થિર રહેતું નથી તેમ જે વંદન કરતાં સ્થિર રહે નહિ તે આઠમો મત્સ્યદોષ.

૯ **મનપ્રદુષ્ટદોષ**—ગુરૂ પાસેથી પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે કાર્યસિદ્ધિ ન થવાથી મનમાં દ્વેષ અને ઇર્ષા લાવીને વાંદે તે નવમો મનપ્રદુષ્ટદોષ.

[illegible] (नैषेधिक्या प्रविश्य—प्रविश्य च विधिना)

निसीहि

અન્ય વ્યાપાર નિષેધ્યો છે જેણે એવો (શિષ્ય અવગ્રહમાં પ્રવેશ કરીને વિધિવડે બેસીને).

---

૧૦ **વેદિકાદોષ**—બે હાથ ઘુંટણ ઉપર મુકવા અથવા બન્ને હાથની વચ્ચે ઘુંટણ રાખવા, બે હાથની વચ્ચે એક ઘુંટણ રાખે અથવા ખોળામાં હાથ રાખે એવી રીતે વંદન ક્રિયા કરે તે વેદિકાદોષ.

૧૧ **ભયદોષ**—જો હું નહિ વાંદું તો આચાર્ય મને કાઢી મુકશે અથવા એમને માઠું લાગશે, એમ ભયથી વાંદવું તે અગીયારમો ભયદોષ.

૧૨ **ભજંતદોષ**—બીજાઓ પણ ગુરૂને ભજે છે માટે હું પણ ભજવાના પૂર્વક વાંદુ તો ઠીક, એમ વિચારવું તે ભજંતદોષ.

૧૩ **મૈત્રીદોષ**—જો હું આચાર્યને વાંદીશ તો આચાર્ય મારી સાથે મૈત્રીભાવ રાખશે અને મારાપર પ્રીતિ રાખશે તે મૈત્રીદોષ.

૧૪ **ગારવદોષ**—સમાચારીમાં લોકો મને શ્રેષ્ટ ક્રિયાપાત્ર કહેશે એમ વિચારીને વાંદવું તે ગારવદોષ.

૧૫ **કારણવાંદણું**—આલોકના સુખની ઇચ્છાથી જે વાંદે તે કારણદોષ.

૧૬ **સ્તૈન્યદોષ**—બીજાથી શરમાઇને તેમની નજર ચુકવીને વાંદી લેવું તે સ્તૈન્યદોષ.

૧૭ **પ્રત્યનીકદોષ**—આહારનિહારના કામ વખતે જે વાંદવું તે પ્રત્યનીકદોષ.

૧૮ **રૂષ્ટદોષ**—ક્રોધાયમાન થયો થકો અથવા ગુરૂને ક્રોધાયમાન કરતો થકો વાંદે તે રૂષ્ટદોષ.

૧૯ **તર્જીતદોષ**—મસ્તક, આંગળી કે ભ્રકુટીવડે ગુરૂની તર્જના કરવી એટલે યાદરાખજો, એમ ભય ગુરૂને બતાવે અને વાંદે તે તર્જીતદોષ.

अधः कायं, कायेन संस्पर्शं (करोमि)

अहो-कायं काय-संफासं

ચરણને ઉત્તમાંગવડે સ્પર્શ કરૂં છું.

क्षमणीयः भवद्भिः क्लमः अप (अल्प) क्लान्तानां बहुशुभेन

खमणिज्जो मे किलामो अप्पकिलंताणं बहुसुभेण

ખમજો આપ ખેદ :અલ્પગ્લાનિવાલાને ઘણા રૂડા ભાવે

भवतां दिवसो व्यतिक्रान्तः

मे दिवसो वइक्कंतो ॥ २ ॥

આપનો દિવસ વ્યતિક્રમ્યો ?

---

૨૦ શઠદોષ—વાંદવાથી ગુરૂ અને બીજાઓ મારો વિશ્વાસ કરશે એમ વિચારીને વાંદવું તે શઠદોષ.

૨૧ હીલિતદોષ—પાછળથી ગુરૂની હેલનાકરે અને વાંદે તે હીલિતદોષ.

૨૨ કુંચિતદોષ—વાંદતાં વાંદતાં; દેશાદિ સંબંધી વચમાં વિકથા કરે તે કુંચિતદોષ.

૨૩ દ્રષ્ટાદ્રષ્ટદોષ—લોકોને દેખાડવાને લોકો હોય ત્યારે જે વાંદે તે દ્રષ્ટાદ્રષ્ટદોષ.

૨૪ શૃંગદોષ—સન્મુખ હાથ નહિ રાખતાં જમણી અને ડાબીબાજુએ રાખીને વાંદવું તે શૃંગદોષ.

૨૫ કરદોષ—વાંદવાનો કર માનીને વાંદવું એટલે શું કરીએ વાંદ્યા વિના છુટકો નથી એમ કહે તે કરદોષ.

૨૬ મોચનદોષ—વાંદવાના કરમાંથી મુક્ત થવાની ઇચ્છાથી વાંદવું એટલે ચાલો આ કામ એક ઉકેલી લઇએ તે મોચનદોષ.

અર્થ—પછી શિષ્ય-માત્ર ગુરૂ વંદન શિવાય અન્ય ક્રિયારૂપ વ્યાપાર નિષેધ્યો છે જેણે એવો છતો અવગ્રહમાં પેસીને, વિધિપૂર્વક બેસી, સાધુ ડાબા ઢીંચણ ઉપર અને શ્રાવક ચરવળા ઉપર મુહપત્તિ મુકી બે હાથ લલાટે લગાડી, ગુરૂના ચરણોને સ્પર્શ કરતો આ પ્રમાણે કહે—

"અહો, કાયં, કાય સંફાસં"

અર્થ—અધઃકાયં અર્થાત્ આપના પગોને મારા હાથ અને લલાટે કરી રૂડી રીતે સ્પર્શ કરવાને મને આજ્ઞા આપો. (ગુરૂની આજ્ઞાને પામીને ગુરૂના ચરણ પ્રત્યે પોતાના હાથ તથા મસ્તકે કરી સ્પર્શે. પછી મસ્તકે બે હાથ લગાડી, ગુરૂની સન્મુખ દૃષ્ટિ રાખી.)

---

૨૭ આશ્લિષ્ટઅનાશ્લિષ્ટદોષ—જમીન ઉપર મસ્તક લગાડે ન લગાડે અથવા રજોહરણ સાથે હાથ લગાડે પણ મસ્તકે ન લગાડે, મસ્તકે લગાડે પણ રજોહરણે ન લગાડે, મસ્તકે ન લગાડે અને રજોહરણે પણ ન લગાડે તે આશ્લિષ્ટ અનાશ્લિષ્ટદોષ જાણવો અને ચોથો ભાંગો જે બન્નેને હાથ લગાડીને વાંદે તે દોષ નથી.

૨૮ ન્યુનદોષ—ઉતાવળથી પાઠ કહેતાં વચન રહી જાય તે ન્યુનદોષ.

૨૯ ચુલિકાદોષ—વાંદણા પછી વધારે મોટે સાદે મથ્થએણ વંદામિ એમ વળી વિશેષ કહે તે ચુલિકાદોષ.

૩૦ મૂકદોષ—મુંગે મોંઢે વાંદે તે મૂકદોષ.

૩૧ ઢઢ્ઢરદોષ—મોટા સાદથી વાંદણાસૂત્રનું બોલવું તે ઢઢ્ઢરદોષ.

૩૨ ચુડલીકદોષ—રજોહરણ આમ તેમ ફેરવતાં વાંદે તે ચુડલીકદોષ.

" ખમણિજ્જો ભે " ઇત્યાદિ પદો કહે.

અર્થ—હે ભગવંત કાંઇ ખેદ ઉપજાવ્યો હોય તે ખમજો. અલ્પ ગ્લાનિવાળા એવા આપને ઘણાં સમાધિભાવે કરીને (આપનો) દિવસ વીત્યો ?

ગુરૂ કહે " તહત્તિ " તેમજ વ્યતીત થયો છે.

પછી શિષ્ય કહે.

यात्रा भवतां

जत्ता भे ॥ ४ ॥

સંજમજાત્રા આપની

અર્થ—હે કરૂણાસમુદ્ર ! આપને તપ, નિયમ, સંયમ, સ્વાધ્યાયરૂપ યાત્રા અવ્યાબાધપણે વર્તે છે ?

ગુરૂ કહે " તુબ્ભંપિ વટ્ટએ " તમને પણ વર્તે છે.

પછી શિષ્ય કહે.

यापनीयं च भवतां

जवणिज्जं च भे ॥ ५ ॥

ઇંદ્રિય નોઇંદ્રિય અને આપની

અર્થ—ઇંદ્રિય અને નોઇંદ્રિયથી પીડા નહીં પામતું એવું આપનું શરીર છે ?

ગુરૂ કહે " એવં " એમજ છે.

क्षमयामि क्षमाश्रमण ! दैवसिकं व्यतिक्रमं

खामेमि खमासमणो देवसियं वइक्कमं ॥ ६ ॥

ખામુઉં, હે ક્ષમાશ્રમણ ! દિવસસંબંધી અપરાધને

અર્થ—હે ક્ષમાશ્રમણ ! દિવસ સંબંધી મારા અપરાધ પ્રત્યે હું ખામું છું. તે પછી શિષ્ય ઉભો થઇ નીચે પ્રમાણે કહે.

आवश्यिक्या प्रतिक्रामामि क्षमाश्रमणानां

आवस्सियाए पडिक्कमामि खमासमणाणं

આવશ્યક ક્રિયાસંબંધી અતિચારથકી નિવર્તું છું. ક્ષમાશ્રમણોની

दैवसिक्या आशातनया

देवसिआए आसायणाए

દિવસ સંબંધી આશાતનાવડે

અર્થ—અવસ્ય કર્ત્તવ્ય જે ચરણસિત્તરી અને કરણસિત્તરી આદિ સેવતાં પાળતાં જે અતિચાર લાગ્યા હોય તેથકી હું નિવર્તું છું. (વળી) ક્ષમાશ્રમણ સંબંધી દિવસને વિષે થઇ એવી આશાતનાએ કરીને,

કેવી આશાતનાએ કરીને ?

त्रयस्त्रिंशदन्यतरया यत्किंचित्

तित्तीसन्नयरा जं किंचि

[1]તેત્રીશ માંહેની કોઈ પણ વડે. જે કોઈ

---

૧ ગુરૂ મહારાજ સંબંધી તેત્રીશ આશાતના અવસ્ય વર્જવી જોઇએ તે આ પ્રમાણે—

૧ ગુરૂ મહારાજની ૧ અગાડી, ૨ પડખે (બન્ને પાસે) તેમજ અત્યંત ૩ નજદીક અડકીને ૧ ચાલતાં, હીંડતાં, ૨ ઉભા રહેતાં અને ૩ બેસતાં આશાતના લાગે છે. પરંતુ જો ખાસ અગત્યના કારણસર તેમ કરવું પડે, તો આશયશુદ્ધિથી અને અધિક લાભના કારણથી આશાતનાનો

मिथ्यया मनोदुष्कृतया वचोदुष्कृतया कायदुष्कृतया

मिच्छाए मणदुक्कडाए वयदुक्कडाए कायदुक्कडाए

મિથ્યાભાવવાળી– મનદુષ્કૃતવાળી– વચનદુષ્કૃતવાળી– કાયદુષ્કૃત-વાળી–આશાતનાવડે.

દોષ ગણાતો નથી. એમ દરેકના ત્રણ ત્રણ ભેદ કરતાં તેના ૯ ભેદ થઈ શકે છે. ૧૦ ગુરૂ મહારાજ પહેલાં ભોજન વખતે ચલુ કરી લેવાથી કે આચમન લેવાથી દોષ લાગે. ૧૧ બાહેરથી ગુરૂ સાથે આવ્યા છતાં જો ગુરૂ મહારાજથકી પહેલાં ગમણાગમણે આલોવે એટલે 'ઇરિયાવહી' પડિક્કમે તો ગુરૂનો અનાદર–વિનયભંગ કરવાથી દોષ લાગે. ૧૨ રાત્રીસંથારો કર્યા બાદ ગુરૂ મહારાજ કંઈ પુછે કે બોલાવે ત્યારે સાંભળ્યું નહીં સાંભળ્યું કરી ઉત્તર નહીં આપતાં કેવળ મૌનજ ધારી રહે તો આશાતના લાગે. ૧૩ ગુરૂ પાસે આવેલા કોઈ ગૃહસ્થાદિકને વશ કરી લેવા ગુરૂ મહારાજ તેમને બોલાવે તે પહેલાં પોતે બોલાવી લે, તો ગુરૂઆશાતના લાગે. ૧૪ ભિક્ષાવૃત્તિથી આણેલાં આહાર પાણી પ્રમુખ ગુરૂ મહારાજ પાસેજ પ્રથમ હાજર કરી દેવાં જોઇએ અને ગોચરી પણ ત્યાંજ આલોવવી જોઇએ, તેને બદલે તેમ નહીં કરતાં તે સંબંધી ઇચ્છા મુજબ વર્તતાં એટલે ગુરૂ પહેલાં ઉતાવળ કરી આવેલી ગોચરી કોઇ સાધુ જોઇ લે. તેમજ તે બીજા સાધુ પાસે આલોવી લે તો ગુરૂઆશાતના લાગે. ૧૫ આવેલી ગોચરી ગુરૂ પહેલાં બીજાને બતાવી દે, તો દોષ લાગે. ૧૬ આવેલાં આહાર પાણી વાપરવા બીજાને નિમંત્રણ કરીને પછી ગુરૂ મહારાજને નિમંત્રણ કરે તો તેથી અનાદર દોષ લાગે. ૧૭ મધુર ખાદ્ય પદાર્થ ભિક્ષામાં આવેલો જાણી આપઇચ્છાએ ગુરૂને પૂછ્યા વગર પોતાને ગમે તેને આપી દેવાથી આશાતના લાગે. ૧૮ સરસ સ્નિગ્ધ પદાર્થ આવેલો હોય તો તે ગુર્વાદિકને નહીં આપતાં પોતેજ આરોગી જાય, તો ગુરૂ આશાતના લાગે. ૧૯ ગુરૂ મહારાજ સાદ કરીને બોલાવે ત્યારે બહેરાની

અર્થ—તેત્રીશ આશાતના મધ્યેથી જે કાંઇ મિથ્યાભાવરૂપ આશાતના થઇ હોય તેણે કરીને, મન સંબંધી પાપ તેરૂપ આશાતનાએ કરીને, વચન સંબંધી પાપ તેરૂપ આશાતનાએ કરીને, શરીર સંબંધી પાપ તેરૂપ આશાતનાએ કરીને.

क्रोधया मानया मायया लोभया

कोहाए माणाए मायाए लोभाए

ક્રોધરૂપ- માનરૂપ- માયારૂપ- લોભરૂપ આશાતનાવડે.

અર્થ—ક્રોધરૂપ, માનરૂપ, માયારૂપ અને લોભરૂપ આશાતનાએ કરીને.

પેરે કશો પણ ઉત્તર પાછો ન આપે, શૂન્યવત્ બેસી રહે; તો દોષ લાગે. ૨૦ જ્યારે કોઈ વડીલ સાધુ સાદ કરે ત્યારે સામા થઈ જેમ આવે તેમ બોલે—આ મારીજ કેડે લાગ્યા છે. મનેજ દેખ્યો છે, આમની સાથે ક્યાંથી પાનાં પડ્યાં, ઈત્યાદિક કટુ ભાષણ કરતાં દોષ લાગે. ૨૧ ગુરૂ પાસે જઈ નમ્રપણે જવાબ દેવાને બદલે પોતાના આસને બેઠા બેઠા ઉત્તર આપવાથી ગુરૂઆશાતના લાગે. ૨૨ શું કહો છો ! શું છે ? કહોને ! ઈત્યાદિક વિનય રહિત ભાષણ ગુરૂ સાથે કરતાં આશાતના લાગે. ૨૩ કંઈ કામ કરવા ગુરૂ મહારાજ શિષ્યને બોલાવે ત્યારે તોછડાઈ ભરેલી રીતે બોલે કે તમેજ કરોને ! મને શામાટે કહો છો ? અથવા તુંકારાદિ દેતાં ગુરૂઆશાતના લાગે. ૨૪ વાહ ! અમનેજ દિઠા છેને ! તમે જાતે કેમ કરતા નથી ? અથવા બીજા શિષ્યને કરવા કેમ કહેતા નથી ? એમ ગુરૂમહારાજને તર્જના કરતાં ગુરૂઆશાતના લાગે. ૨૫ ગુર્વાદિક વડીલ સાધુઓને વ્યાખ્યાન પ્રમુખ કરતાં દેખી શિષ્ય દુમણો થાય પણ પ્રમુદિત ન થાય, તો ગુરૂઆશાતના લાગે અથવા ગુર્વાદિક વડીલનો કોઈ રાગી હોય તેને દેખી દુમણો થાય તો તેથી પણ ગુરૂઆશાતના લાગે. ૨૬ ગુરૂમહારાજ વ્યાખ્યાનાદિક કરતા હોય ત્યારે 'એ તમે ભુલી

सर्वकालिक्या सर्वमिथ्योपचारया सर्वधर्मातिक्रमणया
सव्वकालियाए सव्वमिच्छोवयाराए सव्वधम्माइक्कमणाए
સર્વ કાલસંબંધી, સર્વ મિથ્યા ઉપચારસંબંધી, સર્વ ધર્મ અ-
તિક્રમણસંબંધી.

आशातनया यो मया अतिचारः कृतः
आसायणाए जो मे अइयारो कओ
આશાતનાવડે જે મેં અતિચાર કર્યો

ગયા છો, આ વાત તમને યાદ નથી, એનો અર્થ એ ન હોય ' ઇત્યાદિક અનુચિત વચન બોલતાં ગુરૂઆશાતના લાગે. ૨૭ અથવા એ બાબત હું તમને પછી સારી રીતે સમજાવીશ એમ આપ ડહાપણ બતાવવા સભા સમક્ષ બોલી, ચાલતી કથાનો ભંગ કરે, તો તેથી ગુરૂઆશાતના લાગે. ૨૮ અ-થવા એવે અવસરે આવીને શિષ્ય કહે કે મહારાજ ! પોરસીવેળા કે આ-હારવેળા થઈ ગઈ છે એમ કહીને પર્ષદાનો ભંગ કરે તો ગુરૂઆશાતના લાગે. ૨૯ અથવા પર્ષદા ઉઠી ગઈ ન હોય એટલામાં આપ ડહાપણ બ-તાવવા માટે ગુરૂમહારાજે વ્યાખ્યાનમાં કહેલીજ વાત વધારે વિસ્તારી બ-તાવે તો ગુરૂઆશાતના લાગે. ૩૦ ગુરૂ સંબંધી શય્યા—સંથારા પ્રમુખને પોતાના પગ વિગેરેથી સંઘટ્ટ કરી પાછું ખમાવે નહીં તો આશાતના લાગે. ૩૧ ગુરૂની શય્યા કે સંથારાદિક ઉપર પોતે બેસે કે આળોટે કે અસભ્ય રીતે તેનો સ્પર્શ કરે તો ગુરૂઆશાતના લાગે. ૩૨ ગુરૂથકી ઉંચા આસને બેસે, અથવા ગાદી કરી બેસે અથવા ગુરૂ જેવાં કે તેથી અધિક મુલ્યવાળાં વસ્ત્ર વાપરે તો દોષ લાગે. ૩૩ ગુરૂ જેવા સમાન આસન ઉપર બેસે અ-થવા ગુરૂ જેવાં સમાન વસ્ત્ર લઈ વાપરે તો ગુરૂઆશાતના લાગે.

तं (हे) क्षमाश्रमण, प्रतिक्रामामि निंदामि
तस्स खमासमणो पडिक्कमामि निंदामि
તેને હે ક્ષમાશ્રમણ! પ્રતિક્રમું છું નિંદું છું.

गर्हे आत्मानं व्युत्सृजामि
गरिहामि अप्पाणं वोसिरामि ॥१॥
ગુરૂશાખે ગર્હું છું. પોતાનો (આત્માનો) ત્યાગ કરૂં છું.

અર્થ—સર્વ કાળ સંબંધી, સર્વ મિથ્યા ઉપચાર અર્થાત્ કુડકપટરૂપ આશાતનાએ કરીને તેમજ અષ્ટ પ્રવચન માતારૂપ સર્વ ધર્મ કરણીને અતિક્રમવારૂપ આશાતનાએ કરીને, જે મારા જીવે અતિચાર કર્યો હોય તે સંબંધી હે ક્ષમાશ્રમણ! આપની સમીપે હું પડિક્કમું છું, ગુરૂની સાક્ષીએ વિશેષે નિંદું છું, અને પાપિષ્ઠ આત્માને વોસરાવું છું અર્થાત્ છોડાવું છું.

બીજીવારના વાંદણાએ "આવસ્સિઆએ" એ પદ ન કહેવું અને બીજો વાંદણો ગુરૂચરણે રહ્યોજ પુરો કરે પણ ઉભો થાય નહિ. "અને રાઇ પડિક્કમણામાં राइ वइक्कंता, પખ્ખીએ पक्खो वइक्कंतो અને ચઉમાસીએ चउमासी वइक्कंता સંવચ્છરીએ संवच्छरो वइक्कंतो એવી રીતે પાઠ કહેવો." આ વિધિ પ્રતિક્રમણમાં આવતાં વાંદણાંની છે.

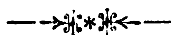
પદ (૫૮) ગુરૂ (૨૫) લઘુ (૨૦૧) સર્વવર્ણ (૨૨૬)

ઇતિ સુગુરૂવાંદણા સૂત્ર.

(ए रीते बे वांदणा देवा. बीजो वांदणो बेठा रही पूरो करवो. चउविहार उपवास करनारे वांदणा देवा नहि. पछी " आवस्सई " भणी अवग्रह बाहेर नीकळी कहेवुं—इच्छकारि भगवन् पसायकरी पच्चक्खाण करावो एम कही यथाशक्ति पच्चक्खाण करवुं.) पछी

इच्छामि खमासमणो वंदिउं जावणिज्जाए निसीहिआए मत्थएण वंदामि ॥ इच्छाकारेण संदिसह भगवन् चैत्यवंदन करुं ॥ इच्छं ॥

(एम कही डाबो ढीचण भूमिथको ऊंचो, ने जमणो भूमिए लगाडी अंजलि करी मुहपत्ति मुखे देइ भणिये.)



॥ अथ चैत्यवंदन ॥

श्री पार्श्वनाथो भवपापताप,—

શ્રી પાર્શ્વનાથ ભવના પાપરૂપ તાપને,

प्रशांतधाराधरचारुरूपः ।

અત્યંત શાંત કરવામાં મેઘસમાન મનોહર રૂપવાળા.

विघ्नौघहंता प्रणतोरगेन्द्रः,

અંતરાયના સમુહને હણનારા નમેલ છે ધરણેંદ્ર જેમને એવા.

समस्तकल्याणकरो जिनेन्द्रः ॥ १ ॥

સર્વના કલ્યાણ કરનાર સામાન્ય કેવલીના નાયક એવા.

અર્થ—આઠ મહાપ્રાતિહાર્યરૂપ લક્ષ્મીયે કરી સહિત એવા અને પાર્શ્વનામા યક્ષના ઉદ્ધાર કરનારા, વળી નાથ એટલે યોગ

ક્ષેમના કરનારા, યોગ એટલે અણુપામેલા દર્શન, જ્ઞાન અને ચારિત્ર તેનો યોગ કરી આપનારા–પમાડનારા અને ક્ષેમંકર એટલે દર્શન, જ્ઞાન અને ચારિત્રને અર્પણ કર્યા બાદ તેમનો રક્ષણ કરનારા, એવા ગુણે કરી સહિત હોવાથી તેમને નાથ કહિયે. વળી સંસાર સંબંધી જે પાપ તે રૂપ જે તાપ (તેણે કરી જે તપેલા પ્રાણીઓ) તેને સારી રીતે શીતલ કરવામાં મેઘના મનોહર સ્વરૂપને ધારણ કરનારા, મેઘના જેવા વર્ણવાળા, વળી ભવ્યજીવોના વિઘ્ન–અંતરાય–દુઃખોના સમુહને નાશ કરનારા, વળી નાગકુમાર દેવોના અધિપતી જે ધરણેંદ્ર તેનાથી સેવાયેલા અને તેરમા ગુણસ્થાન વર્તી જે સામાન્યકેવલી તેના પણ અધિપતિ એવા, શ્રી પાર્શ્વનાથ પરમાત્મા સર્વના કલ્યાણ કરનારા થાઓ, અથવા સર્વ એવા જે કલ્યાણ તેને કરનારા છે. ૧

एष करोमि प्रणामं जिनवरवृषभस्य वर्द्धमानस्य
एस करेमि पणामं जिणवरवसहस्स वद्धमाणस्स ।
આ હું કરૂં છું પ્રણામને જિનવરવૃષભસમાન વર્દ્ધમાનસ્વામીને

शेषाणां च जिनानां सगणधराणां च सर्वेषाम्
सेसाणं च जिणाणं, सगणहराणं च सव्वेसिं ॥ १ ॥
શેષ બાકી અને જિનોને ગણધરોસહિત અને સર્વને

અર્થ—ક્ષીણ મોહવાળા મુનિઓ અને સામાન્ય કેવળીઓમાં ધોરી વૃષભસમાન એવા વર્દ્ધમાન–મહાવીરદેવને અને બાકી રહેલા સર્વ ગણધરોસહિત ત્રેવીશ તીર્થંકરોને હું વંદન કરૂં છું. ૧

जगन्मस्तकस्थितेभ्यो विकसितवरज्ञानदर्शनधरेभ्यः
जगमज्झयत्थियाणं, वियसियवरनाणदंसणधराणं ।
જગતના મસ્તક ઉપર રહેલાને પ્રફુલ્લિત એવા શ્રેષ્ઠ જ્ઞાન તથા દર્શનના ધરનારાઓને.

ज्ञानोद्योतकरेभ्यो लोके नमो जिनवरेभ्यः
नाणुज्जोयगराणं, लोगंमि नमो जिणवराणं ॥२॥
જ્ઞાનના ઉદ્યોતના કરનારાઓને લોકમાં નમસ્કાર જિનવરોને

અર્થ—જગતના મસ્તકને વિષે મુકુટ સમાન એવા અને ઉજ્જવલ અને શ્રેષ્ટ એવા જ્ઞાન તથા દર્શનના ધારણ કરનારા અને લોકને વિષે જ્ઞાનના પ્રકાશને કરનારા એવા જિનવરોને નમસ્કાર હો. ૨

तीर्थकरान् भगवतः अनुत्तरपराक्रमानमितज्ञानिनः
तित्थयरे भगवंते, अणुत्तरपरक्कमे अमियनाणी ।
તીર્થંકરોને ભગવન્તોને અનુત્તર એવા પરાક્રમવાળાને અમિતજ્ઞાનવાળાને

तीर्णान् सुगतिगतिगतान् सिद्धिपथदेशकान् वन्दे
तिन्ने सुगइगइगए, सिद्धिपहदेसए वंदे ॥ ३ ॥
તર્યા ને સુગતિ (એવી જે) ગતિ (તેને) પામેલા ને સિદ્ધિ માર્ગના ઉપદેશ કરનારાઓને હું વંદન કરૂં છું.

અર્થ—ધર્મ તીર્થને કરનારા એવા અને ઐશ્વર્યવાળા અને અતિશય પરાક્રમવાળા જેનાથી અધિક કોઇની પાસે પણ આક્રમણ નથી એવા ભાવ પરાક્રમવાળા અને મર્યાદાવિનાનું છે

જ્ઞાન જેમની પાસે (અર્થાત્ દીવ્યજ્ઞાની અને ભવસમુદ્રથી પોતે તરી ગયેલા અને બીજાને તારનારા) અને ઉત્તમ ગતિરૂપ સિદ્ધ ગતિ તેને પામેલા એટલે અનંત અવ્યાબાધ સુખમાં વસનારા અને સિદ્ધિના માર્ગને બતાવનારા એવા દેવાધિદેવને હું વંદન કરૂં છું. ૩

वन्दे महाभाग्यं महामुनिं महायशं महावीरं

वंदामि महाभागं, महामुणिं-महायसं महावीरं ।

હું વંદન કરૂં છું મોટાભાગ્યવાળા ને મોટામુનિને મોટાયશવાળાને મહાવીરને.

अमरनरराजमहितं तीर्थंकरमस्य तीर्थस्य

अमरनररायमहियं, तित्थयरमिमस्स तित्थस्स ॥ ४ ॥

દેવો તથા મનુષ્યોના રાજાઓએ પૂજેલા તીર્થંકરને આ તીર્થના.

અર્થ—મહા ભાગ્યશાળી અને મહામુનિ અને મહાયશવાળા અને દેવ તથા મનુષ્યોના રાજાઓથી પૂજેલા અને આ તીર્થના તીર્થંકર એવા મહાવીરદેવને હું વંદન કરૂં છું. ૪

वचनामृतेन भुवनं निर्वापयन्तो गुणेषु स्थापयन्तः

वयणामएण भुवणं, निव्वावंता गुणेसु ठावंता ।

વચનરૂપ અમૃતે કરીને ભુવનને ઠારતા ગુણોને વિષે સ્થાપન કરતા

जीवलोक-मुद्धरन्तोऽर्हन्तो भवन्तु मे शरणम्

जियलोय-मुद्धरंता, अरिहंता हुंतु मे सरणं ॥ ५ ॥

જીવલોકને ઉદ્ધારતા અરિહંતો થાઓ મને શરણ

અર્થ—વચનરૂપ અમૃતે કરી ભુવનલોકને ભુઝાવતા અને ગુણોને વિષે સ્થાપન કરતા અને જીવલોકનો ઉદ્ધાર કરતા એવા અરિહંતો મારા શરણરૂપ થાઓ. ૫

उज्झितजरामरणेभ्यः समस्तदुःखार्तसत्त्वशरणेभ्यः

उझियजरमरणाणं, समत्तदुक्खत्तसत्तसरणाणं ।

દૂર કરેલ જરા મરણને જેમણે સમસ્ત દુઃખથી પીડાયેલા પ્રાણીઓના શરણરૂપ.

त्रिभुवनजनसुहितेभ्योऽर्हद्भ्यो नमस्तेभ्यः

तिहुयणजणसुहियाणं, अरिहंताणं णमो ताणं ॥ ६ ॥

ત્રણ જગત જન ભણી સુહીતના કરનારાને અરિહંતોને નમસ્કાર રક્ષણકારકને.

અર્થ—ત્યાગ કર્યા છે જન્મ જરા મરણ જેમણે એવા અને દુઃખે કરી પીડાયેલા એવા સર્વ પ્રાણીઓને શરણરૂપ એવા અને ત્રણ ભુવનની અંદર રહેલા પ્રાણીઓને સર્વ પ્રકારે સારી રીતે સુખ—હીત કરનારા વળી સર્વ જીવોને રક્ષણ કરનારા શરણરૂપ, એવા તે અરિહંતપરમાત્માઓને મારો નમસ્કાર હો.

तेह श्री अरिहंतजीने म्हारो नमस्कार हुवो, केहवा ते श्री अरिहंत जिणे श्री अरिहंते रागद्वेषरूपिया अरि वैरी जीत्या, अने अढार दोषरहित हुवा, ते अढार दोष केहवाः—

अज्ञानं क्रोधः मदः मानः लोभः
अन्नाण[1] कोह[2] मय[3] माण[4] लोह[5],
અજ્ઞાન ક્રોધ મદ માન લોભ.

माया रतिश्च अरतिश्च निद्रा शोकः
माया[6] रइअ[7] अरइअ[8] निद्दा[9] सोग[10]
માયા રતિ અરતિ. નિદ્રા શોક

अलिकवचनं चौर्यं मत्सरः भयानि ॥ १ ॥
अलियवयण[11] चोरिया[12] मच्छर[13] भयाय[14] ॥१॥
અસત્ય વચન ચોરી મત્સર ભય ॥ ૧ ॥

प्राणिवधः प्रेमक्रीडा प्रसंगः हासाश्च
पाणिवह[15] पेमकीला[16], पसंग[17] हासा[18]
પ્રાણિવધ પ્રેમની ક્રીડા પ્રસંગ હાસ્ય

यस्यैते दोषाः अष्टादशापि प्रणष्टाः
य जस्स ए दोसा; अठारसवि पणठा,
અને જેના આ દોષો અઢારે પણ નાશ પામ્યા

नमामि देवाधिदेवं तम् ॥ २ ॥
नमामि देवाहिदेवं तम् ॥ २ ॥
નમુ છું દેવાધિદેવ તેને.

અર્થ—પ્રથમ દોષ અજ્ઞાન, બીજો દોષ ક્રોધ, ત્રીજો દોષ મદ, ચોથો દોષ માન, પાંચમો દોષ લોભ, છઠો દોષ માયા,

સાતમો દોષ રતિ, આઠમો દોષ અરતિ. નવમો દોષ નિદ્રા, દશમો દોષ શોક, અગીયારમો દોષ અસત્યવચન બારમો દોષ ચોરી કરવાપણું, તેરમો દોષ મત્સર (એટલે અદેખાઇ) ચોદમો દોષ ભય. ।। ૧ ।। પનરમો દોષ પ્રાણિવધ (અર્થાત્ જીવહિંસા) સોલમો દોષ પ્રેમની ક્રીડા, સત્તરમો દોષ પ્રસંગ (કોઇની સાથે પરિચય) અઢારમો દોષ હાસ્ય (હસવાપણું) એ અઢાર દોષો જેમને સમુળગા નાશ થયેલા છે. એવા તે દેવાધિદેવને હું નમું છું. ૨

एहवा देवाधिदेव—ઉપર પ્રમાણે વર્ણવેલા દેવના અધિ દેવ.

सुरासुरविहितसेव—સુર તથા અસુરોએ કરી છે સેવા જેમની,

सर्वज्ञ—સર્વ વસ્તુ-પદાર્થને સંપૂર્ણપણે જાણનાર,

भगवन्त—સર્વ સામર્થ્ય જ્ઞાન મહાત્મ્યવાળા,

जगन्नाथ—ત્રણ જગતના નાથ, યોગ ક્ષેમ કરનારા,

जगजीवना तारक—જગતની અંદર રહેલા જીવોને તારનાર,

कुगतिमार्ग निवारक—કુગતિરૂપ જે ચાર ગતિ તેનો જે માર્ગ તેના નિવારણ કરનારા,

निरीह—ઇચ્છારહિત,-સર્વ પ્રકારની વાંછા રહિત.

निरहंकार—અહંકાર-અભિમાન વિનાના,

निस्संग—સર્વ પ્રકારના સંબંધ-સંગ વિનાના'

निर्मम—મમતાભાવ સર્વ પ્રકારની આશક્તિથી રહિત,

शान्त—મનના વિકારોરહિત, (અર્થાત્ શાન્ત સ્વભાવવાળા)

दान्त—ઇંદ્રિયો જેમણે નિયમમાં કરી છે,

करुणासमुद्र—કરૂણાના એક સાગર,

विश्वोपकार सागर—વિશ્વને ઉપકાર કરવામાં સમુદ્ર સમાન (અર્થાત્ જેમ સમુદ્ર સર્વ પ્રાણીઓને રત્નાદિવડે ઉપકાર કરે છે તેમ).

अनंतगुणना आगर—અનંત એવા જે ગુણો તેના ખાણરૂપ,

चउसठ इंद्रना पूजनीक—ભુવનપતિ વ્યંતર જ્યોતિષ્ક દેવો અને વૈમાનિક એ ચાર નિકાયના દેવોના જે ઇંદ્રો તેથી પૂજાયેલા,

वज्रऋषभनाराचसंघयण—વજ્રરુષભનારાચસંઘયણવાળા, [એટલે પ્રથમ સંઘયણવાળા],

समचतुरस्रसंस्थान—સમચોરસ છે સંસ્થાન જેમનું [અર્થાત્ સમાકૃતિવાળા],

अष्टसहस्र वरपुरुषलक्षणना धरणहार—એકહજાર ને આઠ ઉત્તમ પુરૂષોના લક્ષણોસહિત એટલે એકહજાર ને આઠ જેમાં ઉત્તમ લક્ષણો છે.

समुद्रनीपरे गंभीर—સમુદ્રની માફક ગંભીર સ્વભાવવાળા,

मेरुपर्वतनीपरे धीर—પ્રલયકાળના પવનથી પણ કોઈ

વખતે મેરૂપર્વત જેમ ડગતો નથી તેમ ઉપસર્ગોથી કયારે પણ કોઇ રીતે ડગનાર નહિ,

संखनीपरे निरंजन—જેમ શંખ ઉજ્જવળ છે તેમ પોતાના ગુણે કરીને ઉજ્જવળ.

वायुनीपरे अप्रतिबद्ध विहार—જેમ વાયરો પોતાની મરજી પ્રમાણે વિચરે છે તેની પેરે વિચરનારા,

आकाशनीपरे निरालंब—જેમ આકાશને કોઇનો પણ ટેકો નથી તેવીજ રીતે આધાર વિનાના,

जीवनीपरे अप्रतिहतगति—જેમ જીવની કોઇ ઠેકાણે અતિ અટકાયેલી નથી તેમ એમનું પણ જવું કયાંય અટકાયેલ નથી,

कूर्मनीपरे गुप्तेन्द्रिय—કાચબાની માફક ગોપવેલી છે ઇંદ્રિયો જેમણે,

खग्गीजीवना श्रृंगनीपरे एक—જેમ ગેંડાનું એક શિંગડું છે તેમજ પોતે ભગવાન એકાએકી બીજા કોઇની સહાયતા જેને નથી,

भारंडपंखियानीपरे अप्रमत्त—ભારંડ નામના પક્ષીની માફક પ્રમાદરહિત.

सिंहनीपरे दुर्धृष्य—સિંહની માફક કયારે પણ કોઈથી પરાભવ નહિ પામનારા.

वृषभनीपरे अढारसहस सीलंगरथधुरंधर—વૃષભની

માફક અઢારહજાર સીલાંગરથની ધુરાને (ધુંસરીને) ધારણ કરનાર.

चंडमानीपरे सौम्यकान्ति—ચંદ્રમાની માફક શીતલ કાન્તિવાળા.

सूर्यनीपरे सतेज—સૂર્યની માફક તેજવાળા.

पंखियानीपरे विप्रमुक्त—પક્ષિની માફક છુટા (અર્થાત્ પ્રતિબંધરહિત).

कुक्षिसंबल—કુખમાં રહેલ તેજ શંબલ (ભાતું)છે જેમની પાસે

वसुंधरानीपरे सर्वसह—પૃથ્વીની માફક સર્વ સહનકરનારા

अनंतज्ञान—જેના જ્ઞાનનો છેડો નથી (અર્થાત્ અનંત જ્ઞાનવાળા.

अनंतदर्शन—અનંત છે દર્શનગુણ દેખવાપણું જેમની પાસે

चउत्रीश अतिशयसंयुक्त—ચઉત્રીશ અતિશયોએ કરીને સહિત છે.

पांत्रीश भाषागुणपरिकलित—પાંત્રીશભાષાના (વાણીના) ગુણોએ કરીને સહિત,

अष्टमहाप्रातिहार्य विराजमान—અશોકવૃક્ષ આઠમહાપ્રાતિહાર્યે કરીને શોભતા.

पादपीठिका सहित सिंहासनासीन—પગ મુકવાની પીઠિકાયેં સહિત જે સિંહાસન તેના ઉપર બિરાજેલા

छत्रत्रयचामर शोभायमान— ત્રણ છત્રો તથા ચામરોએ કરીને શોભતા.

पूठ पाछल भामंडल दीपे—જેમની પુંઠ પાછળ સૂર્યના આકારના સરખો કાંતિનો સમૂહ દીપે છે.

तेजे करी श्री सूर्यने जीपे—પોતાના તેજે કરીને સૂર્યમંડળને પણ જીતી લીધેલ છે.

श्री अरिहंत उपर अशोकवृक्ष छाया करतो संघाते चाले—અશોક નામે ઝાડ પરમાત્માની ઉપર છાયા કરતો થકો સાથે ચાલે છે.

धर्मध्वज आगल छती लहलहे—ઇંદ્રધ્વજ જેમની આગળ થયો થકો અતિશય શોભે છે.

आकाशगत धर्मचक्र जलहले—આકાશને વિષે રહેલ ધર્મચક્ર ઝલહલતો રહે છે (અર્થાત્ દીપતો રહે છે).

देवडुंडुभि स्वामी आगल वाजे--સ્વામીની આગળ દેવ સંબંધી દુંદુભિનો શબ્દ વાજે છે.

श्री अरिहंतनी वाणी मेघनीपरे गाजे—શ્રી અરિહંત પરમાત્માની વાણી મેઘની માફક ગાજે છે.

योजनव्हारिणी वाणी—अमृतसमाणी—सभाषानुगामिनी--એક યોજન પર્યંત [ચાર ગાંઉસુધી] ગતિ કરના-

રી પ્રભુની વાણી છે અને અમૃત સમાન છે ઉપમા જેને એવી અને સર્વ ભાષાને મળતી.

सकललोकना संशय हरे—સર્વ લોકના સંશયને હરનારા.

त्रिभुवनजनना मनने करे उछाह—ત્રણ ભુવનની અંદર રહેનારા જનોના મનને ઉત્સાહ કરનારા.

मुक्तिनगरी प्रते सार्थवाह—સાર્થવાહની માફક મુક્તિ નગરી પ્રત્યે લઇ જનાર.

एहवा श्री अरिहंत जगवंत गुणवंत देवाधिदेव, तेहनी गुणस्तुति जणुं:—

(एम कही उभा थइ थूइ भणवी.)

॥ *अथ सिरिसिहेसरनी थूइ ॥

(छप्पय छंद.)

सिरिसिहेसर गुणनिधान, सेवक सुखदायक— પહેલા શ્રી ઋષભદેવસ્વામી ગુણોના નિધાન (ભંડાર). સેવકને સુખના આપનારા.

अजिते जीत्या कर्म सबल, हुवा जगनायक— બીજા અજિતનાથ દેવ તેમણે મહાબળવાન એવા કર્મોને સેજમાં જીતેલા છે તેથી જગતના નાયક થયા.

---

* आ पांच गाथानी स्तुति श्री समरचंद्रसूरिनी करेली छे.

संभव भवना भय हरेवि, पाम्या शिवराज—
त्रीजा संभवनाथदेव पोताना भवना जे भय तेने हरीने शिवना राज्यने पाम्या.

अभिनंदनजिन मुझ मिल्या, सिद्धा सवि काज—
चोथा अभिनंदनजिन मने मल्या तेथी मारा सर्व कारज सिद्ध थया छे.

सुमति सुमति दायक जिनह, सुरनर सारे सेव—
सारी मति आपनारा एवा पांचमा सुमतिजिननी देवो अने मनुष्यो सेवा करे छे.

पद्मप्रभ जि-दंसणे, जनममरण संखेव ॥ १ ॥—
छठ्ठा पद्मप्रभुजिनना दर्शनथीज जन्म अने मरणो मटी जाय छे.

श्रीसुपास मुज पूरे आश, भवना दुःख वारी—
सातमा श्रीसुपार्श्वजिन मारी आशा पुरे छे अने भवना दुःखोने निवारे छे.

चंद्रप्रभजिनतणी, कान्ति देखत मनहारी—आठमा चंद्रप्रभजिननी कान्ति देखताज भव्योना मनने हरी ले छे.

सुविधि सुविधिपरि धर्म कह्यो, तिहुयण जणसाखी—
नवमा सुविधिनाथे सुविधिए करीने त्रणभुवनना लोकनी शाक्षिये—आगळ धर्म कह्यो छे.

शीतल संयमसिरि वरी, षट जीवसु राखी—दशमेः
શીતલજિનેશ્વરે સંયમરૂપ લક્ષ્મીને અંગીકાર કરી છકાય જીવોની
સારી રીતે રક્ષા કરી,

श्रीश्रेयास पाय प्रणमिये, इग्यारमो जिणिंद—
અગીયારમા જિનેશ્વર શ્રીશ્રેયાંસનાથના ચરણને નમીયે.

वासुपूज्य मन ध्याइये, केवलनाण दिणिंद॥२॥—
બારમા કેવલજ્ઞાનરૂપી સુર્યવાળા એવા વાસુપૂજયને મનમાં ચિંત-
વીયે ॥ ૨ ॥

विमल विमलधीकरण, तरण-भवसायर-प्रवहण—
તેરમા વિમલબુધ્ધિના કરનારા એવા વિમલજિન ભવસમુદ્ર તરવા-
માં વહાણુ સમાન છે.

जिण अनंत भवअंत कर्यो, जाणे सुरनर जण—
ચૌદમા અનંતનાથજિનેશ્વરે ભવનો અંત કર્યો તે વાતને દેવલોક
તથા મનુષ્યલોક નિવાસી ભવ્યો જાણે છે.

धर्मजिणेसर सोमवयण, तपतेजे दिनमणि—પન-
રમા સૌમ્યમુખવાળા એવા ધર્મ જિનેશ્વર તપ તેજે કરીને સુર્ય
સમાન છે.

कृपाकरण श्रीशान्तिनाथ, त्रसथावर अणुदिण—
ત્રસ અને થાવર પ્રાણીઓ ઉપર હુમેશાં કૃપા કરનાર એવા શ્રી
સોલમા શાન્તિનાથ ભગવાન છે.

कुंथुनाथ चक्रीजगद्द, छट्ठो सत्तरमो धर्म–સત્તર-
મા કુંથુનાથ ભગવાન આ જગત્‌માં છઠ્ઠા ચક્રવર્તી છે અને સ-
ત્તરમા ધર્મ ચક્રવર્ત્તિ છે.

अरजिनवर पय उलगे, लह्ने शिवपदशर्म ॥३॥
અઢારમા અરજિનવરના ચરણુની ઓલગ કરે છતે (સેવા કરે
છતે) શિવપદના સુખો મળે છે ॥ ૩ ॥

मल्लिनाथ दुय मल्ल दुज्जय, अंतरना जीत्या–
અંતરના દુર્જય એવા જે બે મલ્લ રાગ દ્વેષ તેમને ઓગણીસમા
મલ્લિનાથ ભગવાને સેજમાં જીતી લીધા છે.

मुनिसुव्रत व्रत सुष्टु धरी, लोकाग्रे पहुता–સારૂ
ઉત્તમ વ્રત ધારણુ કરી વીશમા મુનિસુવ્રતસ્વામી લોકના અગ્ર
ભાગને વિષે પહોચ્યા–મોક્ષપદ પામ્યા છે.

नमि नामीरतिपतियमान, रिपु सर्व खपाव्या–
એકવીશમા નમીનાથે કામદેવના માનને નમાવી કરી અંતરંગના
સર્વ શત્રુઓ ખપાવ્યા છે.

नेमिजिणेसर ब्रह्मकवच, पहेरि गिरि आव्या–
બાવીશમાં નેમિજિનેશ્વર બ્રહ્મચર્યરૂપ બખતરને પહેરીને ગિરનાર
પર્વત ઉપર આવ્યા.

श्री पार्श्वनाथ त्रेवीसमो, त्रिभुवन सकल सरूप–
ત્રેવીશમા શ્રીપાર્શ્વનાથસ્વામી ત્રિભુવનના સમગ્રસ્વરૂપને જાણુનારાછે.

श्रीमहावीर तीर्थेसरु, नमिये विविध सरूप ॥४॥

ચોવીશમા વિવિધ સ્વરૂપવાળા તીર્થના સ્વામી શ્રી મહાવીરને નમસ્કાર કરીયે. ૪

एणीपरे जिण चोवीस थव्या, पुरुषोत्तम सिद्धा—

એવી રીતે પુરૂષોત્તમ (પુરૂષોમાં ઉત્તમ) ચોવીસ જિનો મેં સ્તવ્યા અને તેઓ સિદ્ધિગતિને પામ્યા છે.

सेव करी एक चित्त जेणे, ते साथे लीधा—એક ચિત્તે કરીને જેમણે સેવા કરી છે તેઓને પોતાની સાથે લીધા.

यद्यपि जिणवर रागरहित, पण सेवकने तारे—

જોકે જિનેશ્વરો રાગાદિરહિત છે છતાંપણ પોતાના સેવકને તારે છે.

द्वेष तज्यो पण अवर लोगसुं संग निवारे—દ્વેષને છોડીને પણ બીજા લોકની સાથે જેણે સંગ નિવાર્યો છે (અર્થાત્ સંગરહિત છે).

तिणकारण भगते भणिय, वंदु देव त्रिकाल—

તે કારણના જોગે ભક્તિથી કહીને એ દેવને હું ત્રિકાલ વંદન કરૂં છું.

प्रभु तुठे वंछित फले, जाणे बालगोपाल ॥५॥—

પ્રભુ પ્રસન્ન થવાથી મનવાંછિત ફળને આપે છે. તે વાતને સૌ બાળગોપાળ જાણે છે. ૫

—✽✽✽—

॥ अथ जंकिंचि ॥

यत् किंचित् नाम तीर्थं

जं किंचि नाम[1] तित्थं,

જે કંઈક સંભાવનાએ તીર્થ

स्वर्गे पाताले तीर्यक् लोके ॥

सग्गे पायालि तिरिय लोयम्मि ॥

સ્વર્ગે પાતાલે તીર્છા લોકમાં

यानि जिनविम्बानि तानि सर्वाणि वन्दे

जाइं जिणबिंबाइं, ताइं सव्वाइं वंदामि ॥ १ ॥

જે જિનબિંબો તે સર્વ વાંદું.

અર્થ—સ્વર્ગનેવિષે, પાતાળનેવિષે (અને) તિર્છાલોક નેવિષે, જે તીર્થંકરના બિંબો છે તે સર્વને (તેમજ) જે કાંઈ નામ રૂપ તીર્થો છે (તેને) હું વંદના કરૂં છું. ૧.

ગાથા (૧) પદ (૪) સંપદા (૪) ગુરૂ (૩) લઘુ (૨૯] સર્વ વર્ણ (૩૨)

---

૧ **વર્તમાન તીર્થોના નામ**—શ્રી શત્રુંજય, ગિરિનાર, અર્બુદાચળ, (દેલવાડા અચળગઢ), સમ્મેતશિખર, શંખેશ્વરજી, કુંભારીયાજી, અંતરિક્ષ પાર્શ્વનાથ, મક્ષીજી, તારંગતીર્થ, અજાહરા પાર્શ્વનાથ, વરકાણા, રાણકપુર, બામણવાડા, જીરાઉલા પાર્શ્વનાથ, પાવાપુરી, ચંપાપુરી, રાજગૃહી, માંડવગઢ, કાકંદી, ક્ષત્રીકુંડ, બનારસ, અયોધ્યા, અલ્હાબાદ, હસ્તિનાગપુર, ધુલેવા (કેશરીયાજી), ભોયણી, પાનસર, વગેરે.

॥ अथ नमुत्थुणं वा [1]शक्रस्तव ॥

नमोऽस्तु	अरिहंतेभ्यः	भगवद्भ्यः
नमुत्थुणं	**[2]अरिहंताणं**	**भगवंताणं ॥ १ ॥**
નમસ્કાર હો	અરિહંતને	ભગવંતને ॥ ૧ ॥

અર્થ—નમસ્કાર હો, (શ્રી) અરિહંતને, ભગવંતને, ૧

---

૧ શક્ર એટલે ઇંદ્ર તેની કરેલ સ્તુતિ તે શક્રસ્તવ.

૨ અરિહંત ભગવાનને ચોત્રીશ અતિશય હોય છે, તે આ પ્રમાણે—

૧. શરીર અનંતરૂપમય, સુગંધમય, રોગરહિત, પરસેવા રહિત, અને મલરહિત હોય.

૨. રૂધિર તથા માંસ, ગાયના દૂધસમાન ધોળાં અને દુર્ગંધ વગરનાં હોય.

૩. આહાર તથા નિહાર, ચર્મચક્ષુથી અદૃશ્ય હોય.

૪. શ્વાસોચ્છ્વાસમાં કમળ જેવી સુગંધ હોય.

આ (૧–૪) ચાર અતિશય જન્મથીજ હોય માટે સ્વાભાવિક—સહજાતિશય અથવા મૂલાતિશય કહેવાય છે.

૫. યોજન પ્રમાણ સમવસરણમાં મનુષ્ય, દેવ, અને તિર્યંચની કોડાકોડ સમાય ને તેમને બાધા થાય નહિ

૬. પચીશ યોજન એટલે બસેં ગાઉ સુધી પૂર્વોત્પન્ન રોગ ઉપશમે અને નવા રોગ થાય નહિ.

૭. વૈરભાવ જાય.

૮. મરકી થાય નહી.

૯. અતિવૃષ્ટિ એટલે હદ ઉપરાન્ત વરસાદ થાય નહિ.

૧૦. અનાવૃષ્ટિ એટલે વરસાદનો અભાવ થાય નહિ.

૧૧. દુર્ભિક્ષ એટલે દુકાળ ન પડે.

आदिकरेभ्यः तीर्थकरेभ्यः स्वयंसंबुद्धेभ्यः

आइगराणं तित्थयराणं सयंसंबुद्धाणं ॥ २ ॥

તીર્થની આદિ કરનારને, તીર્થંકરને, પોતાનીમેળે બોધ પામેલાને.

અર્થ—(ધર્મની) આદિના કરનારને, તીર્થના સ્થાપનારને પોતાની મેળે બોધ પામનારને; ૨

---

૧૨. સ્વચક્ર અને પરચક્રનો ભય ન હોય.

૧૩. ભગવંતની ભાષા મનુષ્ય, તિર્યંચ, અને દેવતા સર્વ પોતપોતાની ભાષામાં સમજે. (વાણી પાત્રીશ ગુણવાળી હોય છે તે ગુણ નવકારની નોટમાંથી જોવા.)

૧૪. એક યોજન સુધી સરખી રીતે ભગવંતની વાણી સંભળાય.

૧૫ સૂર્યથી બારગણું તેજવાળું ભામંડળ હોય.

આ અગીયાર (૫–૧૫) અતિશયો કેવળજ્ઞાન થાય ત્યારે થાય તેથી તે **કર્મક્ષયજાતિશય** કહેવાય છે. ૬–૧૨ માં જણાવેલા રોગાદિક સાત ઉપદ્રવો તે ભગવંત વિહાર કરે ત્યારે પણ ચારે દિશાએ ફરતા પચીશ યોજન સુધી ન હોય.

૧૬. આકાશમાં ધર્મચક્ર હોય.

૧૭. બારજોડી (ચોવીશ) ચામર અણવીંજ્યા વીંજાય.

૧૮. પાદપીઠ સહિત સ્ફટિક રત્નનું ઉજ્વલ સિંહાસન હોય.

૧૯. ત્રણ છત્ર દરેક દિશાએ હોય.

૨૦. રત્નમય ધર્મધ્વજ હોય (તેને ઇંદ્રધ્વજ પણ કહે છે.)

૨૧. નવ સુવર્ણ કમળ ઉપર ચાલે (બે પગ ઉપર મુકે અને સાત પાછળ રહે. તેમાંથી વારા ફરતી બે બે આગળ આવે.)

૨૨. મણિ, સુવર્ણ અને રૂપાના એ રીતે ત્રણ ગઢ હોય.

૨૩. ચાર મુખે કરી ધર્મ દેશના દે, (બાકીના ત્રણ પ્રતિબિંબ દેવ કરે.)

पुरुषोत्तमेभ्यः पुरुषसिंहेभ्यः पुरुषवरपुण्डरीकेभ्यः

पुरिसुत्तमाणं पुरिससीहाणं पुरिसवरपुंडरीयाणं

પુરૂષોમાં ઉત્તમને, પુરૂષોમાં સિંહ સમાનને, પુરૂષોમાં સુંદર કમળ સમાનને,

पुरुषवरगन्धहस्तिभ्यः

पुरिसवरगंधहत्थीणं ॥ ३ ॥

પુરૂષોમાં શ્રેષ્ઠ ગંધહસ્તિ સમાનને ॥ ૩ ॥

અર્થ—પુરૂષને વિષે ઉત્તમને, પુરૂષને વિષે સિંહ સમાનને, પુરૂષને વિષે ઉત્તમ પુંડરીક કમળ સમાનને, પુરૂષને વિષે ગંધહસ્તિ સમાનને. ૩

---

૨૪. સ્વશરીરથી બારગણું ઉંચું અશોકવૃક્ષ છત્ર, ઘંટ, પતાકા આદિથી યુક્ત હોય.

૨૫. કાંટા અધોમુખ એટલે અવળા થઇ જાય.

૨૬. ચાલતી વખતે સર્વ વૃક્ષ નમી પ્રણામ કરે.

૨૭. આકાશમાં દુંદભિ ચાલતી વખતે વાગે.

૨૮. યોજન પ્રમાણ અનુકુળ વાયુ હોય.

૨૯. મોર વગેરે શુભ પક્ષીઓ પ્રદક્ષિણા કરતાં ફરે.

૩૦. સુગંધ જળની વૃષ્ટિ થાય.

૩૧. જળ સ્થળમાં ઉપજેલાં પાંચ વર્ણવાળા ફુલની ઢીંચણ સુધી વૃષ્ટિ થાય.

૩૨. કેશ, દાઢી, નખ, વધે નહિ, (સંયમ લીધા પછી).

૩૩. જઘન્યપણે ચાર નિકાયના ક્રોડ દેવતા પાસે રહે.

लोकोत्तमेभ्यः लोकनाथेभ्यः
लोगुत्तमाणं लोगनाहाणं
લોકમાં ઉત્તમને, લોકના નાથને,
लोकहितेभ्यः लोकप्रदीपेभ्यः लोकप्रद्योतकरेभ्यः
लोगहियाणं लोकपईवाणं लोगपज्जोअगराणं ॥ ४ ॥
લોકના હિતકારીને. લોકના દીવા સમાનને, લોકના અતિશયે પ્રકાશનારને.

અર્થ—લોકને વિષે ઉત્તમને, લોકના નાથને, લોકના હિત કરનારને. લોકને વિષે દીવા સમાનને, લોકમાં પ્રકાશ કરનારને ૪.

अभयदयेभ्यः चक्षुर्दयेभ्यः मार्गदयेभ्यः
अभयदयाणं चक्खुदयाणं मग्गदयाणं
અભય આપનારને, શ્રુતરૂપચક્ષુ આપનારને, માર્ગ બતાવનારને,
शरणदयेभ्यः जीवदयेभ्यः बोधिदयेभ्यः
सरणदयाणं जीवदयाणं बोहिदयाणं ॥ ५ ॥
શરણુ આપનારને, સંજમ જીવિતવ્યના આપનાર, બોધિ આપનારને

અર્થ—અભયદાનના આપનારને, (શ્રુતજ્ઞાનરૂપ) ચક્ષુના આપનારને, (મોક્ષ) માર્ગના આપનારને, શરણુ આપનારને સંજમ જીવિતવ્યના આપનારને, સમકિત આપનારને, ૫.

---

૩૪. સર્વ ઋતુઓ અનુકુલ રહે.

આ ભેદ ૧૬–૩૪ એટલે ઓગણીશ અતિશયો દેવતા કરે. તેથી તે દેવકૃતાતિશય કહેવાય છે. આ ચોત્રીશ અતિશયનો જે ચાર અતિશયમાં સમાવેશ થાય છે તે અરિહંતના ગુણનું વર્ણન કરતાં અગાઉ જણાવી ગયા છીએ તે સમજવા.

धर्मदयेभ्यः धर्मदेशकेभ्यः धर्मनायकेभ्यः

धम्म याणं धम्म सयाणं धम्मनायगाणं

ધર્મ આપનારને, ધર્મના ઉપદેશકને, ધર્મના નાયકને,

धर्मसारथिभ्यः धर्मवरचातुरन्तचक्रवर्तिभ्यः

धम्मसारहीणं धम्मवरचाउरंतचक्कवट्टीणं ॥ ६ ॥

ધર્મના સારથીને, ધર્મમાં શ્રેષ્ટ ચારે ગતિનો અંત કરનાર ચક્રવર્તીને.

અર્થ—ધર્મના દાતાને, ધર્મના ઉપદેશ કરનારને, ધર્મના નાયકને, ધર્મના સારથીને, ચાર ગતિનો અંત કરનાર ઉત્તમ ધર્મચક્રવર્તીને.

द्वीपः त्राणं शरण गति प्रतिष्ठा

दीवो ताणं सरण गइ पइट्ठा

દ્વીપ સમાન રક્ષણ કરનાર શરણરૂપ ગતિરૂપ આધારરૂપ.

અર્થ—સંસારસમુદ્રમાં આધાર-સમુદ્રમાં બુડતા જીવોને દ્વીપની માફક, અનર્થના નાશ કરનારા, એથીજ કર્મ ઉપદ્રવોથી ભય વાળાને શરણરૂપ, સુખને માટે દુખિયાને આશ્રયરૂપ, ભવકુવામાં પડતા પ્રાણિને આલંબનરૂપ એવા પરમાત્મા.

अप्रतिहतवरज्ञानदर्शनधरेभ्यः व्यावृत्तच्छद्मभ्यः ॥ ७ ॥

अप्पडिहयवरनाणदंसणधराणं वियट्टछउमाणं ॥ ७ ॥

અસ્ખલિત શ્રેષ્ટ જ્ઞાન દર્શન ધારણ કરનારને, ઘાતીકર્મ રહિતને,

અર્થ—કોઇથી હણાય નહીં એવા ઉતમ જ્ઞાન [કેવળ જ્ઞાન) અને દર્શન (કેવળદર્શન) ના ધારણ કરનારને નિવર્ત્યું છે છદ્મસ્થપણું તેમને; ૭

जिनेभ्यः, जापकेभ्यः, तीर्णेभ्यः, तारकेभ्यः,
जिणाणं जावयाणं तिन्नाणं तारयाणं
જિનોને જય કરાવનારને, તરેલાને, તારકોને
बुद्धेभ्यः, बोधकेभ्यः, मुक्तेभ्यः, मोचकेभ्यः,
बुद्धाणं बोहयाणं मुत्ताणं मोअगाणं ॥ ८ ॥
બોધ પામેલાને, બોધ કરનારાને, મુક્તોને, મુકાવનારાઓને.

અર્થ—રાગદ્વેષના જિતનારને (તથા) જિતાડનારને, (સંસારથી) તરનારને (તથા) તારનારને, તત્વના જાણનારને (તથા) જણાવનારને, (કર્મથી) મુકતને [તથા] મુકાવનારને; ૮

सर्वज्ञेभ्यः, सर्वदर्शिभ्यः, शिवं अचलं अरुजं अनन्तं अक्षयं
सव्वन्नूणं सव्वदरिसीणं सिव मयल मरुअ मणंत मक्खय
સર્વજ્ઞને, સર્વદર્શીને, નિરૂપદ્રવ, નિશ્ચળ, રોગરહિત, અનંત, અક્ષય,

अव्याबाधं अपुनरावृत्ति सिद्धिगतिनामधेयं स्थानं
मव्वाबाह—मपुणरावित्ति सिद्धिगइनामधेयं ठाणं
અવ્યાબાધ, જયાંથી ફરી પાછું આવવું નથી એવા, સિદ્ધિગતિ નામના સ્થાનને

संप्राप्तेभ्यः । नमः जिनेभ्यः जितभयेभ्यः ॥ ९ ॥
संपत्ताणं । नमोजिणाणं, जियभयाणं ॥ ९ ॥
પામેલાને નમસ્કાર હો જિનોને, ભય જેમણે જીત્યા છે તેઓને.

અર્થ—સર્વજ્ઞને; સર્વદર્શીને; કલ્યાણરૂપ, અચળ રોગ-રહિત, અનંત, અક્ષય, અવ્યાબાદ, અપુનરાગમન એવી સિદ્ધ

ગતિ છે નામ જેનું, એવા સ્થાનને પામેલાને, રાગદ્વેષના ક્ષય કરનાર તથા સર્વ ભયના જિતનારને નમસ્કાર હો; ૯

ये च अतीताः, सिद्धा, ये च भविष्यन्ति अनागते काले

जे अ अइआ, सिद्धा, जे अ भविस्संति णागए काले॥

જે વળી અતીત સિદ્ધા જે વળી થનારા અનાગત કાળમાં

संप्रति च वर्त्तमानाः सर्व्वान् त्रिविधेन वन्दे

संपइ अ वट्टमाणा, सव्वे तिविहेण वंदामि ॥१०॥*

વર્ત્તમાનમાં વળી વર્ત્તતા, સર્વને ત્રિવિધે વાંદું છું.

અર્થ—જેઓ અતીતકાળે સિદ્ધ થયા, જેઓ અનાગત કાળે સિદ્ધ થશે (અને) વર્ત્તમાન કાળે વિદ્યમાન એવા સર્વ (દ્રવ્યજિનો) ને હું ત્રિવિધે વંદના કરૂં છું. ૧૦

१ इच्छामि खमासमणो वंदिउं जावणिज्जाए निसीहिआए मत्थएण वंदामि ॥ इच्छाकारेण संदिसह भगवन् श्री आचार्य वांदुजी ॥

२ इच्छामि खमासमणो वंदिउं जावणिज्जाए निसीहिआए मत्थएण वंदामि ॥ इच्छाकारेण संदिसह भग-

---

* नमोत्थुणंनी नव संपदाओ—१ स्तोतव्यसंपत्. २ ओघसंपत्. ३ इतरहेतुसंपत्. ४ विशेष हेतुसंपत्. ५ तद्धेतुसंपत्. ६ विशेषोपयोगसंपत्. ७ स्वरुपयोगसंपत्. ८ निजसमफलसंपत्. ९ मोक्षसंपत्.

वन् उपाध्याय वांडुजी ॥

३ इच्छामि खमासमणो वंदिउं जावणिज्जाए निसीहिआए मत्थएण वंदामि ॥ इच्छाकारेण संदिसह भगवन् सर्व साधुजीने त्रिकाल वंदना होज्यो ॥

४ इच्छकार भगवन् सुहराइ सुहदेवसि सुख तप शरीर निराबाध सुखसंजम जात्रा निर्वहो छो जी ॥

इच्छामि खमासमणो वंदिउं जावणिज्जाए निसीहियाए मत्थएण वंदामि ॥ इच्छाकारेण संदिसह भगवन् देवसियं पडिक्कमणं ठाएमि ?

(गुरु कहे "ठाएह") इच्छं, भगवन् तहत्ति. (पछी "नमो अरिहंताणं" तथा "करेमिभंते" कही)

॥ अथ इच्छामि ठामि सूत्रम् ॥

इच्छामि (कायोत्सर्गं कर्त्तुं) स्थापयामि कायोत्सर्गम्

इच्छामि ठामि काउस्सग्गं

ઈચ્છું છું (કાઉસ્સગ્ગ કરવા) કરૂં છું કાઉસ્સગ્ગ

અર્થ—હું કાઉસ્સગ્ગ કરવા ઈચ્છું છું, કાઉસ્સગ્ગ કરૂં છું.

यो मया दैवसिको अतिचारः

जो मे देवसिउ अईयारो

જે મેં દિવસ સંબંધી અતિચાર

कृतः कायिको वाचिको मानसिकः

कओ काइओ वाइओ माणसिओ

કર્યો કાયાસંબંધી વચનસંબંધી મનસંબંધી

અર્થ—જે મેં દિવસ સંબંધી અતિચાર કર્યો હોય જેમ કે-કાયાસંબંધી, વચન સંબંધી, મન સંબંધી,

उत्सूत्रः उन्मार्गः अकल्प्यो अकरणीयः

उस्सुत्तो उम्मग्गो अकप्पो अकरणिज्जो

ઉત્સૂત્ર ભાષણ, ઉન્માર્ગ સેવન, અકલ્પ્ય, અકરણીય આચરણ

दुर्ध्यातः दुर्विचिंतितो अनाचारो अनेष्टव्यः

दुज्झाओ दुव्विचिंतिओ अणायारो अणिच्छिअव्वो

દુર્ધ્યાનથી, દુષ્ટ ચિંતવનથી અનાચારથી, નહિ ઇચ્છવા યોગ્ય ઇચ્છવાથી

अश्रावकप्रायोग्यः

असावगपाउग्गो

શ્રાવકને અનુચિત કરવાથી

અર્થ—જિનાગમથી વિરૂદ્ધ બોલવાથી, ઉન્માર્ગને સેવવાથી ઉત્પન્ન થયો જે અકલ્પ્ય અર્થાત ચરણ વ્યાપારથી રહિત તે અકલપપણાથી ઉત્પન્ન થયો જે અકરણિય-નહિ કરવા યોગ્ય, તે કરવે કરીને,

(ઉપરના અતિચાર કાયા અને વચન સંબંધીના કહ્યા.

(હવે મન સંબંધી અતિચારનું સ્વરૂપ કહે છે.)

દુર્ધ્યાન ધ્યાવવાથી (અને) તેથીજ) દુષ્ટ ચિંતવન કરવાવડે કરીને અનાચાર (જેથી વ્રતાદિકનો સર્વથા ભંગ થાય) તેથી જો કે ઇચ્છવા યોગ્ય નથી અને શ્રાવકને ઉચિત નથી તેવું અનુચિત કરવાથી થયેલા અતિચાર—

શાને વિષે લગાડ્યા હોય તે કહે છે.

ज्ञाने तथा दर्शने चारित्राचारित्रे

नाणे तह दंसणे चरित्ताचरित्ते

જ્ઞાનને વિષે તેમ દર્શનને વિષે દેશવિરતિ શ્રાવકધર્મને વિષે

श्रुते सामायिके (भेदेनाह) तिसृणां गुप्तीनां

सूए सामाइए तिण्हं गुत्तीणं

સૂત્રને વિષે, સામાયિકને વિષે, ત્રણ ગુપ્તિનાં,

चतुर्णां कषायाणां पंचानामनुव्रतानां

चउण्हं कसायाणं पंचण्हमणुव्वयाणं

ચાર કષાયોનાં પાંચ અનુવ્રતોનાં

त्रयाणां गुणव्रतानां चतुर्णां शिक्षाव्रतानां

तिण्हं गुणव्वयाणं चउण्हं सिक्खावयाणं

ત્રણ ગુણવ્રતોનાં ચાર શિક્ષાવ્રતોનાં

(सर्व मीळने) द्वादशविधस्य श्रावकधर्मस्य यत् खंडितं
बारसविहस्स सड्ढधम्मस्स जं खंडिअं
(સર્વ મળી) બાર પ્રકારના શ્રાવકધર્મનું જે દેશથકી ખંડિત.

यत् विराधितं तस्य मिथ्या मे दुष्कृतं
जं विराहिअं तस्स मिच्छामि दुक्कडं
જે સર્વથકી ભાંગ્યું તે મિથ્યા કરૂં છું મારૂં દુષ્કૃત.

અર્થ—જ્ઞાનને વિષે, દર્શનને વિષે, દેશવિરતિરૂપ શ્રાવક ધર્મને વિષે, સુત્ર સિદ્ધાંતને વિષે, સામાયિકને વિષે, ત્રણ ગુપ્તિને વિષે, ચાર કષાયે કરી, પાંચ અણુવ્રત મધ્યેથી, ત્રણ ગુણવ્રત મધ્યેથી અને ચાર શિક્ષાવ્રત મધ્યેથી (અર્થાત) બાર પ્રકારના વ્રત રૂપ જે શ્રાવક ધર્મ તે માંહેથી જે દેશથકી ખંડ્યું હોય તથા જે સર્વથકી વિરાધ્યું હોય, તે મારૂં પાપ નિષ્ફળ થાઓ.

ગુરૂ (૩૨) લઘુ (૧૨૦) સર્વ વર્ણ (૧૫૨).

ઇતિ ઇચ્છામિ ઠામિ દેવસિઅં આલોઉં સૂત્ર[1]

(पछी " तस्सुत्तरी " तथा " अन्नत्थ उससिएणं " कही अतिचारनी आठ गाथा अथवा आठ नवकारनो काउस्सग्ग करवो. अतिचारनी आठ गाथा आ प्रमाणे छे.)

---

૧ આ સૂત્રવડે દિવસ સંબંધી મન, વચન, કાયાવડે શ્રાવક ધર્મને વિષે કરેલા પાપની આલોચના થાય છે. માટે બોલતી વખત ઉપયોગ રાખીને પોતે આખા દિવસમાં જે જે પાપાચરણ સેવ્યાં હોય તે તે યાદ લાવીને શુદ્ધ અંતઃકરણથી પશ્ચાતાપ કરવો.

॥ अथ अतिचारनी आठ गाथा ॥

ज्ञाने दर्शने च चरणे तपसि तथा च वीर्ये

नाणंमि दंसणंमि अ, चरणंमि तवंमि तह य वीरयंमि।

જ્ઞાનને વિષે, દર્શનને વિષે અને ચારિત્રને વિષે, તપને વિષે તેમજ વીર્યને વિષે.

आचरणं आचारः इति एषः पंचधा भणितः

आयरणं आयारो, इअ एसो पंचहा भणिओ ॥१॥

આચરણ આચાર, એ પ્રકારે આ પ્રમાણે પાંચ પ્રકારે કહ્યા છે.

અર્થ—જ્ઞાનને વિષે, દરશનને વિષે, ચારિત્રને વિષે, તપને વિષે તેમજ વીર્યને વિષે જે આચરણ તે આચાર કહેવાય. એ પાંચ આચાર આ પ્રમાણે કહ્યા છે. ૧

काले विनये बहुमाने उपधाने तथा अनिह्नवने

काले विणए बहुमाणे, उवहाणे तह अनिह्नवणे।

કાળને વિષે વિનયને વિષે બહુમાનને વિષે- ઉપધાનમાં તેમજ અનિન્હુવપણામાં

व्यञ्जनेऽर्थे तदुभये अष्टविधो ज्ञाने आचारः

वंजणअत्थ तदुभए, अट्ठविहो नाण[१]-मायारो ॥२॥

વ્યંજનોચ્ચાર-માં, અર્થમાં તે બન્નેમાં આઠ પ્રકારે જ્ઞાનને વિષે આચાર.

---

१ सप्तमीस्थाने द्वितीया.

અર્થ—જે કાળે જે ભણવાની આજ્ઞા હોય તે કાળે તે ભણવું તે કાળ આચાર; જ્ઞાનના વિનય, વંદન પ્રમુખ સાચવવા તે વિનય આચાર, જ્ઞાની ઉપર આંતરંગ પ્રેમ તે બહુમાન; સૂત્રો ભણવા તપ વિશેષ કરવો તે ઉપધાન; તેમજ ભણાવનાર ગુરૂને ન ઓલવવો તે અનિહ્નવણ; સૂત્ર અક્ષરનો શુદ્ધ ઉચ્ચાર કરવો તે વ્યંજન; સાચો અર્થ કરવો તે અર્થ; સૂત્ર તથા અર્થ બંને શુદ્ધ ભણવા તે તદુભય; એ આઠ પ્રકારે જ્ઞાનાચાર કહ્યો છે. ૨

निःशंकितः निष्कांक्षितः निर्विचिकित्सा अमूढदृष्टिश्च

निस्संकिय, निक्कंखिय निव्वितिगिच्छा अमूढदिट्ठीय ।

શંકારહિતપણું, આકાંક્ષારહિત, નિવિતિગિચ્છા, અમુઢ દૃષ્ટિ અને
(ધર્મના ફળનો નિર્ણય) (પ્રવિણપણું)

उपबृंहः स्थिरीकरणम् वात्सल्यं प्रभावना अष्ट

उववूह थिरीकरणे, वच्छल पभावणे अट्ठ ॥३॥

ગુણપ્રશંસા સ્થિરીકરણ, વાત્સલ્યતા, પ્રભાવના આઠ (દર્શનાચાર)

અર્થ—વીતરાગના વચનમાં શંકા ન કરવી તે નિઃશંકિત; જિનમતવિના અન્યમતની ઇચ્છા ન કરવી તે નિઃકાંક્ષિત; સાધુ સાધ્વીના મલિન વસ્ત્ર, ગાત્ર દેખી દુગંછા ન કરવી તે નિવિતિગિચ્છા-વા ધર્મના ફળમાં સંદેહ ન આણવો તે નિવિ-તિગિચ્છા, મિથ્યાત્વીના કષ્ટ, મંત્ર ચમત્કાર દેખી તેનાથી વ્યા-મોહિત ન થવું તે અમુઢદૃષ્ટિ; સમકિતધારીના અલ્પ ગુણની પણ શુદ્ધ મનથી પ્રશંસા કરવી તે ઉપબૃંહક; જિન ધર્મમાં સીદાતા તેને પાછા તેમાં સ્થિર કરવા તે સ્થિરીકરણ; સાધર્મી-

બંધુનું અનેક પ્રકારે હિતચિંતવન તે વાત્સલ્ય અને અન્ય-દર્શની પણ જૈનશાસનની અનુમોદના કરે તેવા કાર્ય કરવા તે પ્રભાવના; આ આઠ લક્ષણો દર્શનાચારના જાણવા. ૩

प्रणिधानयोगयुक्तः पंचभिः समितिभिः तिसृभिः गुप्तिभिः

पणिहाणजोगजुत्तो, पंचहिँ समिईहिँ तीहिँ गुत्तीहिँ ।

મન વચન કાયાના એકાગ્રપણાએ સહિત પાંચ સમિતિએ ત્રણ ગુપ્તિએ

एषः चारित्राचारः अष्टविधो भवति ज्ञातव्यः

एस चरित्तायारो, अट्ठविहो होइ नायव्वो ॥ ४ ॥

એમ ચારિત્રાચાર આઠ પ્રકારે હોય છે (તે) જાણવો.

અર્થ—પ્રણિધાન યોગ અર્થાત્ એકાગ્ર-સાવધાનપણે કરી મન, વચન, કાયાના સર્વ યોગ, ચારિત્ર પાળવાને વિષે યુક્ત, એવો ચારિત્રાચાર તે પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિએ કરી આઠ પ્રકારનો છે એમ જાણવું. ૪

द्वादशविधेच तपसि साभ्यंतरबाह्ये कुशलदिष्टे

बारसविहंमिय तवे, सब्भिंतरबाहिरे कुशलदिट्ठे ।

બાર પ્રકારના વિધ અને તપને- અભ્યંતર અને બાહ્ય તીર્થંકરોએ ઉપદેશેલ

अग्लान्या अनाजीवी ज्ञातव्यः स तपआचारो

अगिलाइ अणाजीवी नायव्वो सो तवायारो ॥५॥

અગ્લાનપણે અનાજીવિકાએ જાણવો. તે તપાચાર.

અર્થ—બાર પ્રકારના તપને વિષે પણ તે તપાચાર (નિશ્ચયથી) જાણવો. તે તપાચાર ઇચ્છા ભાવ રહિતપણે તથા તપ કરૂં તો મારી આજીવિકા ચાલે એવાં દોષ રહિતપણે છ અભ્યંતર અને છ બાહ્ય એમ બાર પ્રકારથી, તીર્થંકરોએ ઉપદિશ્યો છે. ૫

अनशनमवमौदर्यं वृत्तिसंक्षेपणं रसत्यागः

अणसणमूणोअरिया, वित्तीसंखेवणं रसच्चाओ ।

અનશન, ઉણોદરી, વૃત્તિ સંક્ષેપ, રસત્યાગ,

कायक्लेशः संलीनता च बाह्यो तपो भवति

कायकिलेसो संली-णया य बज्झो तवो होइ ॥ ६ ॥

કાયક્લેશ, સંલીનતા અને બાહ્ય તપ હોય છે.

અર્થ—ચારે પ્રકારના આહારનો અલ્પ વા બહુ કાળ સુધી ત્યાગ તે અનશન; વસ્ત્ર પાત્ર ઓછા રાખવા વા—પાંચ સાત કોળીઆ ઓછા જમવા તે ઉણોદરી; દ્રવ્યાદિનો સંક્ષેપ તે વૃત્તિ સંક્ષેપ; વિગય પ્રમુખ રસનો થોડો વા અધિક ત્યાગ અથવા લોલુપતાનો ત્યાગ તે રસત્યાગ; કાયાને કષ્ટ આપવું, લોચ કરાવવો ઇત્યાદિ તે કાય ક્લેશ; વિષયાદિ ઉદીરવા નહીં તેમજ અંગોપાંગ સંકોચી રાખવા તે સંલીનતા; એ છ પ્રકારે બાહ્ય તપ છે. ૬

प्रायश्चित्तं विनयो वैयावृत्यं तथैव स्वाध्यायः

पायच्छित्तं विणओ, वेयावच्चं तहेव सज्झाओ ।

પ્રાયશ્ચિત્ત, વિનય, વૈયાવચ્ચ તેમજ સ્વાધ્યાય,

ध्यानम् उत्सर्गोऽपि च अभ्यंतरं तपो भवति
झाणं उस्सग्गोऽवि अ, अब्भिंतरओ तवो होइ ॥ ७ ॥
ધ્યાન કાયોત્સર્ગ પણ અને અભ્યંતર તપ હોય.

અર્થ—લાગેલા દોષને ગુરૂ પાસે પ્રકાશ કરી તેના નિવારણાર્થે ગુરૂ જે આલોયણ આપે તે કરવી તે પ્રાયશ્ચિત; જ્ઞાન તથા જ્ઞાનીનો વિનય કરવો તે વિનય તપ; ગુરૂ પ્રમુખની આહારાદિકથી ભક્તિ કરવી તે વૈયાવચ્ચ; તેમજ વાંચના, પૃચ્છના પ્રમુખ પાંચ પ્રકારથી અભ્યાસ કરવો તે સ્વાધ્યાય; આર્ત્ત તથા રૌદ્ર ધ્યાન નિવારી, ધર્મ અને શુક્લધ્યાનમાં પ્રવર્ત્તવું તે ધ્યાન; અને કર્મ ક્ષય અર્થે કાયાને વોસરાવવી તે કાયોત્સર્ગ. નિશ્ચયથી એ છ પ્રકારે અભ્યંતર તપ છે. ૭

अनिगूहितबलवीर्यः पराक्रमते यो यथोक्त-मायुक्तः
अणिगूहिअबलवीरिओ, परक्कमइ जो जहुत्त-माउत्तो ।
પ્રગટ છે બલવીર્ય જેનું પરાક્રમ કરે છે જે તીર્થંકરે કહ્યા મુજબ ઉપયોગ કરે

योजयति च यथाशक्ति ज्ञातव्यो वीर्याचारः
जुंजइ अ जहाथामं नायव्वो वीरिआयारो ॥ ८ ॥
વાપરે છે અને યથાશક્તિ જાણવો. વીર્યાચાર

અર્થ—પ્રગટ છે બલ વીર્ય જેનું, વળી જે જેમ શ્રી તીર્થંકર દેવે કહ્યું છે તેમજ પરાક્રમ કરે છે અર્થાત્ ધર્મ પ્રમા-

રથી ધર્મને વિષે ઉદ્યમ કરે છે વળી સાવધાનપણે પોતાની શક્તિને અનુસારે ધર્મકાર્યને વિષે પ્રવર્તે તે વીર્યાચાર જાણવે।

ઇતિ અતિચાર ગાથાઃ[1]

(पछी काउस्सग्ग पारी " लोगस्स " कही " वांदणां " देइ कहीये) इच्छाकारेण संदिसह भगवन् देवसियं आलोएमि. (पछी " जोमेदेवसिओ " कहेवो. पछी,)

॥ अथ सातलाख[2] ॥

सातलाख पृथ्वीकाय, सातलाख अपकाय, सात-

---

૧ આ સૂત્રમાં જ્ઞાનાચાર, દર્શનાચાર ચારિત્રાચાર, તપાચાર અને વીર્યાચાર એ પાંચ આચારની આચરણાના ભેદ જણાવ્યા છે તે આચરણામાં જે સ્ખલના–પ્રમાદ તે અતિચાર જાણવા. જેટલી આચારણા તેટલાજ તેના અતિચાર હોય તેથી, આચારની ગાથાને અતિચાર ગાથા કહી છે.

૨ યોની એટલે જીવને ઉપજવાના સ્થાનક તે બધા જીવોનાં મળીને ૮૪ લાખ ઉત્પત્તિ સ્થાન છે. સ્થાનક તો તે કરતાં પણ વધારે છે પણ વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ અને સંસ્થાનવડે કરી જેટલાં સ્થાનક સરખાં હોય તે એક સ્થાનક ગણાય, તેની ગણતરી આ પ્રમાણે છે–પૃથ્વીકાયના મૂળભેદ ૩૫૦ તેને પાંચ વર્ણે ગુણતાં ૧૭૫૦) થયા, તેને બે ગંધે ગુણતાં ૩૫૦૦) થયા, તેને પાંચ રસે ગુણતાં ૧૭૫૦૦) થયા, તેને આઠ સ્પર્શે ગુણતાં ૧૪૦૦૦૦ થાય, તેને પાંચ સંસ્થાને ગુણતાં સાત લાખ ભેદ પૃથ્વીકાયના થાય; એમ બધાની ગણુતરી કરવી. ઉપરોક્ત ૮૪ લાખ જીવયોની માંહે ઉત્પન્ન થયેલ કરકોઈ જીવને હણ્યો હોય, હણાવ્યો હોય, અગર હણતાંને અનુમતિ આપી હોય તે સંબંધી મિથ્યા દુષ્કૃત આ સૂત્રવડે દેવાનું છે.

लाख तेउकाय, सातलाख वाउकाय, दशलाख प्रत्येक वनस्पतिकाय, चउदलाख अनंतकाय, बे लाख बेंडी, बेलाख तेंडी, बेलाख चउरिंडी, चारलाख नारकी, चार लाख देवता, चारलाख तिर्यंच, चउदलाख मनुष्यपंचेंडी, एवंकारे चोराशीलाख जीवाजोनिने विषे जे कोइ माहरे जीवे पाप कर्युं होय, कराव्युं होय, करतां प्रत्ये जलुं जाएयुं होय, ते सवि हुं गन वचन कायाए करी मिल्लामि डुक्कडं ॥

અર્થ—-સુગમ છે

॥ अथ अढार पापस्थानक ॥

पेहेले प्राणातिपात, बीजे मृषावाद, त्रिजे अदत्तादान, चोथे मैथुन, पांचमे परिग्रह, ढठे क्रोध, सातमे मान, आठमे माया, नवमे लोन, दशमे राग, अगियारमे द्वेष, बारमे कलह, तेरमे अन्याख्यान, चौदमे पैशुन्य, पंदरमे रति अरति, सोलमे परपरिवाद, सत्तरमे मायामोस, अढारमे मिथ्यात्वशल्य, ए अढारे पापस्था-

नकमांही जे कोइ पापस्थानक में सेव्युं होय, सेवाव्युं होय सेवतांप्रते भलुं जाण्युं होय ते सवि हुं मन वचन कायाए करी मिच्छामि दुक्कडं ॥

અર્થ—પરજીવના પ્રાણનો નાશ ચિંતવવો તે પ્રાણાતિપાત; અસત્ય બોલવાના પરિણામ તે મૃષાવાદ; પારકી વસ્તુ ધણીની સંમતિ વિના લઈ લેવાની વૃત્તિ તે અદત્તાદાન; વિષયભોગની વાંચ્છા રૂપ પરિણામ તે મૈથુન; નવ પ્રકારે બાહ્ય અને ચૌદ પ્રકારે અભ્યંતર વસ્તુ આદિની વાંચ્છા અથવા મૂર્છા તે પરિગ્રહ; પરની ઉપર તીવ્ર પરિણામે મુખાદિ અવયવને તપાવવા તે ક્રોધ; પ્રાપ્ત વા અપ્રાપ્ત વસ્તુનો અહંકાર તે માન; ગુપ્તપણે સ્વાર્થવૃત્તિ સિદ્ધ કરવાની વાંચ્છા, તે માયા ધનાદિ સંપત્તિને એકઠાં કરી સંગ્રહી રાખવાની મનોવૃત્તિ તે લોભ; પૌદગલિક વસ્તુ ઉપર પ્રીતિ તે રાગ; અણગમતા જીવાદિ પદાર્થો ઉપર અરૂચિ તે દ્વેષ; પરની સાથે વિષવાદ કરવાની વૃત્તિ તે કલહ; પરજીવને નહીં દીઠેલું, નહીં સાંભળેલું આળ દેવું તે અભ્યાખ્યાન; પર જીવના દોષની ચાડી ખાવી તે પૈશુન્ય; સુખ દુઃખ આવે હર્ષ, શોક કરવો તે રતિ અરતિ; ગુણી વા નિર્ગુણી જીવની નિંદા કરવી તે પરપરિવાદ; કપટવૃત્તિથી અસત્યબોલી છળ કરીને લોકોને ઠગવાના પરિણામ તે માયામૃષાવાદ; વ્યવહારથી કુદેવ કુગુરૂ અને કુધર્મ સેવવાની અભિલાષા અને નિશ્ચયથી આત્મસ્વરૂપના અનુભવને વિઘ્ન રૂપ આત્માના પરિણામ તે મિથ્યાત્વ શલ્ય. એ અઢાર પ્રકારે જીવને ચિત્તમાં જે પાપરૂપ ભાવ ઉત્પન્ન થાય તે ભાવ પાપ

અને તે ભાવની ચિકાશથી જીવને કર્મનાં દળીયાં લાગે તે દ્રવ્ય પાપ કહેવાય છે.

—•••—

॥ अथ चार विकथा ॥

राजकथा, देशकथा, भक्तकथा, स्त्रीकथा, ए चार विकथामांही जे कोइ विकथा करी होय, करावी होय करतां प्रते भली जाणी होय, ते सवि हुं मन, वचन कायाए करी मिच्छामि दुक्कडं ॥

॥ अथ सव्वस्सवि ॥

सर्वस्यापि दैवासिकस्य दुश्चिंतितस्य दुर्भाषितस्य
सव्वस्सवि देवसिअ, दुच्चिंतिअ दुब्भासिअ
સર્વે પણ દિવસસંબંધીનું દુષ્ટ ચિંતવનનું, દુષ્ટ ભાષણ

दुश्चेष्टितस्य इच्छाकारेण संदिश इच्छामि
दुच्चिट्ठिय, इच्छाकारेण संदिस्सह, इच्छं
દુષ્ટ ચેષ્ટાનું ઇચ્છાથી આજ્ઞા આપો ઇચ્છું છું

तस्य मिथ्या (मिथ्या करोमि) मम दुष्कृतं
तस्स मिच्छामि दुक्कडं.
તેનું ફોગટ કરૂં છું. મારા દુષ્કૃતને

અર્થ—સર્વે પણ દિવસસંબંધીનું દુષ્કૃત (અતિચાર) દુષ્ટ ચિંતવન કરવાથી, દુષ્ટ ભાષણ કરવાથી, દુષ્ટ ચેષ્ટા કરવાથી લાગ્યું હોય, ઇચ્છાથી આજ્ઞા આપો હું ઇચ્છું છું તે મારૂં પાપ મિથ્યા થાઓ !

(एम कही विषमासने बेसी पछी) " नमो अरिहंताणं " "करेमि भंते सामाइयं " (कहीने).

॥ अथ चत्तारि मंगलं ॥

चत्तारि मंगलं, अरिहंता मंगलं, सिद्धा मंगलं, साहू मंगलं, केवलिपन्नत्तो धम्मोमंगलं ॥ चत्तारि लोगुत्तमा, अरिहंता लोगुत्तमा, सिद्धा लोगुत्तमा, साहू लोगुत्तमा, केवलिपन्नत्तो धम्मोलोगुत्तमा ॥ चत्तारिसरणं पवज्जामि, अरिहंते सरणं पवज्जामि, सिद्धे सरणं पवज्जामि, साहूसरणं पवज्जामि, केवलिपन्नत्तं धम्मं सरणं पवज्जामि ॥

(इच्छामि पडिक्कमिउं, जो मे देवसिओ अइयारो कओ, ए पाठ कहीने इच्छामि पडिक्कमिउं इरियावहियाए विराहणाए (इत्यादिक पाठ कही पछे " अढार लाख चोवीस हजार एकसो वीश इरियावहीने विषे जे कोइ दुषण लाग्युं होय ते सवि मिच्छामि दुक्कडं " आ प्रमाणे बोलीने पछे " वंदित्तु सूत्र " भणवुं)

॥ अथ वंदित्तु (श्राद्धप्रतिक्रमण सूत्र)* ॥

वंदित्वा सर्वसिद्धान् धर्माचार्यान् च सर्वसाधूंश्च

वंदित्तु सव्वसिद्धे, धम्मायरिए अ सव्वसाहू अ ॥

વાંદીને તીર્થંકર અને સિદ્ધોને ધર્માચાર્યને અને સર્વ સાધુઓને

इच्छामि प्रतिक्रमितुं श्रावकधर्मातिचारात्

इच्छामि पडिक्कमिउं[1], सावगधम्माइआरस्स[2] ॥ १ ॥

ઇચ્છું છું પાછા ફરવાને શ્રાવકધર્મને વિષે લાગેલા અતિચારથકી

અર્થ—સર્વજ્ઞ એવા તીર્થંકર તથા સિદ્ધ ભગવંતને વળી ધર્માચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને સર્વસાધુને વાંદીને, શ્રાવકધર્મને વિષે લાગેલા અતિચારથકી પ્રતિક્રમવાને હું ઇચ્છું છું. ૧

સામાન્યથી સર્વ વ્રતના અતિચાર.

यो मम व्रतातिचारो ज्ञाने तथा दर्शने चारित्रे च

जो मे वयाइयारो, नाणे तह दंसणे चरित्ते अ ।

જે મને વ્રતને વિષે) જ્ઞાનમાં તથા દર્શનમાં ચારિત્રમાં અને
અતિચાર)

---

* શ્રાવકને દિવસ સંબંધી લાગેલા અતિચારને આલોચવાને અર્થે આ સૂત્ર સાંજરે અર્ધ સૂર્ય અસ્ત પામેલો હોય તે વખતે કહેવાનું છે. શ્રાવકના બાર વ્રત વગેરેમાં લાગેલા ૧૨૪ અતિચાર આ સૂત્રવડે આલોવવામાં આવે છે.

१ स्वस्थानात् यत्परस्थानं, प्रमादस्य वशाद्गतः ।
तत्रैव क्रमणं भूयः, प्रतिक्रमण-मुच्यते ॥ १ ॥

२ पंचमीस्थाने षष्ठी यद्वा कर्मणि षष्ठी.

सूक्ष्मो वा बादरो वा तं निंदे तं च गर्हे
सुहुमो अ बायरो वा, तं निंदे तं च गरिहामि ॥२॥
સૂક્ષ્મ અથવા બાદર અથવા તેને નિંદુંછું તેને અને ગર્હું છું.

અર્થ—જ્ઞાનને વિષે તથા દર્શનને વિષે તથા ચારિત્રને વિષે અને ચ શબ્દથકી તપને વિષે તથા વીર્યને વિષે અને સંલેખના-ને વિષે [વળી] જે અતિચાર મને વ્રતોને વિષે સુક્ષ્મ વા બાદર લાગ્યો હોય, તેને નિંદું છું અને ગુરૂની સમક્ષ ગર્હું છું. ૨

પરિગ્રહના અતિચાર.

द्विविधे परिग्रहे सावद्ये बहुविधे च आरंभे
डुविहे परिग्गहंमि, सावज्जे बहुविहे अ आरंभे ।
બે પ્રકારના પરિગ્રહને વિષે-પાપવાળા બહુ પ્રકારના અને આરં-ભને વિષે.

कारापणे च करणे प्रतिक्रमामि दैवसिकं सर्वं
कारावणे अ करणे, पडिक्कमे देसिअं[1] सव्वं ॥३॥
કરાવવામાં અનુમોદવામાં કરવામાં પ્રતિક્રમુંછું દિવસસંબંધી સર્વને

અર્થ—બે પ્રકારનો પરિગ્રહ છે. ૧ સચિત ૨ અચિત, વળી તે સાવદ્ય-પાપવાળો અને બહુ પ્રકારનો તથા આરંભ: તેને કરાવવાથી પોતે કરવાથકી અને બીજા કરનારાઓને અનુ-

---

१ रात्रिकं, पाक्षिकं, चातुर्मासिकं, सांवत्सरिकं, वा यथायोग्यं आर्षत्वाद् वकार लोपः

નોહવાથકી, જે અતિચાર લાગ્યા હોય તે દિવસ સંબંધી સર્વ અતિચાર પ્રત્યે પ્રતિક્રમું છું. ૩

यद् बद्धमिंद्रियैः चतुर्भिः कषायैः अप्रशस्तैः
जं बद्धमिंदिएहिं, चउहिं कसाएहिं अप्पसत्थेहिं ।
જે બાંધ્યું ઇંદ્રિયોવડે ચાર અપ્રશસ્ત કસાયોવડે

रागेण वा द्वेषेण वा तत् निंदामि त—च गर्हे
रागेण व दोसेण व, तं निंदे तं च गरिहामि ॥४॥
રાગવડે અથવા દ્વેષવડે અથવા તેને નિંદુંછું. તેને અને ગર્હું છું.

અર્થ—ઇંદ્રિયોવડે કરી તથા ચાર કષાયે કરી, અપ્રશસ્ત ભાવે કરી, રાગે કરી વા દ્વેષવડે કરી જે અતિચારરૂપ અશુભ કર્મ બાંધ્યુ હોય તેને આત્માની સાખે નિંદું છું અને ગુરૂની સાખે ગર્હું છું. ૪

દર્શન અને ચારિત્રના અતિચાર.

आगमने निर्गमने स्थाने चंक्रमणे अनाभोगे
आगमणे निग्गमणे, ठाणे चंकमणे अणाभोगे ।
આવતાં જતાં તે ઠેકાણે ફરતાં અજાણપણે

अभियोगे च निओगे प्रतिक्रामामि दैवसिकं सर्वं
अभिओगे अ निओगे, पडिक्कमे देसिअं सव्वं ॥५॥
રાજાદિના } અને અધિકારપણે પ્રતિક્રમું છું દિવસસંબંધી સર્વને
આગ્રહે }

અર્થ—ઉપયોગરહિતપણે રાજાના વા ઘણા લોકના આગ્રહ થકી તથા પરાધીનતાના કારણથી [મિથ્યાત્વીના મંદિરાદિકને વિષે] જતાં આવતાં, તેમના સ્થાનકે ઉભા રહેતાં, ત્યાંજ આમ તેમ ફરતાં, જે અતિચારરૂપ પાપકર્મ બાંધ્યું હોય, તે દિવસ સંબંધી સર્વને પડિક્કમું છું.

સમ્યક્ત્વના અતિચાર.

शंका कांक्षा विचिकित्सा प्रशंसा तथा संस्तवः कुलिंगिषु

संका कंख विगिच्छा, पसंस तह संथवो कुलिंगीसु ।

વીતરાગ-ભાષિત-ધર્મમાંશંકા | પરમત વાંછા | ફળ સંદેહ, | પ્રશંસા,તેમજ પરિચય | કુલિંગીયાને વિષે

सम्यक्त्वस्य अतिचारान् (आश्रित्य यद्बद्धं) प्रतिक्रामामि

सम्मत्तस्सइआरे पडिक्कमे

સમ્યકત્વના અતિચારસંબંધી (જે બાંધ્યું હોય તેને) પ્રતિક્રમું છું.

दैवसिकं सर्व्वं

देसिअं सव्वं ॥ ६ ॥

દિવસસંબંધી સર્વને

અર્થ—જિન વચનમાં શંકા, અન્યમતની વાંચ્છા, ધર્મના ફળનો સંદેહ વા સાધુ સાધ્વીના મલીન ગાત્ર તથા વસ્ત્ર દેખી દુગંચ્છા કરવી, મિથ્યાત્વીની પ્રશંસા તથા તેમનો પરિચય, એ સમ્યક્ત્વના અતિચાર મધ્યે દિવસ સંબંધી જે પાપ બાંધ્યું હોય તે સર્વને પડિક્કમું છું. ૬

સામાન્યથી આરંભ દોષ.

षट्कायसमारंभे पचने च पाचने च ये दोषाः

छक्कायसमारंभे, पयणे अ पयावणे अ जे दोसा ।

છકાય જીવોના આરંભ સમારંભમાં } રાંધતાં અને રંધાવતાં અનુમોદતાં જે દોષો

आत्मार्थं च परार्थं उभयार्थं चैव तं निंदे

अत्तट्ठा य परट्ठा, उभयट्ठा चेव तं निंदे ॥७॥

પોતાને અર્થે અને પરને માટે, બન્નેને માટે, નિશ્ચે તેને નિંદુંછું.

અર્થ—પોતાને અર્થે તથા પરને અર્થે વળી પોતાને તથા પરને એ બન્નેને અર્થે [અશનાદિ આહારને] પોતે રાંધતાં, બીજા પાસે રંધાવતાં અને બીજા રાંધતા હોય તેને અનુમોદન દેતાં, છકાયના સમારંભને વિષે પ્રવર્તવાથકી જે (કર્મબંધરૂપ) દોષ લાગ્યો હોય તેને હું નિંદું છું ૭

સામાન્યથી બારવ્રતના અતિચાર.

पञ्चानामनुव्रतानां[1] गुणव्रतानां[2] च त्रयाणाम् अतिचारान्

पंचण्हमणुव्वयाणं, गुणव्वयाणं च तिण्हमइयारे ।

પાંચ અનુવ્રતોનાં અને ત્રણગુણવ્રતોનાં અતિચારોને

---

૧ સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ થયા પછી પ્રાપ્ત થાય માટે **અનુવ્રત** અને મહાવ્રતની અપેક્ષાએ ન્હાના માટે **અણુવ્રત** તે પાંચ છે. તે પાંચ મૂળ ગુણ છે.

૨ મૂળ ગુણોને વિશેષ ગુણ કરવાવાળા તેથી **ગુણવ્રત** તે ત્રણ છે.

शिक्षाव्रतानां[1] च चतुर्णां प्रतिक्रामामि दैवसिकं सर्व्वं

सिक्खाणं च चउण्हं, पडिक्कमे देसिअं सव्वं ॥८॥

અને ચાર શિક્ષાવ્રતોનાં પ્રતિક્રમું છું દિવસસંબંધી સર્વને

અર્થ—પાંચ અણુવ્રતને વિષે, ત્રણ ગુણવ્રતને વિષે, ચાર શિક્ષાવ્રતને વિષે અને ૮૫ સંલેષણાદિને વિષે જે અતિચાર લાગ્યા હોય તે દિવસસંબંધી સર્વ અતિચારને હું પડિક્કમું છું. ૮

પહેલા વ્રતના અતિચાર.

प्रथमे अणुव्रते स्थूलकप्राणातिपातविरतितः (विरतिमाश्रित्य)

पढमे अणुवयंमि, थूलगपाणाइवायविरईओ ।

પહેલા અણુવ્રતને વિષે, સ્થુલ પ્રાણાતિપાત વિરમણસંબંધી

(आचरितं) अतिचरितं अप्रशस्तेन अत्र प्रमादप्रसंगेन

आयरिअ-मप्पसत्थे, इत्थ पमायप्पसंगेणं ॥९॥

(આચરણ કર્યું હોય) અતિક્રમણ માઠા ભાવે, અહીં પ્રમાદના પ્રસંગવડે

અર્થ—અહીં પહેલા અણુવ્રતને વિષે, પ્રમાદના પ્રસંગથકી અપ્રશસ્ત ભાવે વર્તતાંથકાં, સ્થુલ પ્રાણાતિપાતની નિવૃત્તિનું ઉલ્લંઘન કરીને જે આચરણ સેવ્યાં હોય તે જેમકે. ૯

---

૧ શિષ્યને વિદ્યા ગ્રહણની પેઠે વારંવાર સેવન કરવા યોગ્ય હોવાથી શિક્ષાવ્રત, તે ચાર છે. બાર વ્રત મહેલા આઠ વ્રતો યાવત્કથિત (કાયમના અને આ ચાર વ્રત ઈત્વરકાલિક (થોડાકાળ માટેના) સમજવા.

वधः बंधः छविच्छेदः अतिभारः भक्तपानव्यवच्छेदः

¹वह बंध छविछेए, अइभारे भत्तपाणवुच्छेए ।

વધ, બંધન, છવીછેદ, અતિભારારોપણ, ભાતપાણીનો વિછાહ

प्रथमव्रतस्य अतिचारान् प्रतिक्रामामि दैवसिकं सर्व्वं

पढमवयस्सइआरे, पडिक्कमे देसिअं सव्वं ॥१०॥

પહેલાવ્રતના અતિચારોને પ્રતિક્રમું છું દિવસસંબંધી સર્વને.

અર્થ—[દ્વિપદાદિ જીવને] મારવો, દોરડાવડે બાંધવો તેના અવયવને છેદવા, તેના ઉપર ઘણો ભાર ભરવો, તેને ભાતપાણી ચારાનો અંતરાય કરવો: આ પહેલા વ્રતના અતિચાર મધ્યે જે અતિચાર દિવસસંબંધી લાગ્યા હોય તે સર્વને હું પડિક્કમુ છું.

બીજાવ્રતના અતિચાર.

द्वितीये अणुव्रते परिस्थूलकअलीकवचनविरतितः

बीए अणुवयंमी, परिथूलगअलियवयणविरईओ ।

બીજા અણુવ્રતને વિષે સ્થુલ મૃષાવાદ વિરમણ સંબંધી.

---

૧ અહિં કોઈ શંકા કરે કે પ્રાણાતિપાત વિરમણવ્રતવાળાને વધાદિ અતિચાર લાગે નહિ કારણ કે પ્રાણાતિપાત શબ્દે વધાદિનું ગ્રહણ થઈ શકે નહિ તેથી અતિચાર ન લાગે! તેને માટે ઉત્તર આપે છે કે—મુખ્યતાએ પ્રાણાતિપાતનુંજ પચ્ચખ્ખાણ થાય છે તોપણ વધાદિક પ્રાણાતિપાતના હેતુ હોવાથી તેનું પણ પચ્ચખ્ખાણ આવી ગયું માટે વધાદિક કરવાથી અતિચાર લાગે.

૨ મોટાં જૂઠાણાં પાંચ છે તે આ પ્રમાણે—૧ દ્વેષાદિવડે અવિષ

अतिचरितं अप्रशस्तेन अत्र प्रमादप्रसंगेन

आयरिअमप्पसत्थे, इत्थ पमायप्पसंगेणं ॥ ११ ॥

અતિક્રમણ કર્યું, અપ્રસ્ત ભાવે, અહીં, પ્રમાદના પ્રસંગવડે

અર્થ—અહીં બીજા અણુવ્રતને વિષે, પ્રમાદના પ્રસંગથકી અપ્રશસ્તભાવે વર્ત્તતાં થકાં, અતિશયે કરીને મોટા જુઠાંની વિરતિનું ઉલ્લંઘન કરીને જે આચરણ કરેલું હોય તે જેમકે—૧૧

सहसाभ्याख्याने, रहस्याभ्याख्याने, (स्व) दारमन्त्रभेदे,

सहसा रहस्स दारे,

અણવિચાર્યે આળ દેતાં, ગુપ્ત વાતનું ખોટું આળ મૂકતાં પોતાની સ્રીની છાની વાત પ્રગટ કરતાં

કન્યાને વિષકન્યા કહેવી વગેરે કન્યા સંબંધી ફેરફાર બોલવું તે **કન્યાલીક** ૨ થોડા દુધવાળી ગાય (ઉપલક્ષણથી દુઝણા જનાવર) ને ઘણા દુધવાળી અને ઘણા દુધવાળીને થોડા દુધવાળી કહેવી ઈત્યાદિ કહેવું તે **ગવાલીક** ૩ પારકી ભૂમીને પોતાની ભૂમી કહેવી વિગેરે **ભૂમ્યલીક** ૪ ધન ધાન્યાદિ પારકી થાપણ રાખી હોય છતાં નથી રાખી એમ ,જુઠું બોલી ઓળવવી તે **ન્યાસાપહાર** (અદત્ત વસ્તુને રાખવાથી અદત્તાદાન લાગે છે છતાં વચનની મુખ્યતા હોવાથી અહીં મૃષાવાદપણું પણ ગણ્યું છે) અને ૫ લાંચ લઇને અગર મત્સરવડે ખોટી સાક્ષી પૂરવી તે **કૂટ શાક્ષિત્વં**. આ પાંચ પૈકી પહેલામાં દ્વિપદ સર્વ સંબંધી અને બીજામાં ચતુષ્પદ સર્વ સંબંધી અલીકનો સમાવેશ છે. ન્યાસાપહાર તથા કૂટસાક્ષિત્વ એ બે દ્વિપદાદિના જૂઠાણામાં અંતર્ભાવ થાય છે છતાં પણ લોકમાં અત્યંત નિંદિત હોવાથી જુદા ગણ્યાં છે.

मृषोपदेशे च कूटलेखे च

मोसुवएसे अ कूडलेहे अ ।

ખોટી સલાહ દેતાં અને કુડા લેખ લખતાં

द्वितीयव्रतस्य अतिचारान् प्रतिक्रामामि दैवसिकं सर्व्वं

बीयवयस्स इआरे, पडिक्कमे देसिअं सव्वं ॥ १२ ॥

બીજાવ્રતના અતિચારોને પ્રતિક્રમું છું. દિવસસંબંધી સર્વને

અર્થ—અણુવિચારે કોઈના ઉપર આળ મુકતાં, એકાંતે છાની વાત કરનાર ઉપર રાજ્ય વિરૂદ્ધ ગુન્હો મુકતાં, સ્ત્રીએ કહેલી વાત પ્રગટ કરતાં, ખોટો ઉપદેશ આપતાં અને જુઠા દસ્તાવેજ કરતાં બીજાવ્રતને વિષે જે કોઇ અતિચાર લાગ્યા હોય તે દિવસ સંબંધી સર્વ અતિચારને હું પડિક્કમું છું. ૧૨

ત્રીજાવ્રતના અતિચાર.

तृतीये अणुव्रते स्थूलकपरद्रव्यहरणविरतितः

तइए अणुवयंमि, थूलगपरदव्वहरणविरईओ ।

ત્રીજા અણુવ્રતને વિષે સ્થુલ પરદ્રવ્ય હરણ વિરમણ સંબંધી

अतिचरितं अप्रशस्तेन अत्र प्रमादप्रसंगेन

आयरियमप्पसत्थे, इत्थ पमायप्पसंगेणं ॥ १३ ॥

અતિક્રમણ કર્યું, માઠા ભાવે, અહીં પ્રમાદના પ્રસંગે

અર્થ—અહીં, ત્રીજા અણુવ્રતને વિષે પ્રમાદના પ્રસંગથકી, અપ્રશસ્ત ભાવે વર્તતાંથકાં, બાદરપણે પરદ્રવ્યના હરણની વિરતિનું ઉલ્લંઘન કરીને જે આચરણ સેવ્યું હોય તે જેમકે— ૩

स्तेनाहृतप्रयोगे तत्प्रतिरूपे विरुद्धगमने च

तेनाहडप्पओगे, तप्पडिरूवे विरुद्धगमणे अ।

ચોરની આણેલી વસ્તુ લેતાં, ચોરને સહાય દેતાં } ભેળ સંભેળ કરતાં } રાજ્યવિરૂદ્ધ દેશમાં ગમન કરતાં રાજ્ય વિરૂદ્ધ આચરણ કરતાં, અને

कूटतुलकूटमानयोः प्रतिक्रामामि दैवसिकं सर्व्वं

कूडतुल कूडमाणे, पडिक्कमे देसिअं सव्वं ॥१४॥

ખોટા તોલ ખોટા માપ રાખતાં, } પ્રતિક્રમું છું. દિવસસંબંધી સર્વને

અર્થ—ચોરની આણેલી વસ્તુ અર્થાત્ ચોરીનો માલ લેવો, ચોરને સહાય આપવી, ખોટી વસ્તુ ખરી જેવી કરી (ઠરાવી) વેચવી, દાણચોરી પ્રમુખ રાજ્યવિરૂદ્ધ આચરવા અગર શત્રુરાજાના દેશમાં રાજ્ય તરફથી જવાનો નિષેધ કર્યો હોય છતાં વ્યાપારાદિ પ્રસંગે જતાં, ખોટા તોલ રાખવા, ખોટા માપ રાખવા; તેથી જે પાપ લાગ્યું હોય તે દિવસસંબંધી સર્વને હું પડિક્કમું છું. ૧૪

ચોથાવ્રતના અતિચાર.

चतुर्थे अणुव्रते नित्यं परदारगमनविरतितः

चउत्थे अणुवयंमि, निच्चं परदारगमणविरइओ।

ચોથા અણુવ્રતને વિષે નિરંતર પરસ્ત્રીગમન વિરમણ સંબંધી

अतिचरितं अप्रशस्तेन अत्र प्रमादप्रसंगेन

आयरिय-मप्पसत्थे, इत्थ पमायप्पसंगेणं ॥ १५ ॥

અતિક્રમણ કર્યું, માઠા ભાવે, અહીંયાં પ્રમાદના પ્રસંગવડે

અર્થ—અહીં ચોથા અણુવ્રતને વિષે, પ્રમાદના પ્રસંગથકી, અપ્રસ્તભાવે વર્તતાંથકાં, નિરંતર પરદારા સાથે ગમન કરવાની વિરતિનું ઉલ્લંઘન કરીને જે આચરણ સેવ્યું હોય તે જેમકે. ૧૫

अपरिगृहीतागमनं इत्वरपरिगृहीतागमनं अनंगक्रीडा परविवाहः

अपरिग्गहिआ इत्तर अणंग विवाह

કોઈએ નહિ ગ્રહણ કરેલી સ્ત્રીનું સેવન	બીજાની થોડા કાળ માટે રાખેલ સ્ત્રીનું સેવન	અનંગક્રીડા	પારકા વિવાહ કરાવવા

तीव्रानुरागः (एतानाश्रित्य) चतुर्थव्रतातिचारान्

तिव्व अणुरागे । [1]चउत्थवयस्सइआरे,

તીવ્ર વિષયાભિલાષ, ચોથાવ્રતના અતિચારોને

प्रतिक्रामामि दैवसिकं सर्वम्

पडिक्कमे देसियं सव्वं ॥ १६ ॥

પ્રતિક્રમું છું. દિવસસંબંધી સર્વને

અર્થ—અપરિગ્રહીતા અર્થાત્ કુંવારી કન્યા કે વેશ્યાની સાથે મૈથુન કરવું, બીજાએ થોડા વખત માટે રાખેલી વેશ્યાની સાથે મૈથુન કરવું, અનંગ ક્રીડા કરવી (સૃષ્ટિ નિયમ વિરૂદ્ધ

---

૧ આ ચોથું વ્રત બે પ્રકારે ગ્રહણ થઈ શકે છે તેથી સ્વદારા સંતોષીને છેલ્લા ત્રણ અતિચાર અને પહેલા બે સેવાય તો વ્રત ભંગજ થાય અને પરસ્ત્રીગમન વિરમણવાળાને પાંચ અતિચાર સમજવા. અહીં પુરૂષ ને સ્ત્રી આશ્રયી કહ્યું છે તે પ્રમાણે સ્ત્રીને પુરૂષ આશ્રયી અતિચાર અનાચાર વગેરે સમજી લેવું.

અંગથી વિષય ક્રિડા કરવી), પોતાના પુત્ર પુત્રી શિવાય બીજાના વિવાહ કરવા, કામભોગને વિષે તીવ્ર અનુરાગ કરવો. (આ પાંચ) ચોથાવ્રતના અતિચાર મધ્યેથી જે કોઇ અતિચાર દિવસ સંબંધી મને લાગ્યો હોય તે સર્વને હું પડિક્કમું છું. ૧૬:

પાંચમાવ્રતના અતિચાર.

इतः अणुव्रते पंचमे आचरितं अप्रशस्ते

इत्तो अणुव्वए पंचमंमि, आयरिय-मप्पसत्थंमि ।

એ પછી પાંચમા અણુવ્રતને વિષે આચરણ કર્યું અપ્રસ્તભાવે

परिमाणपरिच्छेदे अत्र प्रमादप्रसंगेन

परिमाणपरिछेए, इत्थ पमायप्पसंगेणं ॥१७॥

પરિગ્રહ પરિમાણનો ભંગ કરતાં, અહીં, પ્રમાદના પ્રસંગવડે

અર્થ—એ પછી, અહીં પાંચમા અણુવ્રતને વિષે પ્રમાદના પ્રસંગથકી, અપ્રસ્તભાવે વર્તતાંથકાં પરિગ્રહના પ્રમાણનો વિચ્છેદ કરવાથકી જે આચરણ સેવ્યું હોય તે, જેમકે-૧૭

धनधान्ययोः क्षेत्रवास्तुनोः रूप्यसुवर्णयोः च कुप्यपरिमाणे

धणधन्न खित्तवत्थू, रूप्पसुवन्ने अ कुविअ परिमाणे ।

[1]ધન ધાન્યના, ક્ષેત્ર ઘર-હાટના, રૂપા સોનાનાં અને પીતળ વગેરે બીજી ધાતુના પરિમાણમાં

---

૧ ધન ચાર પ્રકારનું છે. તે આ પ્રમાણે-ગણી શકાય તે ગણિમ સોપારી, નાળીએર વગેરે. ૨ તોળી શકાય તે ધરિમ ગોળ, ઘી, વગેરે. ૩ માપી શકાય તે મેય કાપડ, જમીન, તેલ, દૂધ, વગેરે. અને પરીક્ષા કરવા યોગ્ય તે પારિચ્છેદ્ય માણેક, મોતી, રૂપાનાણું વગેરે.

द्विपदचतुष्पदयोः प्रतिक्रामामि दैवसिकं सर्वम्

दुपए चउप्पयंमि पडिक्कमे देसिअं सव्वं ॥१८॥

બેપગાં ચોપગાં જીવોના, પ્રતિક્રમું છું. દિવસસંબંધી સર્વને

અર્થ—ધન-ધાન્ય, ખેતર-ઘરહાટ, રૂપું-સોનું અને રૂપા સોના શિવાય બીજી ધાતુની વસ્તુઓને પરિમાણ ઉપરાંત રાખવાથી તથા દાસ-દાસી વિગેરે બે પગવાળાં, ઘોડા વિગેરે ચાર પગવાળાં પ્રાણીઓને પરિમાણ ઉપરાંત રાખવાથી લાગેલા, દિવસસંબંધી સર્વ અતિચારને હું પડિક્કમું છું ૧૮

છઠ્ઠાવ્રતના અતિચાર.

गमनस्य च परिमाणे दिक्षु उर्ध्वं अधश्च तिर्यक् च

गमणस्स य परिमाणे,दिसासु उड्ढं अहे अ तिरिअं च ।

ગમનનું અતિક્રમણ કર્યું } પરિમાણમાં દિશામાં ઉર્ધ્વ અધો અને તિર્છી અને

वृद्धिः स्मृत्यंतर्द्धा प्रथमे गुणव्रते निंदामि

वुड्ढि सइअंतरद्धा, पढमंमि गुणव्वए निंदे ॥ १९ ॥

વધારતાં, વિસ્મૃતિ થવાથી વધારે જતા, } પહેલા ગુણવ્રતને વિષે } નિંદું છું.

અર્થઃ—ઉર્ધ્વદિશિ, અધોદિશિ અને તિર્છીદિશિમાં જવાના પરિમાણથી અધિક જતાં, એક દિશિમાં જવાનું ઘટાડી બીજી દિશિમાં તે પરિમાણ વધારતાં અને કરેલ પ્રમાણની વિસ્મૃત થવાથી વધારે જતાં, પહેલાં ગુણવ્રતને વિષે જે અતિચાર લાગ્યા હોય તેને આત્માની સાખે નિંદું છું. ૧૯

સાતમાવ્રતના અતિચાર.

मद्ये च मांसे च पुष्पे च फले च गन्धमाल्ये च

मज्जंमि अ मंसंमि अ, पुप्फे अ फले अ गंधमल्ले अ।

મદિરામાં અને માંસમાં અને ફુલમાં અને ફળમાં અને સુગંધી દ્રવ્ય અને માળામાં

उपभोगपरिभोगयोः द्वितीये गुणव्रते निन्दामि

उवभोगपरीभोगे, बीयंमि गुणव्वए निंदे ॥ २० ॥

ભોગ ઉપભોગ કરતાં બીજા ગુણવ્રતને વિષે નિંદું છું

અર્થ:—મદિરા તથા માંસ અને બીજા પણ નહીં ખાવા યોગ્ય પદાર્થ તથા પુષ્પ, ફળ બરાસપ્રમુખ ગંધ અને પુષ્પની માળાને ભોગવવાથી, ઉપભોગ પરિભોગ નામના બીજા ગુણવ્રતને વિષે લાગેલા અતિચારને હું નિંદું છું. ૨૦

सचित्तस्य सचित्तप्रतिबद्धस्य अपक्वस्य दुष्पक्वस्य च आहारात्

सच्चित्ते पडिबद्धे, अपोल दुप्पोलिअं[1] च आहारे।

સચિત્તના, સચિત્તના સંબંધવાળીના { કાચી વસ્તુના, અર્ધ કાચી પાકી વસ્તુના } અને ખાવા થકી

तुच्छौषधिभक्षणात् प्रतिक्रामामि दैवसिकं सर्व्वम्

तुच्छोसहिभक्खणया, पडिक्कमे देसिअं सव्वं ॥ २१ ॥

તુચ્છ ઔષધિના ભક્ષણથકી, પ્રતિક્રમું છું દિવસસંબંધી સર્વને

---

१ दुप्पोलिए अ (मत्यन्तरे)

અર્થ—સચિત્તનો ત્યાગ વા પરિમાણ છતાં પ્રમાદના વશથી અધિક સચિત્ત વાપરવા, સચિત્ત સાથે જોડાયેલી વસ્તુ વાપરવી, નહીં પકાવેલા પદાર્થ વાપરવા, અર્ધપાકા તથા અર્ધ-કાચા પદાર્થ વાપરવા અને તુચ્છ પદાર્થ ભક્ષણ કરવા એ સચિત્ત ત્યાગ સંબંધી પાંચ અતિચાર મધ્યેથી જે અતિચાર લાગ્યા હોય તે દિવસસંબંધી સર્વને હું પડિક્કમું છું. ૨૧

अंगार- वन- शकट- भाटिक- स्फोट- सुवर्जयेत् कर्म्म

इंगाली वण साडी, भाडी फोडी सुवज्जए कम्मं ।

અંગારકર્મ, વનકર્મ, શકટકર્મ, ભાટિકકર્મ, સ્ફોટકકર્મ, અત્યંત વર્જવા

वाणिज्यं चैव दंत लाक्षा–रस–केश–विष–विषयम्

वाणिज्जं चेव दंत लक्खरसकेसविसविसयं ॥ २२॥

કુવેપારને પણ વર્જવા { દંતવાણિજ્ય, લાખવાણિજ્ય, રસવાણિજ્ય, કેશવાણિજ્ય, વિષવિષય વાણિજ્ય,

અર્થ—કુંભાર અને ભાડભુંજા વિગેરેના અગ્નિસંબંધી કર્મ તે અંગારકર્મ; પુષ્પ, ફૂળ, વનસ્પતિ, અનાજ વિગેરે ઉગાડવા તથા છેદવા તે વનકર્મ; ગાડાં, બેલ વિગેરે વેચવા, વેચાવવા તે શકટકર્મ; ઘોડા ઊંટ, બળદ વિગેરે ભાડે આપવા તે ભાટિક કર્મ; કુવા, વાવ વિગેરે ખોદવા ખોદાવવા તે સ્ફોટિક કર્મ. આ પાંચ કર્મ શ્રાવકે અત્યંતપણે વર્જવા. વળી નિશ્ચયે પાંચ કુવાણિજ્ય તેમાં હાથી દાંત, મુક્તાફળ વિગેરે જ્યાં નિપજતાં હોય તે સ્થાનકે જઈ ખરીદ કરવાં તે દંત કુવાણિજ્ય; લાખ, કસુંબો, હરતાલ વિગેરેનો વ્યાપાર તે લાખ કુવાણિજ્ય;

घी, तेल, गोळ, विगेरेनो व्यापार ते रस कुवाणिज्य; मोर, पोपट अने मनुष्य तथा पशुनो व्यापार ते केश कुवाणिज्य; अफीण, सोमल विगेरे तथा शस्त्रादिनो व्यापार ते विषविषय कुवाणिज्य; ए पांच कुवाणिज्यने श्रावके वर्जवा. २२

एवं निश्चयेन यंत्रपीडाकर्म निर्लांछनं च दवदानम्

एवं खु जंतपिल्लण-कम्मं निल्लंछणं च दवदाणं ।

ए प्रकारे निश्चे घंटी चरखा पीलाववा } नाक कान विंधवा अने अग्नि दाह देवो.

सरोद्रहतडागशोषं असतीपोषं च वर्जयेत्

सरदहतलायसोसं, असईपोसं च वज्जिज्जा ॥ २३ ॥

सरोवर द्रह तळाव शोषण कराववां } असतिपोषणने अने वर्जवां

अर्थ—ए प्रमाणे निश्चयथी घंटी चरखा प्रमुख यंत्रमां शेरडी तल विगेरे पीलाववां; नाक कान वींधवा, वींधाववा; अग्निदाह देवो; सरोवर, द्रह अने तळाव विगेरेने सुकावी नांखवा; हिंसक जीवो तथा व्यभिचारी स्त्री विगेरेनुं पोषण करवुं; आ पांच सामान्य कर्मने श्रावके वर्जवां. २३

आठमा व्रतना अतिचार.

शस्त्राग्नि मुशल यंत्रक तृणकाष्ठ मंत्रमूल भैषजम्

सथ्थग्गि मुसल जंतग, तणकट्ठे मंतमूलभेसज्जे ।

शस्त्र, अग्नि, सांबेलुं, यंत्र, घास लाकडां, मंत्र, जडीबुट्टी, गोळी चुरण

दत्तं दापितं वा प्रतिक्रमामि दैवसिकं सर्व्वम्

दिन्ने दवाविए वा, पडिक्कमे देसिअं सव्वं ॥ २४ ॥

દીધાં, અપાવ્યાં, અનુમોદ્યાં, પ્રતિક્રમું છું દિવસસંબંધી સર્વને

અર્થ—શસ્ત્ર, અગ્નિ, મુશલ, યંત્ર, તૃણ, કાષ્ટ, સર્પ વિગેરેને ખીલવવાના મંત્ર, નાગદમણી પ્રમુખ જડીબુટ્ટી અને ગોળી ચુરણ વિગેરે ઉપદ્રવકારી વસ્તુઓ બીજાને આપવાથકી, બીજાની પાસેથી અપાવવાથકી અને આપનારને અનુમોદવાથકી જે અતિચાર લાગ્યા હોય તે દિવસસંબંધી સર્વ અતિચારને હું પડિક્કમું છું. ૨૪

स्नानोद्वर्त्तनवर्णकविलेपने शब्दरूपरसगंधे

न्हाणुवट्टणवन्नग-विलेवणे सद्दरूवरसगंधे ।

નહાવું, મેલ ઉતારવો, રંગ લગાવવો | વિલેપન કરવું તેમાં | શબ્દ, રૂપ, રસ, ગંધના ભોગોપભોગમાં

वस्त्रासनाभरणे प्रतिक्रामामि दैवसिकं सर्व्वम्

वत्थासणआभरणे, पडिक्कमे देसिअं सव्वं ॥ २५ ॥

વસ્ત્ર આસન ઘરેણાના ભોગમાં | પ્રતિક્રમું છું દિવસસંબંધી સર્વને

અર્થ—અણગળ પાણી વિગેરેથી ન્હાવું, પીઠી વિગેરે ચોળી શરીરનો મેલ ઉતારવો; અબીલ ગુલાલ અલતાદિક તથા કેશર ચંદનાદિનું વિલેપન કરવું; શબ્દ, રૂપ, રસ, ગંધ, વસ્ત્ર, આસન, આભરણ ઇત્યાદિ અનેક ઉપભોગ સંબંધી જે અતિચાર લાગ્યા હોય તે દિવસસંબંધી સર્વ અતિચારને હું પડિક્કમું છું.

कंदर्पः कौक्रुच्यं मौखर्यं अधिकरणता भोगातिरिक्तता

कंदप्पे कुक्कुइए, मोहरि अहिगरण भोगअइरित्ते ।

કામભો ગનીકથા, | કામચેષ્ટા, વાચાળપણું, શસ્ત્ર સજ્જ કરાવવા, | ખપ ઉપરાંત ભોગોપભોગની વસ્તુ રાખવી

अनर्थदंडे तृतीये गुणव्रते निंदामि

दंडंमि अणट्ठाए, तइयंमि गुणव्वए निंदे ॥ २६ ॥

[1]અનર્થદંડ નામે ત્રીજા ગુણવ્રતને વિષે નિંદુંછું.

અર્થ—કામભોગની કથા કરવી, લોકોને હાંસી આવે એવી કામ ચેષ્ટા કરવી, વાચાળપણે અઘટિત વચન બોલવાં, શસ્ત્ર વિગેરે સજ્જ કરવાં, ઉપભોગ પરિભોગની વસ્તુ ખપ કરતાં વિશેષ રાખવી; અનર્થદંડવિરમણ નામના ત્રીજા ગુણવ્રતને વિષે જે અતિચાર લાગ્યા હોય તેને હું નિંદું છું. ૨૬

નવમાવ્રતના અતિચાર.

त्रिविधे दुष्प्रणिधाने अनवस्थाने तथा स्मृतिविहीने

तिविहे दुप्पणिहाणे, अणवट्ठाणे तहा सइविहूणे ।

ત્રણ પ્રકારના દુષ્પ્રણિધાને ઓછા વખતે પારતાં | તેમજ સ્મૃતિવિહીન થતાં |

---

૧ જેથી આત્મા નિરર્થક દંડાય તે અનર્થદંડ તેના પાંચ અતિચાર આ ગાથામાં જણાવ્યા છે અને કેવા કેવા કારણે અનર્થદંડ થાય છે તે ૨૪, ૨૫ ગાથામાં વર્ણવેલ છે.

सामायिके वितथे कृते प्रथमे शिक्षाव्रते निंदामि

सामाइय वितहकए, पढमे सिक्खावए निंदे ॥२७॥

સામાયિક ખોટી રીતે કર્યે છતે પહેલા શિક્ષાવ્રતને વિષે નિંદુંછું.

અર્થ—મન, વચન, કાયા એમ ત્રણ પ્રકારના દુઃપ્રણિધાન અર્થાત્ દુષ્ટ વ્યાપારના ત્રણ અતિચાર, અવિનયપણે બે ઘડી કરતા ઓછા વખતે સામાયિક પારવું, પ્રમાદથી સામાયિક લીધું છે કે નહિ તે યાદ ન રહેવું, એવી રીતે સામાયિક વિતથપણે અર્થાત્ ખોટી રીતે કરતાં પ્રથમ શિક્ષાવ્રતને વિષે જે અતિચાર લાગ્યા હોય તેને હું નિંદું છું. ૨૭

દશમાવ્રતના અતિચાર.

आनयनं प्रेषणं शब्दो रूपं च पुद्गलक्षेपः

आणवणे पेसवणे, सद्दे रूवे अ पुग्गलक्खेवे ।

બાહેરથી મંગાવવું-મોકલવું | શબ્દ કરવા | રૂપ દેખાડવું અને પુદ્ગલ ફેંકવા ।

देशावकासिके द्वितीये शिक्षाव्रते निंदामि

देसावगासिअंमि, बीए सिक्खावए निंदे ॥ २८ ॥

દેશાવગાસિક નામે બીજા શિક્ષાવ્રતને વિષે નિંદુંછું

અર્થ—નિયમિત ભૂમિમાં બહારથી કાંઇ ચીજ મંગાવવી, પરિમાણ ઉપરાંત ભૂમિને વિષે પોતાના કાર્ય માટે બીજાને મોકલવા, પરિમાણ ઉપરાંત ભૂમિએ રહેલાને ખોંખારાદિકથી જણાવવું, તેને રૂપ દેખાડવું, તેવે સ્થળે કાંઇક પદાર્થ નાંખી પોતા-

પણું જણાવવું; આ પાંચ અતિચાર માંહેથી દેશાવગાસિક નામં-ના બીજા શિક્ષાવ્રતને વિષે જે અતિચાર લાગ્યા હોય તેને હું નિંદુ છું. ૨૮

અગીયારમાવ્રતના અતિચાર.

संस्तारकउच्चारविधिप्रमादः (अप्रत्युपेक्षितदुष्प्रत्युपेक्षिताप्रमार्जित-दुष्प्रमार्जिततया)

संथारुच्चारविही–पमाय

સંથારા અને મલમૂત્ર પરઠવવાની વિધિમાંહે પ્રમાદ

तथा चैव भवत्यनाभोगः (भोजनाभोगः) [1]पौषधविधिवैपरीत्ये

तह चेव भो(य)अणाभोए । पोसहविहिविवरीए,

તેમજ નિશ્ચે (ભોજનનીચિંતા) | અનાભોગ થાય, પૌષધવિધિનું વિપરીતપણું કર્યે છતે |

तृतीये शिक्षाव्रते निंदामि

तइए सिक्खावए निंदे ॥ २९ ॥

ત્રીજા શિક્ષાવ્રતને વિષે નિંદું છું.

અર્થ—સંથારાસંબંધી બે પ્રકારના અર્થાત્ સંથારાને ન પડિલેહે તથા પડિલેહતો કાંઇક કરે અને કાંઇક ન કરે અને લઘુનીતિ તથા વડીનીતિસંબંધી બે પ્રકારના અર્થાત્ લઘુનીતિ અને વડીનીતિને પરઠવવાની ભૂમિને ન પડિલેહે અને પડિલેહ-તો કાંઇક કરે અને કાંઇક ન કરે, એમ ચાર, તથા (ભોજનસં-

---

૧ ધર્મની પુષ્ટિ કરે તે પૌષધ.

બંધી ચિંતા કરવી;) પોષધ લીધો છે કે નહિ તે યાદ ન રહેવું એ રીતે પોસહનો વિધિ વિપરીત કરવાથી ત્રીજા શિક્ષાવ્રતને વિષે જે અતિચાર લાગ્યા હોય તેને હું નિંદું છું. ૨૯

બારમાવ્રતના અતિચાર.

सचित्ते निक्षेपणं तेन) पिधानं व्यपदेशः मत्सरश्चैव

सच्चित्ते निक्खिवणे, पिहिणे ववएस मच्छरे चेव ।

સચિત્તવસ્તુ ઉપર મુકવી, સચિત્તવડે ઢાંકવી,) માલિકીનો ફેરફાર કરવો) મચ્છર કરવો. નિશ્ચે

कालातिक्रमदानं [1]चतुर्थे शिक्षाव्रते निंदामि

कालाइक्कमदाणे, चउ(त्थे)थ्थे सिक्खावए निंदे ॥३०॥

કાળ વિત્યાપછી દાન દેવું ચોથા શિક્ષાવ્રતને વિષે નિંદું છું.

અર્થ—સાધુને દેવાયોગ્ય ભોજન ઉપર સચિત્ત વસ્તુ મુકવી; દેવાયોગ્ય વસ્તુને સચિત્ત પદાર્થવડે ઢાંકવી; નહિ દેવાની બુદ્ધિએ પોતાની વસ્તુને પારકી કહેવી, અને દેવાની બુદ્ધિએ પરની વસ્તુને પોતાની કહેવી; ક્રોધ, અભિમાન, ઇર્ષ્યા કરતાં દાન દેવું; ગોચરીનો કાળ વીતી જતાં મુનિને આમંત્રણ કરવું; ચોથા શિક્ષાવ્રતને વિષે પૂર્વોક્ત અતિચાર મધ્યેથી જે અતિચાર લાગ્યા હોય તેને હું નિંદું છું ૩૦

---

૧ તિથિ પર્વાદિ લૌકિક વ્યવહારનો ત્યાગ કરે તે અતિથિ તેને આત્માર્થે નિર્દોષ અન્નાદિનું દાન કરવું તેને અતિથિ સંવિભાગ નામે ચોથું શિક્ષાવ્રત કહે છે.

सुहितेषु (सुखितेषु) च दुःखितेषु च
सुहिएसु अ दुहिएसु अ,
સુવિહિતને વિષે (સુખીને વિષે દુઃખીને વિષે અને

या मया अस्वंयतेषु (असंयतेषु) अनुकंपा
जा मे अस्संजएसु अनुकंपा ।
જે મેં (અસંયતિને વિષે) અસ્વેચ્છાચારિને વિષે અનુકંપા

रागेण वा द्वेषेण वा तत् निंदामि तच्च गर्हे
रागेण व दोसेण व, तं निंदे[1] तं च गरिहामि ॥३१॥
રાગવડે અથવા દ્વેષવડે, તેને નિંદું છું, તેને વળી ગર્હું છું.

અર્થ—જ્ઞાનાદિકને વિષે હિત છે જેનું એવા સુવિહિતને વિષે, તથા વ્યાધિથી પીડાયેલા, તપે કરીને દુર્બલ એવા દુઃખીને વિષે, તથા ગુરૂનિશ્રાએ વિચરનારા સુસાધુને વિષે, રાગથી વા દ્વેષથી મને જે અનુકંપા થઇ હોય તેને; હું નિંદું છું અને ગુરૂની સાખે ગર્હું છું. અથવા વસ્ત્રાદિકે સુખી, રોગવડે દુઃખી એવા અસંયતી પાસત્થાદિકને વિષે રાગથી અથવા દ્વેષથી જે મને દયા થઇ હોય તેને નિંદું છું અને ગુરૂની સાખે ગર્હું છું. ૩૧

साधुषु संविभागो न कृतः तपश्चरणकरणयुक्तेषु
साहूसु संविभागो, न कओ तवचरणकरणजुत्तेसु ।
સાધુને વિષે આતિથ્ય ન કર્યું તપ, ચરણસિત્તરી અને કરણસિત્તરીએ સહિત

---

૧ અહીં અનુકંપા તે નિંદી નથી પણ રાગ દ્વેષની નિંદા કરવાની છે.

सति प्रासुकदाने तं निंदामि तच्च गर्हे
संते फासुयदाणे, तं निंदे तं च गरिहामि ॥ ३२ ॥
છતે પ્રાસુકદાન તેને નિંદું છું. તેને અને ગર્હું છું.

અર્થ—તપ તથા ચરણસિત્તરી અને કરણસિત્તરીએ સહિત એવા સાધુઓને વિષે, નિર્દોષ અશનાદિક હોવા છતાં મારે જીવે સંવિભાગ (આતિથ્ય) ન કીધો હોય તેથી જે અતિચાર લાગ્યો હોય તેને હું નિંદું છું અને ગુરૂની સાખે ગર્હું છું. ૩૨

સંલેષણાના અતિચાર.

इहलोके परलोके जीविते मरणे च आशंसाप्रयोगे
इहलोए परलोए. जीविअ मरणे अ आसंसपओग ।
આલોકે પરલોકે જીવતરની મરણની અને વાંચ્છા કર્યે છતે

पंचविधो अतिचारो मा मम भूयात् मरणांते
पंचविहो अइआरो, मा मज्झं हुज्ज मरणंते ॥३३॥
પાંચ પ્રકારનો અતિચાર ન મુજને હોજો. મરણ સમયે

અર્થ—ધર્મના પ્રભાવથી આ લોકને વિષે સુખની વાંચ્છા; તથા પરલોકમાં દેવેંદ્રાદિના સુખની વાંચ્છા; અનશનને લીધે સન્માન દેખી જીવવાની વાંચ્છા, તથા દુઃખ આવે મરવાની વાંચ્છા; અને ચ શબ્દ થકી, કામભોગને વિષે તીવ્ર વાંચ્છા; સંલેષણા (અનશન) સંબંધી આ પાંચ પ્રકારના અતિચાર મને મરણાંત સુધી ન હોજો. ૩૩

त्रण योगवडे सर्व व्रतना अतिचार.

कायेन कायिकस्य प्रतिक्रामामि वाचिकस्य वाचया

काएण काइयस्स, पडिक्कमे वाइअस्स वायाए ।

શરીરવડે શરીરસંબંધી પ્રતિક્રમું છું વચનસંબંધીને વાચાવડે (પાપને)

मनसा मानसिकस्य सर्वस्य व्रतातिचारस्य

मणसा माणसिअस्स, सव्वस्स वयाइआरस्स ॥३४॥

મનવડે મનસંબંધીને (એમ) સર્વ વ્રતના અતિચારને

અર્થ—કાયાથી વધાદિક કરાયેલા અતિચારને કાયોત્સર્ગાદિ જે કાયાના શુભ વ્યાપાર તેણે કરી; આળ પ્રમુખ દેવાના વચનના અતિચારને જિનસ્તવનાદિ શુભ વચનના વ્યાપારે કરીને; અને દેવતત્ત્વાદિ વિષે શંકા પ્રમુખ મનના અતિચારને અનિત્યાદિ ભાવનાના શુભ ચિંતવને કરીને; એમ સર્વ વ્રતના અતિચારને હું પડિક્કમું છું. ૩૪

वंदन[१]-व्रत[२]-शिक्षा[३]-गौरवेषु[४] संज्ञा[५]-कषाय[६]-दंडेषु[७]

वंदण-वय-सिक्खा-गा-रवेसु सन्नाकसायदंडेसु ।

બે પ્રકારના વંદન, બાર પ્રકારના વ્રત, બે પ્રકારની શિક્ષા, અને ત્રણ ગારવને વિષે; ચાર સંજ્ઞા, ચાર કષાય અને ત્રણ દંડને વિષે;

---

૧ ચૈત્યવંદન અને ગુરૂવંદન ૨ સ્થૂલપ્રાણાતિપાત વિરમણ આદિ શ્રાવકનાં બાર વ્રત ૩ ગ્રહણ અને આસેવનરૂપ બે પ્રકારની શિક્ષા તેમાં શ્રાવક સામાયિક આદિ સૂત્રાર્થ શીખે તે ૧ ગ્રહણશિક્ષા અર્થાત્ જઘન્યથી

गुप्तिषु च समितिषु च यो अतिचारस्तकं निंदामि
गुत्तीसु अ समिईसु अ, जो अइआरो [1]तयं निंदे॥३५॥
ગુપ્તિને વિષે } અને સમિતિને વિષે } અને જે અતિચાર તેને નિંદુંછું.

અર્થ—બે પ્રકારના વંદન, બાર પ્રકારના વ્રત, બે પ્રકારની શિક્ષા, (ગ્રહણ અને આસેવન રૂપ) ત્રણ ગારવ, ચાર સંજ્ઞા, ચાર કષાય, ત્રણ દંડ, ત્રણ ગુપ્તિ, પાંચ સમિતિ અને ચ શબ્દથી શ્રાવકની અગિયાર પડિમા તેને વિષે જે અતિચાર લાગ્યો હોય તેને હું નિદું છું.

सम्यग्दृष्टिजीवो यद्यपि निश्चयेन पापं समाचरति किंचित्
सम्मदिट्ठी जीवो, जयवि हु पावं समायरइ किंचि ।
સમ્યગ્દૃષ્ટિ જીવ જો કે નિશ્ચે પાપને આચરે કિંચિત્

અષ્ટ પ્રવચન માતા અને ઉત્કૃષ્ટથી દશ વૈકાળિકના છજીવણીયા અધ્યયનસુધી અર્થ સાથે શીખે ૩ આસેવનશિક્ષા તે નવકારથી માંડી શ્રાવકના દિવસ સંબંધી સર્વ ધર્માનુષ્ઠાન સેવે પાળે તે. અર્થાત્ ઉઠતી વખત નવકાર ગણીને જાગે. પછી પોતાનું સ્વરૂપ વિચારે ઇત્યાદિ કહેલાં શ્રાવકનાં અનુષ્ઠાને પાળે, ૪ રસગારવ, ઋદ્ધિગારવ અને શાતાગારવ. ૫ ચાર, દશ અથવા પંદર સંજ્ઞા. ૬ કષ એટલે સંસાર તેનો આય એટલે લાભ જેનાથી થાય તે કષાય ચાર છે, ક્રોધ માન, માયા અને લોભ. ૭ જેનાવડે ધર્મધનથી આત્મા દંડાય તે દંડ ત્રણ છે. મન, વચન અને કાયા અથવા મિથ્યાત્વ શલ્ય, માયા શલ્ય અને નિયાણુ શલ્યરૂપ.

१ अ तं इति पाठान्तरे.

अल्पः 'तस्य भवति बंधो येन न निर्दयं कुरुते
अप्पो सि होइ बंधो, जेण न निद्धंधसं कुणइ ॥३६॥
અલ્પ તેને હોય બંધ જે કારણથી ન નિર્દયપણે કરે.

અર્થ—સમ્યગ્દૃષ્ટિ જીવ જો કદી થોડું પણ પાપ કરે, તો તેને અલ્પ બંધ હોય, કારણ કે તે નિર્દયપણે, હિંસાદિ વ્યાપાર કરતો નથી. ૩૬

तदपि च समतिक्रमणं सपरितापं सोत्तरगुणं च
तंपि हु सपडिक्कमणं, सप्परिआवं सउत्तरगुणं च ।
તેને પણ } પ્રતિક્રમણ કરવે, પશ્ચાતાપ કરવે, પ્રાયશ્ચિત કરવે, અને
નિશ્ચે }

क्षिप्रं उपशमयति व्याधिमिव सुशिक्षितो वैद्यः
खिप्पं उवसामेई, वाहिव्व सुसिक्खिओ विज्जो ॥ ३७ ॥
શીઘ્ર શાન્ત કરે વ્યાધિ જેમ સુક્ષિત વૈદ્ય

અર્થ—પ્રતિક્રમણ કરવે કરી, વળી પશ્ચાતાપ કરવે કરી; તેમજ ગુરૂએ દીધેલા પ્રાયશ્ચિત્તને કરવે કરી યુક્ત શ્રાવક જેમ રૂડી રીતે શિખેલો વૈદ્ય વ્યાધિને ઉપશમાવે છે તેમ નિશ્ચયથી તે અલ્પ કર્મના બંધને પણ શિઘ્રપણે ઉપશમાવે છે, ૩૭

यथा विषं कोष्ठगतं मंत्रमूलविशारदाः
जहा विसं कुट्ठगयं, मंतमूलविसारया ।
જેમ વિષને શરીરમાં ગયેલ, મંત્રબુટ્ટીના જાણનારા

---

१ श्रावकस्य.

वैद्याः घ्नन्ति मंत्रैः ततः तत् भवति निर्विषम्

विज्जा हणंति मंतेहिं, तो तं हवइ निव्विसं ॥३८॥

વૈદ્યો નાશ કરેછે. મંત્રોવડે, ત્યારે તે હોય છે. નિર્વિષ

અર્થ—જેમ શરીરમાં વ્યાપેલા સર્પાદિકના વિષને મંત્ર મૂળના જાણનારા વૈદ્યો, મંત્રોએ કરીને નાશ કરે છે, ત્યારે શરીર વિષરહિત થાય છે. ૩૮

एवं अष्टविधं कर्म रागद्वेषसमार्जितं

एवं अट्ठविहं कम्मं, रागदोससमज्जिअं ।

એ પ્રકારે આઠ પ્રકારના કર્મને રાગદ્વેષવડે ઉપાર્જન કરેલાં

आलोचयन् च निन्दन् क्षिप्रं हन्ति सुश्रावकः

आलोअंतो अ निंदंतो, खिप्पं हणइ सुसावओ ॥३९॥

આલોવતો અને નિંદતો શીઘ્ર હણેછે ભલો શ્રાવક

અર્થ—એજ પ્રમાણે ગુરૂની સમીપે પોતાના પાપ પ્રકાશતો વળી આત્મસાખે નિંદતો એવો ભલો શ્રાવક, રાગ દ્વેષથી બાંધેલા એવા આઠે પ્રકારના કર્મને શિઘ્ર હણે છે. ૩૯

कृतपापोऽपि मनुस्यः आलोचितनिंदितपापः गुरुसकाशे (पार्श्वे)

कयपावोवि मणुस्सो, आलोइअ निंदिअ गुरुसगासे ।

કર્યુંછે પાપ જેણે એવો પણ મનુષ્ય, આલોચતો નિંદતો ગુરૂ સન્મુખ

भवति अतिरेक लघुकः अपहृतभर इव भारवाहकः
होइ अइरेगलहुओ, ओहरिअभरुव्व भारवहो ॥ ४० ॥
હોયછે અત્યંત હળવો ભાર ઉતારેલ હોય તેમ મજુર

અર્થ—જેમ ભારનો વહન કરનાર ભારને ઉતારીને હળવો થાય છે તેમ કરેલાં પાપ છે જેણે એવો મનુષ્ય પણ ગુરૂની સમીપમાંજ પાપને પ્રકાશ કરતો થકો તથા આત્મ સાખે કરતો થકો પાપથી અત્યંત હળવો થાય છે. ૪૦

आवश्यकेन एतेन श्रावको यद्यपि बहुरजाः भवति
आवस्सएण एएण, सावओ जइवि बहुरओ होइ ।
આવશ્યકવડે એ શ્રાવક જોકે બહુ પાપવાળો હોય
दुःखानामंतक्रियां करिष्यति अचिरेण कालेन
दुक्खाणमंतकिरिअं, काही अचिरेण कालेण ॥ ४१ ॥
દુઃખનો નાશ કરશે થોડા કાળમાં

અર્થ—જો કે આરંભ તથા પરિગ્રહે કરી ઘણાં પાપવાળો શ્રાવક હોય તોપણ આ પડિક્કમણાદિ આવશ્યક કરવાથી થોડા કાળમાંજ તે પાપ રૂપ દુઃખોનો વિનાશ કરશે. ૪૧

વિસ્મૃત થયેલ અતિચાર.

आलोचना बहुविधा न च स्मृता प्रतिक्रमणकाले
आलोयणा बहुविहा, न य संभरिआ पडिक्कमणकाले ।
આલોયણ બહુપ્રકારે ન વળી સાંભરી; પ્રતિક્રમણ વખતે.

मूलगुणउत्तरगुणे तां निंदामि तां च गर्हे
मूलगुणउत्तरगुणे, तं निंदे तं च गरिहामि ॥४२॥
મૂળગુણ ઉત્તરગુણને વિષે, તેને નિંદુંછું. તેને અને ગર્હુંછું.

અર્થ—ગુરૂ પાસે પાપ આલોચવાની રીતિ ઘણા પ્રકારની છે. પ્રતિક્રમણ કરવાના અવસરે જે ન સાંભર્યાં હોય તેવા મૂળગુણને વિષે તથા ઉત્તર ગુણને વિષે જે અતિચાર લાગ્યા હોય તેને આત્મ સાખે નિંદું છું અને ગુરૂની સાખે ગર્હું છું ૪૨

(पछी उभो रहीने अथवा जमणो पग नीचो बेसाडी नीचेनी गाथा बोले.)

પ્રતિક્રમણ—અંત્ય મંગલ, જિન નમસ્કાર.

तस्य धर्मस्य केवली–प्रज्ञप्तस्य अभ्युत्थितोऽस्मि
तस्स धम्मस्स केवलि–पन्नत्तस्स अब्भुट्ठिओमि
તે ધર્મની કેવળીએ ભાખેલ ઉઠયો છું.

आराधनाय विरतोऽस्मि विराधनायाः
आराहणाए । विरओमि विराहणाए,
આરાધના માટે નિવર્ત્યો છું. વિરાધનાથકી

त्रिविधेन प्रतिक्रांतो वंदे जिनान् चतुर्विंशतिं
तिविहेण पडिक्कंतो वंदामि जिणे चउव्वीसं ॥ ४३ ॥
ત્રિવિધે પ્રતિક્રમતો વાંદુછું જિનોને ચોવીશ

અર્થ—તે કેવળીભાષિત શ્રાવક ધર્મની આરાધનાને માટે હું ઉઠયો છું વળી તે ધર્મની વિરાધના થકી હું નિવર્ત્યો છું; ત્રિવિધે કરી પાપ થકી નિવર્ત્યો થકો ચોવીશ જિનને હું વાંદું છું. ૪૩

(पछी वांदणां बे देइने गुरुने खामणा करवां.)

॥ अथ अब्भुट्ठिओ (गुरुखामणा) सूत्र ॥

इच्छाकारेण संदिश भगवन्! अभ्युत्थितोहं दिवसाभ्यंतरिकं
इच्छाकारेण संदिसह भगवन् अब्भुट्ठिओहं अब्भिंतर-
ઇચ્છાથી આજ્ઞા આપો હે ભગવાન્! તત્પર થયો છું. હું દિવસ

अतिचारं क्षमयितुं इच्छामि क्षमयामि दैवसिकं
देवसिअं खामेउं। इच्छं खामेमि देवसिअं।
દરમ્યાનના (દોષને) ખામવા, ઇચ્છું છું. ખામું છું દિવસના દુષણને

અર્થ—હે ભગવાન! ઇચ્છા પૂર્વક આપ મને આદેશ આપો, હું દિવસમાં કરેલા અપરાધને ખામવાને ઉઠયો (તત્પર થયો) છું. ગુરૂ કહે (ખામેહ) ખમાવો. શિષ્ય કહે (ઇચ્છં) હું એજ ઇચ્છું છું. (અને) દિવસ સંબંધી અપરાધ પ્રત્યે ખામું છું,

यत् किंचित् अप्रीतिकं, पराप्रीतिकं, भक्ते, पाने, विनये,
जं किंचि अपत्तिअं, परपत्तिअं भत्ते, पाणे, विणए,
જે કંઇ અપ્રીતિથી, અતિશય અપ્રીતિથી } ભોજનમાં, પાણીમાં વિનયમાં

वैयावृत्ये, आलापे, संलापे, उच्चासने, समासने,

वेयावच्चे, आलावे, संलावे, उच्चासणे, समासणे,

વેયાવચ્ચમાં, આલાપમાં, સંલાપમાં, ઊંચેઆસને બેસતાં, સમ-
આસને બેસતાં,

अंतर्भाषायां, उपरिभाषायां,

अंतरभासाए, उवरिभासाए,

વચ્ચે બોલતાં, અધિક બોલતાં,

અર્થ—જે કાંઇ અપ્રીતિભાવ કે વિશેષ અપ્રીતિભાવ ઉપજાવ્યો હોય–(શેને વિષે) ભોજનને વિષે, પાણીને વિષે, વિનયને વિષે, વેયાવચ્ચને વિષે, એક વાર બોલવાને વિષે, વારંવાર બોલવાને વિષે, ગુરૂથી ઉંચા આસને બેસવાને વિષે, ગુરૂની બરાબર આસને બેસવાને વિષે, ગુરૂ બોલતા હોય તેની વચ્ચે બોલવામાં, ગુરૂએ કહેલી વાત વિશેષપણે કહેવામાં,

यत् किंचित् मम विनयपरिहीणं सूक्ष्मं

जं किंचि मज्झ विणयपरिहीणं सुहुमं,

જે કંઈ મને વિનયરહિતપણે સૂક્ષ્મ

वा बादरं वा यूयं जानीथ अहं न जाने

वा, बायरं वा, तुब्भे जाणह, अहं न याणामि,

કે બાદર કે, તમે જાણોછો, હું નથી જાણતો

तस्य मिथ्या मे दुष्कृतम् ॥

तस्स मिच्छामि दुक्कडं ॥

તેનો મિચ્છામિ દુક્કડ હો.

અર્થ—જે કાંઇ મારે (જીવે) સૂક્ષ્મ વા સ્થૂલ વિનય રહિતપણું કર્યું હોય તે તમે જાણો છો, હું જાણતો નથી, તે પાપ મારૂં મિથ્યા થાઓ. ॥ ૧ ॥ ઇતિ ॥

ગુરૂ (૧૫) લઘુ (૧૧૧) સર્વ વર્ણ (૧૨૬)

(ए रीते खामणा करी, " आवस्सइ " कही अवग्रह बाहेर आवी " आयरिय उवज्झाए " कहेवुं.)

॥ अथ आयरिय उवज्झाए सूत्र* ॥

आचार्य उपाध्यायः शिष्यः साधर्मिकः कुलं गणश्च

आयरिय उवज्झाए, सीसे साहम्मिए कुल गणे अ ।

આચાર્ય ઉપાધ્યાય શિષ્ય સાધર્મિક કુલ ગણ અને

ये मया केऽपि कषायिताः (तान्) सर्वान् त्रिविधेन क्षमयामि ॥

जे मे केइ कसाया, सव्वे तिविहेण खामेमि ॥१॥

જે મેં કોઈપણ પ્રકારે | કષાય કર્યો હોય | તે સર્વને ત્રિવિધે ખામું છું.

અર્થ—આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, તેમના શિષ્ય, સાધર્મી, એક આચાર્યના પરિવાર તથા ઘણા આચાર્યના પરિવાર તે સર્વેના ઉપર જે કોઇ પણ પ્રકારનો કષાય મારે જીવે કર્યો હોય તે સર્વેને ત્રિવિધે કરી ખામું છું. ॥ ૧ ॥

---

* આ સૂત્રવડે આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, શિષ્ય, સાધુસમુદાય, સંઘ અને સર્વ જીવોની સાથે ક્ષામણા થાય છે, માટે સૂત્ર બોલતી વખત બરાબર ઉપયોગ રાખવામાં આવે તો કર્મ નિર્જરા થાય.

सर्व्वस्य श्रमणसंघस्य भगवतः अंजलीं कृत्वा शिरसि

सव्वस्स समणसंघस्स, भगवओ अंजलिं करिअ सीसे ।

સર્વ શ્રમણ સંઘરૂપ ભગવંતના} અંજલી કરીને મસ્તકે
કરેલ અપરાધને}

सर्व्वं क्षमयित्वा क्षाम्यामि सर्व्वस्य अहमपि (अपराधं)

सव्वं खमावइत्ता, खमामि सव्वस्स अहयंपि ॥ २ ॥

સર્વને ખમાવીને ખમું છું. સર્વના હું પણ (અપરાધને)

અર્થ—સર્વ શ્રમણસંઘરૂપ ભગવંતના સંબંધમાં કરેલ જે અપરાધ તે સર્વ અપરાધને, મસ્તકની ઉપર બે હાથ જોડીને ખમાવીને તે સર્વના કરેલા અપરાધને હું પણ ખમું છું.

सर्व्वस्य जीवराशेः (अपराधं) भावतः धर्मनिहितनिजचित्तः

सव्वस्स जीवरासिस्स, भावओ धम्मनिहिअनियचित्तो ।

સર્વ જીવરાશિના અપરાધને ભાવથકી ધર્મનેવિષે સ્થાપ્યું છે પોતાનું ચિત્ત જેણે એવો.

सर्व्वं क्षमयित्वा क्षाम्यामि सर्व्वस्य अहमपि

सव्वं खमावइत्ता, खमामि सव्वस्स अहयंपि ॥ ३ ॥

સર્વને ખમાવીને ખમું છું સર્વને હું પણ

અર્થ—ભાવથકી ધર્મને વિષે સ્થાપ્યું છે પોતાનું ચિત્ત જેણે એવો હું સર્વ જીવોના સમૂહના સંબંધમા કરેલા અપરાધ પ્રત્યે, સર્વને ખમાવીને, હું પણ સર્વ પ્રત્યે ખમું છું. ॥ ૩ ॥

ગાથા (૩) પદ (૧૨) ગુરૂ (૧૯) લઘુ (૯૧) સર્વવર્ણ (૧૧૦)

(पछी, नवकार, करेमिभंते, इच्छामिठामि काउस्सग्गं, तस्सुत्तरी, अन्नथ्थ उससिएणं कही, चारित्राचार विशुद्धि माटे बे लोगस्सनो काउस्सग्ग करी), प्रगट लोगस्स कहेवो. पछी.

॥ अथ सव्वलोए अरिहंतचेइयाणं ॥

सर्व्वलोके अर्हच्चैत्यानां करोमि कायोत्सर्गं

सव्वलोए अरिहंतचेइयाणं करेमि काउस्सग्गं ॥१॥

સર્વલોકમાં અરિહંત ચૈત્ય (આરાધવા) કરૂંછું કાઉસ્સગ્ગ

અર્થ—સર્વ લોકમાં અરિહંતની પ્રતિમાને (વંદનાદિ અર્થે) હું કાયોત્સર્ગ કરૂં છું. ઇતિ.

वन्दनप्रत्ययं (निमित्तं), पूजनप्रत्ययं सत्कारप्रत्ययं

वंदणवत्तियाए पूअणवत्तियाए सक्कारवत्तियाए

વંદન નિમિત્તે, પૂજન નિમિત્તે સત્કાર નિમિત્તે

सन्मानप्रत्ययं, बोधिलाभप्रत्ययं

सम्माणवत्तियाए बोहिलाभवत्तियाए

સન્માન નિમિત્તે બોધની પ્રાપ્તિ નિમિત્તે,

निरुपसर्गप्रत्ययं

निरुवसग्गवत्तियाए ॥ २ ॥

ઉપસર્ગ રહિતપણા નિમિત્તે.

અર્થ—વાંદવાને નિમિત્તે, પૂજા કરવાને નિમિત્તે, સત્કારને નિમિત્તે, સન્માનને નિમિત્તે, બોધિ લાભને નિમિત્તે, (અને) ઉપસર્ગરહિત (મોક્ષ) સ્થાન પામવા નિમિત્ત. ૨

श्रद्धया, मेधया, धृत्या, धारणया, अनुप्रेक्षया,

सद्धाए मेहाए धिइए धारणाए अणुप्पेहाए ।

શ્રદ્ધાએ બુદ્ધિએ ધીરજે ધારણાએ વિચારણાએ

वर्द्धमानया, करोमि कायोत्सर्गम्

वड्ढमाणीए ठामि काउस्सग्गं ॥ ३ ॥

વર્દ્ધમાનપણે કરૂં છું કાઉસ્સગ્ગ

અર્થ—વૃદ્ધિ પામતી શ્રદ્ધાથી, નિર્મળ બુદ્ધિપૂર્વક, ચિત્તની સ્થિરતાએ, ધારણા પૂર્વક, અને વારંવાર વિચારણા પૂર્વક, હું કાયોત્સર્ગ કરૂં છું. ૩ (વૃદ્ધિ પામતી એ પદ શ્રદ્ધાદિ પાંચ સાથે જોડવું.)

સંપદા (૩) પદ (૧૫) ગુરૂ (૧૭) લઘુ (૭૬) સર્વવર્ણ (૯૪)

(अन्नत्थ उससिएणं, कही, दर्शनाचार विशुद्धि माटे) एक लोगस्सनो काउस्सग्ग करी, पारी "पुक्खरवरदीवड्ढ कहेवुं."

॥ अथ पुक्खरवर-ी वा श्रुतस्तव[1] सूत्रम् ॥

आर्यागीति.

पुष्करवरद्वीपार्धे धातकीखंडे च जंबूद्वीपे च
पुक्खरवरदीवड्ढे, धायइसंडे अ जंबुदीवे अ ।
અર્દ્ધ પુષ્કરવરદ્વીપમાં ધાતકીખંડમાં અને જંબુદ્વીપમાં અને

भरतैरावतविदेहेषु धर्मादिकरान् नमस्यामि
भरहेरवयविदेहे धम्माइगरे नमंसामि ॥१॥
ભરત ઐરવત અને મહાવિદેહમાં } ધર્મની આદિ કરનારાને નમસ્કાર કરૂં છું.

અર્થ—પુષ્કરવર નામના દ્વીપના અર્ધ ભાગમાં ધાતકી ખંડમાં તથા જંબુદ્વીપમાં-પાંચ ભરત, પાંચ ઐરવત અને પાંચ મહાવિદેહ મધ્યેના ધર્મની આદિના કરનારને હું નમસ્કાર કરૂં છું. ૧

तमस्तिमिरपटलविध्वंसनं सुरगणनरेंद्रमहितम्
तमतिमिरपडलविद्धं-सणस्स सुरगणनरिंदमहियस्स ।
અજ્ઞાનરૂપ અંધકારના સમૂહને નાશ કરનાર } દેવતાના સમૂહ અને મનુષ્યના ઇંદ્રો તેનાથી પૂજીત

---

૧ આ સૂત્રવડે સિદ્ધાંતની સ્તુતિ કરી છે તેથી શ્રુતસ્તવ, પહેલી ગાથાવડે ભાત્ર અરિહંતની સ્તુતિ કરી છે અને પાછળથી ત્રણ ગાથાવડે શ્રુતની સ્તુતિ કરી છે.

सीमाधरं वंदे प्रस्फोटितमोहजालम्

सीमाधरस्स वंदे, पप्फोडीअमोहजालस्स ॥ २ ॥

(આત્માને) મર્યા-|વાંદુંછું. તોડી નાંખી છે મોહજાળ જેણે એવા
દામાં રાખનારને|

અર્થ—અજ્ઞાનરૂપી અંધકારના સમૂહનો નાશ કરનાર તથા દેવતાના સમૂહ અને મનુષ્યના ઇંદ્રોથી પૂજીત વળી (આત્માને) મર્યાદામાં રાખનાર અને મોહરૂપી જાળને ત્રોડી નાંખનાર એવા (સિદ્ધાંતને) હું વાંદુંછું. ૨

वसंततिलकावृत्तम्.

जातिजरामरणशोकप्रणाशनस्य

जाईजरामरणसोगपणासणस्स,

જન્મ, ઘડપણ, મરણ અને શોકનો અતિશયે નાશ કરનાર

कल्याणपुष्कलविशालसुखावहस्य

कल्लाणपुक्खलविसालसुहावहस्स ।

કલ્યાણ અને સંપૂર્ણ વિશાળ (મોક્ષ) સુખને આપનાર

को देवदानवनरेंद्रगणार्चितस्य

को देवदाणवनरिंदगणच्चिअस्स,

કોણ દેવદાનવ અને મનુષ્યના ઇંદ્રોથી પૂજીત

धर्म्मस्य सार-मुपलभ्य कुर्यात् प्रमादं

धम्मस्स सारमुवलब्भ करे पमायं ॥ ३ ॥

શ્રુત ધર્મના સારને પામીને કરે? પ્રમાદ

અર્થ—જન્મ, જરા, મૃત્યુ અને શોકનો અતિશયે કરીને નાશ કરનાર, કલ્યાણ અને સંપૂર્ણ વિશાળ એવા મોક્ષના સુખને આપનાર, દેવ દાનવ અને મનુષ્યના ઇંદ્રોના સમૂહથી પૂજીત, એવો શ્રુતધર્મનો સાર પામીને કોણ પ્રમાદ કરે ? ૩

शार्दूलविक्रीडितवृत्तम्.

सिद्धाय भो प्रयतः नमो जिनमताय नंदिः सदा संयमे

सिद्धे भो पयओ णमो जिणमए नंदी सया संजमे,

(નય પ્રમાણથી) સિદ્ધ, હે આદરવડે, નમસ્કાર કરૂં છું, જિનમતને વૃદ્ધિ, નિરંતર, ચારિત્રધર્મને વિષે

देवनागसुवर्णकिन्नरगणसद्भूतभावार्चिताय

देवंनागसुवन्नकिन्नरगण-स्सब्भूअभावच्चिए ।

વૈમાનિક, ભવનપતિ, જ્યોતિષી અને વ્યંતરદેવોના સમૂહથી સત્યભાવે પૂજાયેલ

लोको यत्र प्रतिष्ठितः जगदिदं त्रैलोक्यमर्त्यासुरं

लोगो जत्थ पइट्ठिओ जगमिणं तेलुक्कमच्चासुरं,

ત્રણ કાળ સંબંધિજ્ઞાન } જેમાં રહેલું છે આ જગત મનુષ્ય ભવનપતિ આદિ ત્રણ લોકરૂપ

धर्मो वर्द्धतां शाश्वतः विजयतः (विजयेन) धर्मोत्तरं वर्द्धतां

धम्मो वड्ढउ सासओ विजयओ धम्मुत्तरं वड्ढउ ॥४॥

શ્રુતધર્મ વૃદ્ધિપામો, શાશ્વતો, વિજયવંત (વિજયવડે) } ચારિત્રધર્મની વૃદ્ધિથાઓ.

श्रुतस्य भगवतः करोमि कायोत्सर्गं वंदनप्रत्ययं इत्यादि
सुअस्स भगवओ करेमि काउस्सग्गं वंदणवत्तियाए०
શ્રુતધર્મને, પવિત્ર, કરૂં છું. કાઉસ્સગ્ગ વંદન ફલ નિમિત્તે (આરાધવાને)

અર્થ—હે જ્ઞાનવંત લોકો! (સર્વનય પ્રમાણુથી) સિદ્ધ એવા જિનમત (સિદ્ધાંત) ને હું આદરસહિત નમસ્કાર કરૂં છું. તે જિનમતના પ્રસાદથી મને ચારિત્ર ધર્મને વિષે નિરંતર વૃદ્ધિ થાઓ. તે ચારિત્ર ધર્મ, વૈમાનિક દેવો, ભવનપતિ દેવો, જ્યોતિષી દેવો અને વ્યંતર દેવોના સમૂહથી સત્ય ભાવે કરીને પૂજાએલો છે વળી જે જિનમતને વિષે ત્રણુકાળનું જ્ઞાન તથા ત્રણુલોક સંબંધી અર્થાત્ મનુષ્ય, ભવનપતિ પ્રમુખ સર્વ દેવતા અને ઉપલક્ષણુથી તિર્યંચ અને નારકી એ સર્વ લોકરૂપ આ જગતનું જ્ઞાન પ્રતિષ્ઠ્યું છે, એવો સિદ્ધાંતરૂપ શ્રુતધર્મ વૃદ્ધિ પામો! તે શ્રુતધર્મ શાસ્વતો તથા વિજયવંત છે. તે શ્રુતધર્મ ચારિત્રધર્મનું પ્રાધનપણું થાય તેમ વૃદ્ધિ પામો. ૪ હે ભગવંત! તે પવિત્ર શ્રુતધર્મને આરાધવા હું કાઉસ્સગ્ગ કરૂં છું. વંદન નિમિત્તે વિગેરે૦

પદ (૧૬) સંપદા (૧૬) ગાથા (૪) ગુરૂ (૩૪) લઘુ (૧૮૨) સર્વવર્ણ (૨૧૬).

" वंदणवत्तियाए, पूअणवत्तियाए " कही (अन्नत्थ उससिएणं कही, ज्ञानाचार विशुद्धि माटे) एक लोगस्सनो काउस्सग्ग करी, पारी " सिद्धाणं बुद्धाणं " कहेवुं.

—✻✻✻—

॥ अथ सिद्धाणं बुद्धाणं वा सिद्धस्तव[1] सूत्रम् ॥

सिद्धेभ्यो बुद्धेभ्यः पारगतेभ्यः परंपरागतेभ्यः

सिद्धाणं[2] बुद्धाणं, पारगयाणं परंपरगयाणं ।

સિદ્ધોને બુદ્ધોને સંસાર સમુદ્રના પાર પામેલાને | ગુણસ્થાનના ક્રમે મોક્ષ પામેલાને

लोकाग्रमुपगतेभ्यो नमः सदा सर्वसिद्धेभ्यः

लोअग्गमुवगयाणं, नमो सया सव्वसिद्धाणं ॥१॥

લોકના અગ્રભાગને પામેલાને | નમસ્કાર હો નિરંતર સર્વ સિદ્ધભગવંતોને

અર્થ—સિદ્ધને, બુદ્ધને, સંસાર સમુદ્રના પાર પામેલાને, ગુણ સ્થાનકના ક્રમે ચડી મોક્ષે પહોંચેલાને, લોકના અગ્રભાગને પામેલાને એવા સર્વ સિદ્ધોને હું નિરંતર નમસ્કાર કરૂંછું. ૧

यो देवानामपि देवः यं देवाः प्रांजलयो नमस्यन्ति

जो देवाणवि देवो, जं देवा पंजली नमंसन्ति ।

જે દેવતાઓના પણ દેવ (છે ને) | જેને દેવતાઓ હાથજોડીને નમસ્કાર કરેછે

---

૧ આ સૂત્રવડે સિદ્ધ ભગવંતોની સ્તુતિ કરેલ છે તેથી સિદ્ધસ્તવ. પહેલી ગાથાવડે સકળ સિદ્ધોને, બીજી અને ત્રીજી ગાથાવડે તીર્થાધિપ શાસનનાયક વીરજિનને, ચોથી ગાથાવડે ગિરિનાર પર્વત ઉપર રહેલા નેમિનાથને અને પાંચમી ગાથાવડે અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર રહેલા ચોવિશ તીર્થંકરોને સ્તવ્યા છે. તથા એ ગાથાવડે જુદી જુદી રીતે વંદના કરેલ છે, તે જાણવાની ઇચ્છાવાળાએ ચૈત્યવંદન ભાષ્યનો અર્થ જોવો.

२ चतुर्थी स्थाने षष्ठी प्राकृतत्वात्.

तं देवदेवमहितं शिरसा वंदे महावीरम्
तं देवदेवमहिअं सिरसा वंदे महावीरं ॥२॥
તે દેવના દેવ (ઇંદ્ર) થી પૂજાયેલા, મસ્તકવડે વાંદુંછું. મહાવીરસ્વામીને

અર્થ—જે દેવોના પણ દેવ છે, જેને દેવતાઓ હાથ જોડીને નમસ્કાર કરે છે, વળી દેવોના દેવ (ઇંદ્ર) થી જે પૂજાયેલા છે તે મહાવીર સ્વામીને મસ્તકે કરીને હું વાંદુંછું. ૨

एकोपि नमस्कारो जिनवरवृषभाय वर्द्धमानाय (क्रियमाणः)
इक्कोवि नमुक्कारो, जिणवरवसहस्स वद्धमाणस्स ।
એક પણ નમસ્કાર, જિનવરમાં વૃષભતુલ્ય વર્દ્ધમાનસ્વામીને (કરેલો)

संसारसागरात् तारयति नरं वा नारीं वा
संसारसागरा॑, तारेइ नरं व नारिं वा ॥ ३ ॥
સંસાર સાગરથકી, તારે છે, પુરૂષ વળી સ્ત્રી અથવા નપુંસકને

અર્થ—એકપણ નમસ્કાર, જિનવરમાં વૃષભ સમાન એવા વર્દ્ધમાન સ્વામીને (કરવામાં આવ્યો હોય તે) સંસાર સમુદ્રથી પુરૂષ, વળી સ્ત્રી વા (કૃત્રિમ) નપુંસકને પણ તારે છે. ૩

उज्जयंतशैलशिखरे दीक्षा ज्ञानं नैषेधिकी यस्य
उज्जिंतसेलसिहरे, दिक्खा नाणं निसीहिआ जस्स ।
ગિરિનારપર્વતના શિખર ઉપર, દીક્ષા, જ્ઞાન, મોક્ષકલ્યાણક, જેના

तं धर्म्मचक्रवर्तिनम् अरिष्टनेमिं नमस्यामि
तं धम्मचक्कवट्टिं, अरिट्ठनेमिं नमंसामि ॥ ४ ॥
તે ધર્મચક્રવર્તી શ્રીઅરિષ્ટનેમિને નમસ્કાર કરૂં છું.

અર્થ—ગિરિનાર પર્વતના શિખર ઉપર જેના દીક્ષા, જ્ઞાન અને મોક્ષ કલ્યાણુ થયાં છે, તે ધર્મ ચક્રવર્ત્તી શ્રી અરિષ્ટનેમિને હું નમસ્કાર કરૂં છું. ૪

चत्वारः अष्ट दश द्वौ च वंदिता जिनवराः चतुर्विंशतिः
चत्तारि अट्ठ दस दो, अ वंदिआ जिणवरा चउव्वीसं।
ચાર આઠ દશ બે અને વંદાયેલા છે જિનેશ્વરો ચોવિશ

परमार्थनिष्ठितार्थाः सिद्धाः सिद्धिं मम ददतु
परमट्ठनिट्ठिअट्ठा, सिद्धा सिद्धिं मम दिसंतु ॥५॥
પરમાર્થથી કૃતકૃત્યથયેલા સિદ્ધભગવંતો મોક્ષ મને આપો.

અર્થ—ચાર, આઠ, દશ અને બે એવા ચોવીશ જિનવરો જે (ઇંદ્રાદિકથી) વંદાયેલા છે, વળી પરમાર્થથી જેઓ કૃતકૃત્ય થયા છે, જેઓ સિદ્ધ થયા છે, તે મને મોક્ષ આપો. ૫

પદ (૨૦) સંપદા (૨૦) ગાથા (૫) ગુરૂ (૨૫)
લઘુ (૧૫૧) સર્વ વર્ણુ (૧૭૬)

(पछी "वांदणां" बे देइ "आवस्सई" भणी अवग्रह बाहेर नीकळी कहिये.)

इच्छामः अनुशास्ति नमः क्षमाश्रमणेभ्यः

इच्छामो अणुसट्ठिं; नमो खमासमणाणं ।

ઇચ્છીએછીએ ગુરૂઆજ્ઞાને, નમસ્કાર થાઓ.

અર્થ—અમે ગુરૂ આજ્ઞાને ઇચ્છીએ છીએ; ક્ષમાશ્રમણોને નમસ્કાર થાઓ.

॥ पछी नमस्कार कहेवो ॥

(अनुष्टुप्छंदः)

नमो दुर्वार रागादि वैरि वार निवारिणे

नमो दुर्वाररागादि, वैरिवारनिवारिणे ।

નમસ્કાર હો દુઃખેકરી વારિ શકાય એવા રાગ વિગેરે શત્રુઓના સમુહને નિવારણ (દુર) કરનારા પ્રતે

अर्हते योगिनाथाय महावीराय तायिने

अर्हते योगिनाथाय, महावीराय तायिने ॥ १ ॥

અરિહંતપ્રતે યોગિના સ્વામીપ્રતે મહાવીરપ્રતે તાયિને છકાય જીવનું રક્ષણ કરનારા પ્રતે

અર્થ—દુઃખે કરી રોકી શકાય એવા રાગ દ્વેષ મોહરૂપ મોટા વૈરિઓ (શત્રુઓ) નો જે જથ્થો તેને અટકાવનારા અને પૃથ્વી વિગેરે છકાય જીવોનું રક્ષણ કરનારા અને યોગિઓના નાથ એવા અરિહંત ચોવીસમા તીર્થંકર મહાવીર દેવપ્રતે નમસ્કાર હો. ૧

(आर्याछंदः)

मंदरगिरिवरधीरः प्राप्तभवापार नीरनिधि तीरः

मंदरगिरिवरधीरः, प्राप्तभवापारनीरनिधितीरः ।

મંદરાચલપર્વત (મેરૂ) (જ્યાં જિનેશ્વરોનો જન્મનો અભિષેક થાય છે) તે માફક ધૈર્યવાળા (ધીરજતાવાળા) પ્રાપ્ત થયેલ છે ભવરૂપ અપાર સમુદ્રના કાંઠાને તે જે

निर्ज्जितमन्मथवीरः श्रियेऽस्तु स श्रीमहावीरः

निर्जितमन्मथवीरः, श्रियेस्तु स श्रीमहावीरः ॥ २ ॥

જીતેલ છે કામદેવરૂપ મહામોટા વીરને જેણે, કલ્યાણભણિ થાઓ તે ચોત્રીશ અતિશયરૂપ મોટી લક્ષ્મીવાળા મહાવીર.

અર્થ—મેરૂ પર્વતની પેઠે ધીર અને અપાર સંસારરૂપ સમુદ્રના પારને પામેલ અને જીત્યો છે કામદેવરૂપ વીરને જેણે એવા તે મહાવીર સ્વામી (અમારા) કલ્યાણ સારૂં થાઓ. ૨

(उपजातिवृत्तं.)

सर्वे जिनाः तुल्यगुणैः नमस्याः

सर्वे जिनास्तुल्यगुणैर्नमस्याः,

બધા જિનેશ્વરો સરખા ગુણોએ કરીને નમસ્કાર કરવા જોગ્ય છે

समत्वभावेन जगत् प्रशस्याः

समत्वभावेन जगत्प्रशस्याः ।

સમપણાના ભાવે કરીને જગતને વિષે પ્રશંસાને લાયક છે.

तथापि वीरं निकटोपकारं तीर्थेश्वरं नौमि सदा मुदा अरं

तथापि वीरं निकटोपकारं, तीर्थेश्वरं नौमि सदा मुदारं॥३॥

તોપણ વીરપ્રતે નિકટ ઉપકારને કરનાર તીર્થના સ્વામીને નમસ્કાર કરૂં છું હમેશાં હર્ષવડે કરીને વિશેષપણાથી

અર્થ—સર્વ જિનેશ્વરો પોતપોતાના ગુણોએ કરીને નમસ્કાર કરવા યોગ્ય છે, અને સમપણાના ભાવે કરીને સર્વ જગતના જનોને પ્રશંસા કરવા લાયક છે, તો પણ નજિકના ઉપકારી એવા શાસનના નાયક મહાવીર સ્વામિને હમેશાં હર્ષવડે કરીને વિશેષપણાથી નમસ્કાર કરૂં છું. ૩

ए रीते नमस्कार कही पछी "नमोथ्थुणं" खमासमण पूर्वक स्तवनं संदिसाएमि, स्तवनं भणेमि कही नवकारमंत्र गण्या पूर्वक स्तवन कहेवुं.

॥ अथ श्री शान्तीनाथजीनुं स्तवन ॥

॥ [1]अहिपुरमंडन सोलमो, जिनवर कंचन कांति रे ॥ निरखिये मूरति स्वामिनी, [2]हियडले लागी छे [3]खांतिरे ॥१॥ शान्तिजिन सांभलो विनति, माहरी परमदयाल रे ॥ तुम्ह विणु कोइ बीजो नहि, सेवकजन प्रतिपाल रे ॥ २ ॥ शां० ॥ दुल्लहो माणुस भव लह्यो,

१ નાગોર શહેર, ૨ હૃદયમાં, ૩ લાગણી,

आरजदेश अवतार रे ॥ जनम श्रावक कुले मुज थ-यो, सांभल्यो धर्म आचार रे ॥ ३ ॥ शा० ॥ पंचमा कालने [1]दुषणे, बहु मत [2]जिनमत ठाण रे ॥ तिणे भ्रमे भूलो ए प्राणियो, नविलहे [3]प्रवचन वाणरे ॥ शां० ४॥ ॥[4]अविरति देवदेवी नमे, [5]सुगुरु [6]कुगुरु [7]समतोलरे॥ धर्म [8]सावद्य [9]भाषे सदा, [10]रंजए कुगुरु [11]कुबोलरे शां०५॥ [12]जिनमती जिनमती नवि मिले, निंदए मांहो-मांहीरे॥[13]छंडि समता ममता धरे, [14]पामए लोक प्रवाह रे ॥शां०६॥ मोहराजा [15]परीवारस्युं, राग ने द्वेष वलि कामरे ॥ पूठेलागा भमे [16]अहनिसे, [17]शुद्ध छंडावए

---

૧ હુંડાઅવસર્પિણીકાલ વિગેરે દોષો, ૨ જૈનશાસનમાં. ૩ સિદ્ધાંતની વાણી ૪ દેશવિરતિ અથવા સર્વ વિરતિ ચારિત્રથી રહિત એટલે ત્યાગ નિયમ વિનાના, ૫ આરંભ પરિગ્રહાદિકના ત્યાગી. ૬ આરંભાદિકને સેવન કરનાર, ૭ સરખા, ૮ પાપકારી, ૯ કહે, ૧૦ ખુશી કરે, ૧૧ અસત્ય વાણીથી–કુયુક્તિયોથી, ૧૨ જિન પ્રણિત સિદ્ધાંતને સ્વીકારનાર પુરૂષોનો વિચાર માહોમાહે મલે નહિ, ૧૩ ત્યાગ કરી–છોડી, ૧૪ પોતે લોકપ્રવાહમાં પડેલો " સાચું જાુઠું જોયા વિના બહુ મનુષ્ય જે આચરે " તેને લોકપ્રવાહ કહિયે, તે લોકપ્રવાહમાં બીજાને પણ નાખે છે, ૧૫ ત્યાગ કરશું, અથવા પરિવારથી યુક્ત, ૧૬ દરરોજ, ૧૭ સુધીના (શુદ્ધ) સ્થાનને છોડાવે છે,

ठामरे ॥ शां०७॥ [१]विषय [२]कषाय ने [३]काठिया, [४]वंचए पंच [५]प्रमादरे॥ एहतणो नयतो टले, जो तुमे करो [६]प्रसादरे ॥ शां० ८ ॥ हवे तुम्ह [७]शरणले आविउ, [८]वज्र पिंजर समजाणरे॥ आगे [९]पारेवमो राखिउ, आपणा [१०]प्राणने प्राणरे ॥ शां० ९ ॥ हुं सदा सेवक तुम तणो, तुम्हे प्रजु [११]जगतसाधाररे॥ तुम्हसम त्रिभुवन को नही, जीवने अनय दातारे ॥ १० ॥ शां० ॥

॥ कलस ॥–इम नागपुरवर नविय मनहर शान्ति जिनवर सामिय; बहु दिवसकेरो हर्ष पहुतो तुम्ह दरिसण पामिय; तुम सरण आव्यो [१२]द्रव्य नावत सहु अ वैरी नय टल्या, पासचंदसूरि [१३] पनणे [१४]हर्ष विगुणे मन [१५]मनोरह सवि फल्या.

---

१ पांच ઈંદ્રિના ૨૩ વિષય, વિષય–પ્રાણી જેથી ફસાય, પોતાનો ભાન ભુલે, ૨ કષાય ૧૬ છે, સંસારની વૃદ્ધિ કરાવે તેનુ નામ કષાય, ૩ કાઠિયા ૧૩ છે, ધર્મ કરવામાં અડચણ કરાવનારા તે કાઠિયા, ૪ ઠગનારા–આત્મધર્મ ધન લૂટનારા, ૫ જીવને કુગતિ આપે, સંસારમાં રખડાવે તે પ્રમાદ, તેના ભેદ ૫–મદ, વિષય, કષાય, નિદ્રા, અને વિકથા, ૬ મહેરબાની, ૭ આધાર, ૮ વજ્રના પાંજરા શરખો જાણીને, ૯ કબુતર, ૧૦ પોતાના પ્રાણથી પણ પ્રીય ગણી તેની રક્ષા કરી–બચાવ્યો. ૧૧ મુખ્ય સ્વામી જગતના એક આપ છો, ૧૨ બાહ્ય અભ્યંતર શત્રુઓનો ભય મટયો, ૧૩ કહે, ૧૪ હર્ષથી વૃદ્ધિ પામેલ છે આત્મગુણો તે જેના, ૧૫ મનોરથ–ઇચ્છિત, સર્વ ફલીભૂત થયા.

॥ [1]अथ जयवीयराय ॥

जय वीतराग! जगद्गुरो! भवतु मम तव प्रभावतः भगवन्!

जय वीयराय जगगुरु, होउ मम तुह पभावओ भयवं।

જયવં તાવર્ત્તો } હે વીત-રાગ } જગતના ગુરૂ! } હો, મને તમારા પ્રભાવથી હે ભગવન્!

भवनिर्वेदः मार्गानुसारिता इष्टफलसिद्धिः

भवनिव्वेओ मग्गा-णुसारिया इठ्ठफलसिद्धी ॥ १ ॥

સંસારથી વૈરાગ્ય, માર્ગાનુસારિપણું, ઈષ્ટફલની સિદ્ધિ.

અર્થ—હે વીતરાગ! હે જગતના ગુરૂ! (તમે) જયવંતા વર્તો. હે ભગવંત! મને તમારા પ્રભાવથી ભવનુ ઉદાસપણું, માર્ગાનુસારીપણું (અને) ઇષ્ટ ફળ (શુદ્ધ આત્મધર્મ) ની સિદ્ધિ હોજો.

लोकविरुद्धत्यागः गुरुजनपूजा परार्थकरणं च

लोगविरुद्धच्चाओ, गुरुजणपूआ परत्थकरणं च।

લોકવિરૂદ્ધનો ત્યાગ, ગુરૂજનની પૂજા, પરઉપગાર અને

शुभगुरुयोगः तद्वचनसेवना आभवम् अखंडा

सुहगुरुजोगो तव्वय-णसेवना आभवमखंडा[1] ॥२॥

શુભગુરૂનો યોગ, તેના વચનની સેવા, મોક્ષ પ્રાપ્તિસુધી અખંડ

અર્થ—લોક વિરૂદ્ધનો ત્યાગ, (માતપિતાદિ) ગુરૂજનની પૂજા તથા પરોપકાર કરવાપણું, શુદ્ધ ગુરૂનો મેલાપ, તેમના વચનનું અંગીકરણ (તેસર્વ) જ્યાં સુધી મારે ભવ કરવા પડે ત્યાં સુધી (મોક્ષ પ્રાપ્તિ સુધી) અખંડ હોજો. ૨

---

૧ આ સૂત્ર પ્રાર્થના સ્વરૂપ છે.

वार्यते यद्यपि निदानबन्धनं वीतराग तव समये
वारिज्जइ जइवि निया—णबंधणं वीयराय तुह समए ।
નિવારાયછે જો કે નિયાણું કરવું હે વીતરાગ ! તારા આગમમાં

तथापि मम भवतु सेवा भवे भवे तव चरणानाम्
तहवि मम हुज्ज सेवा, भवे भवे तुम्ह चलणाणं ॥३॥
તોપણ મને હો સેવા, ભવોભવમાં તારા ચરણની

અર્થ—હે વીતરાગ ! તમારા સિદ્ધાંતમાં જો કે નિયાણાનું બાંધવું નિષેધ્યું છે, તો પણ મને ભવોભવને વિષે તમારા ચરણોની સેવા હોજો. ૩

दुःखक्षयः कर्म्मक्षयः समाधिमरणं च बोधिलाभश्च
दुक्खखओ कम्मखओ, समाहिमरणं च बोहिलाभो अ ।
દુઃખનો નાશ, કર્મનો નાશ, સમાધિમરણ અને બોધિલાભ અને

संपद्यताम् मम एतत् तव (तुभ्यं) नाथ प्रणामकरणेन
संपज्जउ मह एअं, तुह नाह पणामकरणेणं ॥४॥
પ્રાપ્તહો મને એ, તને હે નાથ ! પ્રણામ કરવાએ કરી.

અર્થ—હે નાથ ! તમને પ્રણામ કરવાથી, મને દુઃખનો ક્ષય, કર્મનો ક્ષય, સમાધિ મરણ તથા બોધનો લાભ, એ (ચાર) સંપ્રાપ્ત થાઓ. ૪

सर्वमंगलमांगल्यं, सर्वकल्याणकारणं ।
સર્વ મંગલમાં પહેલું મંગલ, સર્વ કલ્યાણનું કારણ

प्रधानं सर्वधर्म्माणा, जैनं जयति शासनम् ॥ ५ ॥
પ્રધાન સર્વ ધર્મોમાં (એવું) જિનેશ્વરનું જયવંતુ વર્ત્તે છે. શાસન

અર્થ—સર્વ મંગળીકમાં મંગળીક, સર્વ કલ્યાણનું કારણ (અને) સર્વ ધર્મોમાં પ્રધાન (એવું) જૈન શાસન જયવંતુ વર્ત્તે છે. ૫ ઇતિ

સંપદા (૨૦) ગાથા (૫) પદ (૨૦) ગુરૂ (૧૯)
લઘુ (૧૭૨) સર્વવર્ણ (૧૯૧.)



१ इछामि० इछाकारेण श्रीआचार्य वांदुजी. २ इछामि० इछाकारेण० उपाध्याय वांदुजी. ३ इछामि० इछाकारेण० सर्व साधूजीने त्रिकाल वंदना होज्यो. ४ इछामि० इछाकारेण० देवसीय प्रायश्चित्त विशोधनार्थं काउस्सग्गं करेमि ॥ इछं ॥ देवसिय प्रायश्चित्त विशोधनार्थं करेमि काउस्सग्गं ॥

अन्नथ्थऊससीएणंनो पाठ कही, चार लोगस्स अथवा १६ नवकारनो काउस्सग्ग करवो, काउस्सग्ग पारी लोगस्स कही.

१ इछामि० इछाकारेण० बेसणे संदिसावेमि. २ इछामि० इछाकारेण० बेसणे ठाएमि. ३ इछामि० इ-

छाकारेण० सज्जायं संदिसाएमि. ४ इछामि० इछाकारेण० सज्जायं करेमि ॥ इछं ॥

(एम कही नवकार गणी बेठा सज्झाय भणिये गुणिये.)

॥ अथ विनयनी सज्जाय ॥

" भोलिडा हंसारे विषय न राचिये"–ए देशी.

॥ श्रीगुरु गौतमगुण हियमें धरी, कहिसुं विनय विचार ॥ स्वामी सोहमगणधर दाखवे, उत्तराध्ययन मकार ॥ विनय करीजेरे नवियण नावसुं, जेहथी लहिए [1]नाण ॥ अनुक्रमे समकित चारित्र गुण ग्रही, पामीजे [2]निर्वाण ॥ १॥ वि० ॥ गुरुनी पासेरे रहिये सर्वदा [3]वहिए गुरुनी [4]सीख॥ काज करीजेरे वंछीत गुरुतणुं, तो हुवे [5]सफली [6]दीख ॥२॥ वि० ॥ [7]कुहिए कानेरे जेवी कूतरी, काढे घरथीरे [8]लोय ॥ तिम अविनीतने काढे [9]गछथकी, जस [10]सानाग्य न होय ॥४॥ वि०॥सूअर

१ જ્ઞાન, ૨ મોક્ષ, ૩ મસ્તક ઉપર ધરિયે, અંગિકાર કરીયે, ૪ શીખામણ, ૫ સફલ, ફ્લવાળી, ૬ દીક્ષા, ૭ કાન જેના સડી ગયાં છે એવી કુતરી, ૮ લોક, મનુષ્યો, ૯ સમુદાય થકી, ૧૦ યશ, કીર્તિ, શોભા, સુંદરપણું જગતમાં પામે નહિં અથવા જસ એટલે જેનું.

ढंमीरे [1]कुंडु [2]कणतणुं, [3]राचे [4]विष्टापूर ॥ [5]अविनय राचे तिम [6]अविनीत जे, परिहरे संयम दूर ॥ वि० ५॥ ए संभारी रे अविनव [7]भावना, विनय करे गुण जांण ॥ तेहने श्रीगुरुसूत्र अरथ कहे, ए जिनवरनी वाण ॥६॥ वि०॥ मूल विनय छे रे जिनधर्म [8]तरुतणुं, [9]ज्ञानादिक तसु [10]माल॥ कीरति [11]कुसुम अमर सुख मुगतीना, फल पामे सुविशाल ॥ वि० ७ ॥ [12]परिमल रूमी रे सहजे मालती, शीतल सुगंध कपूर ॥ तिम सुविनीतरे सहजे सुंदरु, पामे गुण अंकुर ॥वि० ८॥ [13]सफला [14]तरुवर फल भारे नमे, [15]मेह नमे जलभार ॥ [16]सालिभरी जिम दीसे [17]ढलकती, सुपुरुस विनय विचार ॥वि०९॥ जुवो नरनारीरे जगमां देवता, [18]गज [19]वृषभ अने [20]तु-रंग॥ पगपग दुःख सहे अविनीत जे, विनये सुख लहे

---

૧ એક જાતનો માટીનો ભાજન—વાસણુ, ૨ ધાન્ય-દાણાંનો, ૩ લોભી થાય, આશક્ત થાય, ૪ વિષ્ટાના સમૂહમાં, ૫ ઉદ્ધતાઇ, ૬ ઉદ્ધત, ૭ વિચારણા, ૮ વૃક્ષ, ૯ જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર વિગેરે, ૧૦ ડાલિયો, ૧૧ ફુલ, ૧૨ મનોહર ખુશબોથી સ્વભાવિક માલતી સુંદર છે, ૧૩ ફલવાળા, ૧૪ સારા વૃક્ષ, ૧૫ મેઘ-વર્ષાદ, ૧૬ સાલી બીજે ભરેલ એટલેં જેની અંદર બીજ આવેલા છે. ૧૭ મનોહર, નમ્ર.૧૮ હાથી, ૧૯ બલધિયો, ૨૦ ઘોડો,

चंग ॥वि०१०॥ जेय प्रकाशेरे अवगुण गुरुतणा, छिद्र निहाले आप ॥ [1]शीख देयंतारे रीस जिको करे, तेहने बहुला पाप ॥ ११ ॥ वि० ॥ गुण वखाणेरे गुरुस्वामि तणा, ढांके अवगुण जाण ॥ सीख देयंतारे प्रीत जिको करे, ते गुण पामे [2]प्राण ॥ १२ ॥ वि० ॥ गौतम सुनखत साधूतणीपरे, पामे जग जसवाद ॥ परभव सुरसुख अने मुगती लहे, जिहां नही दुःखविवाद ॥१३॥वि०॥ विनयतणा फल जाणी [3]रुअडां, ते करज्यो गुणवंत ॥ तसुतय लागेरे ब्रह्मो वलिवली, मागे सुख अनंत॥१४वि०

इच्छामि० इच्छकार० भगवन् दुक्खक्खय कम्मक्खय. कर्मनिर्जरानिमित्तं; काउस्सग्गं करेमि, इच्छं, दुक्खक्खय-कम्मक्खय कर्मनिर्जरानिमित्तं करेमि काउस्सग्गं.

अन्नत्थ उससिएणं कही-(चार लोगस्स के सोल नवकारनो काउस्सग्ग करी पारी लोगस्स कहेवो.)

सामाइक, चोवीसत्थो, वांदणा, पडिक्कमणुं, काउस्सग्ग, पच्चक्खाण ए षडावश्यकने विषे जे कोइ जा-

---

१ શિખામણ, ૨ પ્રાણી, જીવ, ૩ સારા મનોહર,

णतां अजाणतां डुषण लागो हुवे, ते सवि हुं मन व-
चन कायाए करी मिह्रामि डुक्कडं.

॥ इति दैवसिकप्रतिक्रमण विधिः ॥

—✽—

(हवे सामायिक पारवानी विधि लखीए छीए.)

इह्रामि० इह्राकारेण० सामायिक पारवा इरिया-
वहि पमिक्कमुंजी; इह्रं.

(इरियावहि—तस्सुत्तरी—अन्नत्थऊससिएणं कही एक लो-
गस्स अथवा चार नवकारनो काउस्सग्ग करी पारी लोगस्स कहेवो

इह्रामि० इह्राकारेण० चैत्यवंदन करुंजी, इह्रं.

॥ अथ चउक्कसाय सूत्र* ॥

चतुष्कषायप्रतिमल्लोल्लूरणः (उच्छेदकः)

चउक्कसायपमिमल्लुल्लूरण,

ચાર કષાયના નાશ કરનારા,

---

* રાત્રીએ સંથારા પોરિસિમાં આ સૂત્ર ચૈત્યવંદન તરીકે બોલવામાં આવે છે. દરેક શ્રાવક સંથારા પોરિસી ભણાવી શકતા નથી તેથી દેવસિ પ્રતિક્રમણના અંતે સામાયક પાળતી વખત લોગસ્સ કહ્યા પછી કહેવાનો વિધિ શ્રાવકોને માટે છે.

दुर्जयमदनबाणभञ्जनः (छेदकः)

दुज्जयमयणबाणमुसुमूरण ।

દુર્જય કામબાણને છેદી નાંખનારા

सरसप्रियंगुवर्णः गजगामी

सरसपियंगुवन्न गयगामी

નીલી રાયણના જેવા વર્ણવાળા, હસ્તિની જેવી ગતિવાળા

जयतु पार्श्वः भुवनत्रयस्वामी

जयउ पास भुवणत्तयसामी ॥ १ ॥

જયવંત વર્તો પાર્શ્વનાથ ભુવન ત્રણના સ્વામી.

અર્થ—ચાર કષાય રૂપ વેરીના ઉચ્છેદનાર, દુઃખે જિતાય એવા કામદેવના બાણને ત્રોડનાર; સ્નિગ્ધ, નીલા એવા રાયણના (જેવા શરીરના) વર્ણવાળા, અને હસ્તિની જેવી ગતિવાળા, ત્રણ ભુવનના સ્વામી શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુ જયવંતા વર્તો ! ૧

यस्य तनुकान्तिकलापः स्निग्धः

जसु तणुकंतिकडप्प सिणिद्धो.

જેની શરીરની કાન્તિનો સમૂહ, સ્નિગ્ધ

शोभते फणिमणिकिरणालीढः

सोहइ फणिमणिकिरणालिद्धो ।

શોભે છે. સર્પની મણિના કિરણોએ વ્યાપ્ત

नन्नु नव जलधरताडिल्ल[illegible]ञ्छितः

नु णव जलहरतडिल्लयलंछिय,

નિશ્ચે વિજળીની લતાએ સહિત નવીન મેઘ જેવા.

स जिनः पार्श्वः प्रयच्छतु वांछितम्

सो जिण पास पयछउ वंछिय ॥ २ ॥

તે જિન પાર્શ્વ આપો વાંછિતને

અર્થ—જેના શરીરની કાન્તિનો સમૂહ સ્નિગ્ધ છે, વળી જે નાગેંદ્રની ફણના ઉપર રહેલી મણિના કિરણોથી વ્યાપ્ત છે વળી જે વીજલીની લતાએ કરી સહિત એવા નવા મેઘની જેમ શોભે છે તે શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુ મારા વાંછિત પૂર્ણ કરો. ૨. ઇતિ. ॥

(पछी नमोथ्थुणं कही.)

॥ अथ जावंति चेइआइ ॥

यावन्ति चैत्यानि ऊर्ध्वे च अधश्च तिर्यग्लोके च

जावंति चेइआइं, उड्ढे अ अहे अ तिरियलोए अ ।

જેટલાં ચૈત્યો ઉર્ધ્વ, વળી અધો, વળી તીર્છાલોકમાંછેવળી

सर्वाणि तानि वन्दे इह सन् तत्र सन्ति (विद्यमानानि)

सव्वाइं ताइं वंदे, इह संतो तत्थ संताइं ॥ १ ॥

સર્વ તે વાંદુ; અહીં છતો ત્યાં રહેલાંને.

અર્થ—ઉર્ધ્વલોકને વિષે તથા અધોલોકને વિષે અને તિર્ચ્છા

લોકને વિષે જેટલી જિન પ્રતિમાઓ છે, તે સર્વને હું અહીં છતો; ત્યાં છે તેને વંદના કરૂં છું. ૧ ઇતિ.

સંપદા (૪) ગાથા (૧) પદ (૪) ગુરૂ (૩)
લઘુ (૩૨) સર્વવર્ણ (૩૫).



॥ अथ जावंत केवि साहू ॥

यावन्तः केऽपि साधवः भरतैरावतमहाविदेहेषु च

जावंत केवि साहू, भरहेरवयमहाविदेहे य ।

જે કેટલાક સાધુઓ ભરત ઐરાવત મહાવિદેહમાં અને

सर्वेभ्यः तेभ्यः प्रणतः [१]त्रिविधेन त्रिदंडविरतेभ्यः

सवेसिं तेसिं पणउ, तिविहेण तिदंमविरयाणं ॥१॥

સર્વ તેઓને નમ્યો ત્રિવિધે ત્રણ દંડથી વિરમેલાને.

અર્થ—(પાંચ) ભરત (પાંચ) ઐરવત અને પાંચ મહા· વિદેહ ક્ષેત્ર ને વિષે જેટલા કોઇ સાધુઓ, મન વચન કાયાએ કરીને ત્રણ દંડથી નિવર્તેલા છે, તેઓ સર્વેને નમ્યો. ઇતિ.

પદ (૪) સંપદા (૪) ગાથા (૧) લઘુ (૩૭)
સર્વવર્ણ (૩૮)

(पछी बे खमासमणपूर्वक " स्तवनं संदिसाएमि, स्तवनं भणेमि " नवकार कही स्तवन कहेवुं.)

---

१ करणकारणानुमतिरूपेण.

॥ अथ उवसग्गहरं* स्तवन ॥

उपसर्गहर पार्श्वं (पार्श्वयक्षं) पार्श्वं वन्दे कर्म्मघनमुक्तं

उवसग्गहरं पासं, पासं वंदामि कम्मघणमुक्कं ।

ઉપસર્ગ નાશ કરનાર પાર્શ્વયક્ષ છે જેને એવા પાર્શ્વનાથને વાંદુ છું.-કર્મરૂપ મેઘે મુક્ત (અથવા કર્મસમૂહથી મુક્ત.)

---

* વરાહમિહરનો જીવ મરીને વ્યંતર થવાથી તેણે સંઘમાં મરકીનો ઉપદ્રવ કર્યો. તેની શાન્તિને અર્થે સંઘની વિનતિથી શ્રી**ભદ્રબાહુસ્વામિએ** સાત ગાથાનું આ સ્તોત્ર રચ્યું. તે ભણવા, ગણવા તથા સાંભળવાથી મરકી શાંન્ત થઈ, આથી લોકો નિરંતર આ સ્તોત્ર ગણવા લાગ્યા તેથી ધરણેંદ્રને પ્રત્યક્ષ આવવું પડતું, માટે ધરણેંદ્રની વિનતિથી ગુરૂમહારાજે છેલ્લી બે ગાથા ભંડારી મૂકી અને હાલ છે તે પાંચ ગાથા કાયમ રાખી આ સ્તોત્રમાં શ્રીપાર્શ્વનાથજી તથા તેમના યક્ષ પાર્શ્વ અને પદ્માવતી, ધરણેંદ્રની દ્દી અર્થી સ્તુતિ છે. તે જાણવાની ઈચ્છાવાળાએ ટીકા જોવી. દરેક ગાથાના પહેલા પદનો અર્થ એકત્ર કરતાં પંચપરમેષ્ઠીને નમસ્કાર થાય છે. તે આ પ્રમાણે—૧ **उव**—ઉપાધ્યાય. ૨ **विस**—એ બે અક્ષરવડે સાધુઓ લેવા સર્વ રસમય વિષને દેખાડનાર તે સાધુઓ ૩ **चिट्ठ**—પદવડે આચાર્ય લેવા. તીર્થંકર મોક્ષ ગયે છતે જ્યાંસુધી શાસન રહે ત્યાંસુધી રહે તે અથવા તત્ત્વથી એકત્ર કરેલ દ્રવ્ય ગુણ પર્યાયના સ્વરૂપમાં રહેવાવાળા. ૪ **तुह** પદવડે અરિહંત લેવા, **तोहंति अर्दयन्ति** અર્થાત્ ઘાતીકર્મને અને સકળ સંશયને નાશ કરે તે અરિહંત ૫ **इअ** પદવડે સિદ્ધ—ભગવંત લેવા. **इणक् गतौ** અર્થાત્ અપુનરાવૃત્તિમાં—મોક્ષમાં ગયા તે સિદ્ધો. અહીં પરમેષ્ઠીનો ક્રમ આ પ્રમાણે કર્યો તેનો હેતુ આ પ્રમાણે જાણવો. સૂત્ર ઉપાધ્યાયની પાસે ભણાય તેથી પ્રથમ ઉપાધ્યાયને નમસ્કાર કર્યો, ઉપાધ્યાય સમીપે

विषधरविषनिर्णाशकं मंगलकल्याणावासम्

[1]विषहरविसनिन्नासं, मंगलकल्लाणआवासं ॥ १ ॥

વિષધરના વિષને નાશ કરનાર (અને) મંગલ કલ્યાણના નિવાસ.

અર્થ—ઉપસર્ગને હરનાર પાર્શ્વ નામનો યક્ષ સેવક છે જેનો એવા શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાન્ જે કર્મના સમૂહથી મુક્ત છે, (તથા) જે સર્પના ઝેરને અતિશયે કરીને નાશ કરનાર છે (વળી) જે મંગળ અને કલ્યાણના ઘર છે તેમને હું નમસ્કાર કરૂંછું. ૧

विषधरस्फुलिंगमंत्रं कंठे धारयति यः सदा मनुजः

विसहरफुलिंगमंतं, कंठे धारेइ जो सया मणुओ[2] ।

विषधरस्फुलिंगनामना मंत्रने | गळामां धारेछे (कंठे करे छे) | जे | निरंतर | मनुष्य

અભ્યાસ કરતા સાધુઓને સાધુ સહાય કરે, માટે બીજો સાધુને નમસ્કાર કર્યો. ભણેલ સૂત્રનો અર્થ આચાર્યો કહે તેથી ત્રીજો આચાર્યને નમસ્કાર કર્યો, આચાર્યના ઉપદેશથી અરિહંતપણાનું જ્ઞાન થાય માટે ચોથો અરિહંતને નમસ્કાર કર્યો.

૧ **विष** એટલે મિથ્યાત્વ કષાયાદિ તેને ધારણ કરનારા જીવોના વિષ એટલે મિથ્યાભાવને નાશ કરનાર, અથવા **विषगृह**—વિષ—એટલે પાણી ઉપલક્ષણથી મણિકર્ણિકા નદીનું પાણી ત્યાં ગૃહ એટલે નિવાસ છે જેનો એવો કમઠમુનિ તેના વિષ એટલે પંચાગ્નિ પ્રમુખ ધર્મને નાશ કરનારા.

૨ **मनुगो**—મંત્રને જાણનાર માંત્રિક.

तस्य ग्रहरोगमारी दुष्टज्वराः यान्ति उपशमम्
तस्स ग-रोगमारी-दुट्ठजरा जंति उवसामं ॥ २ ॥
તેના ગ્રહ, રોગ, મરકી, દુષ્ટ જ્વરો પામે છે શાન્તિને

અર્થ—જે મનુષ્ય નિરંતર (શ્રી પાર્શ્વનાથના નામગર્ભિત) વિષધરસ્ફુલિંગ નામના મંત્રને કંઠને વિષે ધારણ કરે છે, તેના (દુષ્ટ) ગ્રહ, રોગ, મરકી (અને) દુષ્ટ જ્વર (તાવ) શાંત પામે છે. ૨

तिष्ठतु दूरे मंत्रः तव प्रणामोऽपि बहुफलो भवति
चिट्ठउ दूरे मंतो, तुझ्झ पणामोवि बहुफलो होइ ।
રહો દૂર મંત્ર, તારો પ્રણામ પણ ઘણા ફળવાળો હોય છે.

नरतिरश्चोरपि जीवाः प्राप्नुवन्ति न दुःखदौर्गत्यम्
नरतिरिएसुवि जीवा, पावंति न दुक्खदोगच्चं[1] ॥३॥
મનુષ્ય તિર્યંચગતિમાં પણ જીવો પામતા નથી દુઃખદારિદ્રતાને.

અર્થ—(એ) મંત્ર દૂર રહો, તમને નમસ્કાર કરવો તે પણ ઘણું ફળ આપનાર થાયછે. (તે) જીવો મનુષ્ય અને તિર્યંચને વિષે પણ દુઃખ અને દારિદ્ર પામતા નથી. ૩

तव सम्यक्त्वे लब्धे चिन्तामणिकल्पपादपाभ्यधिके
तुह संमत्ते लद्धे, चिंतामणिकप्पपायवब्भहिए ।
તારૂં સમ્યકત્વ પામ્યે છતે, ચિંતામણિ અને કલ્પવૃક્ષથી અધિક મહિમાવાળું,

---

१ दोहग्गं इति पाठान्तरं.

प्राप्नुवन्ति अविघ्नेन जीवा अजरामरं स्थानम्

पावंति अविग्घेणं, जीवा अयरामरं ठाणं ॥ ४ ॥

પામે છે નિર્વિઘ્નપણે જીવો અજરામર સ્થાનને

અર્થ—ચિંતામણિ રત્ન અને કલ્પવૃક્ષથી અધિક મહિમાવાળું એવું તમારૂં સમ્યગ્દર્શન (સમકિત) પામે છતે, (ભવ્ય) જીવો અજર અમર (મોક્ષ) સ્થાનને નિર્વિઘ્નપણે પામેછે. ૪

इति संस्तुतः हे महायशः भक्तिभरनिर्भरेण हृदयेन

इअ संथुअ महायस, भत्तिप्भरनिप्भरेण हियएण ।

આ રીતે સ્તવેલો હે મહાયશસ્વી ! ભક્તિસમૂહે ભરપૂર હૃદયે કરી

ततः हे देव ! देहि बोधिं भवे भवे हे पार्श्वजिनचन्द्र !

ता देव दिज्ज बोहिं, भवे भवे पासजिणचंद ॥५॥

તે માટે હે દેવ ! આપો બોધિ. ભવોભવમાં, હે પાર્શ્વજિનચંદ્ર !

અર્થ—હે મહાયશ ! ભક્તિના સમૂહથી પૂર્ણ ભરેલા અંતઃકરણથી આ સ્તવના કરી, તે કારણથી હે દેવ ! શ્રીપાર્શ્વજિનચંદ્ર ! (મને) જન્મોજન્મને વિષે બોધિ બીજ (સમ્યગ્દર્શન આપો. ૫ ઇતિ.

લઘુ (૧૫૬) સર્વ વર્ણ (૧૮૫) ગાથા (૫)

(पछी जयवीयराय कही) इच्छामि० इच्छाकारेण० सामायिक पारुं, गुरु कहे, पुणोवि कायव्वं, श्रावक कहे यथाशक्ति. इच्छामि० इच्छाकारेण० सामायिक पार्‌यु. गुरु कहे आयारो न मोत्तव्वो. श्रावक

कहे तहत्ति. इच्छामि० इच्छाकारेण० सामायिक पारिवा गाथा भणुं पछी एक नवकार भणी ॥

॥ अथ सामाइअ वयजुत्तो ॥

सामायिकव्रतयुक्तः यावत् मनसि भवति नियमसंयुक्तः
सामाइयवयजुत्तो जाव मणे होइ नियमसंजुत्तो ।
સામાયિકવ્રતસહિત જ્યાંસુધી મનમાં હોય નિયમસહિત

छिद्यते अशुभं कर्म्म सामायिकं यावतो वारान्
(च करोति तावत्)
छिन्नइ असुहं कम्मं, सामाइअ जत्तिआ वारा ॥ १ ॥
છેદાય અશુભ કર્મ, સામાયિક જેટલો વખત (કરે તેટલો વખત)

અર્થ—સામાયકવ્રતથી યુક્ત, જ્યાં સુધી મનમાં તે નિયમથી સંયુક્ત હોય ત્યાં સુધી, જેટલીવાર સામાયિક કરે તેટલીવાર અશુભ કર્મનો નાશ કરે છે.

सामायिके तु कृते श्रमण इव श्रावकः भवति यस्मात्
***सामाइयंमि उ कए, समणो इव सावओ हवइ जम्हा ।**
સામાયિક વળી કરતાં સાધુની પેઠે શ્રાવક હોય જે હેતુ માટે

---

* સામાયિક-બત્રીસ દોષ વર્જીને કરવાનું છે. તે દોષ આ પ્રમાણે.
મનના દશ—૧ વૈરી દેખી દ્વેષ કરે, ૨ અવિવેક ચિંતવે, ૩ અર્થ ન ચિંતવે, ૪ મનમાં ઉદ્વેગ ધરે, ૫ યશની વાંછા કરે, ૬ વિનય ન કરે, ૭ ભય ચિંતવે, ૮ વ્યાપાર ચિંતવે, ૯ ફળનો સંદેહ રાખે, ૧૦ નિયાણું કરે.

एतेन कारणेन बहुशः सामायिकं कुर्यात्

एएण कारणेणं, बहुसो सामाइयं कुज्जा ॥ २ ॥

એ કારણે કરી ઘણી વખત સામાયિક કરે.

અર્થ—જે માટે, સામાયિક કરતી વખત શ્રાવક, સાધુ સમાન હોય, તે કારણથી (તત્વના જાણનાર) બહુવાર સામાયિક કરે ! ૨

ગાથા (૨) ગુરૂ (૭) લઘુ (૬૭) સર્વવર્ણ (૭૪)

॥ सामायिकव्रत विधिए लीधुं, विधिए पार्युं, विधि करतां जे कोइ अविधि आशातना हुइ होय तस्समिच्छामि डुक्कडं, दश मनना दश वचनना, बार कायाना, एवंकारे बत्रीश डुषणमां जे कोइ डुषण लाग्युं होय तस्समिच्छामि डुक्कडं ॥

(पछी त्रण नवकार गणवा).

॥ इति सामायिक पारवानी विधि ॥



॥ अथ राइप्रतिक्रमणनी विधि ॥

प्रथम इरियावही पडिकमी सामायिक लेवुं पछी ऊभा थइ खमासमण देइ कहेवुं.

વચનના દશ—૧ કુવચન બોલે, ૨ હુંકારા કરે, ૩ પાપ આદેશ આપે, ૪ લવારો કરે, ૫ કલહ કરે, ૬ આવો જાઓ કહે, ૭ ગાળબોલે, ૮ બાળક રમાડે, ૯ વિકથા કરે, ૧૦ હાંસી કરે.

इछाकारेण संदिसह भगवन् कुसुमिण दुसुमिण राइ प्रायश्चित्त विशोधनार्थं काउस्सग्ग करुं, गुरु कहे करेह. इछं. करेमि काउस्सग्गं.

अन्नत्थ कही चार लोगस्स अथवा सोल नवकारनो काउस्सग्ग करी, पारी प्रगट लोगस्स कही, खमासमण देइ कहेवुं.

"इछाकारेण संदिसह भगवन् चैत्यवंदन करुं" इछं॥

॥ अथ *जगचिंतामणी चैत्यवंदन ॥

हे जगच्चिन्तामणयः जगन्नाथाः जगद्गुरवः

जगचिंतामणि जगनाह जगगुरु ।

જગતમાં ચિંતામણિ સમાન જગતના નાથ, જગતના ગુરૂ,

जगद्रक्षकाः जगद्बांधवाः जगत्सार्थवाहाः

जगरक्कण जगबंधव जगसत्थवाह

જગતના રક્ષક, જગતના બંધુ, જગતના સાર્થવાહ,

કાયાના બાર—૧ આસન ચપળ, ૨ ચારે દિશાએ જુએ, ૩ સાવદ્ય કામ કરે, ૪ આળસ મરડે, ૫ અવિનય બોલે, ૬ ઓઠું લઈ બેસે, ૭ મેલ ઉતારે, ૮ ખરજ ખણે, ૯ પગ ઉપર પગ ચઢાવે, ૧૦ અંગ ઉઘાડું મુકે, ૧૧ અંગ ઢાંકે, ૧૨ ઉંધે.

એ સર્વ મળી બત્રીસ દોષ સામાયિકમાં અજતનાથી લાગે છે તે તજવા.

* ગૌતમસ્વામિ અષ્ટાપદજી યાત્રા માટે ગયા ત્યારે ત્યાં તેમણે આ ચૈત્યવંદન બનાવ્યું છે. આ પ્રથમ ગાથાદિકે કરી નમસ્કાર કરેલ છે.

जगद्भावविचक्षणाः अष्टापदसंस्थापित[illegible]र्तयः

जगभावविअक्खण, अ[illegible]वयसंठवियरूव,

જગતના સમગ્રભાવ જાણનાર, [1]અષ્ટાપદ ઉપર જેમની મુર્ત્તિઓ છે એવા,

कर्म्माष्टकविनाशनाः

कम्मट्ठविणास[illegible],

આઠ કર્મનો નાશ કરનાર,

चतुर्विंशतिरपि जिनवराः जयंतु अप्रतिहतशासनाः

चउवीसंपी जिनवर जयंतु, अप्पडिहयसासण ॥ १ ॥

ચોવીશે તીર્થંકરો જયવંતા વર્તો, અસ્ખલિત જેમની આજ્ઞા છે.

અર્થ—ભવ્ય જીવોને ચિંતામણિરત્ન સમાન, નિકટ ભવ્ય જીવોના નાથ, સમસ્ત લોકના હિતોપદેશક, છ જીવનિકાયના રક્ષક, સમાન બોધવંતના ભાઇ, મોક્ષાભિલાષીના સાર્થવાહ, ષટ્દ્રવ્ય તથા નવતત્વનું સ્વરૂપ કહેવામાં વિચક્ષણ, અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર સ્થાપન કર્યાં છે બિંબ જેના, અષ્ટકર્મના નાશ કરનારા એવા ચોવીશે તીર્થંકરો જયવંતા વર્તો, જેનું શાસન કોઇથી હણાય નહિ તેવું છે. ૧

---

૧ અષ્ટાપદ ઉપર શ્રી ઋષભદેવના પુત્ર ભરતચક્રીએ ચોવીશે તીર્થંકરની પ્રતિમા મણિમય સ્થાપન કરેલ છે. તે દરેક તીર્થંકરોની પોતપોતાની કાયાના માપે પ્રતિમા છે; સૌની નાસિકા સરખી લાઇનમાં છે, બેડકની પાટલી નીચા ઉંચી છે.

कर्म्मभूमौ कर्म्मभूमौ प्रथमसंहनिनां उत्कृष्टतः
कम्मभूमिहिं कम्मभूमिहिं, पढमसंघ॰॰णि, उक्कोसय
કર્મભૂમિમાં કર્મભૂમિમાં પેહેલા સંઘયણવાલા, ઉત્કૃષ્ટ

सप्ततिशतं जिनवराणां विहरतां लभ्यते नवकोट्य
[1]सत्तरिसय, जिणवराण विहरंत लब्भइ, नवकोमी
એકસોસિત્તર તીર્થંકરો વિચરતા પામીએ. નવક્રોડ

केवलिनां नवसहस्रकोट्यः साधवो गम्यंते (विहरन्तः) संप्रति
केवलिण, कोमिसहस्सनव साहु गम्मइ, संपइ
કેવલિઓ, નવહુજારક્રોડ સાધુઓ પામીએ હમણાં

जिनवरा विंशतिः मुनीनां द्वे कोटी वरज्ञानिनः (केवलिनः)
जिणवर वीस मुणि, बिंहुंकोमी वरनाणि,
તીર્થંકર [2]વીશ, મુનિઓ બે ક્રોડ કેવલી,

---

૧ ૫ ભરત, ૫ એરવત અને ૫ મહાવિદેહની પૂર્વ પશ્ચિમની મળી ૧૬૦ વિજય એમ ૧૭૦ ઠેકાણે એકેક તીર્થંકર ઉત્કૃષ્ટ કાળે હોય. શ્રી અજીતનાથસ્વામીના વારે તે પ્રમાણે હતા.

૨ જઘન્યકાળે વીશ તીર્થંકરો હોય તે દરેક મહાવિદેહની ૯-૮-૨૪-૨૫ મી વિજયમાં એકેક હોય એટલે જંબુદ્વીપમાં ચાર, ધાતકીખંડમાં (બે વિદેહ માટે) ૮ અને પુષ્કરવરાર્દ્ધમાં ૮ મળી ૨૦ હોય, હાલ તે પ્રમાણે છે. વિજયના આંક દરેક વખતે આ પ્રમાણેજ હોય એ નક્કી નથી.

श्रमणानां कोटिसहस्रद्वयं स्तूयंते नित्यं प्रभाते

समणह कोडिसहस्सदुअ, थुणिज्जइ निच्च विहाणि॥२

સાધુઓ બે હજાર ક્રોડ સ્તવીએ હમેશ પ્રભાતે.

અર્થ—અસિ, મષી અને કૃષિકર્મ જ્યાં વર્તે છે એવા, કર્મભૂમિના ક્ષેત્રોને વિષે, પ્રથમ સંઘયણવાળા ઉત્કૃષ્ટપણે એકસો સિત્તેર તીર્થંકરો વિચરતા પામીયે; કેવલજ્ઞાની નવક્રોડ (અને) નવહજાર ક્રોડ સાધુઓ (હોય એમ સિદ્ધાંતથી) જાણીએ; વર્ત્તમાનમાં (શ્રી સીમંધરસ્વામી પ્રમુખ) વીશ તીર્થંકર (અને) પ્રધાન કેવલજ્ઞાનના ધરનારા બેક્રોડ મુનિ, (તથા) બેહજાર ક્રોડ સાધુઓ (હોય) તેઓની નિરંતર પ્રભાતે સ્તવના કરીએ. ૨

जयतु हे स्वामिन् जयतु हे स्वामिन्

जयउ सामी जयउ सामी,

જયવંતા વર્તો હે સ્વામિ ! જયવંતા વર્તો હે સ્વામિ !

ऋषभ शत्रुंजये. हे उज्जयन्ते प्रभो नेमिजिन !

रिसह सत्तुंजि, उज्जिंते पहु नेमिजिण,

ઋષભદેવ સિદ્ધાચલમાં, ગિરનારે રહેલા પ્રભુ નેમિજિન !

जयतु हे वीर ! सत्यपुरीमंडन ! भृगुकच्छे

जयउ वीर सच्चउरिमंडण, भरुअच्छहि

જયવંતા વર્તો, હે મહાવીર ! સાચોરના શણગાર, ભરૂચમાં

हे मुनिसुव्रत ! मुहरिग्रामे हे पार्श्व !
मुणिसुव्वय, मुहरिपास
મુનિસુવ્રતસ્વામી, મુહરિગામમાં પાર્શ્વનાથ.[1]

दुःखदुरितखण्डकाः अपरविदेहे
दुहदुरियखंडण, अवरविदेहे
દુ:ખ અને દુરિતના નાશ કરનારા, બીજા મહાવિદેહમાં રહેલા

तीर्थंकराः चतसृषु दिक्षु विदिक्षु ये केऽपि
तित्थयरा, चिहुं दिसि विदिसि जिं केवि,
તીર્થંકરો ચારે દિશામાં વિદિશામાં જે કોઇપણ

अतीतानागतवर्त्तमानान् (च) वन्दे जिनान् सर्वानपि
तीआणागयसंपइय, वंदू जिण सव्वेवि ॥ २ ॥
અતીત અનાગત અને વર્ત્ત-માન (કાળે થયેલા) વાંદું તીર્થંકર સર્વેને પણ.

અર્થ—જયવંતા વર્તો, શ્રી શત્રુંજય ઉપર શ્રી ઋષભદેવ જયવંતા વર્તો, શ્રી ગીરિનારજી ઉપર પ્રભુ નેમનાથ તીર્થંકર, (અને) સાચોર (સત્યપુરી) નગરના આભૂષણરૂપ શ્રી વીરસ્વામી જયવંતા વર્તો; ભરૂચમાં શ્રી મુનિસુવ્રતસ્વામી (અને) મુહરિગામમાં શ્રી પાર્શ્વનાથ (એ પાંચે જીનવરો) દુ:ખ અને પાપના નાશ કરનારા છે. બીજા (પાંચ) મહાવિદેહને વિષે જે તીર્થ-

૧ ટીંટોઈ નામના ગામમાં મુહરીપાર્શ્વનાથ બીરાજે છે તે સંભવે છે.

करो, (छे तथा) चार दिशाओ अने चार विदिशाओमां जे कोइपण, अतीतकाळ, अनागतकाळ अने वर्तमानकाळ संबंधी तीर्थंकरो छे, ते सर्वने पण हुं वंदना करूं छुं. ३

सप्तनवतिः सहस्राः लक्षाः षट्पंचाशत् अष्टकोटीः
सत्ताणवइसहस्सा, लक्खा छप्पन्न अट्ठकोडिओ ।
सत्ताणुहजार, लाख छप्पन, आठक्रोड,

द्वात्रिंशच्छतं द्व्यशीतिं लोकत्रिके चैत्यानि वन्दे
बत्तिसय बासियाइं, तियलोए चेइए वंदे ॥ ४ ॥
बत्रीशें (ने) ब्यासी (एटला) त्रणलोकमां चैत्योने वांदुं.

अर्थ—आठ क्रोड, सत्तावन लाख, बसो ने बासी (८५७००२८२) त्रणलोकने विषे जिनप्रासाद छे तेने हुं वांदुं छुं. ४

पंचदश कोटिशतानि, कोटीः द्विचत्वारिंशतं, लक्षान् अष्टपंचाशतं,
पन्नरस कोडिसयाइं, कोडी बायाल, लक्ख अडवन्ना ।
पंदरशें क्रोड, बेंताळीश क्रोड अठ्ठावन लाख,

षट्त्रिंशत्सहस्रान्, अशीतिं, शाश्वद्बिंबानि प्रणमामि
छत्तीससहस असिइं, सासयबिंबाइं पणमामि ॥५॥
छत्रीशहजार, एंशी (एटला) शाश्वतबिंबोने प्रणाम करूं.

अर्थ—पंदरसो क्रोड (पंदरअब्ज) बेंताळीश क्रोड, अ-

અઠ્ઠાવનલાખ, છત્રીશહજાર, એંશી (પૂર્વોક્ત જિનપ્રાસાદને વિષે) શાશ્વતા જિનબિંબો છે તેઓને હું વંદના કરૂં છું. ૫

—※—

पछी जंकिंचि० नमोत्थुणं० जावंति चेइआइं कही, खमासमण बे पूर्वक "स्तवनं संदिसाएमि, स्तवनं भणेमि" पछी नवकार, उवसग्गहरं, जयवीराय० कहेवुं. त्यार केडे खमासमण देइ "इच्छाकारेण संदिसह भगवन् वेसणे संदिसाएमि" बीजे खमासमणे "बेसणे ठाएमि" त्रीजे खमासमणे "सज्झायं संदिसाएमि" चोथे खमासमणे "सज्झायं भणेमि" पछी नवकार एक गणी भरहेसरबाहुबलिनी सज्झाय कहेवी.

॥ अथ *भरहेसरबाहुबलिनी सज्झाय ॥

भरतेश्वरः बाहुबली अभयकुमारश्च ढण्ढणकुमारः

भरहेसर बाहुबली, अभयकुमारो अ ढंढणकुमारो ।

ભરતેશ્વર બાહુબળી અભયકુમાર અને ઢંઢણકુમાર

श्रीयकः अर्णिकापुत्रः अतिमुक्तकः नागदत्तश्च

सिरिओ अणिआपुत्तो, अइमुत्तो नागदत्तो अ ॥१॥

શ્રીયક અર્ણિકાપુત્ર અતિમુક્ત નાગદત્ત અને

અર્થ—શ્રી ભરતેશ્વર, બાહુબલજી, અભયકુમાર તથા ઢંઢ.

---

* આ સજ્ઝાયમાં શીલવ્રતને દ્રઢતાથી પાળનાર ઉત્તમ સત્ત્વશાલી પુરૂષો અને સતીઓનું નામોચ્ચાર પૂર્વક સ્મરણ થાય છે.

કુમાર, શ્રી સ્થૂલિભદ્રજીના નાનાભાઈ શ્રીયક, અન્નિકાપુત્ર આ-ચાર્ય, અતિમુક્તકુમાર તથા નાગદત્ત. ૧

मेतार्यः स्थूलभद्रः वज्रर्षिः नंदिषेणः सिंहगिरिः

मेअज्ज थूलिभद्दो, वयररिसी नंदिसेण सिंहगिरी।

મેતાર્ય સ્થૂલભદ્ર વયરસ્વામિ નંદિષેણ સિંહગિરિ

कृतपुण्यश्च सुकोशलः पुंडरीकः केशी करकंडूः

कयवन्नो अ सुकोसल, पुंमरिअ केसि करकंडू ॥ २ ॥

કયવન્નો અને સુકોશલ પુંડરીક કેશી કરકંડુ

અર્થ—મેતાર્યમુનિ, સ્થૂલિભદ્રજી, વજ્રઋષિ, નંદિષેણજી, સીંહગિરિમહારાજ (શ્રી વજ્રસ્વામીના ગુરૂ), કૃતપુણ્યકુમાર, સુકોશલમુનિ, પુંડરિકસ્વામી, કેશીકુમાર, કરકંડુપ્રત્યેકબુદ્ધ. ૨

हल्लः विहल्लः सुदर्शनः शालः महाशालः शालिभद्रश्च

हल्ल विहल्ल सुदंसण, साल महासाल सालिभद्दो अ।

હલ્લ વિહલ્લ સુદર્શન શાલ મહાશાલ શાલિભદ્ર અને

भद्रबाहुः दशार्णभद्रः प्रसन्नचंद्रश्च यशोभद्रः

भद्दो दसण्णभद्दो, पसण्णचंदो अ जसभद्दो ॥ ३ ॥

ભદ્રબાહુ દશાર્ણભદ્ર પ્રસન્નચંદ્ર અને યશોભદ્ર

અર્થ—હલ્લ અને વિહલ્લ બન્ને શ્રેણિકના પુત્ર, સુદર્શનશેઠ, શાલમુનિ, મહાશાલમુનિ, શાલિભદ્ર (પ્રસિદ્ધભોગી), ભદ્રબાહુ-

સ્વામિ, દશાર્ણભદ્ર, પ્રસન્નચંદ્રરાજર્ષિ તથા શ્રી યશોભદ્રસૂરિ. ૩

जंबूप्रभु वंकचूलो गजसुकुमालः अवंतीसुकुमालः
जंबुपहु वंकचूलो, गयसुकुमालो अवंतिसुकुमालो ।
જંબૂપ્રભુ વંકચૂલ ગજસુકુમાલ અવંતિસુકુમાલ

धन्यः इलाचीपुत्रः चिलातीपुत्रश्च सुबाहुमुनिः
धन्नो इलाइपुत्तो, चिलाइपुत्तो सुबाहुमुणी ॥ ४ ॥
ધન્નો ઇલાચીપુત્ર ચિલાતીપુત્ર અને સુબાહુમુનિ.

અર્થ—જંબુસ્વામિ, વંકચુલરાજકુમાર, ગજસુકુમાલ, અવન્તિસુકુમાલ, ધન્નાશેઠ, એલાચીપુત્ર, ચિલાતિપુત્ર અને સુબાહુ મુનિ. ૪

आर्यमहागिरिः आर्यरक्षितः आर्यसुहस्ती उदायनः मनकः
अज्जगिरि अज्जरक्खिय, अज्जसुहत्थी उदायगो मणगो ।
આર્યમહાગિરિ આર્યરક્ષિત આર્યસુહસ્તિ ઉદાયન મનક

कालिकसूरिः शांबः प्रद्युम्नः मूलदेवश्च
कालियसूरी संबो, पज्जुन्नो मूलदेवो अ ॥ ५ ॥
કાલિકસૂરિ શાંબ પ્રદ્યુમ્ન મૂલદેવ અને

અર્થ—આર્યમહાગિરિજી, આર્યરક્ષિતસૂરિ, આર્યસુહસ્તિસૂરિ, ઉદાયીરાજા, મનકપુત્ર, કાલિકાચાર્ય, સાંબકુમાર, પ્રદ્યુમ્નકુમાર અને મુલદેવરાજા. ૫

प्रभवो विष्णुकुमारः आर्द्रकुमारः दृढप्रहारी च
पभवो विन्हुकुमारो, अद्दकुमारो दढप्पहारी य ।
પ્રભવ વિષ્ણુકુમાર આર્દ્રકુમાર દઢપહારી અને

श्रेयांसः कूरगडुकः शय्यंभवः मेघकुमारश्च
सियंस कूरगडू अ, सिज्जंभव मेहकुमारो य ॥६॥
શ્રેયાંસ અને કુરગડુકઋષિ શય્યંભવ અને મેઘકુમાર

અર્થ—પ્રભવસ્વામિ, વિષ્ણુકુમાર, આર્દ્રકુમાર, તથા દૃઢપ્રહારીચોર, શ્રેયાંસકુમાર, કુરગડુસાધુ, સિજ્જંભવસ્વામિ અને મેઘકુમાર. ૬

एवमादयः महासत्त्वाः ददतु सुखं गुणगणैः संयुक्ताः
एमाइ महासत्ता, दिंतु सुहं गुणगणेहिं संजुत्ता ।
એ વગેરે મહાસત્ત્વવંત પુરૂષો, આપો, સુખને, ગુણસમૂહે સહિત

येषां नामग्रहणेन पापप्रबंधाः विलयं यान्ति
जेसिं नामग्गहणे, पावपबंधा विलिज्जंति ॥७॥
જેઓનાં નામ ગ્રહણકરવાવડે પાપના બંધ નાશ પામે છે.

અર્થ—ઇત્યાદિ બીજા પણ મહા પરાક્રમી પુરૂષો, જ્ઞાનાદિ ગુણોના સમૂહે કરી સહિત એવા, અમને સુખ આપો; જેમના નામસ્મરણથી પાપના બંધ વિનાશ પામે છે. ૭

सुलसा चंदनबाला मनोरमा मदनरेखा दमयन्ती

सुलसा चंदनबाला, मणोरमा मयणरेहा दमयन्ती ।

સુલસા ચંદનબાલા મનોરમા મદનરેખા દમયન્તી

नर्मदासुंदरी सीता नंदा भद्रा सुभद्रा च

नमयासुंदरि सीया, नंदा भद्दा सुभद्दा य ॥ ८ ॥

નર્મદાસુંદરી, સીતા નંદા ભદ્રા સુભદ્રા અને

અર્થ—સુલસા, ચંદનબાલા, મનોરમા, મદનરેખા, દમયન્તી, નર્મદાસુંદરી, સીતા, નંદા, ભદ્રાશેઠાણી, સુભદ્રા. ૮

राजीमती ऋषिदत्ता पद्मावती अंजना श्रीदेवी

राइ(य)मई रिसिदत्ता, पउमावइ अंजणा सिरीदेवी ।

રાજીમતી ઋષિદત્તા પદ્માવતી અંજના શ્રીદેવી

ज्येष्ठा सुज्येष्ठा मृगावती प्रभावती चेल्लणादेवी

जिट्ठ सुजिट्ठ मिगावइ, पभावई चिल्लणादेवी ॥ ९ ॥

જયેષ્ઠા શુજયેષ્ઠા મૃગાવતી પ્રભાવતી ચેલણાદેવી

અર્થ—રાજીમતી, ઋષિદત્તા, પદ્માવતી, અંજનાસુંદરી, શ્રીદેવી, જયેષ્ટા, સુજયેષ્ટા, મૃગાવતી, પ્રભાવતી, ચેલણારાણી. ૯

ब्राह्मी सुंदरी रुक्मिणी रेवती कुन्ती शिवा च जयंती

बंभि सुंदरि रुप्पिणी, रेवइ कुंती सिवाय जयवंती ।

બ્રાહ્મી સુંદરી રૂકિમણી રેવતી કુન્તી શીવાદેવી અને જયંતી

देवकी द्रौपदी धारिणी कलावती पुष्पचूला च

देवइ दोवइ धारणी, कलावइ पुप्फचूला य ॥ १० ॥

દેવકી દ્રૌપદી ધારિણી કલાવતી પુષ્પચૂલા અને

અર્થ—બ્રાહ્મી, સુંદરી, રૂક્ષ્મણી, રેવતી, કુન્તી, શિવા અને જયન્તી, દેવકી, દ્રૌપદી, ધારણી, કલાવતી તથા પુષ્પચુલા ૧૦

पद्मावती च गौरी गांधारी लक्ष्मणा सुसीमा च

पउमावई य गोरी, गंधारी लक्खमणा सुसीमा य ।

પદ્માવતી અને ગૌરી ગાંધારી લક્ષ્મણા શુસીમા અને

जांबूवती सत्यभामा रुक्मिणी कृष्णस्याष्ट महिष्यः

जंबुवइ सच्चभामा, रुप्पिणि कण्हट्ठ महिसीउ ॥११॥

જાંબુવતી સત્યભામા રૂક્ષ્મિણી કૃષ્ણની આઠ પટ્ટરાણીઓ

અર્થ—પદ્માવતી, તથા ગૌરી, ગાંધારી, લક્ષ્મણા તથા સુસીમા, જંબુવતી, સત્યભામા, રૂક્ષ્મણી, આ આઠ શ્રીકૃષ્ણની પટરાણીઓ છે. ૧૧

यक्षा च यक्षदत्ता भूता तथा चैव भूतदत्ता च

जक्खा य जक्खदिन्ना, भूआ तह चेव भूअदिन्ना य ।

યક્ષા અને યક્ષદત્તા ભૂતા તેમજ નિશ્ચે ભૂતદત્તા અને

सेणा वेणा रेणा भगिन्यः स्थूलभद्रस्य

सेणा वेणा रेणा, भयणीउ थूलिभद्दस्स ॥ १२ ॥

સેણા વેણા રેણા બહેનો સ્થૂલભદ્રની

અર્થ—જક્ષા, યક્ષદત્તા, ભૂતા તથા વળી નિશ્ચયથી ભૂતદત્તા, સેણા, વેણા, રેણા, આ સાત સ્થૂલભદ્રજીની બ્હેનો છે. ૧૨

इत्याद्याः महासत्यः जयंति अकलंकशीलकलिताः

इच्चाइ महासइओ, जयंति अकलंकसीलकलिआओ।

ઇત્યાદિ મહાસતીઓ જયવંત વર્તેછે. નિષ્કલંક શીલગુણે સહિત

अद्यापि वाद्यते यासां यशः पटहः त्रिभुवने सकले

अज्जवि वज्जइ जासिं, जसपडहो तिहुअणे सयले॥१३॥

આજ પણ વાગે છે. જેઓનો યશ ડંકો ત્રિભુવનમાં સકલ

અર્થ—ઇત્યાદિ મોટી સતીઓ નિર્મળ શિયલગુણે કરી સહીત જયવંતી વર્ત્તે છે. વળી જેનો આજ પણ સકલ ત્રિભુવનને વિષે યશનો ડંકો વાગે છે. ૧૩



पछी खमासमण देइ आचार्य० एक खमासमण देइ उपाध्याय० एक खमासमण देइ साधु वांदी, इच्छकारसुहरा० चउत्थो खमासमण देइ कहेवुं "**इच्छाकारेण संदिसह भगवन् राइपडिक्कमणं ठाएमि.**" (गुरु कहे ठाएह) पछी नमो अरिहंताणं० करेमिभंते० इच्छामिठामि काउस्सग्गं तसुत्तरी० अन्नत्थ० कही एक लोगस्सनो काउस्सग्ग करी पारी प्रगट लोगस्स कही, पछी "**सव्वलोए अरिहंतचेइआणं०**" दर्शनाचारविशुद्धि माटे एक लोगस्सनो काउस्सग्ग करी पारी "**पुक्खरवरदीवड्ढे०**" कही "**सुयस्स**

भगवन्° " कहीने काउस्सग्ग करवो तेमां अतिचारनी आठ गाथा चिंतववी. काउस्सग्ग पारी "सिद्धाणं बुद्धाणं°" कही मुहपत्ति पडिलहिने बे वांदणा देवा. (वांदणाना पाठमां ज्यां " दिवसो वइक्कंतो " एवो पाठ छे त्यां "राइ वइक्कंता " एम कहेवुं "देवसिअं" ने ठेकाणे " राइअं " ने " देवसिआए " ने ठेकाणे " राइआए " एम कहेवुं.)

पछी " आवस्सइ " अवग्रह बाहेर नीकळी कहेवुं "इच्छाकारेण संदिसह भगवन्, राइयं आलोएमि. " (गुरु कहे आलोएह "इच्छं आलोएमि, जो मे राइओ अइआरो कओ°" सात लाख° अढार पापस्थान चार त्रिकथा° आलोवो सघसविराइय° कहि विषमासने बेसी नमो अरिहंताणं° करेमि भंते° चत्तारिमंगलं कही इच्छामी पडिक्कमिउं जो मे राइओ अइआरो° कही, इरियावही पडिकमी° " वंदित्तु " कहेवुं (वंदित्तासूत्रमां पडिक्कमे देसिअं सव्वं " ए ठेकाणे "पडिक्कमे राइअं सव्वं" एम बोलवुं.)

पछी वांदणा देइ " इच्छाकारेण संदिसह भगवन्, अब्भुट्ठिओमि अब्भिंतर राइयं खामेउं. इच्छं खामेमि" ॥ ए रीते खामणा करी आवस्सही भणी अवग्रह बाहेर नीकळी ॥

॥ " आयरिय उवज्झाए " कही नवकार, करेमि भंते, इच्छामि ठामि काउस्सग्ग० तस्सुत्तरी करणेणं० अन्नत्थ उससिएणं० कही काउस्सग्ग करवो ॥ ए काउस्सग्गमां नीचे लखेली "छम्मासी तप चिंतवणा करवी. ते न आवडे तो चार लोगस्स के सोल नवकार गणवा. पछी आंबिल, नीवी, एकासणुं, बिआसणुं, पुरिमढ, साढपोरसि, पोरसि, जे पच्चक्खाण करवा वांच्छे त्यांलगी चिंतवी काउस्सग्ग पारे ॥ पछी लोगस्स कही दृष्टिपडिलेहणा करी वांदणा दइ उभा थइ तीर्थमाला कहेवी.

॥ छमासी तप चिंतवणा ॥

॥ श्रमणभगवंत श्रीमहावीरदेवे छम्मासी तप कीधो ॥ अरे जीव तुं छम्मासी तप करी सके? न सकुं ॥ एक दिवस ऊणो करी सके ? न सकुं ॥ बिहु दिवस ऊणो करी सके ? न सकुं ॥ त्रिहुं दिवसे ऊणो करी सके ? न सकुं ॥ चिहुं दिवसे ऊणो करी सके ? न सकुं ॥ पांच दिवसे ऊणो करी शके ? न सकुं ॥ ६-७-८-९-१० दिवसे ऊणो करी सके ? न सकुं ॥ ११-१२-१३-१४-१५ दिवसे ऊणो करी सके ? न सकुं ॥ १६-१७-१८-१९-२० दिवसे ऊणो० ? न सकुं ॥ २१-२२-

२३-२४-२५ दिवसे० ? न सकुं ॥ २६ दिवसे० ? न० २७ दिव० ? न० ॥ २८ दि० ? न० २९ दिवसे ऊणो छम्मासी तप करी सके ? न सकुं ॥ इणिपरे पंचमासी, चउमासी, त्रिमासी, बिमासी चींतववो ॥ पछे अरे जीव एकमासी तप करी सके ? न सकुं ॥ एक दिन ऊणो करी सके ? न सकुं ॥ बे दिवसे ऊणो करी सके ? न सकुं ॥ त्रिहुं दिवसे ऊ० ? न सकुं ॥ चिहुं दि० ? न सकुं ॥ पंच दिवसे० ? न सकुं ॥ एवं ६-७-८-९-१० दिवसे ऊणो० ? न सकुं ॥ ११-१२-१३ दिवसे ऊणो० ? न सकुं ॥ चोत्रीसम करी सके ? न सकुं ॥ एवं बत्रीसम, त्रीसम, अठावीसं, छवीसम, चउवीसम, बावीसम, वीसम, अठारसम, सोलसम, चउदसम, दुवालसम, दसम, अठम, छठ, चउत्थ, करी सके ? न सकुं ॥ इम जु जुआ कहेवा. जेटलो तप कीधो होय तिहां इम न कहिये; करी न सकुं ॥ किंतु, हिवमां न थाय इम कहिये.

—→⚜←—

॥ अथ तीर्थमाला ॥

॥ श्री सकलतीर्थाय नमः ॥ श्री शत्रुंजयाय नमः ॥

અર્થ—શ્રી સકલ તીર્થોપ્રત્યે નમસ્કાર હો અને શ્રીમાન્ શત્રુંજય નામે તીર્થને નમસ્કાર હો.

आबु, अष्टापद, समेतशिखरि, विपुलगिरि,
वैभारगिरि, स्वर्णगिरि, रत्नगिरि,

અર્થ—આબુ નામે તીર્થ અષ્ટાપદ નામે તીર્થ અને સમેતશિખર અને વિપુલગિરિ અને વૈભારગિરિ અને સ્વર્ણગિરિ અને રત્નગિરિ એ સર્વ તીર્થો છે.

जाइं जिणबिंबाइं ताइं सव्वाइं वंदामि ॥

અર્થ—જે જે ઠેકાણે જિનબિંબો છે તે તે ઠેકાણે તે જિન બિંબોને હું વંદના કરૂં છું.

पछी चोवीस तीर्थंकरोना नाम लइ नीचेनो पाठ कहेवो ॥

अनंत चउवीसी जिन नमुं, सिद्ध अनंति कोम ॥
केवलज्ञानी थविर सवि, वंडु बे कर जोम ॥ १ ॥

અર્થ—અનંત એવી જે ચોવિશી તેના જિનનેશ્વરોને નમું છું, અને સિદ્ધની અનંત ક્રોડોને, અને કેવલજ્ઞાનીઓને, અને સર્વ સ્થવિરોને બે હાથ જોડીને નમું છું. ૧

दो कोमी केवल धरा, विहरमाण जिणवीस ॥
सहस जुगल कोटी नमुं, साधु सवे निसदीस ॥ २ ॥

અર્થ—બે ક્રોડ કેવલજ્ઞાનને ધારણ કરનારા કેવલીઓને અને વર્તમાનકાળમાં વિચરતા એવા વીશ વિહરમાનને અને બે હજાર ક્રોડ સર્વસાધુઓને રાત્રિ દિવસ નમું છું. ૨

प्रतिमा पनरह कोमिसय, वलि बेतालीस कोम ॥
लाख अगावन तीस छह, सहस असि अधिक जोम ॥३॥

અર્થ—પનરશેં ક્રોડ અને વળી બેંતાલીસક્રોડ અને અઠાવનલાખ અને છત્રીસ હજાર એંશી એટલી જિનપ્રતિમા જાણવી. ૩

ए छे प्रतिमा जिनतणी, उह्व अहो तिरि लोय ॥
अरिहंत भाव जुहारतां, जिणसरिसो फल होय ॥ ४ ॥

અર્થ—એ સર્વ જિનની પ્રતિમાઓ ઉપર—ઉર્દ્ધલોકમાં વિમાનોની અંદર અને નીચે અધોલોકમાં ભવનપતિના ભવનમાં અને તિર્છાલોકમાં છે અરિહંતના ભાવે જુહારતાં (વાંદતા) થકા જિનેશ્વર સમાન ફળ થાય છે. ૪

ऋषभ चंद्रानन जाणिये, वारिषेण वर्द्धमान ॥
चार नाम ए सासतां, प्रणमुं मन धरी ध्यान ॥ ५ ॥

અર્થ—૧ ઋષભાનન, ૨ ચંદ્રાનન, ૩ વારિષેણ, ૪ વર્દ્ધ-

માન એ ચાર નામ હુમેશાં શાશ્વતાં છે મનની અંદર તેમનું ધ્યાન કરીને પ્રણામ–નમસ્કાર કરૂં છું. ૫

इणे नामे नहु को हुवा, न हुवे न हुस्ये कोइ ॥
जइ एहनी प्रतिमा जाणुं, ते सासती न होइ ॥ ६ ॥

અર્થ—આ નામવાલા એટલે ઋષભાનન, ચંદ્રાનન વારીષેણ, અને વર્દ્ધમાન, આ ચાર તીર્થંકરો ભૂતકાલ એટલે ગયા કાલમાં થયા નથી, વર્તમાન કાલમાં થાય નહિ અને ભવિષ્ય–આવતા કાલમાં થવાના નથી, તેમની પ્રતિમાઓ જે છે તે શાસ્વતી છે, એમ જાણવું, પણ તે નામે કોઇ તીર્થંકર થયા હોય અને તેમની પ્રતિમા ભરાવવામાં આવેલ હોય તો તે પ્રતિમાં અશાસ્વતી જાણવી, શાસ્વતી પ્રતિમાયો તો અનાદિકાલથી છે છે ને છે, અને અનંત. કાલ શુદ્ધિ રેવાની છે માટે તેઓને શાસ્વતી કેવામાં આવે છે.

आदि अंत जेहनो नहि, ते सासती कहाय ॥
तास पटंतर जिणपडिमा, मणुअलोक इह थाय ॥७॥

અર્થ—જેનો આદિ નથી અને અંત નથી તે શાશ્વતી પ્ર. તિમા ગણાય અને તે પ્રતિમાઓના આધારથી આ મનુષ્યલોક–અઢી દ્વીપની અંદર પ્રતિમાઓ થાય છે. ૭

नर नरपति जे कारवी, असासती ते जाण ॥
जे हुवा जे हुवे जे हुस्ये, जिणवर गुणमणि खाण ॥ ८ ॥

અર્થ—અને જે મનુષ્યોએ અથવા મનુષ્યોના રાજાઓએ જે

પ્રતિમાઓને અહીં કરાવી છે તે અશાશ્વતી પ્રતિમાઓ છે જે આ ગળ થઇ ગયા ને વર્તમાનમાં છે અને ભવિષ્યમાં થશે તેઓની તે પ્રતિમાઓ ગુણરૂપ રત્નના ખાણરૂપ એવા તીર્થંકરોની છે. ૮

अष्टापद समेतशिखर, शत्रुंजय गिरिनार ॥
अर्बुद गामागर नगर, जिह जिह जिनह विहार ॥ए॥

અર્થ—હવે અશાશ્વતી પ્રતિમા ક્યાં છે તેના તીર્થોના સ્થળો બતાવે છે. ૧ અષ્ટાપદ, ૨ સમેતશિખર, ૩ શત્રુંજય, ૪ ગિરિનાર, ૫ આબુજી, એ પર્વતો ઉપર અને ગામને વિષે અને આકર (ખાણ) ને વિષે અને નગરને વિષે વળી જ્યાં જ્યાં જિનેશ્વર મહારાજાના મંદિરો દેરાસરો છે તેમને મારો નમસ્કાર.

जिह मुनिवर अणसण करी, मुगति गया जिणठाम॥
सिद्धखेत्र तसु दंसणे, शुभफल शुभपरिणाम ॥ १० ॥

અર્થ—અને મુનીશ્વરોએ જ્યાં અણસણ કરીને મુક્તિમાં ગયા તે સ્થાનકો પણ સિદ્ધક્ષેત્ર ગણાય અને તેઓના દર્શનથી તે ભૂમિ સ્પર્શથી શુભ ફળ થાય અને શુભ પરિણામ વધે. ૧૦

भरतेसर नरवइ पमुह, करावी मनभाय ॥
ते जिन प्रतिमा वंदतां, दुरे दुरित पलाय ॥ ११ ॥

અર્થ—ભરત મહારાજા વિગેરેઓએ મનના ભાવે જે જિન પ્રતિમાઓ કરાવી છે તે પ્રતિમાઓને વંદન કરતા થકા દૂરથકી પાપો નાશ પામે છે. ૧૧

—✻✻✻—

मंगलं भगवान् वीरो, मंगलं गौतम प्रभुः ॥
मंगलं स्थूलिभद्राद्या, जैनो धर्मोऽस्तु मंगलम् ॥ १ ॥

અર્થ—વીરભગવાન મંગલકારી છે અને ગૌતમસ્વામી (ગણધર) પણ મંગલકારી છે અને સ્થુલિભદ્ર વિગેરે મહાત્મા· ઓ થઇ ગયા તે પણ મંગલકારી છે અને જૈનધર્મ છે તે પણ મંગલકારી છે, તે સર્વ મને મંગલ કરનારા થાઓ. ૧

सर्वारिष्टप्रणासाय, सर्वाभिष्टार्थदायिने ॥
सर्वलब्धिनिधानाय, गौतमस्वामिने नमः ॥ २ ॥

અર્થ—સર્વ પાપને નાશ કરનારા એવા અને સર્વ ઇચ્છિત અર્થને આપનારા અને સર્વ લબ્ધિ (સિદ્ધિ) ના ભંડાર એવા ગૌતમસ્વામીને નમસ્કાર હો. ૨

अंगुठे अमृत वसे, लब्धितणो भंमार ॥
जो गुरु गौतम समरिये, मनवंछित दातार ॥ ३ ॥

અર્થ—જેના અંગુઠાને વિષે અમૃત વસે છે અને જે લબ્ધિઓના ભંડારરૂપ છે અને મનોવાંછિતને આપનાર એવા ગૌતમસ્વામીને જો સમરીયે તો મનવાંછિત પૂરણ થાય. ૩

गामतणे पइसारणे, गुरु गातम समरंत ॥
इच्छाभोजन घर कुशल लच्छी लील करंत ॥ ४ ॥

અર્થ—અને ગામની અંદર પેસતી વખતે જો ગૌતમસ્વા·

મી (ગુરૂ) નુ નામ સંભારીયે તો ઇચ્છા પ્રમાણે ભોજનની પ્રાપ્તિ થાય, વળી ઘરની અંદર ક્ષેમકુશળતા વાધે અને લક્ષ્મી તેના ઘરને વિષે લીલા કરે. ૪

पुंमरिक गौतम पमुह, गणधर गुणसंपन्न ॥
प्रह ऊठी नित प्रणमिये, चउदहसय बावन्न ॥ ५ ॥

અર્થ—પ્રથમ પુંડરિક નામના ગણધર અને છેલ્લા ગૌતમ ગણધર એ આદિ ચઉદસેં બાવન ગણધરો છે તે ગુણસંપન્ન છે તેમને પ્રભાતમાં ઉઠીને નિત્ય સમરીયે. ૫

सुरगोतरूमणि संपजे, जेहने लीधे नाम ॥
एहीज अक्षर समरतां, सीझे वंछीत काम ॥ ६ ॥

અર્થ—જેમનું નામ લેવાથી કામધેનુ અને કલ્પવૃક્ષ અને મણિ તેમની પ્રાપ્તિ થાય એજ અક્ષરને સંભારતા થકા તમામ મનવાંછિત કાર્ય સિદ્ધ થાય. ૬

पछी उभा थइ पच्चक्खाण करवो पछी बेसी " इच्छामोणुसठिं नमोखमासमणाएं " कहीने चैत्यवंदन करवुं ॥

॥ अथ विशाललोचनदलं चैत्यवंदन* ॥

विशाललोचनदलं, प्रोद्यद्दंतांशुकेसरम् ।
વિશાળ નેત્રરૂપ પત્રવાળુ, ઝળહળતા દાંતના કિરણરૂપ કેશરવાળું

* પ્રભાત સમયે રાઇ પ્રતિક્રમણના છ આવસ્યક પછી આ સ્તુતિ બોલાય છે માટે પ્રાભાતિક વીર સ્તુતિ:.

प्रातर्वीरजिनेन्द्रस्य, मुखपद्मं पुनातु वः ॥ १ ॥
પ્રભાતે વીરજિનેશ્વરનું મુખકમળ પવિત્ર કરો. તમોને

અર્થ—જે મુખકમળને વિષે વિશાળ નેત્રોરૂપ પત્ર છે. તથા અત્યંત ઝળહળતા એવા દાંતના કિરણરૂપ કેસર-સુગંધના કણીયા છે, એવું વીર જિનેંદ્રનું મુખકમળ પ્રભાત સમયે તમને પવિત્ર કરો. ૧

येषामभिषेककर्म कृत्वा, मत्ता हर्षभरात् सुखं सुरेन्द्राः
જેઓની સ્નાત્રક્રિયા કરીને, મગ્ન, હર્ષના સમૂહથી,સુખરૂપ, દેવેન્દ્રો

तृणमपि गणयंति नैव नाकं, प्रातः संतु शिवाय
તૃણમાત્ર ગણતા નથીજ દેવલોકને, પ્રભાતે થાઓ. મોક્ષને અર્થે

ते जिनेन्द्राः ॥ २ ॥
તે જિનેશ્વરો

અર્થ—જે જિનેન્દ્રોના અભિષેક કાર્યને કરીને, હર્ષના સમૂહથકી મગ્ન થયેલા એવા દેવેન્દ્રો, દેવલોક સંબંધી સુખને તૃણ તુલ્ય પણ ગણતા નથીજ, તે જિનેન્દ્રો પ્રભાત સમયે મોક્ષને અર્થે થાઓ ! ૨

कलंकनिर्मुक्तममुक्तपूर्णतं,
કલંકરહિત નથી મૂકાણી પૂર્ણતા જેની એવું,

कुतर्कराहुग्रसनं सदोदयम् ।
કુતર્કરૂપ રાહુને ગ્રસનાર, સદા ઉદય પામેલ

अपूर्वचंद्रं जिनचंद्रभाषितं दिनागमे नौमि
અપૂર્વચંદ્ર તુલ્ય જિનેશ્વરના આગમને પ્રભાતે સ્તુતિ કરૂં છું.

बुधैर्नमस्कृतम् ॥ ३ ॥
પંડિતોવડે નમસ્કાર કરાયેલ.

અર્થ—જે જિનચંદ્રનું આગમ કલંકરહિત છે; નથી મુકાણી પૂર્ણતા જેની એવું છે, કુતર્ક કરનારા પરદર્શની રૂપ રાહુને ભક્ષણ કરનાર છે, નિરંતર ઉદય પામેલા અપૂર્વચંદ્ર સમાન છે અને જેને પંડિતોએ નમસ્કાર કરેલો છે તે જિનચંદ્રના આગમને હું પ્રભાત સમયે નમસ્કાર કરૂં છું. ૩

(पछी उभा थइ वर्तमानजिन स्तुति करवी.

॥ श्री वर्त्तमान जिनस्तुति ॥

स्वामी वंदु विहरमाण, जिनवर सीमंधर,
વિચરતા એવા શ્રીસીમંધર સ્વામી જિનવર તે પ્રતે હું વંદન કરૂં છું.

सीमनाम मर्याद, धर्मनी तास धुरंधर;
ધર્મની જે મર્યાદા-હદ તેમાં ધુરંધર અગ્રેસર એવા સાર્થક નામવાલા.

युगमंधर आधार, त्रिजगे नमुं भवसिंधुर,
યુગમંધર નામે ભગવાન સંસારરૂપ જે સમુદ્ર તેમાં પડતા ત્રણે જગતને આધાર રૂપ તેને નમું છું

बाहु सुबाहु जिणंद. नमुं महिमागुणसुंदर ॥ १ ॥
મહિમા અને ગુણો એ કરી સુંદર એવા બાહુ અને સુબાહુનામા જિનેન્દ્રને હું નમુછુ ૧

जंबुदीवि चत्तारि जिण, विजयवंत विहरंत;
જંબુનામા દ્વીપમાં એ ચારે જિનો વિજયવંત વિદ્યમાન થયા થકા વિચરે છે

क्षेत्रविदेहे तमतिमिर, दिनयर जेम हरंत ॥ २ ॥
મહા વિદેહ નામા ક્ષેત્રને વિષે રહેલા જે જીવો તેઓના (જેમ અંધારાને સૂર્ય નાશ કરેછે તેમ) અજ્ઞાન રૂપ અંધકારને નાશ કરવામાં સૂર્ય સમાન છે

धायइखंमे अठजाणि, सुजात स्वयंप्रज;
ધાતકી ખંડનામ દ્વીપને વિષે આઠ જિનેશ્વરો જાણવા પ્રથમ સુજાત નામા સ્વામી બીજા સ્વયં પ્રભનામા સ્વામી

रुषजानन जिन ॥ अनंतवीर्य प्रणमुं सूरप्रज;
ત્રિજા ઋષભાનન જિન અને ચોથા અનંતવીર્ય જિન અને પાંચમા સૂરપ્રભનામા જિનને હું પ્રણામ કરૂછું

श्री विशाल गुणगणविशाल टाले जवफेरा,
ગુણના (ગણે કરીને) સમૂહથી વિશાલ વિસ્તાર પામેલા એવા છઠા શ્રી વિશાલ જિન તે વિસ્તારવાલા જે ભવના ફેરા તેમને ટાલનારા છે

वज्रधर धर उद्धरि करे आनंद घणेरा. ॥ ३ ॥
સાતમા વજ્રધરનામા જિન પૃથ્વીનો ઉદ્ધાર કરીને ઘણો આનંદનો વધારો કરે છે

चंद्रानन जिन आठमो, दुष्कष्ट नीवार;
આઠમા ચંદ્રાનન જિન તે દુષ્ટ એવા જે કષ્ટો તેને અટકાવનારા છે

अठ्ठकम्म निठविअ पे लवस्ये भवनो पार. ॥ ४ ॥
આઠ કર્મોને નાશ કરી ભવના પારને પામશે.

पुक्खरिद्धि जिण चंद्रबाहु जिनराज बिराजे,
પુષ્કરાર્દ્ધ દ્વીપને વિષે નવમાં જિન રાજા એવા ચંદ્રબાહુ જિન બિરાજેછે

चतुरिमचंग भुजंग वाणिगुणि घण जिम गाजे;
ચતુર પુરૂષોમાં ઉત્તમ એવા દશમા ભુજંગ નામા જિનરાજ તે વાણિના ગુણે કરીને મેઘની પરે ગાજે છે

ईश्वर जगदीश्वर नमेवि गुणगावे सुर नर,
જગતના ઇશ્વર એવા શ્રી ઇશ્વર જિનને નમીને દેવો અને નરો સદાગુણ ગાઈ રહ્યા છે

नेमिप्रभ प्रभु वीरसेन महाभद्र सुहंकर.
નેમિપ્રભજિન અને વીરસેન નામાજિન અને મહાભદ્રનામા જિન પ્રભુ સુખને કરનારા છે

नमिये ते श्रीदेवयश, जगि जस पसरे जास;
જગતમાં જેમનું યશ પસરી રહેલ છે એવા તે શ્રી દેવયશ નામા જિનને નમિયે છીયે.

अजितवीर्य अष्टम करे, दिन दिन ज्ञानप्रकाश ॥६॥
અજિતવીર્ય (અષ્ટમ) નામા આઠમાં જિનરાજ દિવસ દિવશને વિષે જ્ઞાન ગુણનો પ્રકાશ કરે છે

मणुयखित्त पणयाल लक्ख जोयण जाणीजे,
મનુષ્ય ક્ષેત્ર પીસ્તાલીશ લાખ યોજનનો જાણવો

तिहठे पंच विदेह गुरु उपम तसु दीजे;
મનુષ્ય ક્ષેત્રમાં પાંચ મહાવિદેહ નામે મોટાં ક્ષેત્રો છે, ને તે મોટી
ઉપમાવાલા છે (તેને મોટી ઉપમા આપવી જોઇએ કેમકે
જ્યાં તીર્થંકર જાતે વિચરે છે)

उसप्पिणी अवसप्पिणीकाल तिह नहिय निरंतर,
ઉત્સર્પિણી અને અવસર્પિણીકાલ તે મહા વિદેહ ક્ષેત્રને વિષે ક્યારે
પણ થાતો નથી

स्वामी रिसहजिणिंदकालसरिसो नहु अंतर, ॥७॥
સ્વામી ઋષભદેવ જિનેન્દ્રના સમયના સરખો સમય છે તેમાં ક્યારે
પણ આંતરો પડતો નથી.

सत्तरिसय उक्कोसपदि, जघनपदे जिन वीस;
ઉત્કૃષ્ટ પદને વિષે એકસો સિત્તેર જિન એ ક્ષેત્રોમાં હોય, અને જ-
ઘન્ય પદને વિષે તો વીશ જિન હોય

विहरमान संपइ पयम्ह, त्रिजगि नमुं निसदीस ॥८॥
પ્રકટ રીતે ત્રણ જગતને વિષે હાલ વિચરતાં એવા જિનોને દરરોજ
હું નમું છું.

चउरासीलख पुवआयु ए वीस जिणेसर,
ચોરાશી લાખ પૂર્વનો આઉખો એવીશ જિનેશ્વરોનો છે.

पणसय धणुअ पमाणदेह दाने अलवेसर;
બધાએ પાંચસો ધનુષના પ્રમાણના શરીરવાલા છે અને દાનમાં અતિશય મોટા અગ્રેશ્વરો છે

प्रभु अतिशय चौत्रीस सहस अठोत्तर लक्षण,
એ સર્વ જિનો ચોત્રીસ અતિશયવાલા છે અને એક હજારને આઠ ઉત્તમ લક્ષણો છે જેમાં એવા છે

वाणी गुणपंतीसमणी रंजीय विचक्षण. ॥९॥
વાણીના જે પાંત્રીશ ગુણો તે જેમનામાં વિદ્યમાન હોવાથી રાજી કર્યા છે વિચક્ષણ ડાહ્યા પંડિતોને જેમણે એવા છે.

पालिराज महवयधरी, पामी केवलनाण;
પોત પોતાના રાજ્યને પાલી અને મહાવ્રતોને ધારણ કરીને કેવલ જ્ઞાનને જેઓ પામ્યા છે

पासचंदसूरि नित प्रहसमे, प्रणमे सुखनो ठाण ॥१०॥
શ્રી પાર્શ્વચંદ્ર સૂરિ હમેશાં સવારમાં જિનેશ્વરોને પ્રણામ કરે છે. | સુખના એકજ સ્થાનરૂપ એવા સ્વામિયોને નમસ્કાર થાઓ.

॥ पछी जंकिंचि० नमोत्थुणं० कही खमासमण आपी इच्छाकारेण संदिसह भगवन् स्तवनं संदिसाएमि, बीजे खमासमणे स्तवनं भणेमि, नवकार गणी स्तवन कहेवुं ॥

॥ श्री समेतशिखरजिनुं स्तवन ॥

सिखरि समेत [1]जुहारयारे, धन आज [2]दिहारा; [3]संतमनोरथनीपरे ऊंचा, [4]देखत [5]मोहनगारा ॥ सत्तरम-कुंथुजिणेसर जेटया, सत्तर असंजम [6]वारारे ॥ ध० ॥१॥ ते पासे श्रीपनरम जिनवर, धर्म धर्मना [7]दारा ॥ पंच सुमतिना [8]दायक पंचम, सुमति नाम [9]रसारारे ॥ध०॥२॥ सोलकषाय [10]निवारक सोलमा, शांति शांतिदातारा[11]॥ साते [12]जयनाजीपक सत्तम, नाथसुपारस सारारे ॥ध०॥३॥ तेरम जिणवर किरिया[13]चायक, विमल [14]विमलमति-कारा॥बंधनदोय निवारक तारक, अजितजिनंदअतिसा-रारे॥ ध० ॥४॥ तिहांथी चलत चलत बहु[15]तुंगा, तेवी-समजिन[16]धारा ॥ पारस [17]पारसथी अधिकेरा ॥ जीवनकुं

---

૧ વાદ્યા. ૨ દિવસ. ૩ સજ્જન પુરૂષની વાંચ્છાની માફક મોટા અને ઉચ્ચા. ૪ જોતાં. ૫ મનોહર છે આકાર જેમનું. ૬ દૂર કરનારા. ૭ દરવાજા–બારણા. ૮ આપનારા. ૯ આત્માને ગમતા. ૧૦ દૂર કરનારા. ૧૧ આપનારા. ૧૨ જીતનાર–ભયને દૂર કરનાર. ૧૩ ત્યાગ કરનારા. ૧૪ નિર્મલ બુદ્ધિને કરનાર. ૧૫ ઉંચ્યા. ૧૬ નિશ્ચય કર્યાં. ૧૭ પાર્શ્વમણીથી મોહોટી મહીમાવાળા.

सुखकारारे ॥ ध० ॥५॥ पश्चिमदिसिमे आठ शिखरवर, वंद्या भविजनतारा ॥ त्यांथी फरिने यात्राकरीने, पूर्वदिसे चितधारारे ॥ ध०॥६॥ एकवीसे [1]सबलनिवारक, नमिनामे चितधारा; [2]नवबुकुशील निवारक जिनपति, अर जगजीवउधारारे[3] ॥ ध० ७॥ उगणीसम मल्लिप्रभु भेटया, त्रिभुवन [4]रूपउदारा ॥ [5]एकादशप्रतिमानाप्ररूपक, श्री श्रेयांस [6]निहारारे ॥ ध०॥ ८॥ [7]नवविध ब्रह्मगुप्तिना पालक, सुविधि देव [8]दयारा ॥ छलेश्याने छंडि अलेसी, पद्मप्रभ [9]निरहंकारारे ॥ ध० ॥९॥ मुनिसुव्रत वीसम जिन [10]छेदी, असमाधि जंजीरा ॥ त्यांथीनीचा अतिबहुउंचा, अष्टमटुंकसंभारारे ॥ ध० ॥१०॥ [11]मद जीपीने चरण धरीने, करमकर्या सबदूरा ॥ चंद्र-

---

१ આત્મ ગુણને મલીન કરનાર દોષો તેના ત્યાગ કરનારા. ૨ અઢાર પ્રકારના અબ્રહ્મચર્ય દોષને દૂર કરનાર. ૩ જગત્ જીવોના ઉદ્ધાર કરનારા તારનારા. ૪ ત્રણ જગતમાં સર્વથી અધિક રૂપ ગુણવાલા. ૫ અગિઆર અભિગ્રહ વિશેષ જે પ્રતિમા તેના ઉપદેશ કરનારા. ૬ દર્શન કર્યા. ૭ નવ પ્રકારે બ્રહ્મચર્ય રક્ષણ કરવાની વાડને આદરનારા. ૮ દયાલુ—દયાવાલા. ૯ અહંકાર વિનાના. ૧૦ છેદન કરનારા ૨૦ અસમાધિસ્થાન રૂપ બેડીને. ૧૧ આઠ મદના ત્યાગ પૂર્વક દીક્ષા સ્વીકારી—અથવા સમ્મેત શિખરગિરિને

भ्रन्न जिणवर त्यां सिद्धा, अद्दय सुख लह्या पुरारे ॥ ध० ११ ॥ चउदह जीवरासना पालक, अनंतनाथ जिनसूरा ॥ [1]श्रमणधरम दस विधना धारक, सीतल [2]सहज सनूरारे ॥ ध० १२॥ [3]दंम्हगुप्ति त्रिय वारी पारी, संभव भवकुं निवारा ॥ [4]मेघाम्भबर चिहुंगत ब्रेदक, अभिनंदन लह्या पारारे ॥ ध० १३ ॥ वीस जिणेसर वीसे टूंके, कर्म कर्यां सहु चूरा, ए जिनचरण जे भावे वंदे, सुख लहे ते जग भूरारे ॥ध०१४॥ [5]वरस अढार तेणवे पोसे, उज्जल सातम भ्कारा ॥ तलहटिमंदिर ते सवि वंद्या, हर्षचंद्रसूरि सारारे ॥ ध० १५ ॥

પોતાના ચરણુ–પાદથી ફરસી મતલબકે ત્યાં આવિ આઠે કર્મને અત્યંત દુર કર્યાં નાશ કર્યાં.

૧ મુનિયોના દશ પ્રકારના ધર્મને ધારણુ કરનારા, ૨ સ્વાભાવિક તેજ પ્રતાપને ધારણુ કરનારા હોવાથી બહુ કાંતિવાલા, ૩ ત્રણુ દંડને નિવારણુ કરનારા અને ત્રણુ ગુપ્તિયોને પાલન કરનારા એવા શંભવનાથ સ્વામિયે સંસારના ભય જે જન્મ, મરણુ તેને દૂર કર્યા. ૪ મેઘાડંબર નામના છત્રને ધારણુ કરનારા અથવા સંસારના ત્રિવિધ તાપથી તપેલા પ્રાણિયોને પોતાની વાણી રૂપ અમૃત ગુણોથીં શીતલતા કરવામાં મેઘના આડંબરને ધારણુ કરનારા, વલી ચાર ગતિયોને નાશ કરનારા અભિનંદનનાથ પાંચમી ગતિ મોક્ષને પ.મ્યા ૫ સંવત્ ૧૮૯૩ ના પોષ શુદ ૭ મેં દર્શન કરી વાંદ્યા.

पछी जयवीराय कही खमासमण देइ कहिये श्री आचार्य० बीजे उपाध्याय० अने त्रीजे सर्व साधु वांदीए, पछी खमासमण देइ श्रावक सामायक पारे;

॥ इति राइप्रतिक्रमण विधि ॥

॥ अथ साधुजीने चौद प्रकारना दाननी निमंत्रणा करवी ते कहे छे. पच्चक्काण कर्या पछी बे ढीचण अने मस्तक भूमिये लगाडी मांबा हाथे मुखे उत्तरासण देइ जमणो हाथ गुरुने पगे लगाडी आवी रीते कहे,—

॥ [1]इछकारी भगवन् पसाय करी. फासुअं एसणिज्जेणं, असणं पाणं खाइमेणं साइमेणं वछ, पडिग्गह, कंबल पायपुछणेणं, पडिहारीअ, पीढ, फलग, सिज्जा संथारएणं उसह भेसज्जेणं भयवं अणुग्गहो कायव्वो ॥ इति निमंत्रणा ॥

॥ अथ चैत्यवंदन करवानी विधि ॥

त्रण खमासमण देइ इछाकारेण संदिसह भग-

१ हुं इच्छुंछुं हे भगवन् कृपाकरी आपने जे कांई फासु निर्दोष आहार, पाणी, खादिम, स्वादिम, वस्त्र, पात्र कांबली, रजोहरण, पाट, पाटियो बाजोट, शिय्या, संथारो—आसनिउं, औषध, भेषध विगेरे जे कांई वस्तुनी इच्छा होय तो हे भगवन् ! मारा उपर अनुग्रह—महेरबानी करी लाभ आपसोजी.

वन् चैत्यवंदन करूं एम कही चैत्यवंदन करी जंकिंचि० कह्या पछे जमणुं ढीचण भूमि लगामी माबो ढीचण भूथी अधर रहे एहवी मुद्रायें बेसी बे हाथ जोमी उत्तरासण मुखे राखी, उपयोगथि नमोत्थुणं कहेवुं. पछी जावंति चेइयाइं० जावंत केवि साहू कही अनंता सिद्धने माहरो नमस्कार होजो. पछी इच्छामि० इच्छाकारेण स्तवनं संदिसावेमि० इच्छामि० इच्छाकारे० स्तवनं भणेमि नवकार गणी स्तवन कहेवुं. पछी जयवीराय कही पछी उभा थइ सव्वलोए अरिहंतचेइयाणं कही एक लोगस्सनो काउस्सग्ग करी नमो अरिहंताणं कही थुइ कहेवी पछे खमासमण देइ पच्चक्खाण जो गुरुनी पासे लीधेल न होय, अने लेवानी इच्छा होय तो तेनो उपयोग करवो, पछी "अरिहंतो मह देवो, जावजीवं सुसाहुणो गुरुणो ॥ जिणपन्नत्तंतत्तं, इय सम्मत्तं मये गहियं ॥१॥" इत्यादिक भावना भावि जेम परमात्माने पुंठ न आवे तेवी रीते थइने जिनालयथी बहार जाय॥ इति॥

॥ अथ सामायक लेवानी विधि ॥

नवकार गणी पंचिंदिय कहीये. स्थापना थापी खमासण देइ इच्छाकारेण संदिसह भगवन् इरियावहिया. तस्स उत्तरी० अन्नछ० कही एक लोगस्सनो काउस्सग्ग करी पारी प्रगट लोगस्स कही खमासण देइ इच्छाकारेण संदिसह भगवन् सामायक मुहपत्ति पडिलेहुं इम कही पडिलेहण करी पछी खमासण देइ इच्छाकारेण संदिसह भगवन् सामाइयंसंदिसावेमि ? इच्छं वली खमासण देइ इच्छाका० सामाइयं ठावेमि ? इच्छं एम कही बे हाथ जोडी एक नवकार गणी इच्छकार भगवन् पसाय करी सामायक दंडक उच्चरावोजी. पछे करेमिभंते० पछी खमासण देइ इच्छाकारेण संदिसह भगवन् बेसणे संदिसावेमि, बीजे खमासणे बेसणे ठावेमि. इच्छं. एम कही बे खमासण देइ सज्झायं संदिसावेमि सज्झायं करेमि एम कही बे घडी सझाय धर्म ध्यानमां लीन थवुं. शास्त्रार्थ शिवाय कोइ पण बीजी वात करे तो सामायक ते माया छे एम जाणी बरोबर धर्म ध्यान करवुं.

॥ सामायक पारवानी विधि ॥

खमासण देइ इरियावहिथी जावत् सुधी कही खमासं० इछाका० कही मुहपत्तिने दृष्टिथि जोइ पछी खमासण देइ इछाकारेण संदिसह भगवन् सामायक पारू यथाशक्ति, बीजे खमासणे सामायक पूरु तहत्ति, कही पछी हाथ एक नीचो थापी एक नवकार गणी सामाइय वयजुत्तो कहीये पछी त्रण नवकार गणवा ॥इति ॥

॥ अथ पच्चक्खाण ॥

॥ अथ नवकारसिनु पच्चक्खाण ॥

उग्गए सूरे नमुक्कारसहियं पच्चक्खाइ चउविहंपि आहारं असणं पाणं खाइमं साइमं अन्नत्थणाभोगेणं सहस्सागारेणं वोसिरे ॥ १ ॥

॥ अथ पोरसिनुं पच्चक्खाण ॥

उग्गए सूरे पोरसियं पच्चक्खामि चउव्विहंपि आहारं असणं पाणं खाइमं साइमं अन्नत्थणाभोगेणं सहस्सागारेणं पच्छन्नकालेणं दिसामोहेणं साहुवयणेणं सव्वसमाहिवत्तियागारेणं वोसिरे ॥ २ ॥

અથશ્રીચૈત્યવંદનો.

અથ શ્રીશત્રુંજય ચૈત્યવંદન.

આદિનાથ જગન્નાથ, વિમલાચલમંડન; જયનાભિ કુલાકાશં પ્રકાશન દિવાકર. ૧ તવનાથ પદાંભોજ, સેવાતિદુર્લભા ભવેત્; પુણ્ય સંભારહીનાનાં, કલ્પવલ્લીવ વેહિનાં. ૨ તે ધન્યા માનવા દેવા, યૈરાપિ તવ શાસનં; વંદનીયા વિભો તે યે, વંદંતે ભવત: પદૌ. ૩ પ્રચંડતમ રાગાદિ, રિપુ સંઘાત ઘાતકં; શ્રી યુગાદિ જિનાધીશં, દેવં વંદે સદા મુદા. ૪ શ્રીશત્રુંજય કોટીર, કૃતં રાજ્યશ્રિયા વિભો; સર્વાઘ નાશનમેતત્, શાસનં તે ભવે ભવે. ૫ ઇતિ

અથ શ્રી અનાગત ચોવીસી સ્તુતિ.

પદ્મનાભ પહિલો જિણંદ શ્રેણિકરાય જીવ, આવંતી ચોવીસી હુસ્યે, ભવસાયર દીવ; સુરદેવ સુપાસ જીવ, તિર્થંકર બીજો, જીવ ઉદાયણનો સુપાસ,જિન નાયક તીજો; સ્વામી સ્વયંપ્રભુ તુરિયજિન, પોટિલ જીવ વિચાર, શ્રીસર્વાનુભુઇ પંચમો જીવ દઢાઇ ઉદાર. ૧ કત્તિયસેઠતણો જીવ, દેવસુત છઠો, ઉદય તિચ્છપતિ સત્તમો, સંખ જીવ વિસઠો; આણંદ કેરો જીવ હુસ્યે, અઠમ પેઢાલ, પોટિલ નવમો સુણંદ, જીવ જગનાથ દયાલ, શ્રુત કીરતિ દસમો સતક, શ્રાવક વ્રત ગુણ ધાર, સુવ્રત ઇગ્યારમો તિચ્છપતિ, રેવઇ જીવ સંભાલ. ૨ અમમ તિથ્થંકર બારમો, કૃષ્ણ વાસુદેવ જોઇ, નિકષાય તેરમો જિણંદ સતકી જીવ હોઇ; નિ:પુલાક ચઉદમો જિનેસ, જીવ બલદેવ કેરો; સિવસુખ લહિસ્યે કર્મ ખપી, ટાલી ભવ ફેરો, પન્નરમો જિણ નિરમમો એ, સુલસા શ્રાવક જાણ, સોલમો ચિત્રગુપ્તતણો, રોહણી જીવ વખાણ. ૩ સત્તરમો જિણવર સમાધિ નામ, દેવકી જીવ જાણ, અઢારમો સંવરનાથ નમું, સયલ જીવ વખાણ; દીપાયણનો જીવ હુસ્યે, ઓગણીસમો જિનપતિ, યશોધર નામે ગુણ વિસાલ,

નમસ્યે સવે સુરપતિ; કરણ જીવ શ્રી વિજયજિન, વીસમો જગ આધાર, મલ્લિનાથ એકવીસમો નારદશીલ ભંડાર. ૪ બાવીસમો જિનદેવ નામ, અંબડ જીવ હોસે, તેવીસમો શ્રીઅનંતવીર્ય, જીવ અમર લહિસ્યે; ચોવીસમો શ્રી ભદ્રંકર જિનેશ સ્વાતભદ્રંકર શોઇ, ક્ષેત્રવિદેહે સિદ્ધ હુસ્યે, નામંતર જોઇ; ઇમ ચોવીસે જિન થભ્યા એ, આગામી સિદ્ધ જાણ, શ્રી સમરચંદ્રસૂરિ આણંદસુ જાણે ગુણમણિ ખાણ. ૫ ઇતિ



અથ શ્રી સ્તવનો.

અથ કેસરીયાજીનું સ્તવન.

કેસરીયાકો દરીસણ કરણેકુ આયો; હાંરે મન મેરો અતિ ઉલ્લાસાયો. કેસરી. ૧ એ આંકણી. નાભિનરેસર વંશ પ્રકાસક, માતામરૂદેવી જાયો; વૃષભ લંછન ધર ચરણકમલમેં, મનમધુકર લપટાયો, કેસરી૦ ૨ ક્ષુધા પરિષહ સહકે સ્વામી, કેવલ પદવી પાયો; હેત ધરી માતાને દીધો, દીન દયાલ કહાયો. કેસરી૦ ૩ ફુલમાલ ફલ દેઈ સાહિબ, ઉંબર રોગ ગમાયો; ત્રિકરણ સુદ્ધ કર પૂજા કરતાં, લંકેસર સુખ પાયો. કેસર૦ ૪ કીરતી મોટી સુણકે આયો, મનમેં હરખ ભરાયો; મોહની મૂરતી નયણે નિરખી, હૃદયકમલ વિકસાયો. કેસરી૦ ૫ કલયુગમેં એ અનુપમ તીરથ, સુરનર મુનિજન ધ્યાયો; પરચા પૂરે ચિંતા ચૂરે, નામ સદા સુખદાયો. કેસરીયા૦ ૬ ઓગણીસસે ચાર ફાગુણ માસે, સુદી બારસ ગુણ ગાયો; સંઘ પ્રતાપે પ્રભુકુ ભેટે, દિન દિન હર્ખ સવાયો. કેસરીયા૦ ૭

અથ શ્રીજિન ચોત્રીશ અતિશયગર્ભિત સ્તવન. ૫

જિન ચોત્રીસેંરે અતિસય શ્રુત ભણ્યા, ચોથે અંગે ગુરૂમુખ મેં સુણ્યા; તે હવે કહીસ્યુંરે હરખ હૈયે ધરી, સ્વામી પામીરે

જાણ કેવલસિરી; (ત્રુટક) સિરકેશ નખ નહુરોમ વાધે, રોગ મલ તન હુવે નહી; ગોક્ષીર ઉજ્જલ મંસ શોણિત ગાત્ર સંપદ એ કહી, જસુસ્વાસ પરિમલ કમલ સરિખો, વિધિ આહાર નીહારની; ચરમચક્ષુ કોઇ ન દેખે, જીવિય લગે સ્થિતિ એહની. ૧ ધર્મ તણોરે પ્રભુ પાસેદીપએ ચક્રજ તેજેરે સૂરિજજીપ એ, છત્ર ત્રયરે વલિ ગગણ વિરાજએ; સ્વેત ચામરરે સસિ ઓપમા છાજએ, (ત્રુટક) છાજએ આસણ પાયપીઠ સહિત આગલ ચલ્લએ, ધજા ઉંચી સહસ જોયણ; મોહ અરિમન સલ્લએ, કિંકિલ્લતરૂવર કરે છાયા, જિહાં શ્રી જિન વીસમે; મઉડ ઠામે પ્રભામંડલ, પૂઠ તમ નિશિ નિગમે. ૨ સમ ભૂમંડલરે સ્વામીજિહાં રહે, કંટક અધોમુખ રૂતુસુખકર હુવે; જોયણ મંડલ પવણ પ્રમારજે, લઘુ જલ ધારારે વરસેનીરજે; (ત્રુટક) રચે ઢીચણસમ કુસુમે પગર શબ્દાદિક સહુ; હુંતિ ઋડા ટલે વિરૂઆ યક્ષ બે પાસે બિહુ, ઉખેવેચામર ગહિય કરયલ વાણી જોયણ ગામિણી; અરિહંત ભાષે અદ્ધમાગધી જાણે સવિઆપાપણી. ૩ આરજઆનારાજરે સુરનર તિરિ હિત ગિણે, મચ્છર ધરરે સુરભાવે સહુ સુણે, નર તિરિ વેરીરે વેર તે પરિહરે; જે પરતિર્થિરે અવિનયતે આચરે, (ત્રુટક) આચરે અવિનય માન મદ ધરિ વાદ હારે તે સહિ; જિણ દેશ વિચરે તિહાં સાતે ઇતિ ભીતિ હુવે નહી, પચવીસ જોયણ ઉત્પન્ન રોગ વ્યાધિ સહુ ભય ટલે, ચોત્રિસ અતિશય એમ ભણતાં મનતણા વંછીત ફલે ॥૪॥ (કળશ) ઇમ ચ્યાર અતિશય જન્મ સાથે; જાવજીવ લગે રહે, ઇગ્યાર અતિશય કર્મક્ષયથી હુંતિ ગીતારથ કહે, ઉગણીસ સુરકૃત ત્રીસ ચ્યારે એહ સાધારણ ભણ્યા, સર્વ જિનને ભક્તિ ભાવે શ્રીપાર્શ્વચંદ્રસૂરિ સંથુણ્યા. ૫ ઇતિ.

અથ શ્રીફલોધિપાર્શ્વનાથજીનું સ્તવન.

નદી જીમનાંકે તીર ઉડે દોય પંખીયાં. એ દેશી.

ફલવધિમંડણ દેવ સેવકાં સુખકરે, વીનતી સુણો મહારાજ

મયા કર મોપરે; અવર દેવ સવિ મેવ તુમાને ચિત્ત ધર્યા, દુષણ સહિત વિમાસ તિકે દૂરે કર્યા. ૧ સુમતિ થઇ હુવે આજ કુમતિ દૂરે ગઈ, નાઠાં ભવભવ પાપ સાતા મુઝને થઈ; જિનવર દેખ્યા નેણ વિઘન મનનાઠલ્યા, ઈતભીત સવિ નાસ મનોવંછિત ફલ્યા. ૨ નરક નિગોદમાં દુઃખ સહ્યાં ઇણ પ્રાણીયે, ભવ અનંત અજ્ઞાનવસે ઇમ જાણીયે; કરુણાકર કિરતાર શગતિ છે તાહરી, ભવદધિથિ તું તાર સાર કર માહરી. ૩ રસાયન જિમ તામ્ર કનક કરી દાખવે, ફિર તાંબુ નવિ થાય ઇસિ જિન ભાખવે; જિન વર સેવ્યા જિન-થાય ન સંશય આણવો, એ ઓખાણો ન્યાય સહિતે જાણવો. ૪ પારસથિ જિમ લોહ સુવર્ણમયી હુવે, માહરે તુમ તિમ સ્વામિ ઈહ ભવ પરભવે; કલ્પતરુ તુમ નામ હૃદયભૂમિ ધર્યો, જાણ્યું જિ-નરાય કારજ મોરો સર્યો. ૫ સંવત અઢાર પંચાવન વરસેં ગાઇયો માગશિરવદિ સુખકાર તીજ તિથિ ધ્યાઇયો, મેડતા નગર મોઝાર ચોમાસો ઉમંગસુ, શ્રી લબ્ધિચંદ્રસૂરિ સાર થુણ્યો મન રંગસુ. ૬

અથ શ્રી મલ્લિજિનનું સ્તવન. ૧૦

ત્રિભુવન પ્રભુ રે મલ્લિજિણંદ જુહારિયે, ભવ જલનિધિ રે પડતો આપણ તારિયે; નર ઉત્તમ હો કુંભ ધરાધિપ કુલતિલો, જસુજનનીરે સતિય પ્રભાવતિ ગુણનિલો (ત્રુટક) ગુણનિલો જનની જાસુ સો જિન, રૂપ ત્રિભુવન મોહ એ; તનુ તેજ સમતા સોમ ગુણ જગ સૂર સસિ જિમ સોહ એ, સ્રીરૂપે તિર્થંકર અછેરો મિત્રસું માયા કરી, કિયાં કર્મ્મહ કોન છૂટે ચતુર ચેતો ચિત્ત ધરી. ૧ (ચાલતી.) સલિલાવતિ રે વિજયવીત શોકાપુરી, તિહાં નરપતિરે બલતેહને કુલ અવતરી; ધન ધારણિ રે ઉર સરહંસ જિસો વસી, નવ માસેરે જાયો મુખ પૂનિમસસી. (ત્રુટક.) જિમ સસી બીજતણો અનુક્રમે ગ્રહિય બાવત્તરિ કલા, નામે મહાબલ મિત્ર તેહને થયા છહ ગુણ આગલા; તિણ કીધ માંહોમાંહી વાચા

તુમ્હ સાથ ન મૂકિએ, સુખ દુખ નયરિએ ઘર વિહસિએ દીખ સીખ ન ચૂકિયે. ૨ (ચાલતી.) ભરજોવન રે વરિ પંચસય અંતે ઉરી, ગુણલાવનરે રૂપ જિસિ સુરસુંદરી; તસુ સરિસો રે રમે ભમર જિમ માલતી, ઇણિ અવસર રે વિહરંત તિહાં આવ્યા યતી. (ત્રુટક.) યતી જોગ વાણી સુણી સમસ્સપૂર સંયમ આદરી, છહમિત્ર સરિસી વચન રચના સરિસ તપ કરિવે કરી; વડલ્લહુ હેસીઇં સિંહ કીધો કિંચિ આધકો મહબ્બલે, કર્મધર્મ ન ભલી માયા વેદનારી ઇણિ છલેં. ૩ (ચાલતી.) વીસથાનકરે ફરસી તિ· ર્થંકરપણો, વલિ બંધ્યો રે સંધ્યો માગ સુહામણો; ચુલસી લખરે પૂરવ આઉ પૂરા કર્યા, અણુત્તરરે સહુય જયંતે અવતર્યા. (ત્રુટક) અવતર્યા અણુત્તરજયંતે આઉ છહમિત્રતણો, દેસુણસાગર ત્રીસ દોઈ મહબ્બલ પૂ· રો તે ભણ્યો, તિહાંથકી ચવી કરીય છહુય દેસેં છહુય રાજા જુજૂઆ; સંગ્રામ સૂરા તેજ પૂરા રૂપગુણ આગર હુઆ. ૪ (ચાલતી.) ઇણે અવસરરે કુંભરાય મહિલાપુરી, પ્રભાવતિરે તેહને ઘર અંતેઉરી; તસુઉરેરે મહબલસુર ચવિ અવતર્યા, રીખિઅશ્વિનિ રે જિનઓગ· ણીસમા ગુણ ભર્યા. (ત્રુટક) ગુણ ભર્યા ચઉદ સુમિણ દેખી રાય આગલ તે કહી, સુપન સુભ ફલ શ્રવણ સાંભલિ હરખિ હિયડે ઇમ ગહ ગહી; સુપ્રભા તે તેડી સુમિણ· પાઠક પૂછી પરમારથ લહ્યા, જિનનાથ અથવા ચક્રિ તુમ્હ કુલે મંડણ હુસ્યે તિણ કહ્યા ૫ પ્રભુ જન્મ્યારે માગસિરસુદિ ઇગ્યારસી, રિખી અશ્વિનિરે માસ સાઢાનવ ઉર વસી; દિશિકુમરીરે સૂઇ કર્મ ચોસઠ સુરપહુ, સુર· ગિરિ સિરરે ન્હાવિયો કરિ ઓચ્છવ બહુ. (ત્રુટક) કરિ બહુઅ ઓરછવ રાય દસ દોસ, દિવસ મલ્લિ કુંઆરી; એ નામ દીધો ક્રમે વાધે રૂપ યોવન ગુણભરી, દેસૂણ ઇકસો વરસ બોલ્યા મિત્ર છહ અવધિએ કરી. નિરખીય હરખી આપસરખી સોવનમય પ્રતિમા

કરી. ૬ (ચાલતી.) એકેકે રે કવલે ભોજન અવસરેં, ઘાલંતાં રે કંઠ લગીપ્રતિમા ભરે; ગંધ પ્રગટયોરે અહિ ગોનરમડ સારિખો દાખેવારે રમણિન રંગહ પારિખો. (ત્રુટક.) પારિખો દેખી ચિત્ત જાણી એહુથી પ્રતિબૂઝસે, છહુ મિત્ર ચિત્ર વિચિત્ર ભવગતિ મોહ ગ્રહિ નહુ મૂઝસે; એણિ અવસર છએઆવ્યા પરણવા એકઠ કરી, ચતુરંગ સેના સહિત વેંટી ભુજંગ જિમ મિથિલાપુરી. ૭ (ચાલતી.) મનજાણી રે તાત ચિત્તે ચિંતા ઘણી, તેડાવી રે દૂતે ત્રિભુવનધણી, ઉઘાડી રે પ્રતિમા ગંધતિ ભુઝવે; જાતીસમરણુરે પૂન્ત્ર ભવંતર સૂઝવે. (ત્રુટક.) સૂઝવે પુન્વ ચરિત્ર નિરતા વિષય વિરતા ગહુ ગહે, નિજ પુત્ર થાપી રાજ રાજા સંયમ લેવા ઊમહે; શ્રીમલ્લિ દેઇ દાન વરસી પોસ સુકિલ્ લ અગિયારસે, અશ્વિની યોગે દીખ લીધી ચિત્ત વાસ્યો સમરસેં. ૮ (ચાલતી) તિહાં ઉચ્છવરે ચઉસઠ ઇંદ્ર મલી કરે, નરનારી રે તિનિસય સંજમ અણુસરે ગુણિ ગુરૂઆરે રાજકુમર આઠઇવલી; તિણિ દિવસજરે સ્વામી હુઆ કેવલી. (ત્રુટક.) કેવલ મહિમા કરેં સુરવર મલ્લિદેસણુ તિહકરેં, સંસારસાયર તરણુ તરણી વાણિ જાણી અમી ઝરેં; છહુ મિત્ર આવી દીખ પાવી સીખ ભાવી સંચરે, ગયા મુગતિની ગતિ ઉત્તમ સંગતિ કાજ સવિ એણિપરેં સરેં. ૯ (ચાલતી.) પ્રભુ પરિખદરે ભીતર નારી સાંભલે, વલિ બાહિરરે પરખદ પુરૂષ સહુ મિલે; ઇણ કારણુ રે ચેતન ચતુર ન ચૂકિયે, કુલ નિશ્ચેરે તોય વવહાર ન મુંકિએ. (ત્રુટક.) મૂંકિયે માયાનહિય કાયા તોજ લહિયે જિતણો, દૃષ્ટાંત જાણી ઇહ અમ્હારો ભવિય કરજયો ખપ ઘણો; કહી ઇસો કહેવા સભા નારી પુરૂષનો અંતર કરે, વવહાર સૂધે સહુ જિણવર સાધુમારગ વવહરે. ૧૦ (ઢાલ) ચોપાઇ. જસુ ગુણ ગણધર અઠાવીસ, મુણિવર થયા સહસ ચાલીસ, સહસ પંચાવન સાહુણિ

મિલી. ઇક લખ સહસ ચોરાસી વલી. ૧૧ ઇણિ પ્રમાણુ શ્રાવક શ્રાવિકા, ત્રણુલખ પેંસઠ સહસ ભાવિકા, છહસય ચઉદહ પૂરવ ધાર; બીસહસ ઓહિનાણિ સવિચાર. ૧૨ સહસ ત્રણુ છસ્સે કેવલી, પંચ ત્રિશ શય વૈક્રિય વલી. મણુપજ્જવનાણી આઠસે, વાદી ચઊદહસેં નવી ખસે. ૧૩ દુનિ સહસ અણુત્તર ઉવવાઇ, ચઉવિહ સંઘતણું સમવાઇ; મધ્ય દેશ જિણવર વિહરંત, સમેપેં પહુતા ગુણવંત. ૧૪ માસએક સંલેહણુ ઠાણુ, સહસ પંચાવન વરસ પ્રમાણુ; પાલી આઉ ઇકસો ગરવાસ, બીજા કેવલનાણુ પ્રકાસ. ૧૫ ચૈત્રમાસ બીજે પખ કહી, ચઉથ તિથિ આવ્યો સસિ વહી; સુરસરણી ભરણીને જોગ જિન પહુતા ચઊદમે અજોગ. ૧૬ બાહિર સભા સાહુ પંચસેં, અભ્યંતર સાહુણિ પંચસેં; એતલા સહિત કર્મક્ષય કરી, મલ્લિનાથ પહુતા શિવપુરી. ૧૭ પંચવીસ ધણું દેહ પ્રમાણુ, સંઘયણુ પહેલો પ્રથમ સંઠાણુ; પ્રિયંગુ સરીખો નીલ શરીર, સ્વામી સાયર જિમ ગંભીર. ૧૮ સેવક વીનતડી અવધાર, પ્રભુ મુઝ આવાગમણુ નિવાર; શ્રીપાર્શ્વચંદ્ર (સૂરિ) કરજોડી કહે, જે સેવે તે શિવસુખ લહે. ૧૯ ઇતિ શ્રી મલ્લિનાથ સ્તવન.



અથ શ્રી સઝાયો.

અથ માનપરિહાર સઝાય.

સાંભલજો મુનિ સંજમ રાગી ઉપશમ૦ એ દેશી.

માન મહા વિષધર અતિ મોટો, તસુ પ્રમાણ ન કહાવેરે; તેણે ડંક્યો નર કાલો થાયે, મુખ છાંયા પલટાયરે. ૧ ઇમ જાણી આણી કોમલપણુ, પરહરિયે અભિમાનરે; માન તજી બાહુબલ પામ્યો, તતખીણ કેવલજ્ઞાનરે. એ આંકણી ઇમ૦ ૨ જાતિ અને કુલ બલ ઠકુરાઈ, લાભરૂપ તપ જોયરે; સુશ્રુતનેં મદ નર જે હોય માતો,

હીણપણું લહે સોયરે. ઇમ૦ ૩ એ આઠે ફુણધર અતિ વાંકા, વિષ સંપૂરે પૂરારે; જેણે ડંકયો નર જડ થાયે, દીસે વિષઅંકુરારે. ૪ દેવ અને ગુરૂ માત પિતાને, વિનયે કોટ ન નામેરે; જીમ દીવડો હોય વાયે પુરો, પણ ઠાલો પરિણામેરે. ઇમ૦ ૫ જાતિમદ હરી કેસી હીણો, કુલમદ મરિચિ નડિયોરે; બલમદ શિવભૂત વીરતણો જીવ, ઘણો કાલ રડવડીયોરે. ૬ સનતકુમાર સુરૂપમદ તે, કુષ્ટતણું દુખ પામેરે; રાજતણું મદ લહિ પરાભવ, દસારણભદ્ર રિદ્ધ વામેરે. ઇમ૦ ૭ લોભે સુભૂમ નરકગતિ પોહોત્યો, થૂલભદ્ર શ્રુત ખીણોરે; ચારે તપસી દેવ ન વંદ્યા, તપમદ તપ થયો હીણોરે. ઇમ૦ ૮ વેત્રલતા તરૂ અસ્થિ પહાણે, થંભ સમાણો માનરે; સુરનર તિર્યંચ નરકગતિ તે, આપે ઠામ નિદાનરે. ઇમ૦ ૯ પખ ચઉમાસી વરસ જાવજીવે, અનુક્રમે એ થિતિ થાયરે; નીરાગપણે ચારિત્ર શ્રાવક ધર્મ, સમકિતનો અંતરાયરે. ૧૦ આપણને અતિ ઘણું વખાણે, પરને હસી હસી નિંદેરે; તે નર ચારિત્ર તપ જપ સંજમ, મૂલ થકી નિકંદેરે. ઇમ૦ ૧૧ મદમાતા મયગલસું ખેલે, તેહથી તે દુખ પામેરે; તે અભિમાની માન કરંતો, વિણસે ઘણે વિરામેરે. ઇમ૦ ૧૨ માન કરે મચ્છર જે આણે, ઘણી પ્રસંસા વંછેરે; પીઠ મહા પીઠ સાધુ તણી પરે, કરમ ઘણા તે સંચેરે. ઇમ૦ ૧૩ માન તજી સંજમ જે પાલે, વિનય વિવેક ન ચૂકેરે; તે નરની સંગતિ ખિણ ગ્રહો, ભાવથકી નવિ મૂકેરે. ઇમ૦ ૧૪ ઇતિ.

અથ ક્રોધપરિહારસઝાય—સારમાં સાર.

ત્રીજે ભવ વર થાનક તપ કરી, જેણે બાંધ્યું જિન નામ. એ દેશી.

આગમ વચન વિચારી રૂડા, ક્રોધ મકરિસ લગાર; ક્રોધ વસે આઠે કર્મ બાંધે, ભમે અનંત સંસારરે, પ્રાણી સમતાને રસ રાચો. ૧ ક્રોધ સરપની સંગત મુકો, ધર્મ આરાધો સાચોરે; પ્રાણી સમતાને રસ રાચો, આંકણી. ક્રોધ મહા ફુણધર અતિ મોટો; ન-

થણુ રાતડા રીસે, ધમણુતણી પરે તે ધમધમતો;વિષ સંપૂર્ણ દીસેરે. પ્રાણી૦ ૨ જેહ તણે વિષ નર હોય રાતો, ન લહે નિરૂં રૂડું; મંત્ર ન તંત્રે તે વસ થાય, પ્રાયે બોલે કૂડુરે. પ્રાણી. ૩ અગનિ દાહ જ્વરની પરે અંગે, દાહ અનંતો વ્યાપે; પરને પણ ક્રોધે નર ચઢીયો, જિમ તિમ અતિ સંતાપેરે. પ્રાણી૦ ૪ વચન કઠોર દિવસ તપ જાય, ગાલે માસ તપ ખોય, દેતો શ્રાપ વરસ તપ હારે, સુકૃત કર્યું સવિ ધોયરે. પ્રાણી૦ ૫ રીસ ચડયો જો ઘા મુકે તો, દેસુણ પૂર્વ ક્રોડ; જે સંચ્યો તે ચારિત્ર હારે, ક્રોધ અગનીને જોડરે. પ્રાણી. ૬ ધર્મ કરંતો ક્રોધ ન છંડે, તો ધર્મ નિફલ થાય; કાસકુસુમ સેલડી કુસુમ જીમ, કાંઇ ફલ ન કહાયરે. પ્રાણી૦ ૭ સંજલનો ક્રોધ જલરેખા સમ, વીતરાગપણું વારે; પનર દિવસલગે તસુથિતિ બોલી, દેવગતે અવતારરે. પ્રામી૦ ૮ રજરેખા સમ પ્રત્યાખ્યાનો, ચાર માસ થિતિ જોઇ; સાધુપણું તસુ ઉદય ન આવે, માનવગતિ પામે સોઇરે. ૯ સુકા કાદવ રાઈસમાણો, ક્રોધ અપ્રત્યાખ્યાનો; શ્રાવકપણું ન લહે તિરિ થાયે, વરસ દિવસ થિતિ માન્યોરે. પ્રાણી૦ ૧૦ જાવ જીવ રહે નરકવાસધે, પરવત રાઇ સમાણો; એહને ઉદય ન સમકીત પામે, એ સવિ સૂત્રે જાણોરે. પ્રાણી૦ ૧૧ લાગે ક્રોધ પલેવણ પૂરે, દાઝે સુગુણ રતન; ક્ષમા નીર ઓલ્હાવે જે કોઈ, તે માનવ ધન ધન્નરે. પ્રાણી૦ ૧૨ ચંડકોસિયો ક્ષમાતણે બલ, દેવગતે અવતરીયો; કૂરગડુઋષિ કેવલ પામ્યો, ઉપસમને ગુણ ભરિયોરે. પ્રાણી૦ ૧૩ ગજસુકુમાલ ને અંદક શીષ, અર્જુનમાલાગાર; ખિમા પ્રમાણે કેવલ પામ્યા, લહયો; ભવ અવતારરે. પ્રાણી૦ ૧૪ એહવું જાણી જે નર નારી, ક્રોધ ન કરે લગાર; શ્રી બ્રહ્મ કહે તસુ ચરણે લાગુ, કર સફલ અવતારરે. પ્રાણી૦ ૧૫ ઇતિ ॥ ઇતિ પ્રતિક્રમણ સંપૂર્ણ ॥

—⊰⊱⊙⊰⊱—

